

Irena Pangeršič

UDIN BORŠT

razvoj arhitekture

Udin boršt

razvoj arhitekture

Irena Pangeršič

Kranj, 2011

Kolofon - Metapodatkovna oblika v Dublin Core

Atribut	Sistem	Podatki
DC.Naslov		Udin boršt
DC.Podnaslov		Razvoj arhitekture
DC.Avtor		Irena Pangeršič
DC.Avtor.Naslov		ariel.neri@gmail.com
DC.Tema/Gesla		Raziskave & Katalogizacija
DC.Tema/Gesla		Geologija & Hidrologija
DC.Tema/Gesla		Arheologija & Zgodovina
DC.Tema/Gesla		Arhitektura & oblikovanje
DC.Opis		Raziskava in vrednotenje prostorskih sprememb skozi naravno, kulturno, arhitekturno in živo dediščino.
DC.Založnik		Pangeršič, I.
DC.Založnik.Naslov		ariel.neri@gmail.com
DC.Datum objave	ISO8601	2011-08-27
DC.Tip		Tekst/Raziskave/Katalogizacija
DC.Format	IMT	pdf format A4 (višina 30 cm, širina 21 cm)/ teksti, fotografije, ilustracije, karte; 195 str.
DC.Identifikacija	PDF	udin_borst_razvoj_arhitekture.pdf
DC.Identifikacija	CIP/NUK	
DC.Identifikacija	COBISS	
DC.Jezik	ISO639-1	slovenski
DC.Dostop	URL	http://arkhitekton-moderator-irena.netai.net/download.pdf.php?file=udin_borst_razvoj_arhitekture.pdf
DC.Posodobitev	ISO8601	2011-08-28

Predgovor avtorice

Pričujoče delo obravnava naravovarstveno občutljivo območje krajinskega parka, ki je v elektronski obliki izšlo v dveh publikacijah in prezentacijsko tudi kot znanstveni članek v reviji AR – I.2009(št.2) in sicer:

- 1 - publikacija: Udin boršt – razvoj arhitekture
- 2 - publikacija: Udin boršt – sanacija & prenova & konzervatorstvo
- 3 - članek: Degradacija Udin boršta, največjega osamelega krasa v Sloveniji

S svojim delom želim opozoriti vse tri občine (Kranj, Naklo in Tržič) na aroganten odnos pristojnih institucij do varovanja in ohranjanja naše naravne dediščine. Analitično prepoznavanje z vrednotenjem prostorskih sprememb skozi naravno, kulturno, arhitekturno in živo dediščino paralelno z ustno ohranjenimi miti in legendami so ključnega pomena za razumevanje, varovanje, prezentiranje, evalvacijo in trženje našega preteklega in polpreteklega zgodovinskega obdobja. Na zgodovinsko arheološki prostorski in arhitekturni potencial pa je vezana tudi eksploatacija in uničevanje naravne in kulturne dediščine ter načrtovanje, planirani posegi in nespoštovanje obstoječe zakonodaje. Pri tem pa gre tako za varovanje naravnih redkosti kot kulturnih znamenitosti, t.j. delo narave in delo človeka skozi posamezne časovne epohe.

Iz članka Degradacija Udin boršta, največjega osamelega krasa v Sloveniji v publikacijo prilagam tudi recenzijo prof.dr.Petra Fistra FA, LJ:

Članek Degradacija Udin boršta, največjega osamelega krasa v Sloveniji, avtorice Irene Pangeršič, v obliki povzetkov predhodno izdelanih raziskovalnih elaboratov predstavlja analizo, vrednotenje in pogoje za ohranjanje ter razvoj posebne prostorske enote z značilnimi naravovarstvenimi in kulturno zgodovinskimi vrednotami. Skupaj s posebnimi analizami o načrtovanih ali že izvajanih največkrat negativnih posegih v ta prostor so izhodišče za predlog strokovne utemeljitve pogojev za izdelavo kvalitetnih načrtov bodočega varstva in razvoja izbrane enote. V skladu z najnovejšo zakonodajo je kot nujna sestavina prostorskega načrta predlagana posebna oblika strokovnih osnov kot konservatorski načrt za prenovo. Podatki, analize in predlogi so predstavljeni grafično ter z navajanjem ustreznih virov in literature. Prispevek lahko ovrednotimo kot eno redkih in hkrati poglobljenih študij, ki metodično obravnavajo največkrat neustrezno reševanje problematike posegov v prostor, ki je sicer ovrednoten kot naravna in kulturna dediščina. Rezultati študije so pričakovani kot posebna spodbuda tako v povsem strokovnih krogih (celo kot vzorec za podobne primere) in tudi v dejanskem odzivu v realnem okolju.

prof. dr. Peter Fister,
Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana

KAZALO

1.0 NARAVNI DEJAVNIKI	001
1.1 GEOGRAFSKA LEGA	002
1.2 GEOLOŠKA PODLAGA IN RELIEF	003
1.2.1 RELIEFNE OBLIKE	006
1.2.1.1 JAME	007
1.2.1.1.1 ARNEŠEVA LUKNJA	008
1.2.1.1.2 VELIKA LEBNICA	008
1.2.1.1.3 DACARJEVO BREZNO	010
1.2.1.1.4 DUPULNEK	010
1.2.1.1.5 OSTALE JAME	010
1.2.1.2 JEŽE TERAS	013
1.2.1.3 VRTAČE	013
1.2.1.4 GREZI	014
1.2.1.5 SUHE DOLINE	014
1.2.1.6 REČNE DOLINE	014
1.2.1.7 POVRŠINSKE VODE	015
1.2.1.8 IZVIRI	016
1.2.1.9 PONIKALNICE	016
1.3 PRST IN TLA	016
1.4 PODNEBJE	017
1.5 VODNE RAZMERE	020
1.5.1 IZRABA IN OGROŽENOST VODNIH VIROV	021
1.6 VEGETACIJSKI ORIS	026
1.6.1 VEGETACIJSKE POSEBNOSTI	032
1.7 ŽIVALSTVO	033
1.7.1 ŽIVALSTVO V JAMAH	034
2.0 DRUŽBENO EKONOMSKI DEJAVNIKI	035
3.0 FUNKCIJE GOZDOV	038
3.1 EKOLOŠKE FUNKCIJE	038
3.1.1 HIDROLOŠKA FUNKCIJA	038
3.1.2 BIOTOPSKA FUNKCIJA	041
3.1.3 KLIMATSKA FUNKCIJA	041
3.2 SOCIALNE FUNKCIJE	041
3.2.1 ZAŠČITNA FUNKCIJA	041
3.2.2 HIGIENSKO – ZDRAVSTVENA FUNKCIJA	042
3.2.3 REKREACIJSKA FUKCIJA	042
3.2.4 POUČNA FUNKCIJA	044
3.2.5 RAZISKOVALNA FUNKCIJA	044
3.2.6 VARTSTVO NARAVNIH VREDNOT INVKULTURNE DEDIŠČINE	044
3.2.7 ESTETSKA FUNKCIJA	045
3.3 PROIZVODNA FUNKCIJA	045
3.3.1 LESNOPROIZVODNA FUNKCIJA	045
3.3.2 FUNKCIJA PRIDOBIVANJA DRUGIH GOZDNIH DOBRIN	045

3.3.3	LOVNOGOSPODARSKA FUNKCIJA	045
4.0	ZAVAROVANA OBMOČJA IN VARSTVENI REŽIMI	045
5.0	ZGODOVINA	047
5.1	ROKOVNJAŠTVO	060
5.1.1	KDO SO BILI ROKOVNJAČI	060
5.1.2	ZAKAJ SE JE TOLIKO LJUDI ODLOČILO ZA ROKOVNJAŠKO ŽIVLJENJE	061
5.1.3	PREHODNOST KRANJSKE DEŽELE	061
5.1.4	ZAKAJ KMETJE ROKOVNJAČEV NISO IZDAJALI	062
5.1.5	OD KOD IZVIRA IME ROKOVNJAČ	062
5.1.6	KAKO SO SE ROKOVNJAČI MED SEBOJ SPORAZUMEVALI	062
5.1.7	KAKO JE BILA ROKOVNJAŠKA DRUŠČINA ORGANIZIRANA	063
5.1.8	KDO JE BIL DIMEŽ – SLOVENSKI ROBIN HOOD	063
5.1.9	ZBIRALIŠČE ROKOVNJAŠKEGA ŽIVLJENJA V UDIN BORŠTU	065
5.1.10	FINFRANJE	065
5.1.11	ZATIRANJE ROKOVNJAŠTVA	067
5.1.12	KAKO JE DIMEŽ KONČAL SVOJE ROKOVNJAŠKO ŽIVLJENJE	067
5.2	NOB	068
6.0	STANJE GOZDOV	072
7.0	TOPONIMIKA	072
8.0	ZNAČILNOSTI POSELITVE UDIN BORŠTU	073
8.1	GRUČASTA VAS	075
8.2	OBCESTNA VAS	075
8.3	OSNOVNI POGOJI ZA NASTANEK VASI	076
8.4	PODOBA DANAŠNJIH NASELIJ	076
8.4.1	NAKLO	080
8.4.2	CEGELNICA	087
8.4.3	STRAHINJ	089
8.4.4	SPODNJE DUPLJE	093
8.4.5	ZGORNJE DUPLJE	100
8.4.6	ZADRAGA	104
8.4.7	ŽIGANJA VAS	106
8.4.8	SEBENJE	109
8.4.9	KRIŽE	112
8.4.10	ZGORNJE VETERNO	116
8.4.11	SPODNJE VETERNO	117
8.4.12	SENIČNO	121
8.4.13	GOLNIK	127
8.4.14	NOVAKE	132
8.4.15	LETENICE	133
8.4.16	TENETIŠE	135
8.4.17	MLAKA	137
8.4.18	KOKRICA	138
8.4.19	POLICA	142
8.4.20	GORIČE	143
8.4.21	UDIN BORŠT	148

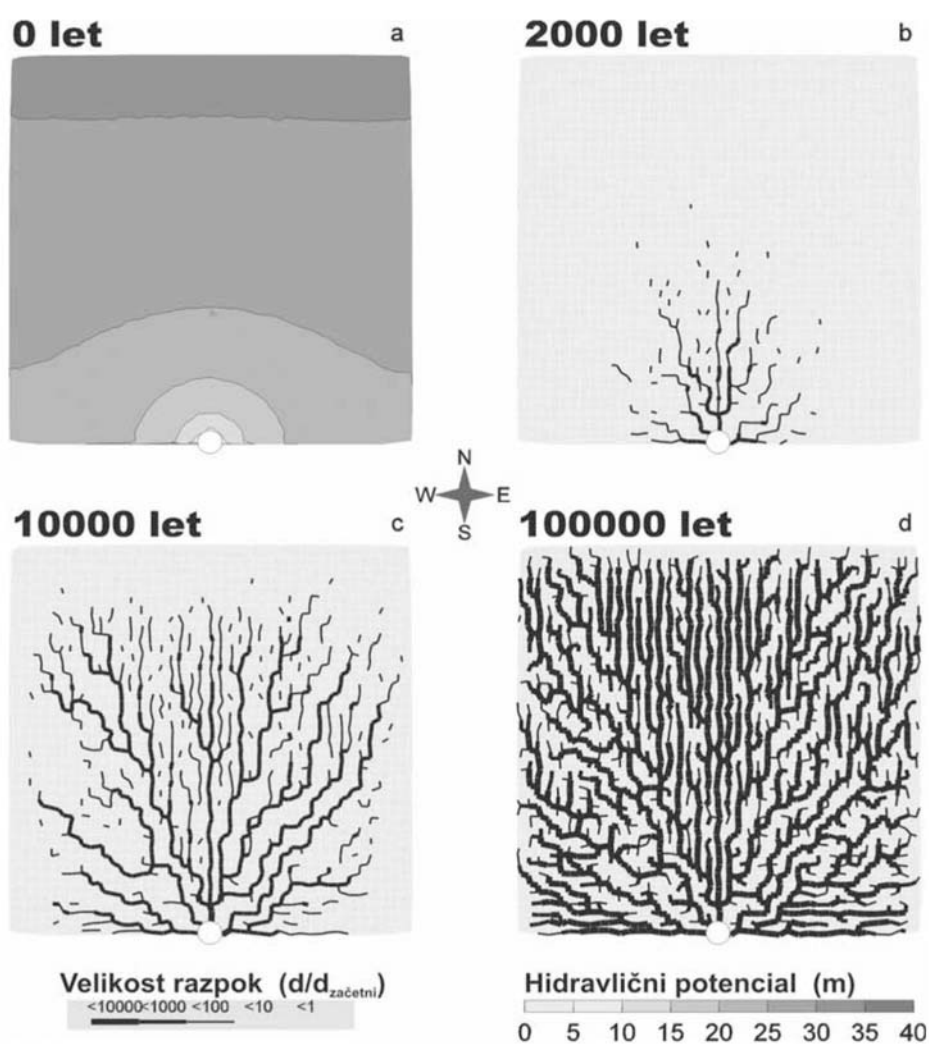
9.0	PREBIVALSTVO	153
10.0	MIGRACIJE	155
	SLOVARČEK	156
11.0	V NEKDANJIH STARIH ČASIH	157
12.0	ZAKLJUČEK	158
	PRILOGE	
	ODLOK O RAZGLASITVI SPOMINSKEGA PARKA UDIN BORŠT	159
	KARTA POTRESOV	178
	KARTA KOMUNALNIH ODLAGALIŠČ	178
	VIRI EMS	179
	METEOROLOŠKE POSTAJE	179
	VTP PRISPEVNO OBMOČJE	180
	VTPodv	180
	LITERATURA	181
	JOŽEFINSKI ZEMLJEVID	
	FRANCISCEJSKI KATASTER	
	INFRASTRUKTURA IN VREDNOTENJE NASELIJ	
	SPELEOLOŠKE IN TURISTIČNE ZNAMENITOSTI TER REKREACIJA	
	PRVOTNA BIVALIŠČA OB JEZERU V DOLINAH OSAMELEGA KRASA	
	NEPREMIČNINSKA KULTURNA DEDIŠČINA	
	KARTA NASTANKA NASELIJ	
	GRAFIČNI PRIKAZ NASTANKA IN ZAZNAVA KOT MISELNI VZOREC	
	PORAJANJE SKOZI ČAS IN OHRANITEV ZNAMENITOSTI	
	STRAHOVI Z RAZNIMI MOŽNIMI SCENARIJI IN REŠITEV	

1. NARAVNI DEJAVNIKI

1.1 GEOGRAFSKA LEGA

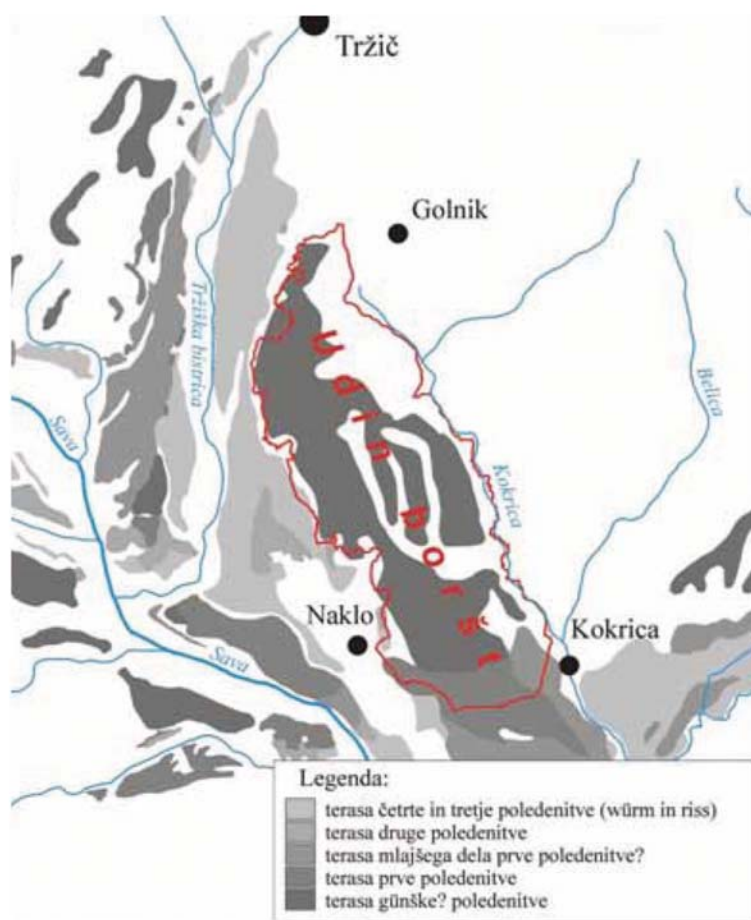
Gozdni kompleks Udin boršt leži severozahodno od Kranja, na levem bregu reke Tržiška Bistrica. Je razgibana, z gozdom prekrita in od 200.000 do 400.000 let stara zakrasela konglomeratna terasa (Šter, 1996). Razteza se na pretežno ravninskem svetu med naselji Kokrica, Tenetiše, Letenice, Goriče, Križe, Duplje, Strahinj in Naklo. V njegovem južnem delu ga seka avtocesta Ljubljana–Jesenice.

Udin boršt spada v GGO Kranj, in sicer v osrednji del. Njegov skrajno severni del pa spada v GGE Tržič. Katastrski občini Vojvodin boršt I (636,47 ha, 96,1% gozdnatost) ter Vojvodin boršt II (442,6 ha, 98% gozdnatost) v celoti ležita v Udin borštu, ostale k.o. (Duplje, Strahinj, Naklo, Pivka, Kokrica, Kranj, Tenetiše in Goriče) pa le z deležem svoje površine (Gozdnogospodarski načrt 2002).

Modelska študija kraškega razvoja razpoklinsko-medzrnsko poroznega sistema, pri kateri je dotok enakomerno razporejen po modelskem območju. Slike a-d prikazujejo stanje sistema v ob različnih časih glede na začetek zakrasevanja (Kaufmann, 2005).

A model study of karst development of fissure-intergranular porous system where the inflow is proportionately distributed on the model area. Figs. a-d show the system condition at different times related to the beginning of karstification (Kaufmann, 2005).

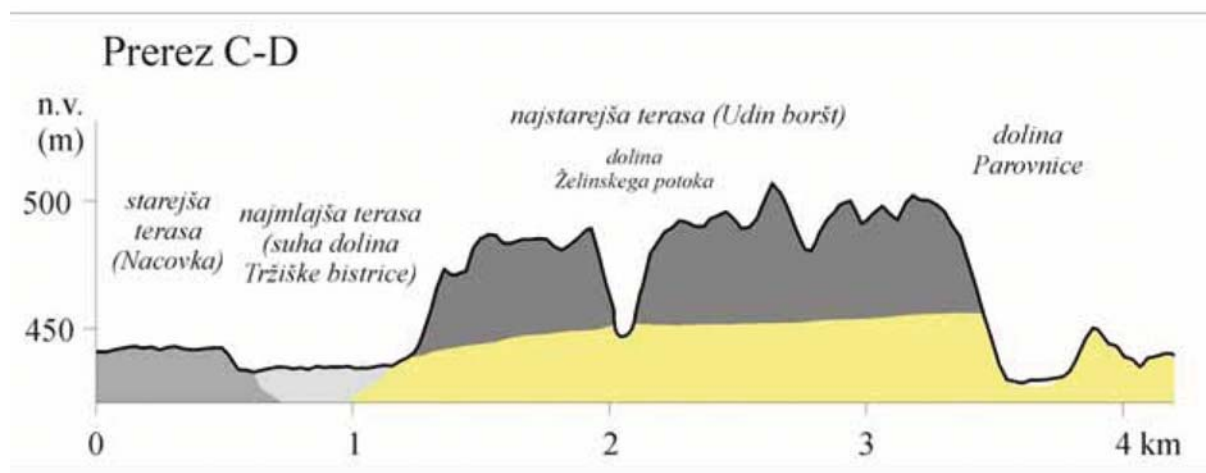
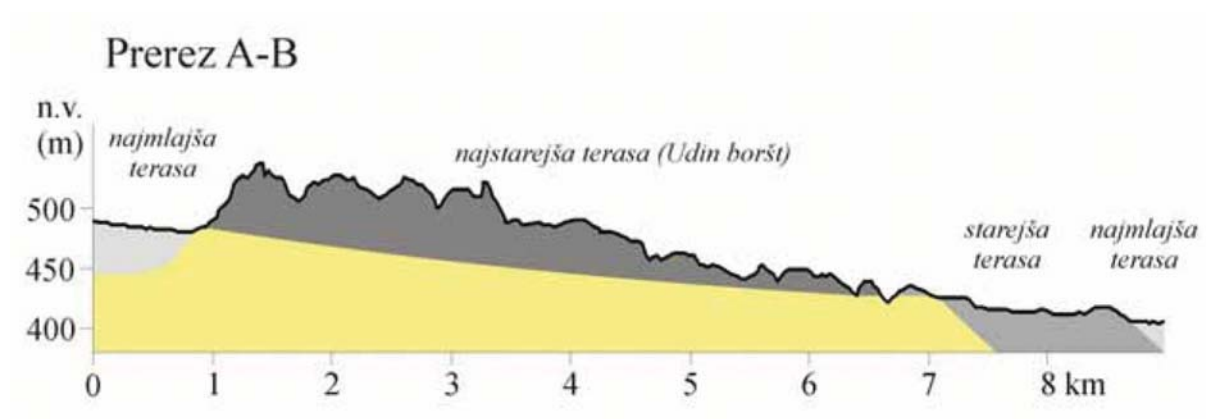
Sistem gorenjskih teras s teraso Udin boršta (pri terasah z vprašajem je absolutna starost vprašljiva) (prirejeno po ŠIFRERJU, 1969 in 2005).

A system of terraces in Gorenjska together with Udin Boršt terrace (the absolute age of terraces with mark of interrogation is questionable) (after ŠIFRER, 1969 and 2005).

starost terase	<i>holocen</i>	<i>mlajši wurm</i>	<i>starejši wurm?</i>	<i>srednji in starejši pleistocen</i>
kamnina	<i>prod in pesek</i>	<i>prod in pesek</i>	<i>prod in pesek</i>	<i>konglomerat</i>
prst	<i>obrečna prst</i>	<i>rjava prst</i>	<i>rjava sprana prst</i>	<i>sprana prst</i>
rastje	<i>vrba, jelša</i>	<i>hrast, gaber</i>	<i>hrast, gaber</i>	<i>rdeči bor, jesenska vresa, borovničevje</i>

Prodne terase Gorenjske in kronosekvenca po STRITARJU (1969, cit. po LOVRENČAK, 1994, 59).
Gravel terraces in Gorenjska and chronosequence according to STRITAR (1969, cit. after LOVRENČAK, 1994, 59).

Legenda:

- holocenski nanosi rek
- najmlajša terasa
- starejša terasa (delno sprijeta v konglomerat)
- najstarejša terasa (trdno sprijeta v konglomerat)
- oligocenske kamnine (glina sivica)

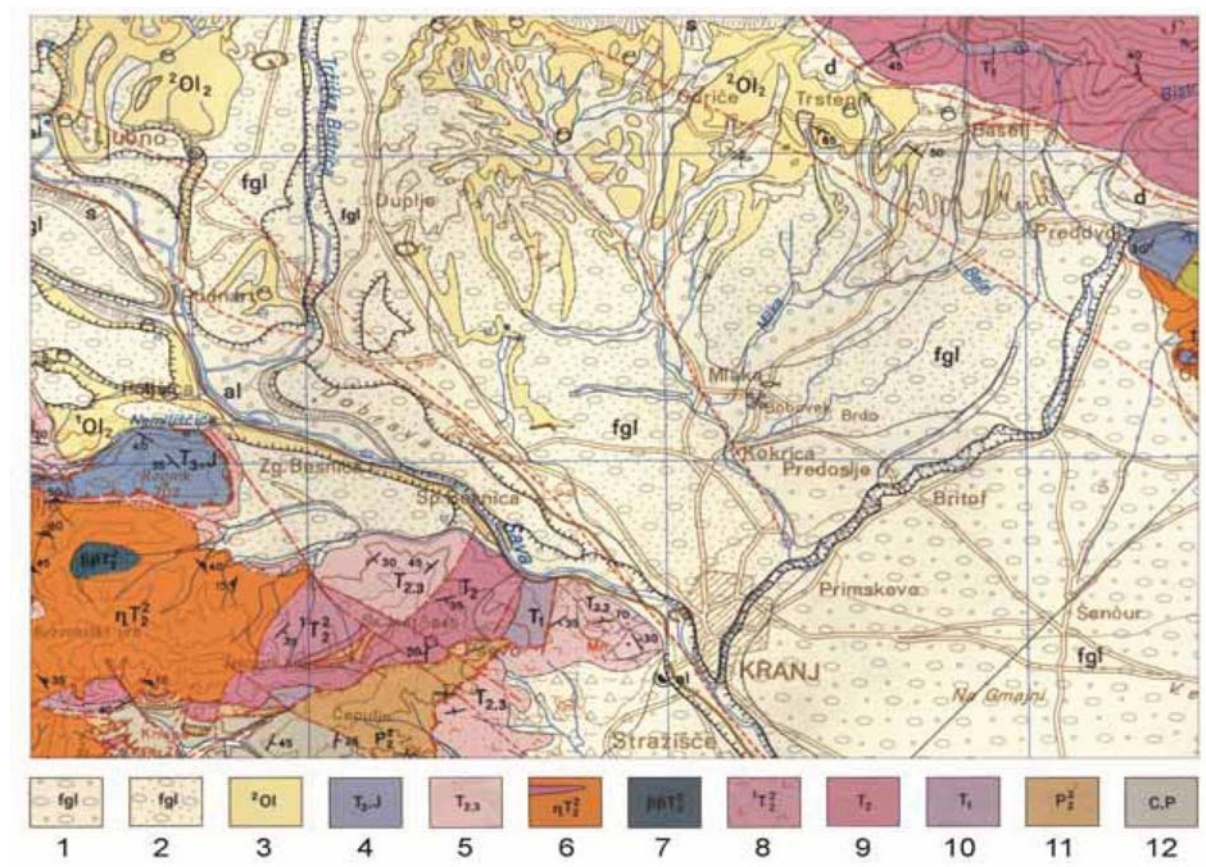
Vzdolžni (A-B) in prečni (V-Z) shematski prerez prek Udin boršta (prirejeno po DIGITALNEM MODELU VIŠIN in OSNOVNI GEOLOŠKI KARTI).

Longitudinal (A-B) and cross (V-Z) schematic sections over Udin Boršt (modified from Digital Altitudes Model and Basic Geological Map).

1.2 GEOLOŠKA PODLAGA IN RELIEF

Geomorfološko gledano opisujemo Udin boršt kot 10-50 m visoko konglomeratasto teraso, ki se dokaj strmo spušča od severa proti jugu, ter pod nekoliko manjšim naklonom od zahoda proti vzhodu. Pri Žiganji vasi se nahaja nad würmsko teraso v višini okoli 530 m med Naklim in Mlako pa na višini 410 m preide na nivo nekoliko mlajše savske terase. Vzporedno so terase iste starosti ohranjene tudi na desnem bregu Tržiške Bistrice. Glede na naklon, pod katerim se terasa Udin boršta spušča proti Naklu in dejstvo, da glede na petrološko sestavo prod izvira iz porečja Tržiške Bistrice, ta pa se iz ozke doline prebije v široko ravnino pri Tržiču, lahko smatramo konglomeratasto teraso tudi kot obsežen vršaj. To potrjujejo tudi raziskave debeline nanosa, ki je najdebelejši na severozahodu in

najtanjši na jugovzhodu ter oblika rečne mreže na zahodni strani Tržiške Bistrice. Tu potekajo doline potokov v smeri največje nagnjenosti nekdanj enotnega vršaja in se zato raztekajo proti jugozahodu, na levem bregu Tržiške Bistrice pa proti jugovzhodu. Najmočnejše nasipanje na terasi/vršaju je bilo prisotno v času ledenih dob (glacialov), ko je v višjem svetu potekalo obsežno zmrzalno preperevanje, reke pa so nosile gradivo v doline in ga tam tudi odlagale. Večino proda v podlagi Udin boršta lahko opredelimo kot fluvioglacialnega in fluvio-periglacialnega. V prvem primeru je prod nasipala Tržiška Bistrica, ki je izvirala izpod lednika pri Tržiču (tam je ohranjena tudi najnižja morena tržiškega ledenika). Del materiala je v doline pritekal tudi s periglacialnimi procesi, to je z intenzivnim premikanjem gradiva po pobočjih navzdol, ki je zlasti posledica zmrzovanja in tavanja preperine. Ta grušč so v dolinah erodirale reke, ga deloma zaobljevale ter ga v obliki obsežnih nasutin akumulirale v dolinah. V medledenih dobah (interglacialih) se je dotok gradiva v reke zmanjšal in vodotoki so se v terse in vršaje začeli vrezovati. Več takih dogodkov se v riljevu odraža kot niz različno starih teras od najvišje, ki je hkrati najstarejša, do najnižje – najmlajše. S tem smo v osnovi tudi opisali nastanek med konglomeratastimi terasami najvišjega Udin boršta in njegove široke okolice.

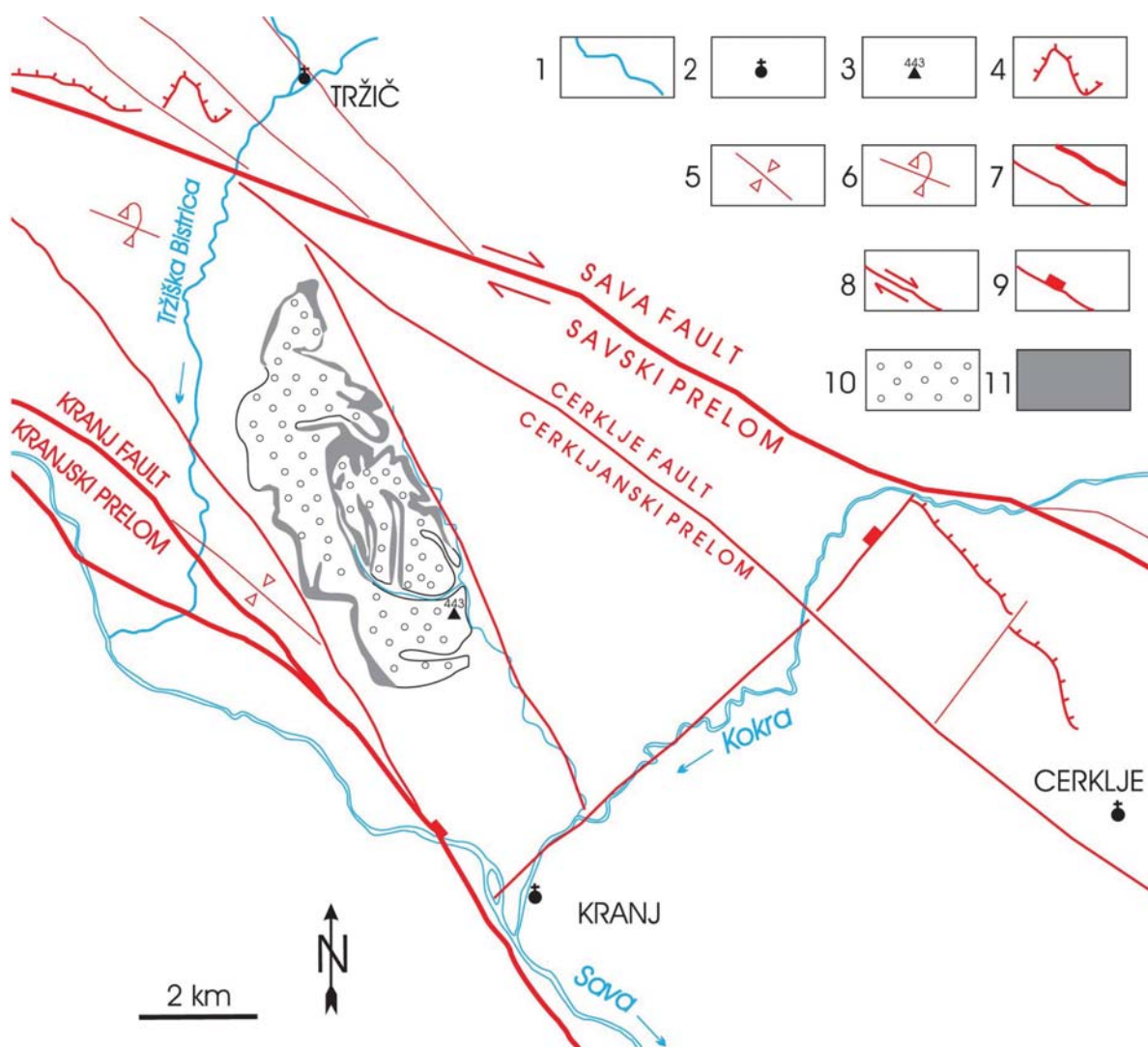

Geološka situacija področja Udin Boršta. (GRAD & FERJANČIČ, 1974) - Osnovna geološka karta SFRJ 1:100 000, list Kranj. Legenda: 1.-prod, pesek-prodni zasip, 2.-konglomerat, slabo sprijet prod, glina-konglomeratni zasipi, 3.-peščena in lapornata glina, lapor, peščenjak, 4.-debeloskladovit apnenec, dolomitiziran apnenec, ponekod dolomit, 5.-siv in rumenkast pretežno ploščast apnenec z rožencem, 6.-keratofir, porfir, porfirit in njihovi piroklastiti, 7.-diabazi, spiliti, bazični porfirit, piroklastiti, 8.-piroklastiti, apnenec, 9.-neplastovit dolomit, 10.-laporni apnenec, dolomit, peščen skrilavec, oolitni apnenec, 11.- grōdenski skladi-rdeč peščenjak, prehodi v skrilavec in peščenjak, 12.-glinast skrilavec, peščenjak in konglomerat.

V neposredni bližini Udin boršta se pojavlja zanimiva terasa z imenom Nacovka, ki se v obliki enakokrakega trikotnika razprostira med dolino Tržiške Bistrice in Udin borštom na eni strani ter Strahinjem in Dupljami na drugi strani. Po višini se ta terasa ujema s konglomeratasto teraso pri

Strahinju, ki se v obliki pomola naslanja na Udin boršt. Enake nadmorske višine (435 m) kažejo na isto starost. Med njima poteka suha dolina Tržiške Bistrice.

Glede na precejšnjo vzdignjenost nad nižje ležeče terase lahko domnevamo, da je najstarejša ohranjena pleistocenska terasa na Gorenjskem. Na znatno starost opozarja mestoma po 6 m debela kisl prst, ki lahko nastane le v daljšem časovnem obdobju, precejšnja vertikalna razgibanost reliefa ter globoki žepi prsti, ki se zajedajo v kamninsko osnovo stare terase. V navpičnih profilih skozi epikras, to je zgornji del krasa, ki je močno pod vplivom zgoraj ležeče prsti, se že pojavljajo kraški kanali, običajno zapolnjeni s preperino. Na terasi se pojavljajo številne vrtače, v teraso so vrezane doline, zlasti v severnem delu pa so izoblikovani tudi izrazitejši vrhovi. Na podlagi primerjav z ostalimi terasami na Gorenjskem se postavlja Udin boršt v starejši ali srednji pleistocen. Nova dognanja (Šifrer 1992 in 2005 ter Geokemija 1988) pa nastanek terase Udin boršt postavljajo celo v najstarejši pleistocen (donauska ledena doba).

Tektonski položaj Udin boršta. Po podatkih GRAD & FERJANČIČ (1974 in 1976), POLJAK (2000) in ŽLEBNIK (1971). 1-reka 2-kraj, 3-Tenetiški vrh (443 m), 4-nariv, 5-sinklinala, 6-prevrnjena antiklinala, 7-prelom, 8-horizontalni desni zmik ob prelomu, 9-vertikalni premik ob prelomu, 10-starejši konglomeratni zasip Udin boršta (spodnji pleistocen), 11-oligocenska sivica.

Tectonic location of Udin Boršt. According to GRAD & FERJANČIČ (1974 and 1976), POLJAK (2000) and ŽLEBNIK (1971). 1-river, 2-place, 3- Tenetiški Vrh (443 m), 4-overthrust, 5-sinkline, 6-overtured anticline, 7-fault, 8-horizontal right wrench along the fault, 9-vertical displacement at fault, 10-older conglomerate bar of Udin Boršt (the Lower Pleistocene), 11-Oligocene grey marl.

1.2.1 RELIEFNE OBLIKE

Konglomeratna terasa je od nastanka doživela relativno močno preoblikovanje s strani eksogenih sil takoj zatem, ko je bilo površje toliko dvignjeno, da so geomorfni procesi lahko začeli delovati. Zaradi tega ne preseneča pestrost riljefnih oblik, če teraso primerjamo z mlajšimi. Na würmski terasi tako ne sledimo vrtač, na stiku prsti in matične podlage ni žepov prsti, ker prod še ni sprijet v konglomeratasti terasi ne morejo nastajati kraške jame, s tem pa tudi ne grezi. Tanka prst in dober vertikalni odtok padavinske vode tudi preprečujeta razvoj rečnih dolin.

Starejši konglomeratni zasip na južnem obrobju Udin Boršta (Foto: M. Knez).
An older conglomerate bar at the southern border of Udin Boršt. (Photo by M.Knez).

Večina prodnikov v konglomeratnih plasteh je karbonatnih (Foto: M. Knez).
Major part of pebbles in conglomerate layers is carbonate (Photo by M.Knez).

Ponekod v konglomeratu zasledimo temno rdeče prodnike grödenskega peščenjaka in trbiške breče (Foto: M. Knez).
In some places dark red pebbles of Gröden sandstone and Trbiž breccia are spotted in the conglomerate (Photo by M.Knez).

Podlaga konglomeratnih zasipov je siva lapornata glina (sivica) (Foto: M. Knez).
The base of conglomerate bars is grey clay (sivica) (Photo by M.Knez).

Razvoj riljefnih oblik na Udin borštu lahko postavimo v čas, ko se je prod sprijel v konglomerat, ta pa je bil dvignjen nad okoliško površje. To se je verjetno zgodilo v interglacialih, ko so reke svoje terase in vršaje spet vrezale struge. Potoki v Udin borštu so se začeli vrezovati, voda pa je skozi konglomerat lahko tudi prenikala v kraško podzemlje. V prvem primeru so nastale doline, posledica drugega odтока vode pa so vrtače, brezna in podzemne jame. S tem so prvotno zelo uravnano

površje geomorfni procesi mikroriljefno zelo preoblikovali. Na vzhodnem delu so bili intenzivnejši fluvio-denudacijski, na zahodnem pa kraški kraški procesi. To značilnost lahko opazimo tudi v pojavljanju površinskih tokov na eni in podzemnega pretakanja vode na drugi strani.

Podtalna vdolbina in podtalni žleb.
Subsoil cup and subsoil channel

Nadnaplavinski žleb.
Ceiling channel.

Stropna kotlica.
Ceiling pocket.

Stenska zajeda.
Water level horizon.

1.2.1.1 JAME

Večina jam je že dolgo poznanih, Arneševu luknjo omenja že Valvasor a so kljub temu pomanjkljivo raziskane. Jame so v večini horizontalne, vendar raziskave v njih zahtevajo dolgotrajno plazenje po nizkih in ozkih vodnih rovih. Lahko trdimo, da Udin boršt, kljub majhni površini in lahki dostopnosti, v sebi skriva še veliko neznanega.

Jame so drevesasto razvejane (predvsem večje) in imajo številne manjše pritoke, ki se stekajo v glavni kanal katerega presek se manjša z oddaljenostjo od izvira. Žal pa je kanal v večini jam majhen, tako da je napredovanje po pritokih največkrat nemogoče. Jamske stene so izrazito nepravilne s številnimi zajedami. Površina sten je neravna zaradi številnih prodnikov, ki štrlijo iz jamskega oboda. To kaže na hitrejše raztapljanje karbonatnega veziva glede na prodnike.

1.2.1.1.1 ARNEŠEVA LUKNJA

Vhod v jamo leži v 14 m visoki steni v zahodnem pobočju Udin boršta pri Spodnjih Dupljah. Vhodna dvorana je kakih 16 m široka in do 2,5 m visok polkrožna odprtina. V njej je zajetje za vodo, ki danes služi za dopolnilno vodooskrbo nekaterih okoliških domačij. Slabih 20 m za vhodom se rov zniža in zoža. Od tu sledimo potoku navzgor preko številnih zasiganih tolmunov. Rov je spremenljivih dimenzij na nekaterih mestih je visok več metrov, velikokrat pa je višina stropa manj kot pol metra. Širina rova niha med komaj prehodnim in nekaj metri. Rov prekine več manjših dvoran. Približno na polovici jame se v steni od teh odpre fosilni rov iz katerega se na več mestih lahko spustimo nazaj do vodnega rova. Jama je skupaj dolga 800 m in je najdaljša jama v Udin borštu. V jami je več kot deset manjših pritokov, ki so nanizani vzdolž celotne dolžine rova.

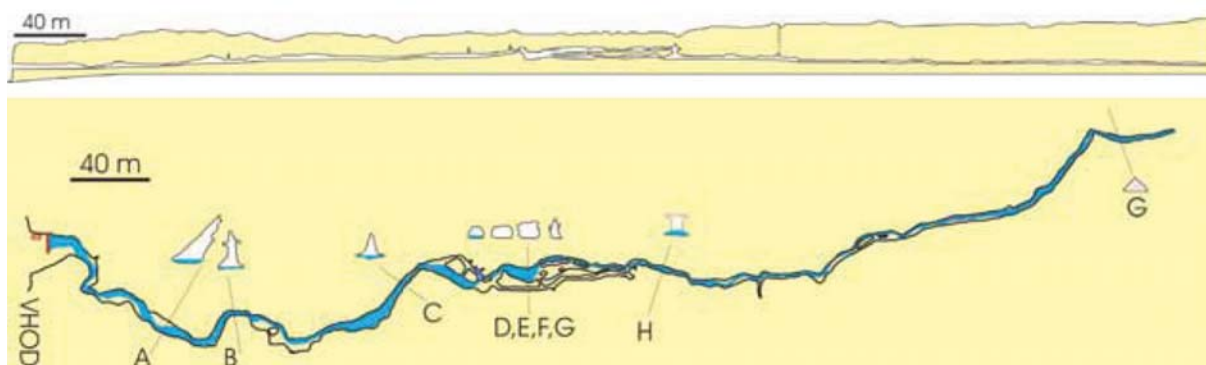

Vhod v Arneševo luknjo (Foto: F. Gabrovšek, Arhiv IZRK).

The entrance into Arneševa Luknja.

Rov s stenskimi zajedami v Arneševi luknji. Najbolj drobni skalni relief odraža strukturo kamnine in ne procesov raztapljanja. Na dnu vidimo sigovo pregrado, ki jih lahko opažamo v večjem delu vodnega rova. (Foto: F. Gabrovšek, Arhiv IZRK).

Tloris in profil Arneševe luknje (prirejeno po Gantarju (1955)).

Ground plan and cross-section of Arneševa Luknja (modified from Gantar (1955)).

1.2.1.1.2 VELIKA LEBNICA

Tudi Velika Lebnica se začne z veliko dvorano, katere premer je preko 30 m. V dvorani je zajetje za vodo. Voda priteče na dan nekaj metrov pod vhodom v jamo. Iz dvorane pelje več pritočnih rogov, od katerih je trenutno izmerjen le eden v dolžini 250 m. Gre za vodni rov, ki v celoti poteka v konglomeratu. Voda v rovu meandrira v širini nekaj metrov. V večini je rov precej nizek, nižji od

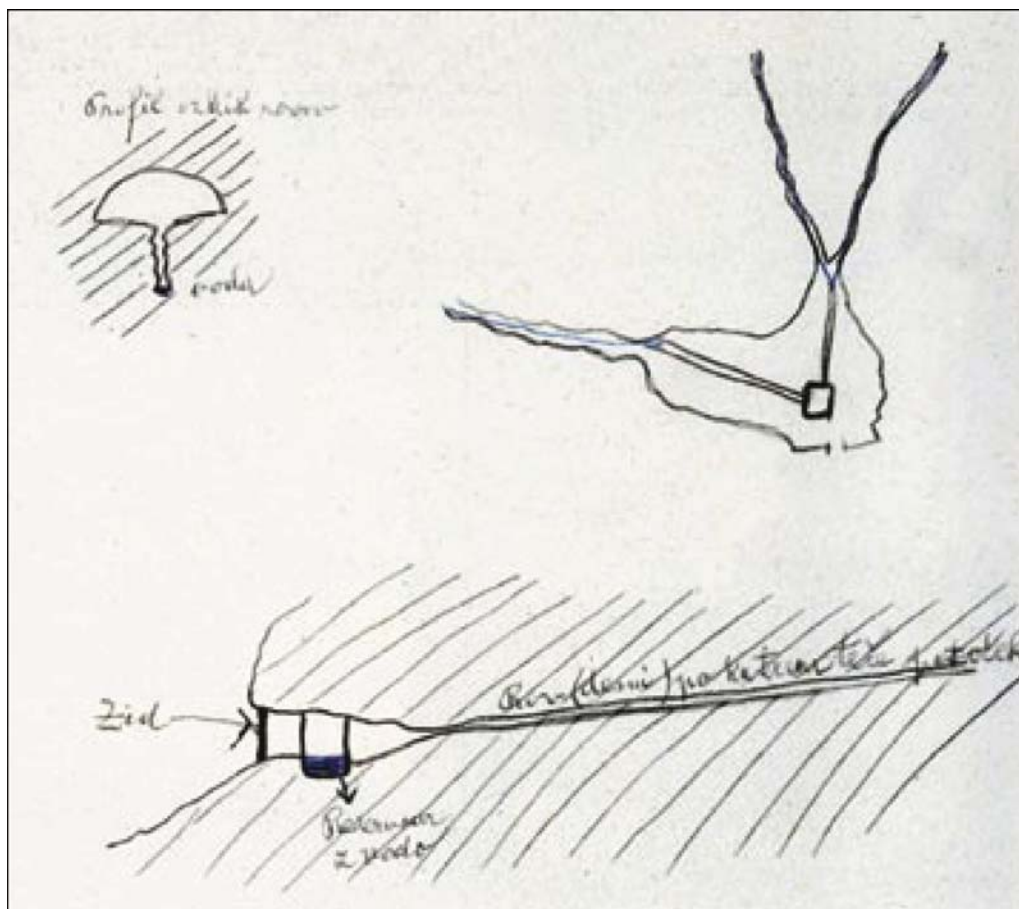
enega metra. Eden od aktivnih rogov po slabih stotih metrih doseže stare fosilne rove, ki so precej visoki in kažejo več generacij razvoja jame.

Tipičen detajl iz Velike Lebince. (Foto: F. Gabrovšek, Arhiv IZRK)
A typical detail from Velika Lebinca.

V Veliki Lebinici. Na več mestih voda, ki pronica skozi konglomeratno matriko, izloča sigo. (Foto: F. Gabrovšek, Arhiv IZRK)
In Velika Lebinca. Water percolating through the conglomerate matrix deposits flowstone at several places (Photo by F. Gabrovšek, IZRK Archives).

Pretmerjeva skica jame Velika Lebinca iz leta 1946 (Kataster jam).

1.2.1.1.3 DACARJEVO BREZNO

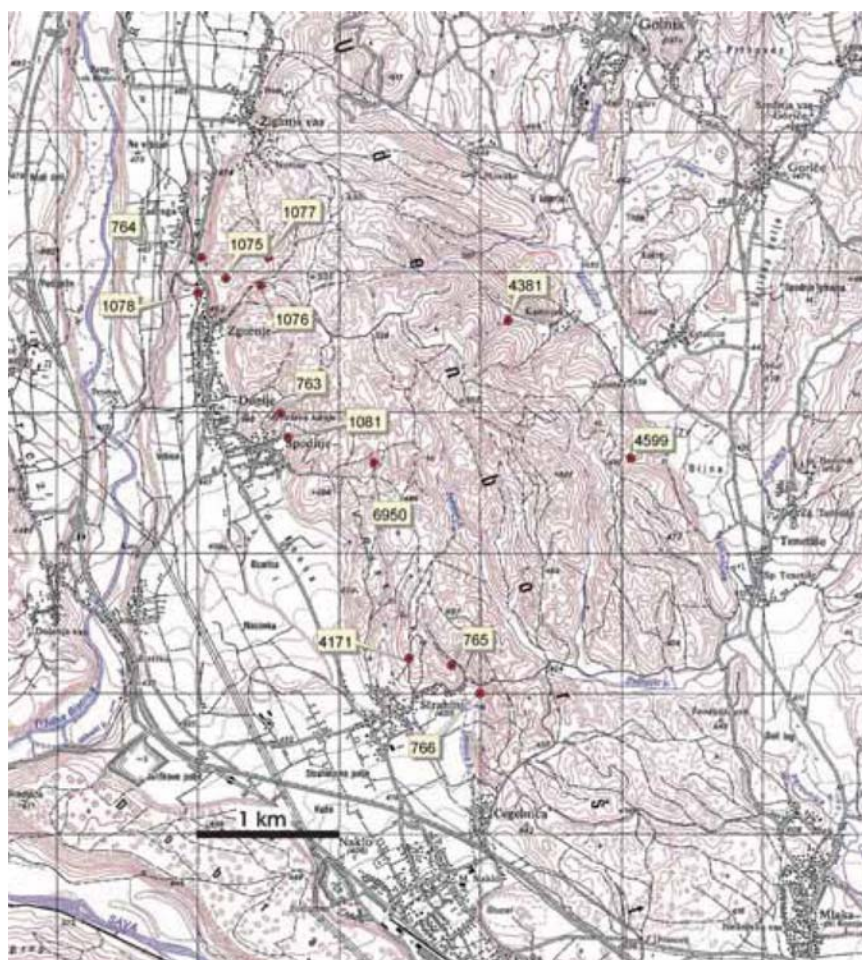
Vhod v jamo leži na zahodnem pobočju Udin boršta nedaleč od Zgornjih Dupelj. Je edina večjih jam, ki ni izvirna, pač pa do aktivnega vodnega rova pridemo preko spleta suhih rogov, ki se začne z vhodnim breznom. Vodni rov je podoben kot v ostalih jamah, širok je med po in dva metra, visok do dveh metrov. Po 150 m se zniža na vsega 20 cm. Vhodno brezno naj bi se po pripovedovanju odprlo septembra leta 1953 po večjem deževju. Dostop do notranjih delov jame je trenutno zrušen.

1.2.1.1.4 DUPULNEK

Dupulnek ali tudi Napulnek je še ena izvirna jama v vznožju zahodnega dela terase v vasi Zadruga. Gre za precej monoton kanal, dolg 300 m, v večini zalit z vodo in mestoma precej zasigan. Jama je poznana že dolgo, raziskali in izmerili pa so jo leta 1991.

1.2.1.1.5 OSTALE JAME

Ostale jame v Udin borštu so precej krajše od zgoraj opisanih. Razen dveh so vse nanizane vzdolž zahodnega roba terase. Med njimi so tudi jame, kjer bi jamarji z nekaj malega kopanja prišli verjetno še kaj dlje kot le za deset metrov.

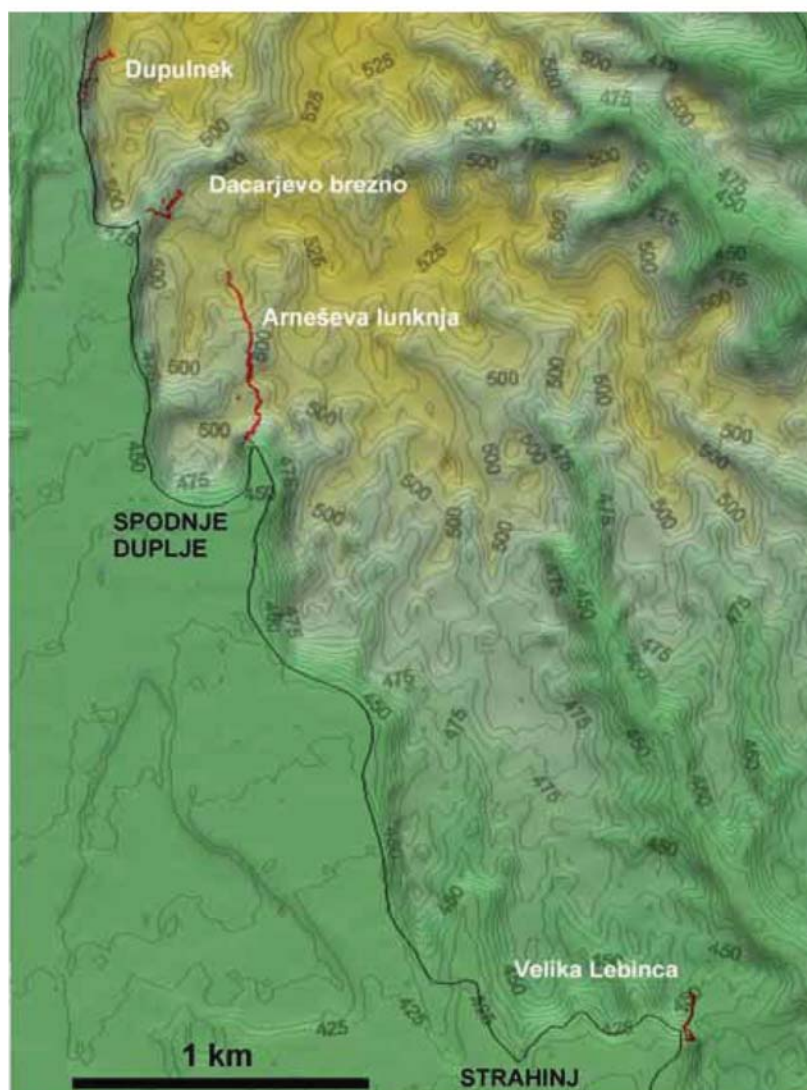

Topografska karta Udin boršta z vrisanimi položaji registriranih jam. Številke predstavljajo katastrske številke jam, kot jih navaja Tabela 1.

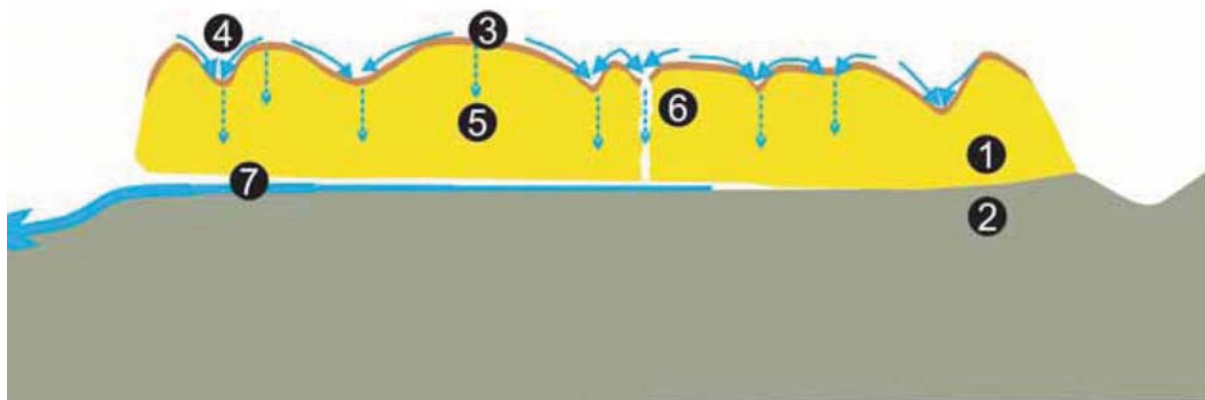
Topographic map of Udin Boršt with locations of registered caves. Numbers represent the cadastral numbers as cited in Table 1.

Ime in katastrska številka	Dolžina (m)	Globina (m)
Arneševa luknja (763)	815	13
Dacarjevo brezno (1075)	307	19
Dopulnek (764)	306	6
Velika Lebinca (765)	> 500	13
Arhova jama (1078)	25	3
Kadunčev studenec (4171)	20	6
Arneševa zijalka (1081)	19	4
Jama v Arhovem partu (1077)	13	5
Kačja jama nad Spodnjimi Dupljami (6950)	13	6
Arhova zijalka (4381)	10	1
Mala Lebinca (766)	6	1
Brezno v Kvikšovem partu (1076)	3	3
Pekel v Klemenčevem gradišču (4599)		

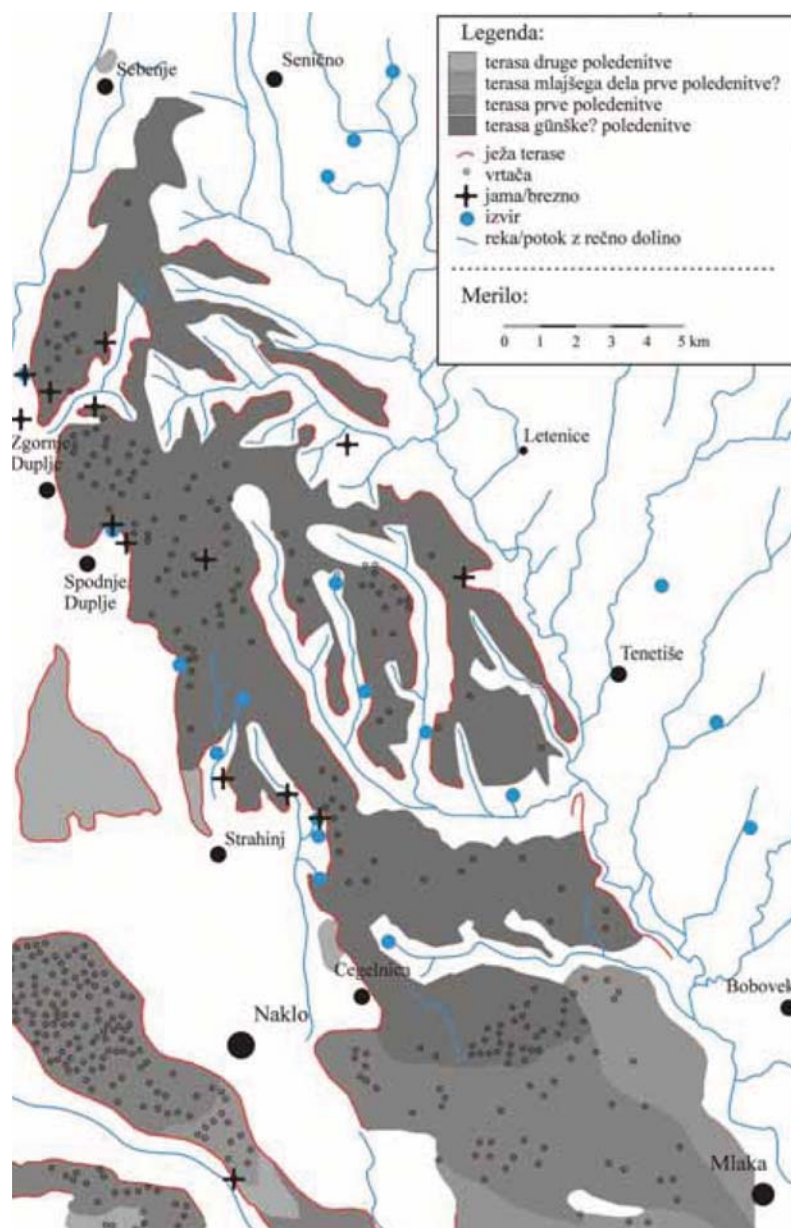
Jame v Udin borštu, njihova dolžina in globina.
Caves in Udin Boršt, their lenght and depth.

Digitalni model reliefa z vrisanimi tlorisi štirih najdaljših jam v Udin borštu.
Digital relief model with ground plans of the longest caves in Udin Boršt.

Shematski prerez terase z jamo ob stiku med konglomeratom in neprepustno podlago.
Schematic cross section of a terrace with a cave at the contact between conglomerate and impermeable base.

Geomorfološka karta Udin boršta
 z okolico (Kartografija M. Prelovšek).
*Geomorphological map of Udin Boršt and
 its vicinity (Cartography M. Prelovšek).*

1.2.1.2 JEŽE TERAS

Ježe pleistocenskih teras nastopajo v riliefu kot bolj ali manj izraziti pregibi površja. Njihov nastanek je vezan na širši razvoj sistema akumulacije gradiva in poznejše erozije. Prva naj bi se vršila v času ledenih in druga v času medledenih dob. Ježe teras nam z naravnimi procesi erozije tudi odkrivajo geološko sestavo Udin boršta.

Izrazita ježa terase Udin boršta je opazna zlasti na zahodnem robu, manj izrazita pa je nad dolino Parovice oz. desnimi pritoki Kokrice. Na zahodnem robu se dviguje nad würmsko teraso, na zahodnem robu pa nad holocenskimi sedimenti Kokrice in njenih pritokov. Na Sebenjani je visoka dobrih 50 m, pri Zgornjih Dupljah 45 m, južneje (pri Cegelnici) pa se višinska razlika hitro spusti na 30 m. Jugovzhodneje od Malega Nakla se terasa postopoma spusti na teraso mlajše starosti, s tem pa ježa izginja. Naklon starejše terase je torej dosti večji od naklona mlajše. Na vzhodnem robu se izrazita ježa terase začne kazati pri Mlaki, kjer je visoka okoli 15 m. Severneje je z višino 25 m zopet izrazitejša pri Tenetišah, pri zaselku Kamnjek je visoka 50 m, še za dobrih 5 m višja pa je nad naselkom Novaki. Razlika med najvišjimi vrhovi Udin boršta in würmsko teraso je še nekoliko višja (75 m nad Sebenjani in hribom vzhodno s koto 564 m).

Pod ježo terase Udin boršta se na stiku z nepropustno podlago pojavljajo številni kraški izviri. Med najpomembnejšimi spadajo izviri s kraških jam Dupulnek, Arnešova luknja ter Lebnica.

1.2.1.3 VRTAČE

Vrtače za svoj nastanek potrebujejo dovolj časa. In jih po nastanku delimo na več skupin. Nekatere nastajajo kot grezi (z udorom stropa nad jamo ali breznom), lahko pa so posledica točkovno povečane korozije ali intenzivnega spiranja preperine v podzemlje, veliko pa jih spoznamo kot preslikavo jamskih objektov na površje zaradi kemične denudacije površja. Temeljni pogoj za njihov nastanek pa je vertikalni dotok vode skozi spodaj ležečo kamnino. Brez tega bi vrtače zapolnila voda, z njo pa bi se v kotanjo odložili tudi sedimenti. Od nastanka terase Udin boršta in Dobrav zahodno od Naklega je preteklo že toliko časa, da sta glede na pojavljanja vrtač že dobro zakraseli. Nekaj plitvih depresij, ki se postopoma oblikujejo v vrtače, se pojavlja na terasi južno od črte Kokrica – Polica. Gre za nekoliko mlajšo teraso od Udin boršta. Vrtač ne sledimo na trikotni terasi Nacovka med Strahinjem in Spodnjimi Dupljami, ravno tako pa jih ni na würmski terasi med Naklom in Spodnjimi Dupljami. Na takih površinah se pojavljajo le večje plitve depresije, ki lahko nastanejo že v fazi akumulacije fluvialnega gradiva ali pa v poznejšem času z lokalno povezano korozijo na bolj zaglinjenih delih teras.

Starejše terse so ravno zaradi vrtač zelo razgibane, kar prikriva prvotno uravnanost. Vrtače na starejših tersah so v povprečju precej globlje od tistih na mlajšh naplavinah. Tudi gostota je precej velika. Precejšnje število in enakomerno porazdelitev vrtač tako najlepše sledimo na starejši pleistocenski tersi Dobrava, nekoliko manj in neenakomerno pa so razporejene v Udin borštu. Razvite so v zahodnem in južnem delu Udin boršta, medtem ko jih v vzhodnem in severnem delu skorajda ni. Velika gostota vrtač na Udin borštu je nad jamo Arneševa luknja kjer je razvitih kar 34 vrtač (gostota vrtač znaša 97 vrtač/km²). Veliko število vrtač in spodaj ležeča jama priča o dobri izakraselosti konglomerata in dobri vertikalni vodni prepustnosti kraškega površja. Večjo gostoto vrtač zasledimo še na skrajno južnem robu Udin boršta med Mlako, Naklim in Polico.

1.2.1.4 GREZI

Grezi na področju Udin boršta so najverjetneje posledica udorov stropa kraških votlin. Velikost grezov je običajno omejena na premer kakih deset metrov. Nastajajo običajno na kraških kamninah na stiku z zgoraj ležečimi sedimenti. Ko se gladina podtalnice zaradi antropogenih posegov (naprimer črpanja voode) zmanjša vzgon in tako pride do porušitve v spodaj ležeči jamski prostor. Grezi pa so na področju Udin boršta razmeoma številni. Več jih je v bolj kraškem zahodnem delu. Veliko se jih pojavlja v vrtačah, kar nakazuje, da so vsaj nekatere vrtače nastale z zaporednim grezanjem na istem mestu. Večji grez poleg Dacarjevega brezna nakazuje, da se pod površjem nahaja vodni rov. Na takih mestih niso redki tudi dihalniki, kjer prihaja do izmenjave jamskega zraka z zunanjim. V hladni polovici leta iz jame izhaja topel zrak in če je površje pokrito s snegom je sneg na takih mestih stopljen.

Grezi na pobočju v neposredni bližini Dacarjevega brezna (kat. št. 1075) (foto: M. Prelovšek).
Sinkhole in the slope close to Dacarjevo Brezno (Cad.No. 1075) (Photo by M. Prelovšek).

1.2.1.5 SUHE DOLINE

Pojavlja se med Naklom in Zgornjimi Dupljami. Po mnenju Melika (1959) in Šifrerja (2005) naj bi jo po nastanku terase Udin boršta oblikovala Tržiška Bistrica. Suha dolina Tržiške Bistrice je na vzhodni strani omejena z Udin borštom, na zahodni pa s Nacovko – precej mlajšo teraso trikotne oblike me Strahinjem, Žejami in Spodnjimi Dupljami.

1.2.1.6 REČNE DOLINE

Bistven pogoj za nastanek rečne doline je nepropustna podlaga, riljefna energija ter zadostna količina vode. Ti pogoji so na območju Udin boršta v največji meri izpolnjeni na vzhodnem robu terase. Oligocenska sivica vodi preprečuje podzemeljski odtok, zato se ta zbira na površju in oddteka

proti dolini Parovice na vzhodu. Večino površinsko odtekajoče vode Udin boršta se zbira v Želinjskem potoku ter dveh desnih pritokih Mlinščice in Parovnice, nato pa teče voda v Kokrico. Želinjski potok se je preko konglomerata vrezal tudi v spodaj ležečo oligocensko sivico, na stiku pa leži mnogo kraških izvirov. Potoki dobivajo vodo tudi iz številnih manjših nekraških izvirov, ko voda ne more več teči skozi prst in prihaja na površje. Na zahodnem delu Udin boršta so rečne doline zaradi zakraselosti redke. Ena je razvita severovzhodno od Zahodnih Dupelj, dve pa severno od Strahinja. Dolino pod Arneševu Luknjo pa lahko zaradi zgoraj ležečega izvira, ki ni dosti višji od dna doline, smatramo za zatrepno dolino.

Na podlagi primerjav z drugimi okoliškimi terasami uvrščamo Udin boršt po starosti v starejši ali srednji pleistocen. Po odložitvi pretežno apnenčastega proda so se okoliške reke poglobile, s tem pa se je začel proces fluvialne in kemične erozije terase. Da je postalo površje kraško, se je moral prod najprej vsaj delno sprijeti v konglomerat. Danes sledimo na Udin borštu prvotno uravnanost le še na posameznih mestih. Riljef je precej razčlenjen s pobočij dolin in vrtačami, v podzemlju pa padavinsko vodo odvajajo pretežno vodoravnimi janskimi rovi.

Na konglomeratni terasi Udin boršta se pojavljata dva tipa riljefa, ki se prostorsko dobro ločita. Fluvidenudacijski je razvit v vzhodnem in severnem delu, medtem ko se kraški riljef pojavlja na zahodnem in južnem robu. Ta razporeditev se ujema z razporeditvijo nepropustnih kamnin (oligocenske sivice) v severovzhodnem delu Udin boršta.

Za najpogostejše riljefne oblike na Udin borštu štejemo vrtače, greze in doline potokov. Vrtače so razmeroma majhne in plitve, mnoge so nastale z večkratnim grezanjem preperine. V največjem številu se pojavljajo nad jamami Dupulnek, Arneševa luknja in Velika Lebница ter vzhodno od črte Strahinj – Duplje. Tu je očitno površje terase dobro dovzetno za vertikalno ponikanje vode, kar ustreza razvoju vrtač in spodaj ležečimi jamami. Nekaj vrtač se pojavlja tudi vzhodno od Želinjskega potoka, a tam ni do sedaj nobene daljše jame. Severni in vzhodni del Udin boršta je večinoma razčlenjen z rečnimi dolinami. Najdlje sega dolina Želinjskega potoka, med daljše pa lahko prištejemo tudi potok Parovice, ki se vanjo zliva pri zaselku Kamnjak. Večje doline so globoko vrezane v konglomeratno teraso in imajo mjhen strmec. Zaradi tega v dolinah zastaja voda, periodično pa so tla močvirnata in neprimerna za kmetijsko obdelavo.

1.2.1.7 POVRŠINSKE VODE

Površje Udin boršta je razrezano s številnimi potoki. Po dežju se napolnijo z vodo, v daljših obdobjih brez padavin pa so večinoma suhi. Daljše doline so značilne predvsem za vzhodni del terase. Na severovzhodnem robu, kjer na površju prevladujejo zelo slabo prepustne kamnine, izvirov praktično ni in oblikovala se je površinska drenažna mreža z manjšimi pretoki. Pomembnejši je Želinjski potok v osrednjem delu, ob katerem so aktivni tudi številni manjši izviri. V srednjem delu je potok umetno zajezen in nastali sta dve jezerci Pri racah. V času meritev od pomladi 2003 do konca zime 2004 je bil največji izmerjen pretok okrog 170 l/s, najmanjši pa 5 l/s. Pretok se vzdolž vodotoka spreminja zaradi dotekanja iz stranskih izvirov in manjših pritokov ter izgubljanja vode v aluvialni vodonosnik.

Površinske vode se z vzhodnega dela Udin boršta stekajo po terasi proti vzhodu, potem pa se obrnejo proti jugu in napajajo potok Kokrico, ki je pritok reke Kokre, ta pa se steka v Savo.

1.2.1.8 IZVIRI

Več izvirov ima obliko kraške jame. V zahodnem delu terase se vode pretakajo površinsko samo ob močnejših padavinah, večinoma pa se zbirajo v podzemlju in na stiku z zelo slabo prepustno sivico skozi številne izvire iztekajo na površje. V EIONET baz podatkov je na območju Udin boršta registriranih 39 izvirov s skupno izdatnostjo okoli 25 l/s (to je tisti pretok, ki ga je možno izkoriščati ob nizkem vodostaju).

Pretoki izvirov so majhni in samo pri nekaterih presega 1 l/s. Skupna pa je značilnost relativnega nihanja pretokov ob različnih hidroloških pogojih. Največji je zajeti izvir nad Strahinjem z izdatnostjo 8 l/s, v bližini pa je še nezajeti izvir z izdatnostjo 3 l/s. Vzhodno od naselja Naklo sta še izvira Potok in Francelj z izdatnostjo 1 l/s, enaka pa je tudi kapaciteta izvira iz Arneševe luknje. Izvirne vode iz severozahodnega dela odtekajo v Tržiško Bistrico, iz zahodnega dela pa neposredno v reko Savo. V osrednjem delu terase sta ob Želinjskem potoku še dva večja izvira z izdatnostjo 3 l/s in 2 l/s, v strugi pa so še številni manjši izviri.

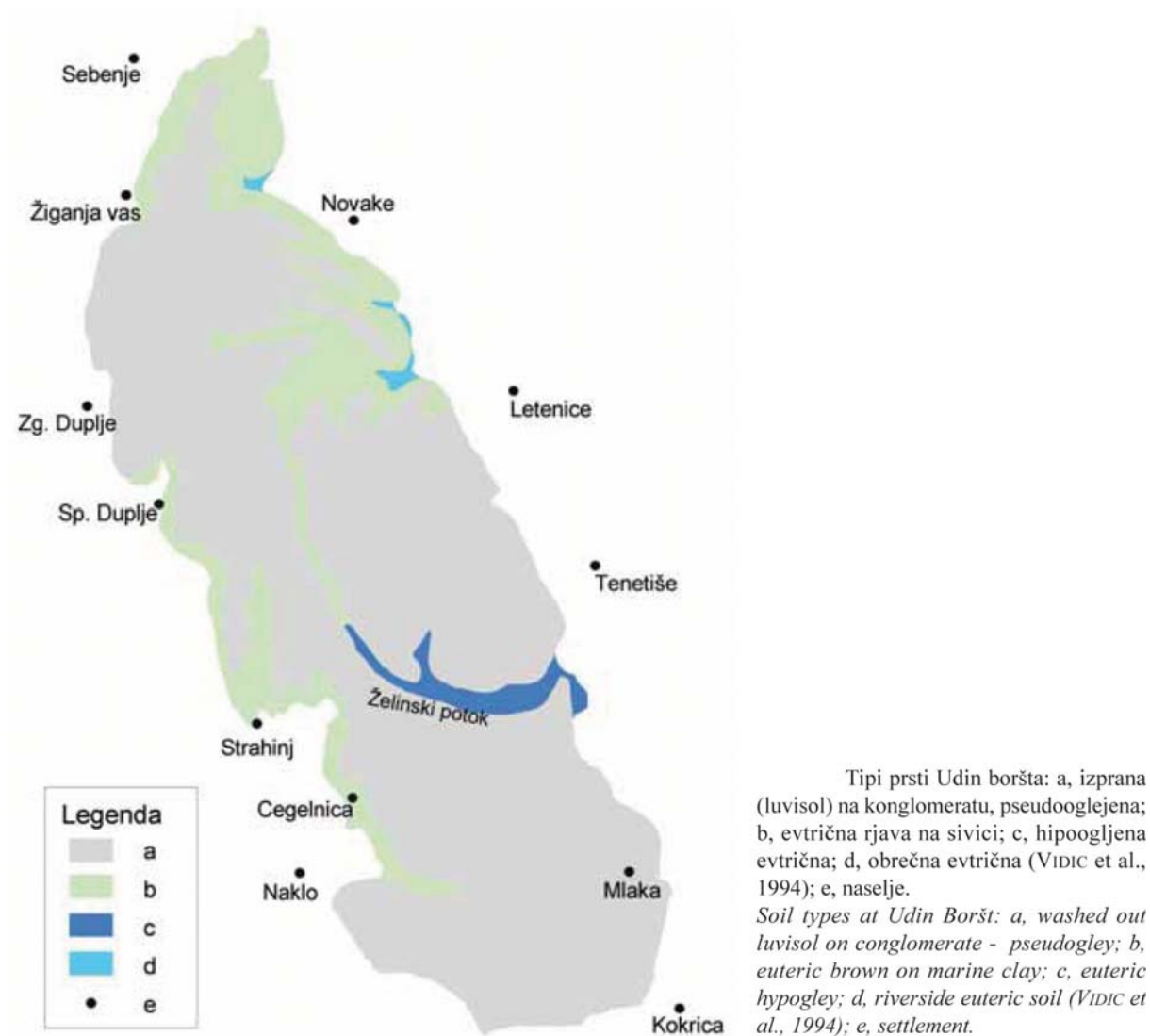
1.2.1.9 PONIKALNICE

Zanimiv kraški pojav so ponikalnice na konglomeratasti terasi, ki se pojavljajo zaradi lokalnih sprememb v prepustnosti kamnine iziroma sedimenta. Od izvirnega območja, kjer podzemna voda ob stiku pride na površje, po kratkem površinskem toku na kontaktu z dobro prepustnim konglomeratom spet izginja v podzemlje. Razmerje je odvisno od hidroloških sprememb saj se lahko položaj točk izviranja in ponikanja glede stanja vodostaja spreminja.

1.3 PRST IN TLA

V Udin borštu najdemo štiri različne tipe prsti. Prst se je v večji meri razvila na karbonatnem konglomeratu, v manjši meri pa na oligocenski sivici (morska glina, posledica morja v triasu). Preperina, ki pokriva konglomeratno plast, je debela do 6 metrov in je nastala izključno s preperevanjem matične podlage. Debelina preperine govori o njeni veliki starosti, zato so rjava tla na površju sprana, kislata ter pseudoglejena (Šter, 1996). Takšna tla prekrivajo največji del Udin boršta, in sicer kar 80 % (Mulec in Pipan, 2005). Za luvisol je značilno izpiranje bazičnih ionov in organske snovi v nižje ležeče horizonte. Tu uspeva pretežno mešani gozd, lahko je dominanten delež iglavcev, predvsem rdečega bora. Možnosti kmetijske rabe so zaradi nizke vsebnosti hranil in kisle reakcije minimalne (Prus, 2000). Za pseudoglej je značilno, da nastane na blagih pobočjih in na platojih, na

ilovnati podlagi. Ilovnata plast je nepropustna, zato je značilno zadrževanje vode (Kotar, 2005). Naravno na taki prsti uspeva hrastovo gabrov gozd, ki pa je bil v veliki meri izkrčen za kmetijske namene (Prus, 2000). Značilna je nizka vrednost humusa ter zmanjšana dostopnost fosforja in kalcija. S tem so povezani manjši hektarski donosi ter manjša rastlinska pestrost na določenem območju (Mulec in Pipan, 2005). Na bolj ravninskih delih in ob potokih najdemo še ostale tri tipe prsti, ki imajo evtričen značaj in so za rast rastlin bolj ugodni. Ti tipi prsti so evtrična rjava tla na sivici, hipoglejna rjava tla in obrežna evtrična tla (Mulec in Pipan, 2005). Celotna površina Udin boršta je večinoma prekrita s prstjo in poraščena. Gole skale je le malo. Značilna je za manjše stene in spodmole, vendar je tudi tu navadno poraščena z lišaji in mahovi (Prelovšek in Slabe, 2005).

1.4 PODNEBJE

V enoti se prepletata zmerno alpsko in vlažno celinsko podnebje. Podatki o povprečnih letnih padavinah za obdobje med letoma 1991–2005 se gibljejo med 1100 do 1600 mm. Povprečne letne temperature se gibljejo okoli 9 °C (Vreme in podnebje ..., 2007). Prevladujejo severni vetrovi. Vreme se pogosto in hitro spreminja. Na približno vsakih 10 let se pojavi nevarnost žleda. Pogost je težak spomladanski sneg, ki povzroča škode na drevju. Občasno se pojavljajo pozno spomladanske pozebe, toča, suša in močna neurja (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002).

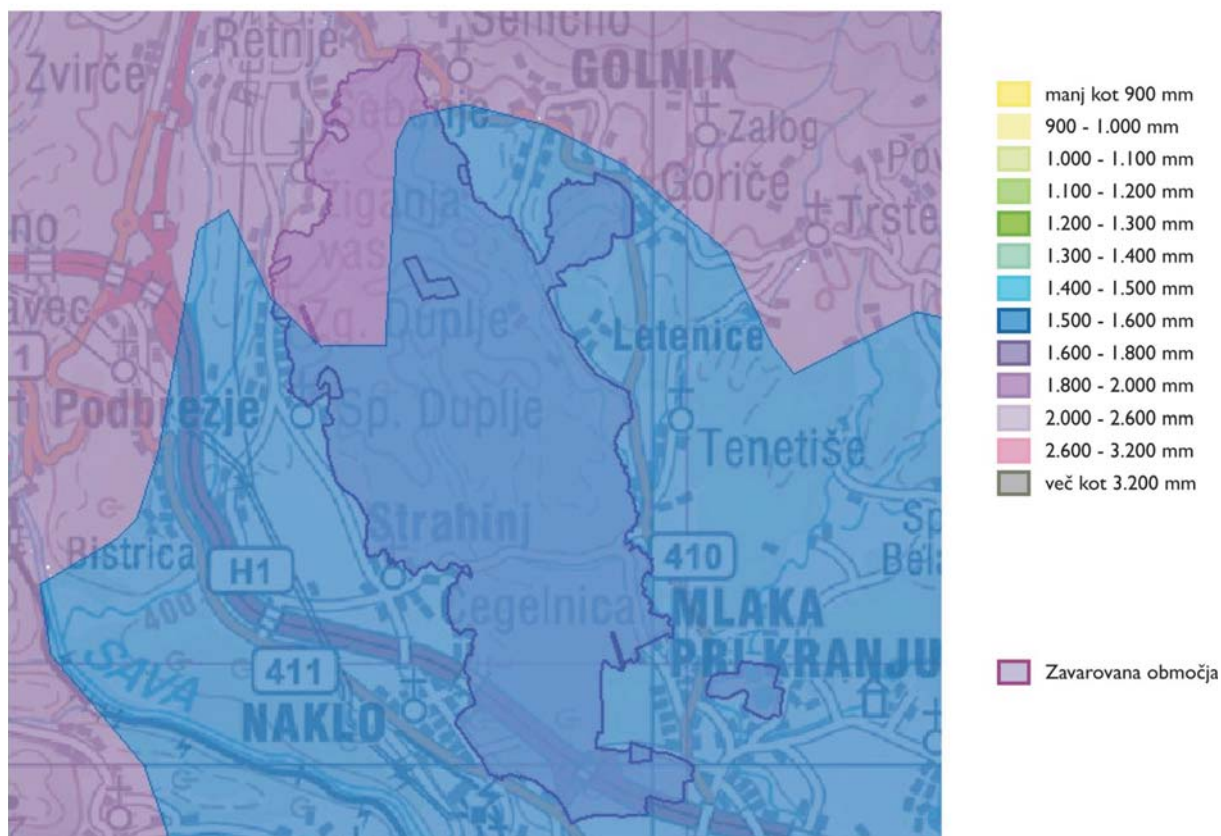
severni vetrovi

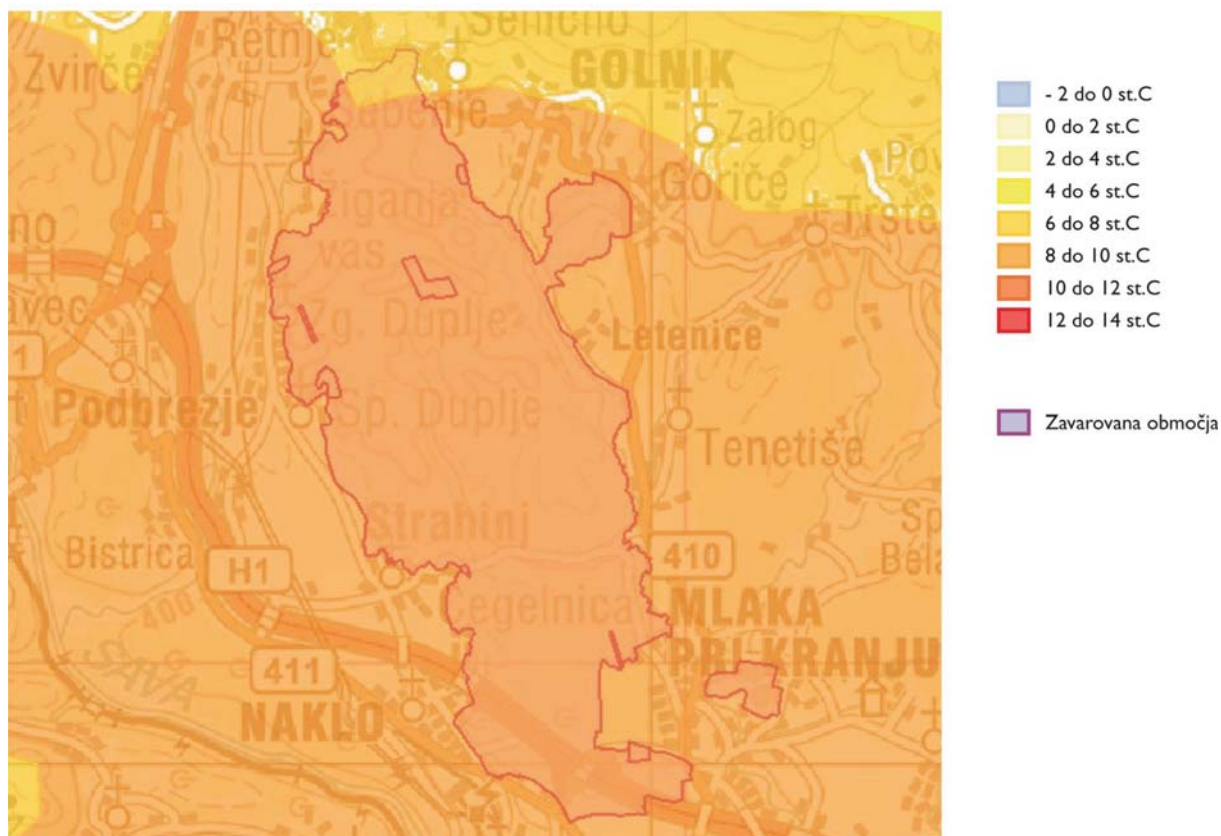
vlažno celinsko podnebje

Weather page - Vremenska postaja Mlaka pri Kranju 412 m above sealevel						
Date		27. januar 2008				
Time		12:53				
Temperatur Außen		current 4,4°C	min.(04:17) -4,5°C	max.(12:53) 4,4°C	Average -2,6°C	
Luftfeuchte Außen		current 68%	min.(12:51) 68%	max.(04:10) 86%	Average 83%	
Taupunkt		current -1,0°C	min.(04:17) -6,6°C	max.(12:47) -0,8°C	Average -5,0°C	
Luftdruck		current 1015hPa ↓2hPa/3h		min.(12:35) 1015hPa	max.(00:00) 1023hPa	Average 1019hPa
		-1 hPa/1h	-1 hPa/2h	-3 hPa/6h	-7 hPa/12h	-8 hPa/24h
Windchill		current 4,4°C	min.(04:17) -4,5°C	max.(12:53) 4,4°C	Average -2,6°C	
Windgeschwindigkeit		current 0,0km/h 0 Bft	max.(11:56) N 7,2km/h 2 Bft		Average 0,2km/h 0 Bft	
Windrichtung		20° / N-NE±45°			dominating N	
last frost		10:25 27.01.2008 Duration: 10 hours, 24 minutes (00:01 27.01.2008)				
Precipitation		last hour		0,0 l/m2		
		current day		0,0 l/m2		
		last Rain	04:20 18.01.2008 9 days, 8 hours, 32 minutes			
		current week		0,0 l/m2		
		current month		68,9 l/m2		
		current year		68,9 l/m2		
		Rain / Year		8 days		
Year - Ice days (T _{max} < 0°C) [last year]				4 [11]		
Year - Cold days (T _{max} < 0°C) [last year]				18 [13]		
Year - Cool days (T _{max} < 10°C) [last year]				26 [13]		
Year - Summer days (T _{max} >= 25°C) [last year]				0 [0]		
Year - Hot days (T _{max} >= 30°C) [last year]				0 [0]		

Karta padavin

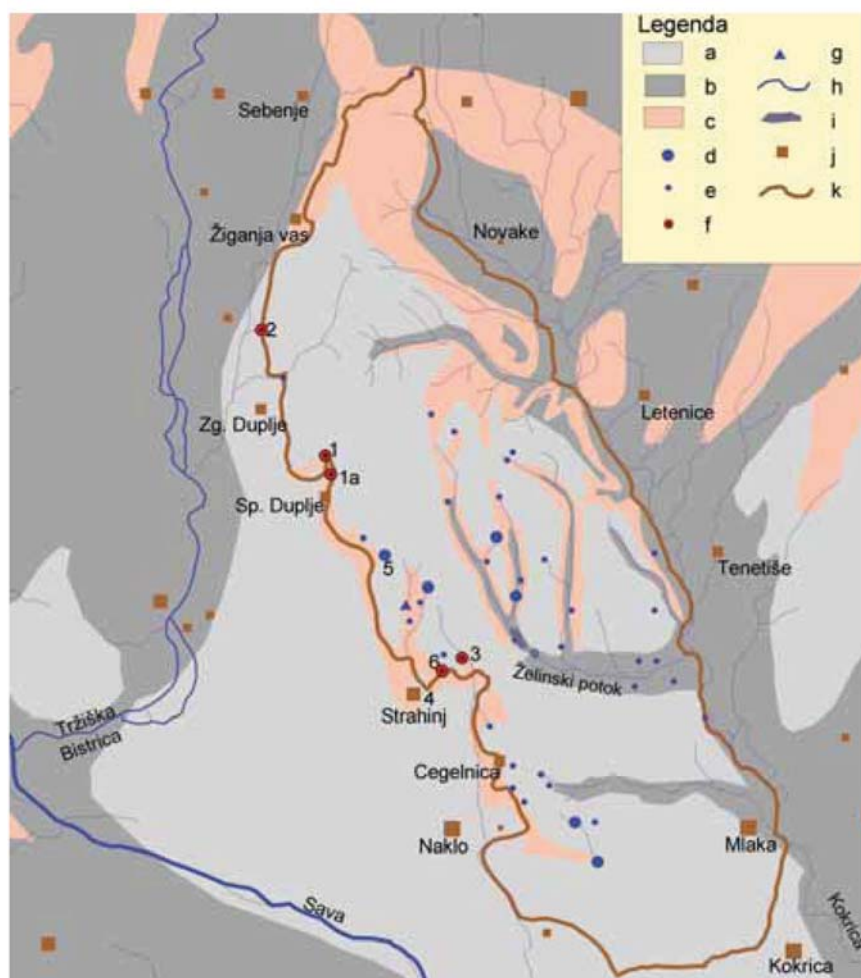

Karta temperatur zraka

1.5 VODNE RAZMERE

Kompleks Udin boršta je glede na poroznost in izdatnost razdeljen na tri hidrogeološke enote. Osrednji del gradijo pleistocenski konglomerati, ki imajo značilnost manj izdatnih vodonosnikov. Bolj izdatni vodonosniki so aluvialne naplavine ob potokih. Slabo propustna oligocenska sivica pa ima vlogo hidrološke pregrade. Ob njej so locirani izviri podzemne vode, v bazi EIONET (Environmental Information and Observation Network) jih je registriranih 39 (Petrič, 2005).

Hidrogeološka karta
(Legenda: a. medzrnski vodonosnik z manjšo izdatnostjo, b. medzrnski vodonosnik z večjo izdatnostjo, c. zelo slabo prepustne kamnine, d. izvir z izdatnostjo ≥ 1 l/s, e. manjši izvir, f. kraška jama s pomembnejšim izvirom, g. ponor, h. površinski tok, i. manjše umetno jezero, j. naselje, k. meja območja). Izviri: 1. Arneševa luknja, 1a. Arneševa zijalka, 2. Dupulnek, 3. Velika Lebinca, 4. rezervoar v Strahinju, 5. zajetje nad Strahinjem – Vodovod Naklo 1911, 6. Kadunčev studenec.

Hydrogeological map (Legend: a. intergranular aquifer with lesser yielding, b. intergranular aquifer with higher yielding, c. very poorly permeable rocks, d. spring yielding ≥ 1 l/s, e. smaller spring, f. karst cave with an important spring, g. swallow-hole, h. superficial flow, i. smaller artificial lake, j. settlement, k. cadastral border of the area. Springs: 1. Arneševa Luknja, 2. Arneševa Zijalka, 2. Dupulnek, 3. Velika Lebinca, 4. Reservoir in Strahinje, 5. captured spring above Strahinje – Naklo Water supply 1911, 6. Kadunčev Studenec.

Površje Udin boršta je preprejeno in razrezano s številnimi potoki, ki so ponekod izoblikovali dokaj globoke doline. Po deževju se struge potokov napolnijo z vodo, ob daljših sušnih obdobjih pa presahnejo. Daljše doline so značilne za vzhodni del. V severovzhodnem delu se je oblikovala površinska drenažna mreža z manjšimi potoki, izvirov tam praktično ni. V osrednjem delu teče Želinjski potok, ob katerem so aktivni številni manjši izviri. Potok je umetno zajezen, tam se nahajata dve jezera Pri racah. Površinske vode se po terasi stekajo proti vzhodu, nato pa se obrnejo proti jugu in napajajo potok Kokrica, ki je pritok reke Kokra, ta pa se steka v Savo (Petri, 2005). Odlok o varstvu virov pitne vode na območju občine Naklo, ki je izšel leta 2002 (Gozdnogospodarski na rt ..., 2002), določa varstvene pasove in režime varovanja za vrtini Podtabor in Duplje.

1.5.1 IZRABA IN OGROŽENOST VODNIH VIROV

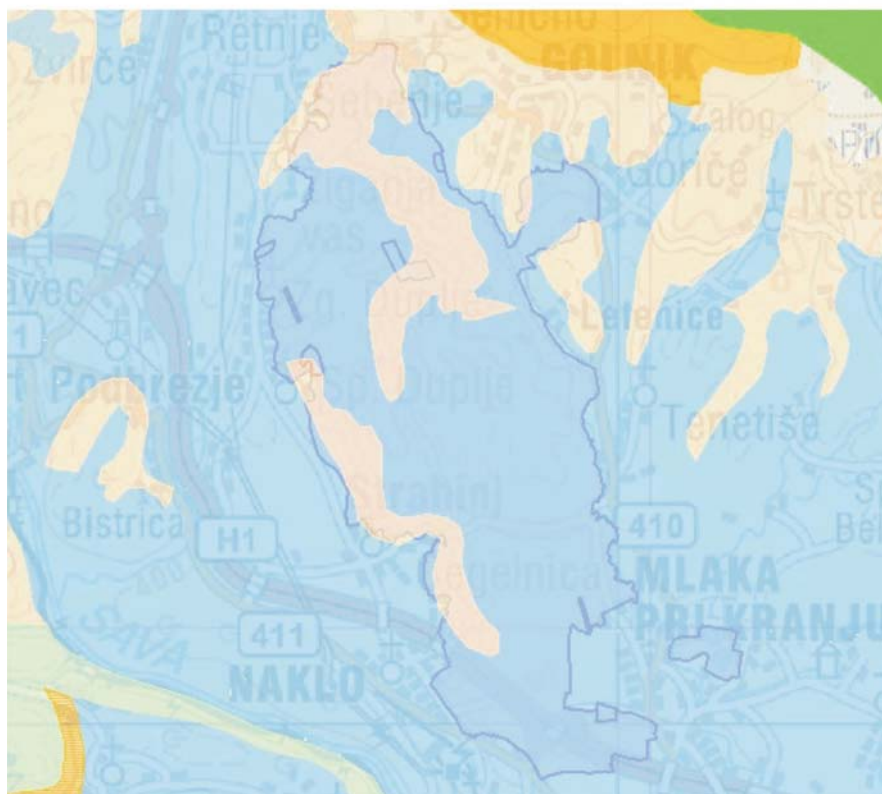
Zaradi številnih lokacij ima območje status naravne vrednote. V preteklosti so namreč izviri na obrobju Udin boršta predstavljali glavni vir vodooskrbe za okoliške kraje. Gradili so vodna zajetja, korita in lokalne vodovode ter vodo uporabljali za pitje, napajanje živine, pranje, zalivanje vrtov in podobno. Danes so naselja v okolici priključena na javni vodovod. Kot zajetni izvir pa je registriran le še izvir Strahinj z izdatnostjo 8 l/s (izvir je bil zajet leta 1911 za vodovod Naklo).

Za občasno rabo pa so urejeni tudi drugi izviri. Z različnimi betonskimi konstrukcijami so zajete izvirne vode Arneševe luknje, Arneševe zijalke, Dupulnek, Velika Lebnica in Kadunčev studenec.

Zaradi kraških značilnosti pa je vodonosnik Udin boršta zelo ranljiv in onesnaženje na površju hitro doseže vodne vire na obrobju. Zato potencialno nevarnost predstavlja odlagališče odpadkov, ki obsega 600 m². Približno 2/3 ležita na južni naplavni ravnici Želinjskega potoka, ena tretjina pa se naslanja na konglomeratasti terasni rob. Del odlagališča na aluviju pa meji na drobno zrnate slabo prepustne sedimente. Večji problem pa predstavlja odlagališče na konglomeratih saj zaradi zakraselosti območja izcedne vode hitro ponikajo v podzemlje in ker gre za relativno veliko deponijo odpadkov meritve parametrov kažejo na onesnaženost z nevarnimi snovmi. Čeprav se opravljajo monitoringi ni s tem omogočeno pravočasno odkrivanje in sanacija. Dodatno obremenitev pa predstavljajo še črna odlagališča ob poteh.

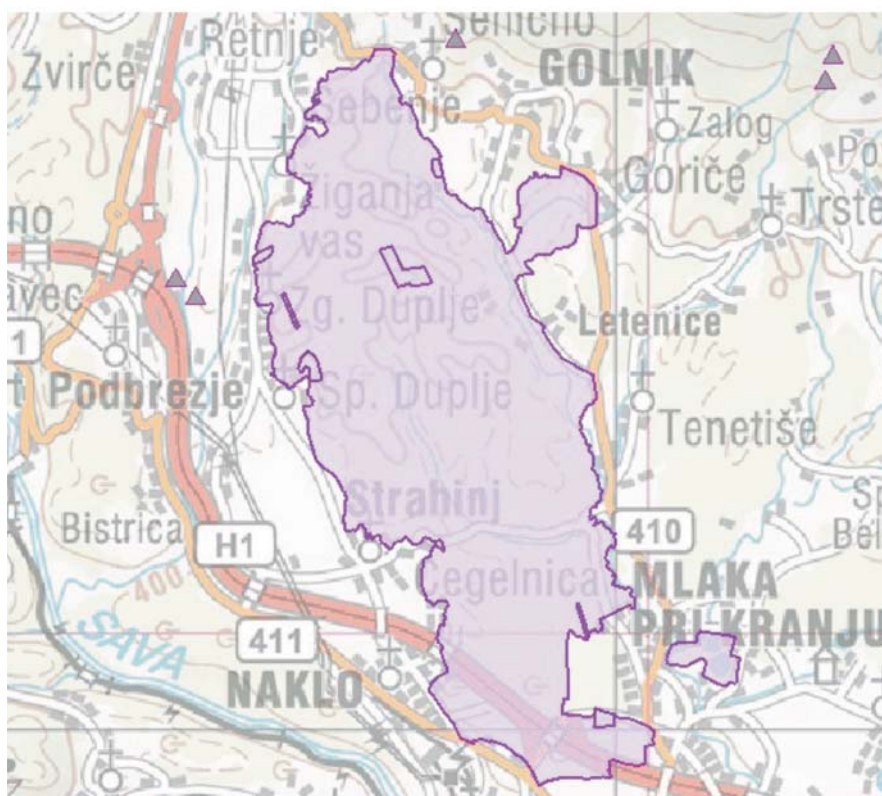
Hidrogeološka karta

VVO - zajetja

- 1.1 - Obširni in srednje visoko izdatni vodonosniki
- 1.2 - Lokalni ali nezavezani izdatni vodonosniki ali obširni vendar nizko do srednje izdatni vodonosniki
- 2.1 - Obširni in visoko do srednje izdatni vodonosniki
- 2.2 - Lokalni ali nezvezni izdatni vodonosniki ali obširni vendar nizko do srednje izdatni vodonosniki
- 3.1 - Manjši vodonosniki z lokalnimi in omejenimi viri podzemne vode
- 3.1.1 - Manjši vodonosniki z lokalnimi in omejenimi viri podzemne vode
- 3.2 - Plasti dejansko brez virov podzemne vode
- 3.3 - Kjer obsežen vodonosnik leži takoj pod tankim pokrovom

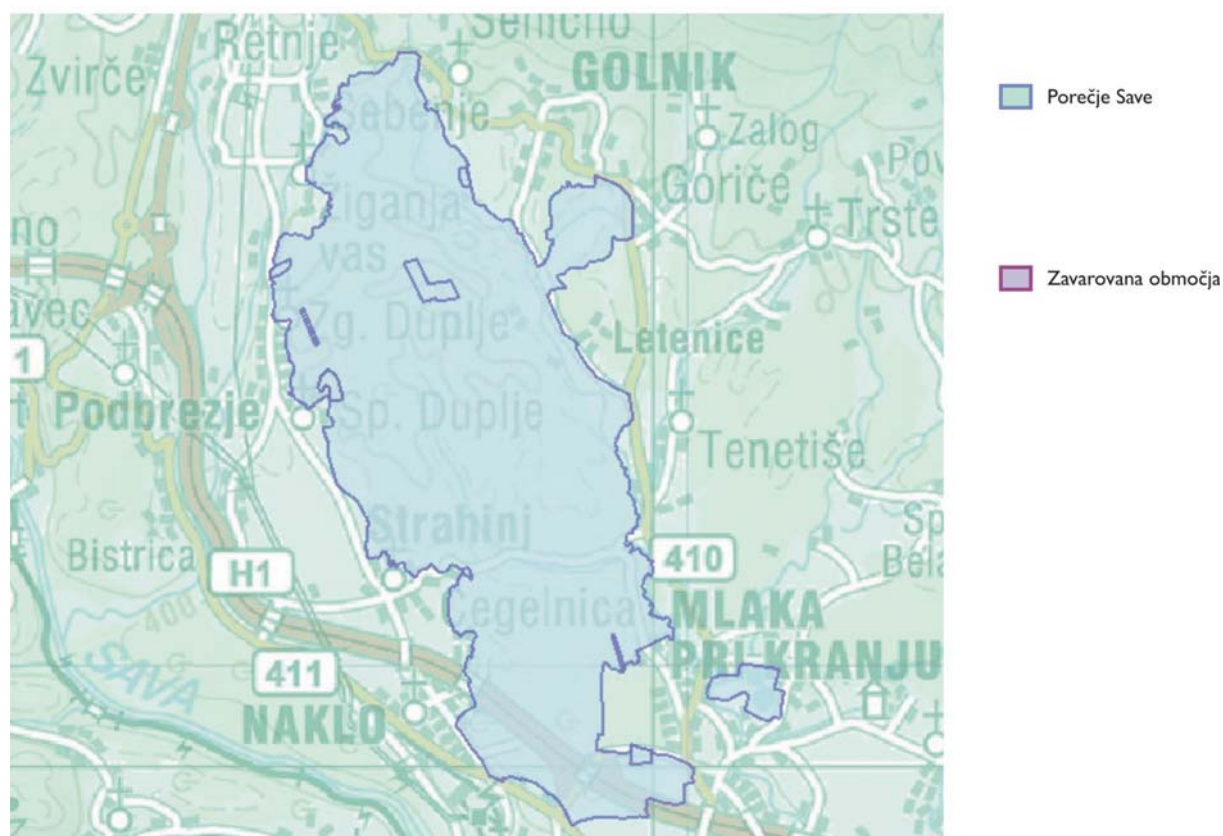
Zavarovana območja

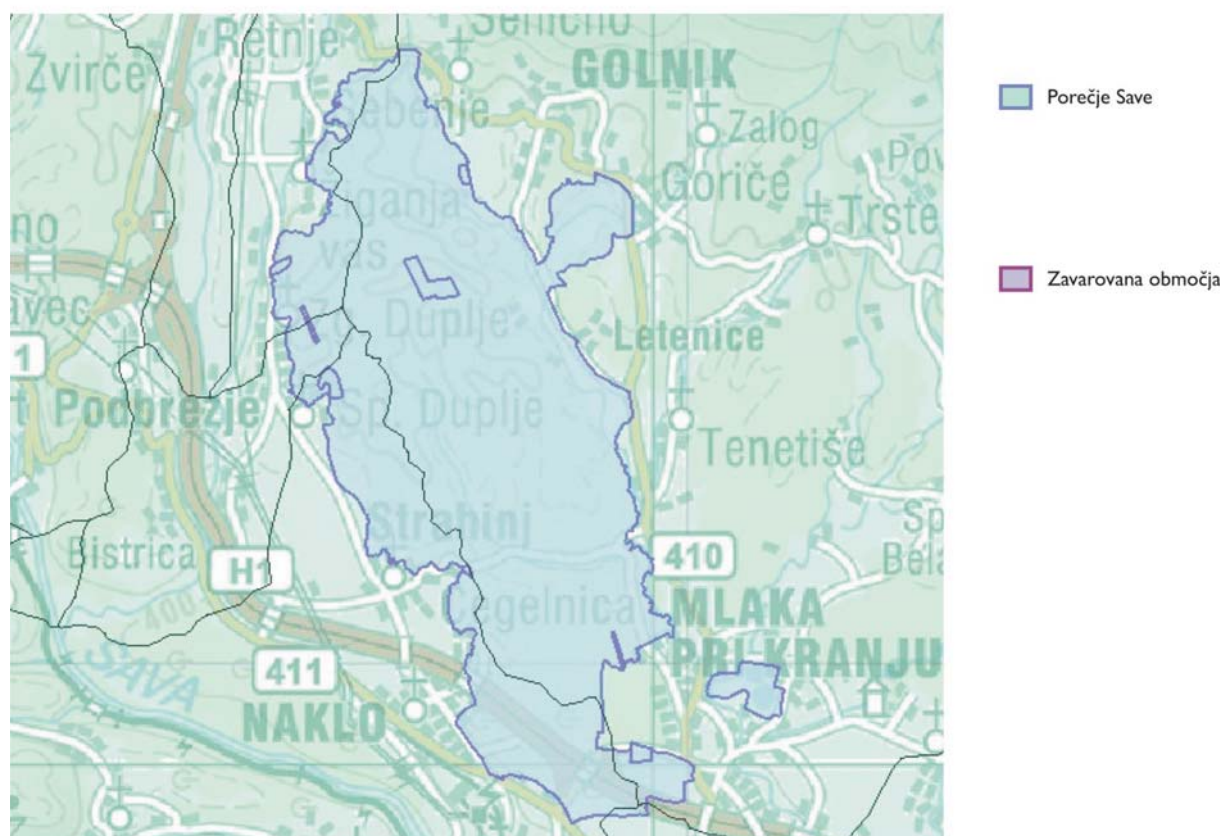
WO - zajetja

Zavarovana območja

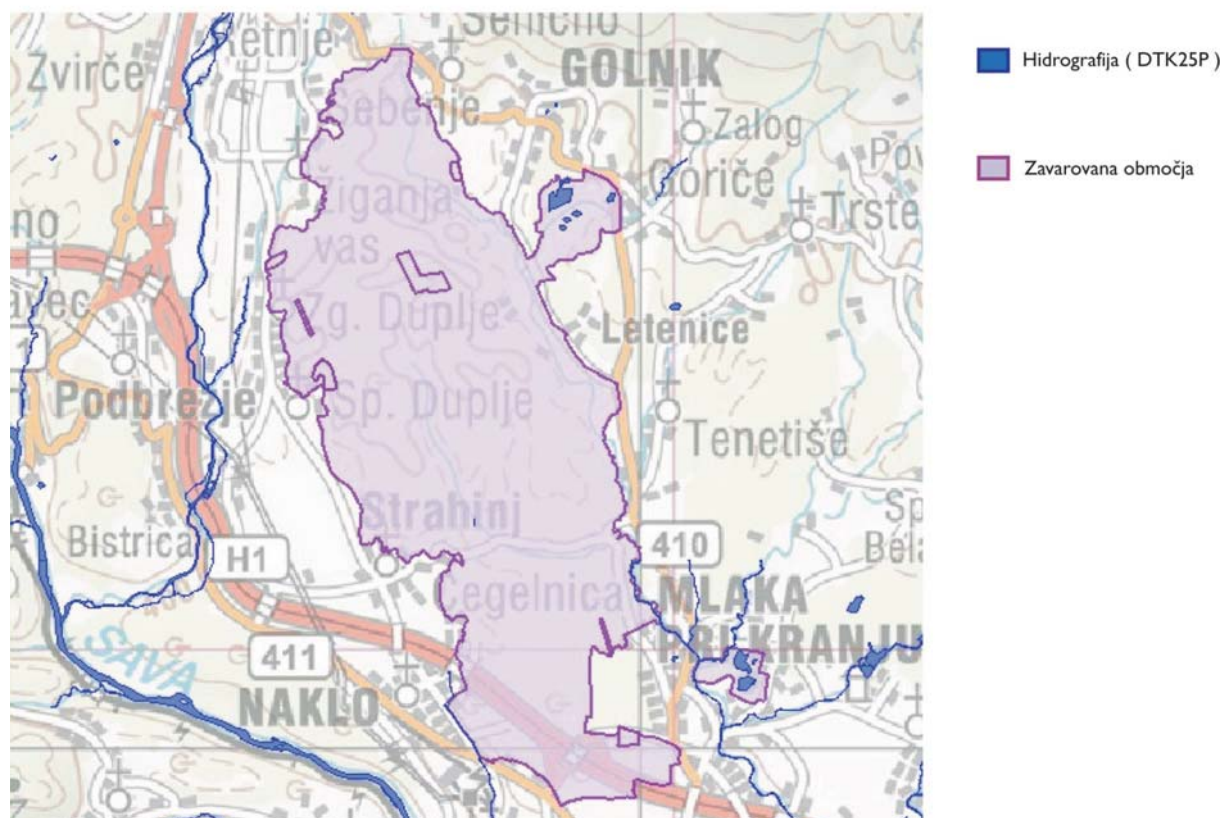
Hidrogeografska območja (2.nivo)

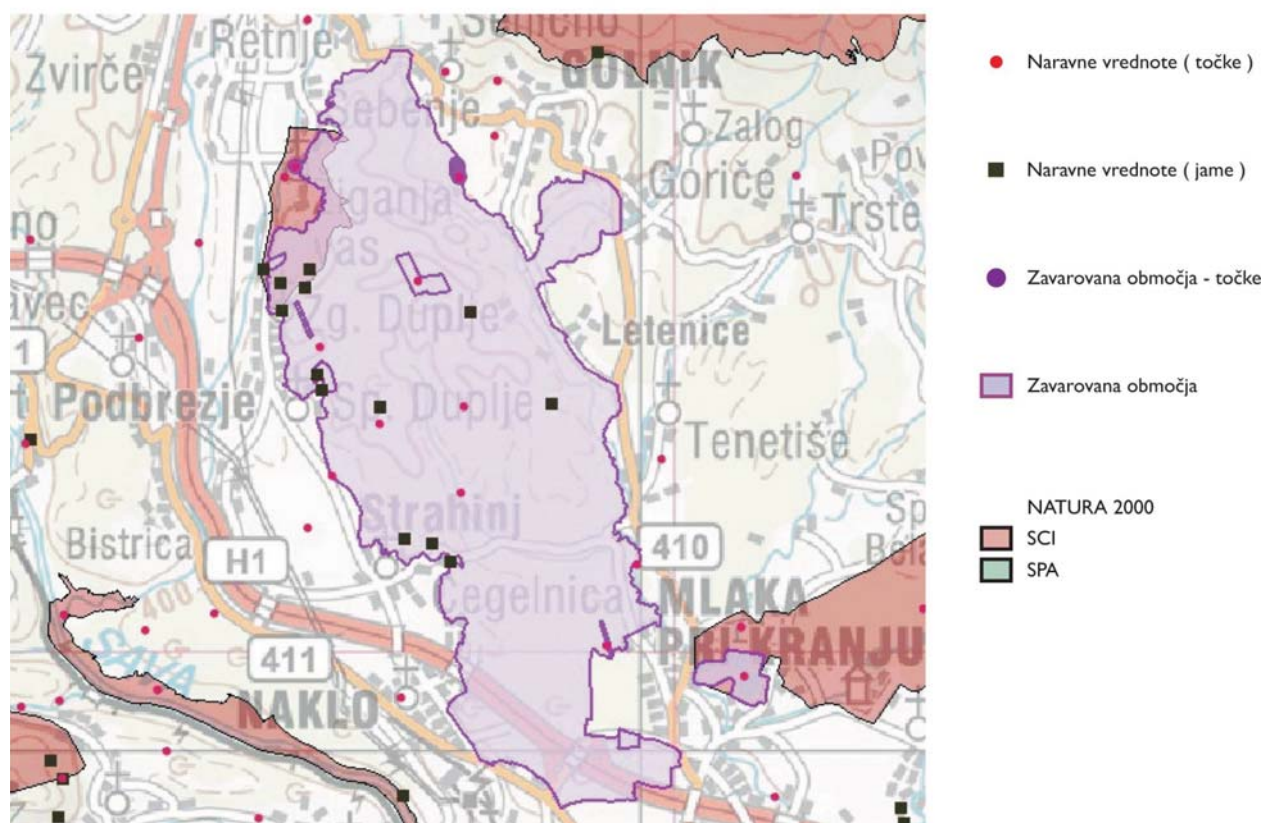
Hidrografska območja (4.nivo)

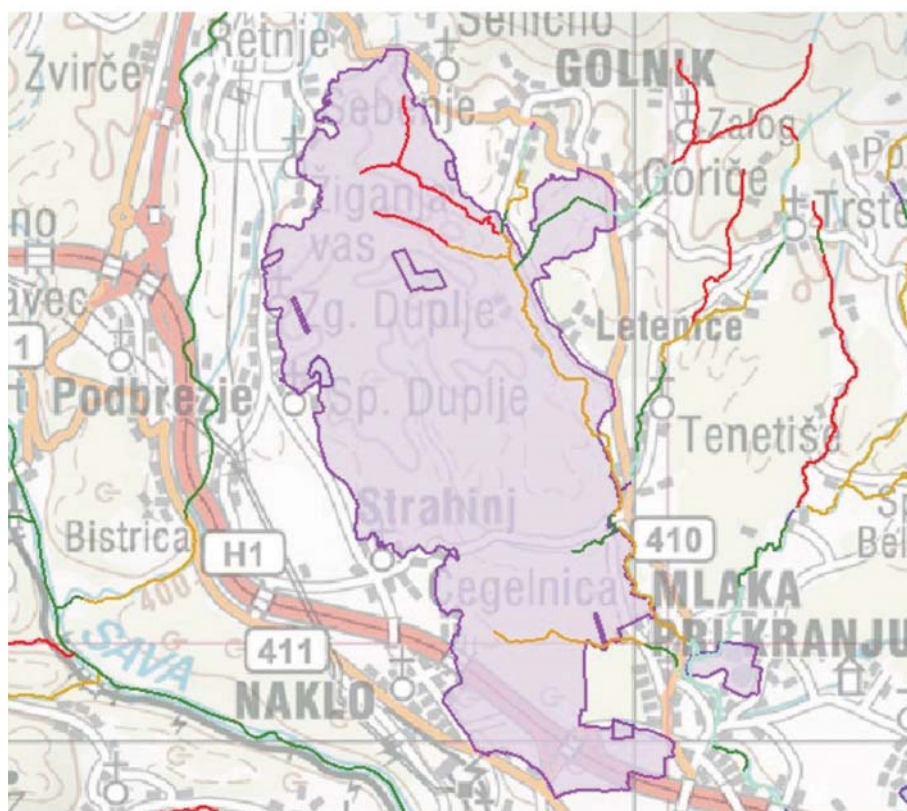
Hidrografija

Naravne vrednote in Natura 2000

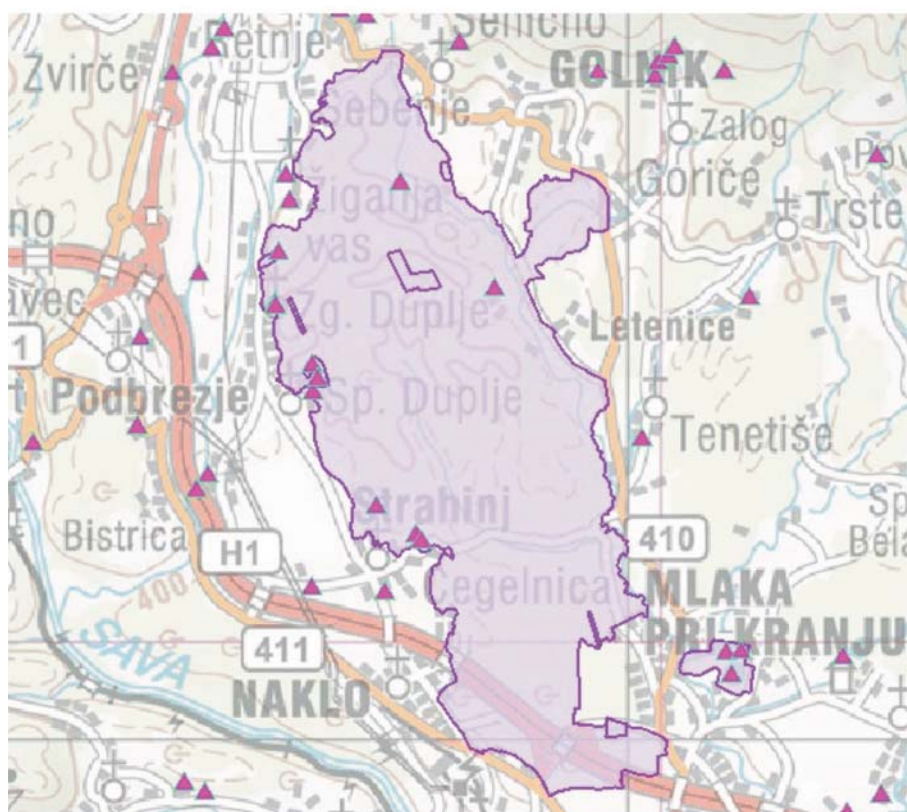

Kategorizacija urejanja vodotokov

- 1. razred: naravni vodotoki
- 1-2. razred: delno naravni vodotoki
- 2. razred: sonaravno urejeni vodotoki
- 2-3
- 3. razred: tehnično urejeni vodotoki
- 3-4. razred: delno togo urejeni vodotoki
- 4. razred: togo urejeni vodotoki
- Zavarovana območja

Vodna dovoljenja

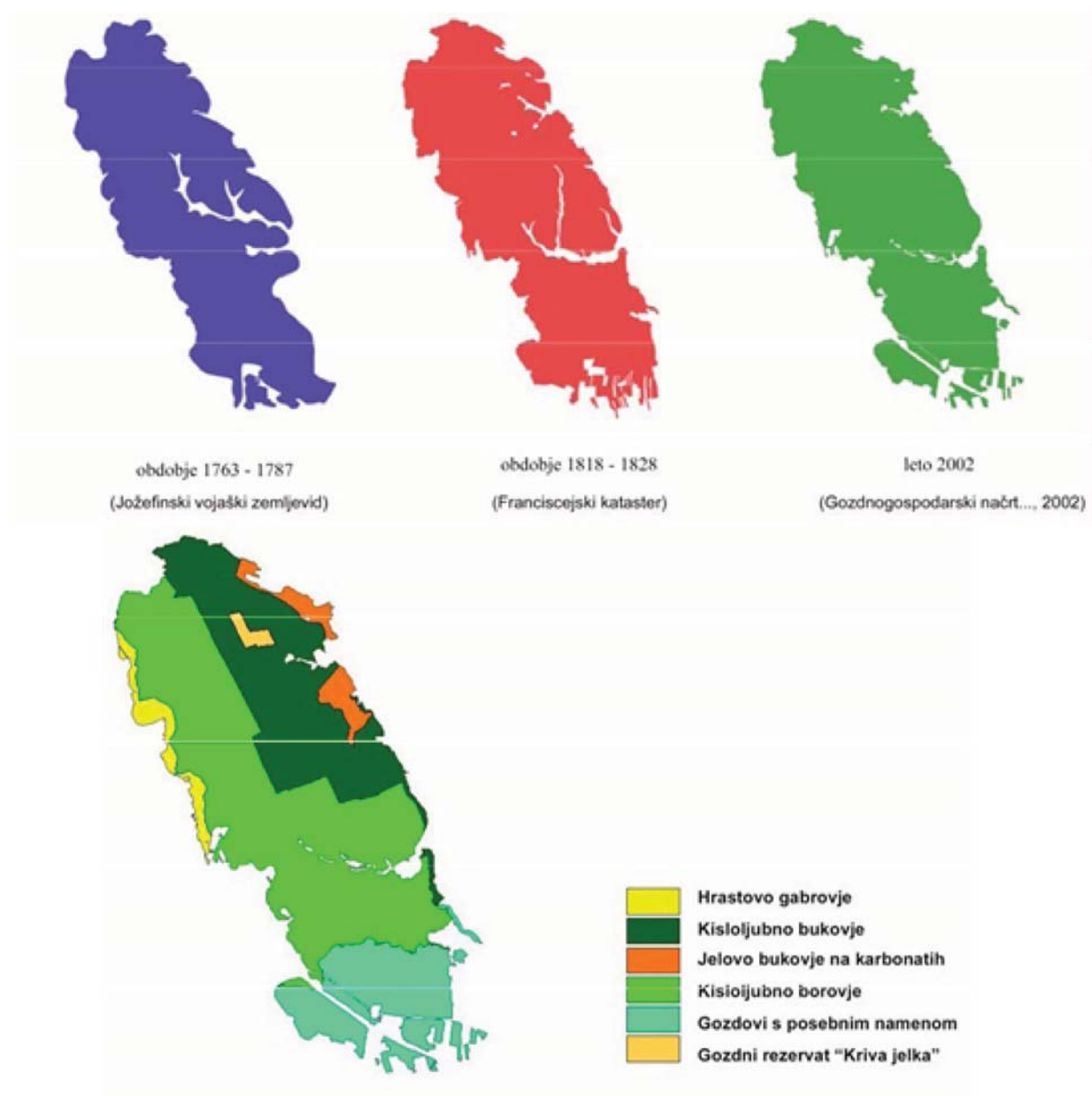

- ▲ Vodna dovoljenja (točke)
- Zavarovana območja

1.6 VEGETACIJSKI ORIS

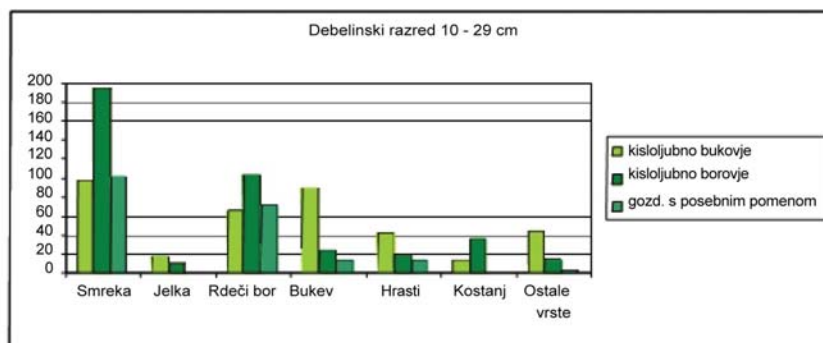
Krajino v veliki meri prekriva gozdni sestoj, čeprav ponekod še opazimo številne antropogene vplive, ki jim je bila oziroma jim je še podvržena pokrajina, kot so: ograde, pašniki, njive itd. Na tip vegetacije določilno vplivajo številni ekološki dejavniki. Zemljepisna širina in nadmorska višina pogojujeta klimatske pogoje, kot so osvetljenost, temperatura (vpliv na trajanje snežne odeje), zračna vlažnost ter padavine. Izredno pomemben dejavnik je prst oziroma tip prsti. Zaradi različnega tipa prsti se rastlinstvo med vlažnimi ravninami ilovnate naplavine in širokimi ravninami, nasutih z apnenčastim prodrom pomembno razlikujejo. Na naselitev vrst pa na določenem področju vpliva tudi veter. Navsezadnje pa imajo na rastlinsko združbo pomemben vpliv tudi različni biotski dejavniki: rastline, živali in človek.

Zaradi relativno ugodnih pogojev je gozd že v preteklosti pokrival precejšnjo površino. Zaradi potreb po obdelovalnih površinah pa so v času fevdalnih gospodstev gozd začeli postopoma krčiti.

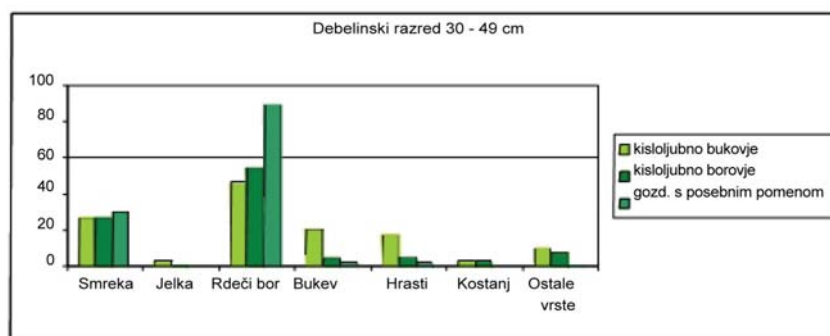

Drevesna vrsta	Gospodarski razred		
	Kisloljubno bukovje	Kisloljubno borovje	Gozdovi s posebnim namenom
Smreka	23,5	37,7	33,6
Jelka	3,5	1,9	-
Rdeči bor	25,7	42,0	59,4
Bukev	22,7	7,0	4,3
Graden	9,8	2,0	-
Dob	1,9	1,0	-
Rdeči hrast	0,7	1,5	1,8
Kostanj	2,7	3,5	-
Gorski javor	2,5	-	-
Topokrpi javor	0,2	-	-
Veliki jesen	2,0	-	-
Poljski brest	0,5	-	-
Lipa in lipovec	0,2	-	0,8
Beli gaber	0,8	0,1	-
Češnja	0,3	-	-
Maklen	0,3	-	-
Črni gaber	-	0,1	-
Trepetlika	1,7	0,3	0,1
Črna jelša	-	2,2	-
Siva jelša	0,4	0,4	-
Vrba	-	0,2	-

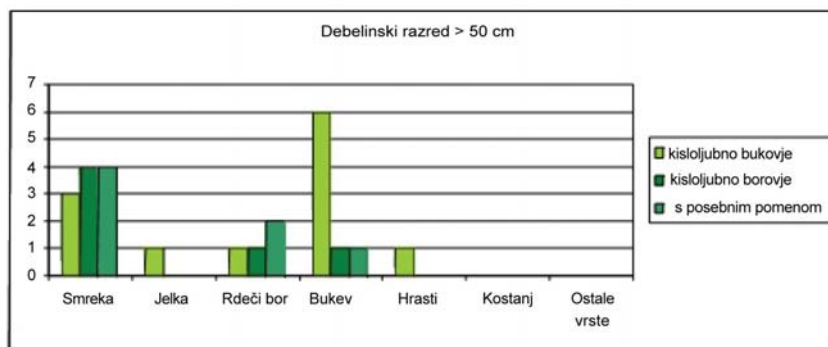
Drevesna vrsta	Razvojna faza		
	Debeljaki	Sest. v obnov.	Vse faze skupaj
Smreka	83,3	78,2	75,7
Rdeči bor	76,7	81,8	72,0
Bukev	46,7	47,3	43,0
Graden	23,3	29,1	24,3
Kostanj	33,3	23,6	24,3
Jelka	20,0	10,9	15,0
Rdeči hrast	23,3	9,1	13,1
Dob	6,7	7,3	7,5
Gorski javor	10,0	7,3	7,5
Črna jelša	3,3	7,3	6,5
Siva jelša	10,0	3,6	4,7
Beli gaber	10,0	1,8	3,7
Lipa in lipovec	10,0	-	2,8
Trepetlika	6,7	-	2,8
Veliki jesen	-	3,6	1,9
Poljski brest	6,7	-	1,9
Vrba	3,3	-	1,9
Topokrpi javor	3,3	-	0,9
Češnja	-	-	0,9
Maklen	-	1,8	0,9
Črni gaber	3,3	-	0,9

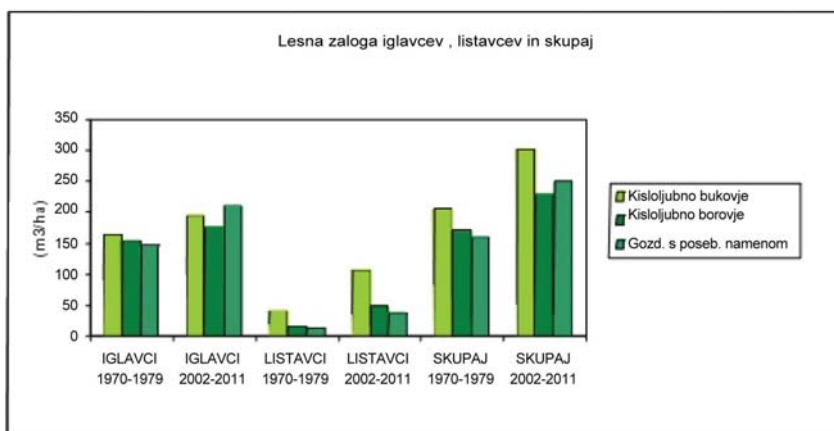
Ocenjeno število osebkov drevesne vrste (n/ha) v gospodarskih razredih v Udin borštu v razširjenem deb. razredu 10-19 cm

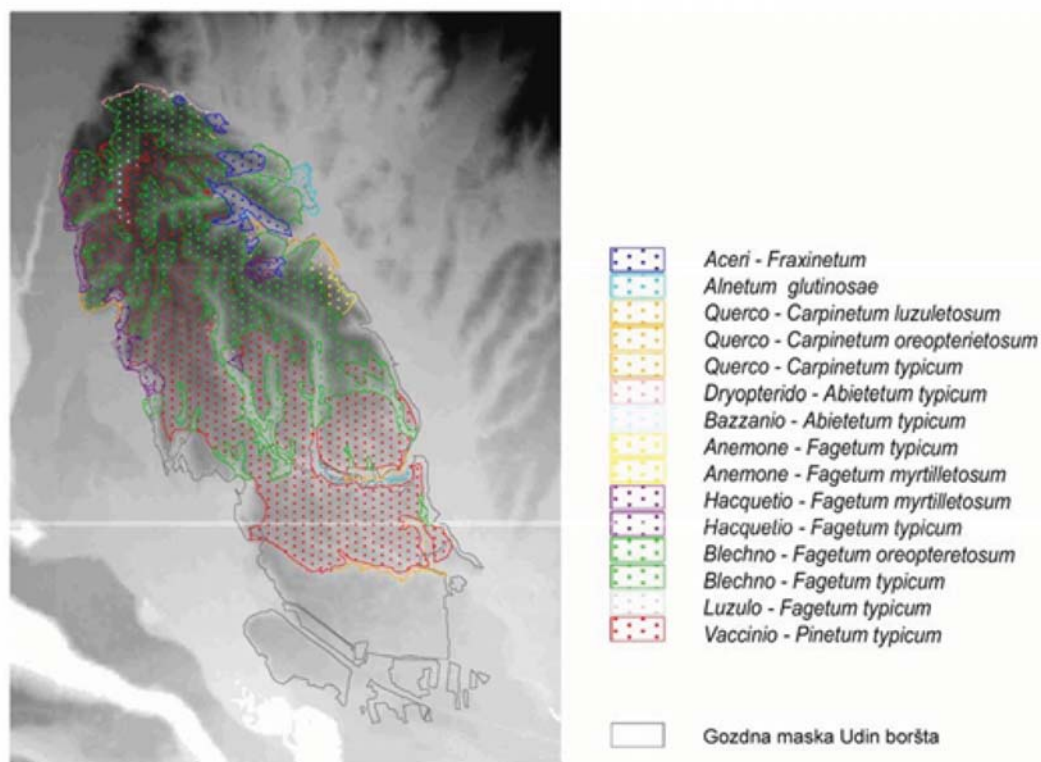
Ocenjeno število osebkov drevesne vrste (n/ha) v gospodarskih razredih v Udin borštu v razširjenem deb. razredu 30-49 cm

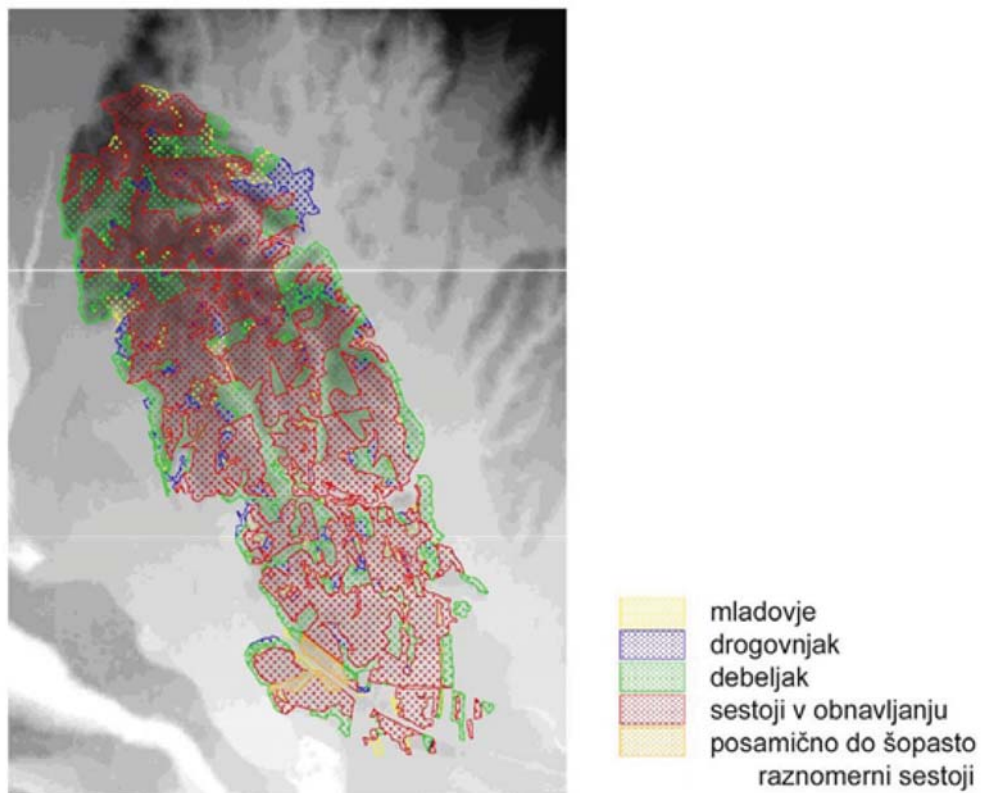
Ocenjeno število osebkov drevesne vrste (n/ha) v gospodarskih razredih v Udin borštu v razširjenem deb. razredu > 50 cm

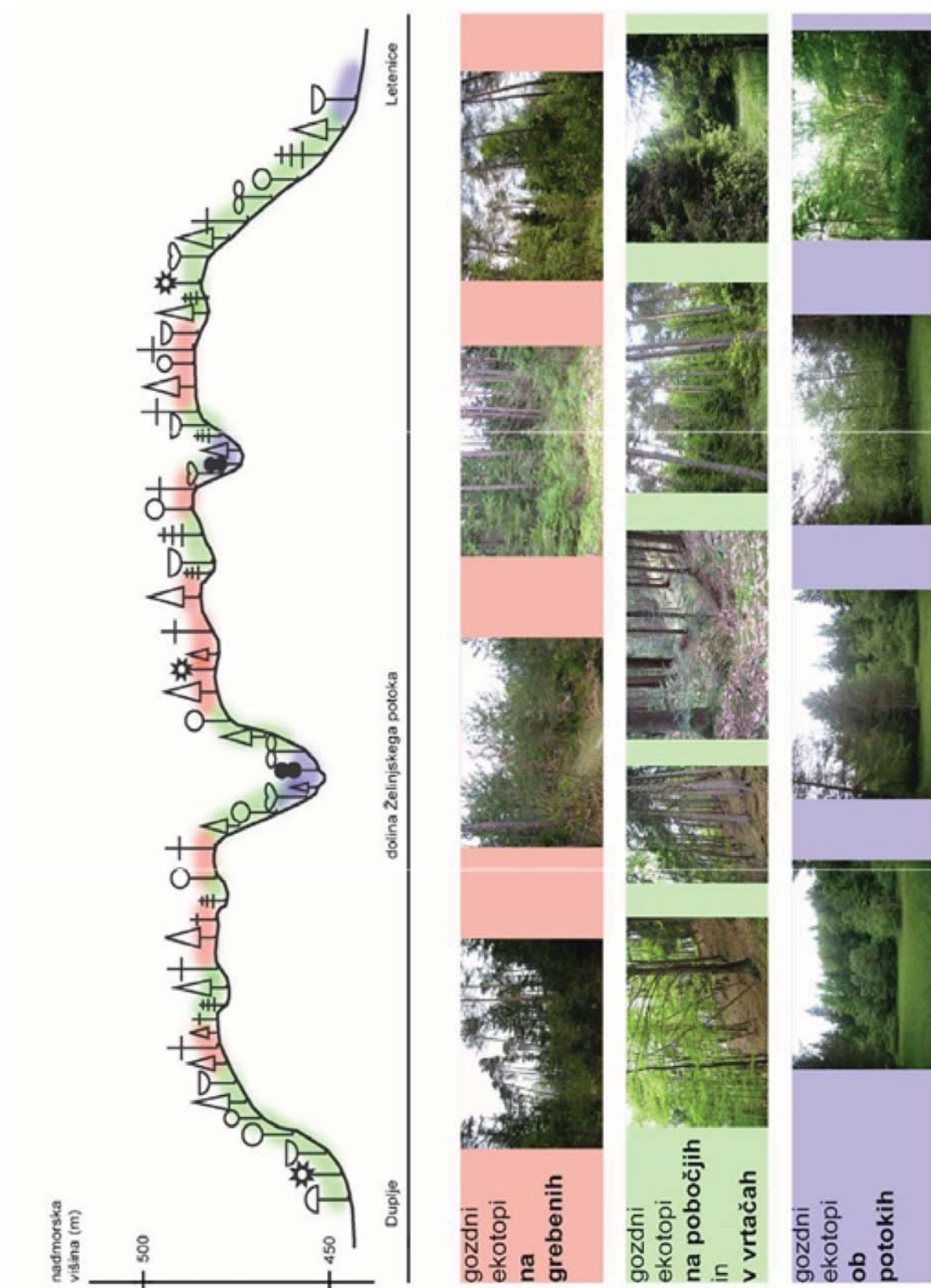
Spremembe v lesni zalogi (m³/ha) v Udin borštu med načrtovalnima obdobjema 1970-1979 in 2002-2011

Karta višinskih pasov, izdelana na podlagi podatkov digitalnega modela višin DMV 25 (vir: Geodetska uprava RS, 1997-2004), prekrita s fitocenološko karto (vir: Gozdnogospodarski načrt ..., 2002)

Karta višinskih pasov (vir: Geodetska uprava RS, 1997-2004), prekrita s karto razvojnih faz (vir: Gozdnogospodarski načrt ..., 2002)

Skica prečnega prereza Udin boršta v smeri zahod-vzhod (vir: Prelovšek, 2005) s prevladujočimi drevesnimi vrstami v gozdnih ekotopih in njihovimi fotografijami (foto: Hafner, 2007)

V preteklosti sta gozdni sestoj gradila pretežno hrast in breza, kar še danes nakazujejo besedni koreni krajevnih in ledinskih imen (Brezje, Hrastje). Na področju Udin boršta pa prevladujeta rdeči bor 60% in smreka 30%, ki sta nadomestila hrast in gaber iz 17.stoletja. Listavcev pa je komaj 10%. Med listavci pa so zastopane sledeče vrste: hrast, bukev, gaber, kostanj, breza, lipa, jesen, jelša in brest. Zaradi kislih tal pa je poraščenost pretežno z borovim gozdom in v podrastju z borovničevjem ter tudi praprotnjo. V manjši meri prekrivajo Udin boršt združba bele jelke in okroglostne lakote, združba bukve in rebrnjače ter združba navadnega gabra in črnega teloha. Travnate obronke, ki so jih še pred nekaj desetletji kosili za steljo, danes počasi zarašča gozd.

	<i>Castanea sativa</i>
	<i>Pinus sylvestris</i>
	<i>Picea abies</i>
	<i>Abies alba</i>
	<i>Alnus glutinosa</i>
	<i>Fagus sylvatica</i>
	<i>Carpinus betulus</i>
	<i>Acer pseudoplatanus</i>
	<i>Quercus petraea</i>
	<i>Fraxinus excelsior</i>

Shematski prikaz drevesnih vrst

Gozdne združbe Udin boršta: a, združba rdečega bora in borovnice /*Vaccinio myrtilli-Pinetum sylvestris*; b, združba bele jelke in okroglostne lakote /*Galio rotundifolii-Abietetum*; c, združba bukve in rebrenjače /*Blechno-Fagetum*; d, združba navadnega gabra in črnega teloha /*Helleboro nigri-Carpinetum betuli* (MARINČEK et al., 1974, 1979); e, območje Udin boršta; f, naselje.

Forest associations of Udin Boršt: a, association *Vaccinio myrtilli-Pinetum sylvestris*; b, association *Galio rotundifolii-Abietetum*; c, association *Blechno-Fagetum*; d, association *Helleboro nigri-Carpinetum betuli* (MARINČEK et al., 1974, 1979); e, Udin Boršt area; f, settlement.

Rdeči bor *Pinus sylvestris* (Foto: Boško Čušin).
Red pine (*Pinus sylvestris*) (Photo by Boško Čušin).

1.6.1 VEGETACIJSKE POSEBNOSTI

V podrastju oziroma posebnih habitatnih tipih naletimo še na številne druge rastlinske vrste; Štucelj nad Naklom je rastišče termofilne vegetacije, južno od Strahinja pa je močvirnato območje, ki ga napajajo izviri, ki pritečejo iz spodmolov in jam. Območje je zaraščeno z jelševjem ter gozdno preslico in pikčastoplodnim šašom. Med sušnim borovjem v zamočvirjenih izvirih med šotnim mahom pa uspeva okroglostna rosika in mrzličnik. Naletimo pa lahko tudi na številne presnice, kalužnice, brogovito, šmarnice, resje in orhideje. Drugačni ekološki pogoji ob jamskih vhodih pa omogočajo drugačen tip rastja. Tako so na vhodu Arneševe luknje identificirali nekatere zeljnate trajnice ter mahove.

Mrzličnik *Menyanthes trifoliata* (Foto: Brane Vreš).
Menyanthes trifoliata (Photo by Brane Vreš).

Mesojeda okroglostna rosika *Drosera rotundifolia*
(Foto: Brane Vreš).
Drosera rotundifolia (Photo by Brane Vreš).

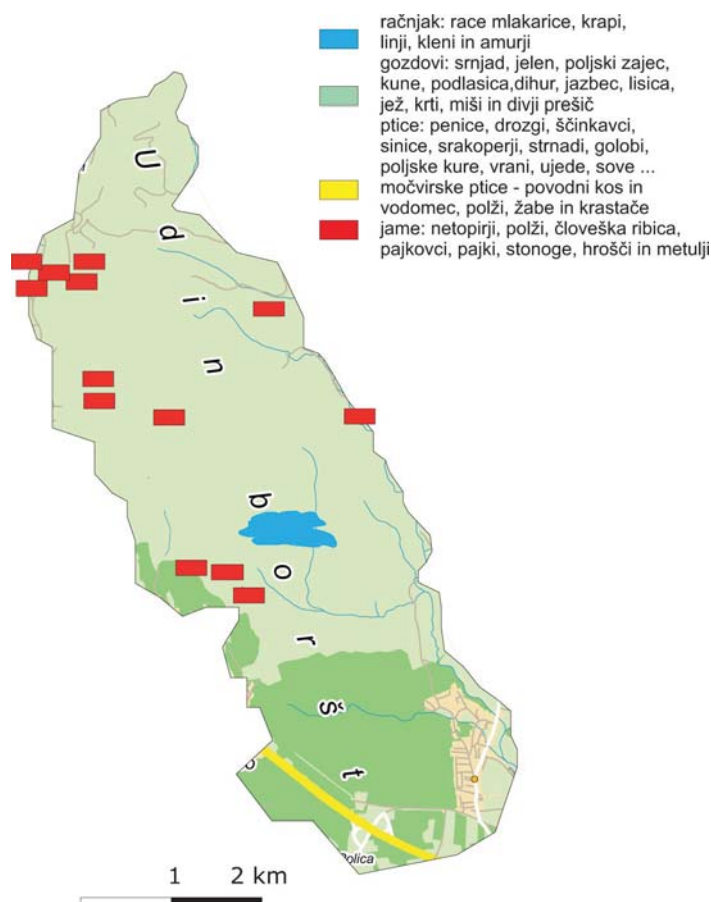
Gozd pa blagodejno vpliva tudi na lokalno klimo, ker blaži klimatske ekstreme področij brez gozda, pogosto naseljenih področij. Gozd namreč prispeva k večji evaporaciji in ohlajanju okolja ter višji relativni zračni vlagi. Čeprav gozd zmanjšuje hitrost vetra in njegovo izsuševalno moč ter ugodno prispeva k horizontalnemu mešanju zraka med gozdnim in negozdnim območjem še posebej v naseljih, je včasih vseeno žrtev vetrolomov.

Poleg preprečevanja veterne erozije gozd blagodejno vpliva tudi na kmetijske površine saj zadržuje spuščanje hladnega zraka in s tem varuje kmetijske površine pred pozebami. Žal pa človek z nekaterimi posegi (napr. izgradnja avtocestne infrastrukture, melioracije mokrišč, odlagališče odpadkov) in nenadzorovanim gibanjem ter prisotnostjo (kjer so biocentri in biokoridorji) moti delovanje normalne biotopske funkcije habitata.

1.7 ŽIVALSTVO

Živalstvo Udin boršta je pisano in raznoliko. To lahko pripišemo številnim različnim habitatom, ki jih na tem območju najdemo – poleg gozdnih še podzemne jame, mokrišča in potoke.

Najbolj pogosti vrsti divjadi sta srnjad in jelenjad. Občasno je prisotna divja svinja. Od zveri se v Udin borštu nahajajo jazbec, kuna in lisica, opazili so tudi dihurja. Številčnost lisice se po valu stekline povečuje. V porastu je prav tako stalež kun, predvsem kune belice, ki svoj življenjski prostor najde tudi v strnjenih naseljih. V lovišču LD Udenboršt je bila pred leti v potoku Golnišnica prisotna vidra, nazadnje so jo opazili v potoku ob reki Bistri (Spominska kronika ..., 1997).

Številčnost poljskega zajca je močno ogrožena, predvsem zaradi vplivov preintenzivnega kmetijstva. Prav tako so ogrožene poljske in gozdne kure. Stalež jerebice iz leta v leto niha. Številčnost gozdnega jereba je v zadnjih letih močno upadla, najdemo pa v Udin borštu rastišče divjega petelina. Ob vodah lahko opazimo belouško in goža, v mnogih lužah in v jezercih tudi žabe. Lovci so v šestdesetih letih zajezili Želinjski potok. Tako je nastal račnjak, kamor so naselili avtohtono vrsto male divjadi, raco mlakarico. Nekaj let kasneje so ribiči uredili še en jez in tako je nastalo še eno jezerce, v katerem gojijo krapa, linja, klena in amurja. (Spominska kronika ..., 1997).

Med ujedami sta najpogostejše opažena kanja in kragulj, v času selitve pa lahko vidimo še sokola selca, lunja, postovko in nekatere druge ujede (Spominska kronika ..., 1997). Številne so tudi ptice pevke; pogosto namreč lahko slišimo pesem ščinkavca, črnoglavke, kobilarja, rumenoglavega kraljička in drugih, bolj na gozdni rob vezanih vrst (Kuhar in Šmid, 2002).

1.7.1 ŽIVALSTVO V JAMAH

Podzemeljsko živalstvo je zelo slabo raziskano in vsi objavljeni podatki so le slučajna opažanja – predvsem jamarjev.

Največkrat so opaženi pajkovci, raki enakonožci, jamski hrošči, dvokrilci, kobilice, močeradi in netopirji. Pa tudi človeška ribica naj bi živel v podzemeljskih jamah Udin boršta.

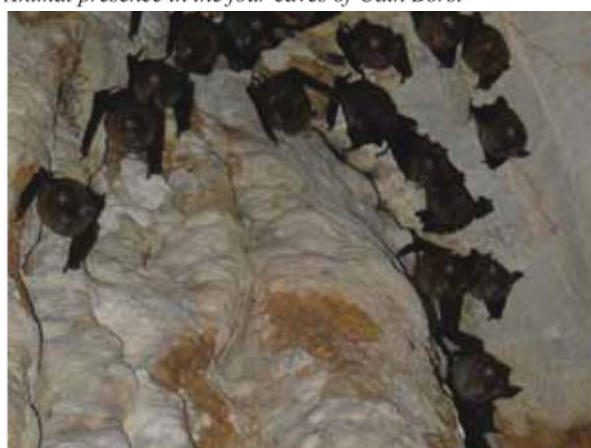
Jamski hroščki so rjavi ali rumenorjavi, brez oči so in večinoma nekaj milimetrov dolgi ter dosežejo ali celo presežejo centimeter velikosti. V veliki lebnici, Arneševi luknji ter dacarjevem breznu so bili najdeni predstavniki treh podvrst hroščev, ki jih uvrščamo med prave podzemeljske živali.

V Arneševi luknji in veliki Lebnici so bili najdeni predstavniki izopodnega rakca. Netopirji pa se nahajajo predvsem v Kačji jami nad Spodnjimi Dupljami in Arneševi luknji. Ker so razmere stalne in je obenem zrak nasičen z vlago so jame tudi njihova priljubljena prezimovališča. Opaženi pa so tudi pajkovci (pajki in suhe južine). V hodnih območjih nastavljajo kolesaste v sredini prazne mreže v katere lovijo žuželke.

Jamske kobilice pa živijo v jamah ali pa pod kamni. Dejavnost so predvsem ponoči. Slušni organi in krila so jim zakrneli, sestavljene oči so majhne toda zelo občutljive na šibko svetlobo. Imajo tudi 3 pikčasta očesa, brez zaščitnih pigmentov. Noge so zelo dolge, prav tako pa tudi tipalke – hranijo pa se z razpadajočimi organskimi snovmi.

Jama	Katastrska številka	pajkovci	enakonožci	hrošči	dvokrilci	kobilice	močeradi	netopirji
Velika Lebinca	765		+	+				
Kačja jama nad Sp. Dupljami	6950							+
Dacarjevo brezno	1075	+		+				
Arneševa luknja	763	+	+	+	+	+	+	+

Prisotnost živali v štirih jamah Udin boršta
Animal presence in the four caves of Udin Boršt

Kolonija netopirjev med počivanjem oz. mirovanjem (Foto: Tanja Pipan).
A colony of bats resting or hibernating (Photo by Tanja Pipan).

Človeška ribica *Proteus anguinus anguinus* (Foto Jure Hajna).
Proteus anguinus anguinus (Photo by Jure Hajna).

Iz skupine dvoživk pa najdemo v teh jamah še človeško ribico ali močerila ter navadnega ali pisanega močerada (salamandra). Medtem, ko je človeška ribica prava podzemeljska žival se močeril vanjo zateče le občasno, čeprav se v jamskih vodah uspešno razmnožuje.

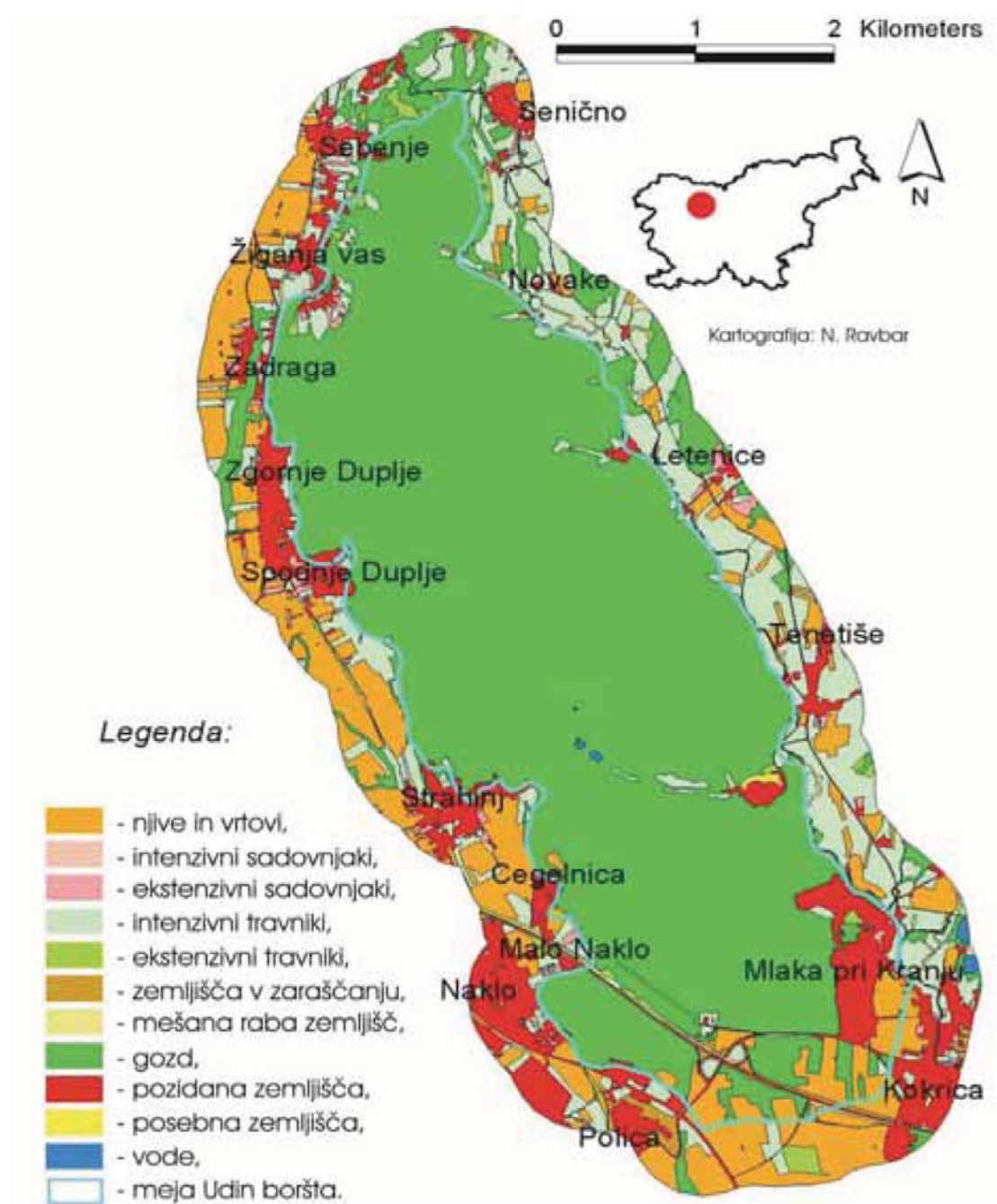
Človeška ribica je edini predstavnik družine močerilov pri nas in edini predstavnik podzemeljskih vretenčarjev v Evropi. Sodi med repate dvoživke in je dobro prilagojena na jamsko življenje. Koža je brez temnega pigmenta, ki pa je opazen le pri mladičih. Pigment pa se na svetlobi lahko ponovno razvije. Za svetlobo je občutljivo celo njeno telo. Diha s škrgami medtem ko je vloga preprostih pljuč manj pomembna. Od strani sploščen rep, ki ga obrobja kožna plavut je prilagojen plavanju. Dva para kratkih nog ki so daleč vsaksebi s po tremi prstki na prednjem in zadnjem paru je pri gibanju le pomožna. Spolno zrelost pa dosežejo pri 14-ih letih. Samec in samica se med seboj le malo razlikujeta. Njen najbližji sorodnik živi v Severni Ameriki in živi do 100 let. Človeška ribica je plenilec in zelo dolgo zdrži brez hrane, mladiči pa so živorodni.

V jamah pa živi ali pa se vanjo zateče v izogib plenilcem veliko predstavnikov drugih skupin. Predvsem so močno zastopani raki - le ti pa po zastopanosti celo prekašajo druge skupine.

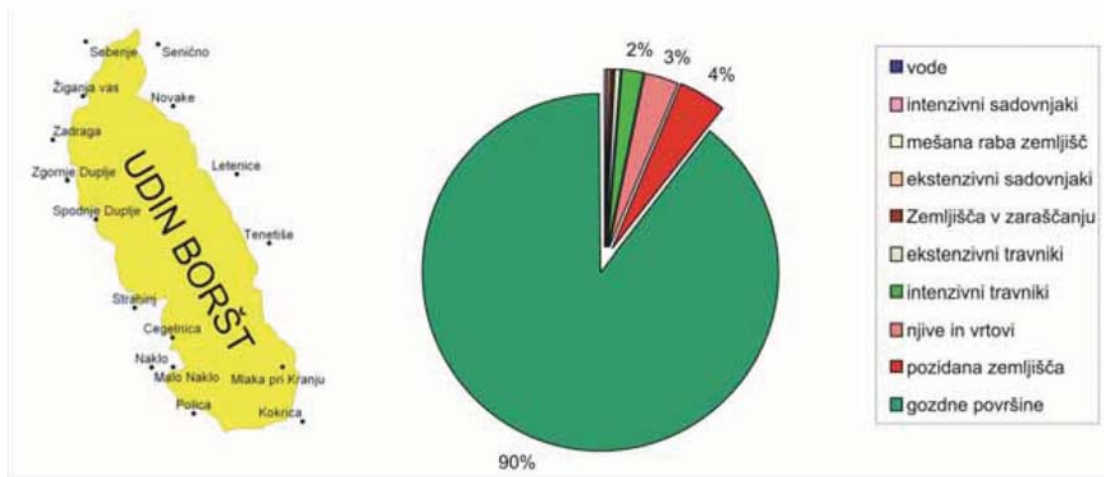
2. DRUŽBENO EKONOMSKI DEJAVNIK

V literaturi pogosto omenjajo gradišča in najdišča iz železne dobe, kar kaže na dokaj gosto poselitev Udin boršta in njegove okolice v tem obdobju. Gradišča v železni dobi so navadno imela veliko zaledje za potrebe kmetijstva in živinoreje. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je bil Udin boršt izkrčen vsaj v bližini naselbine (Prelovšek in Ravbar, 2005). V času Rimljanov je ob zahodnem robu Udin boršta tekla rimska cesta od Emone preko Carniuma (Kranja) do Virunuma (Celovca). Poselitev okolice Udin boršta je bila ves čas razmeroma gosta, prave vasi pa so se začele razvijati šele v 12. in 13. stoletju (Fister, 1970, cit. po Prelovšek in Ravbar, 2005). Širjenje naselij in intenzivnejše krčenje Udin boršta v srednjem veku je izoblikovalo vzorec poselitve, ki se je ohranil do danes – ob vznožju konglomeratne terase, blizu rodovitne ravnine in vodnih virov (Prelovšek in Ravbar, 2005). Na Nakeljskem in Strahinjskem polju je prisotno intenzivno kmetijstvo, ki je usmerjeno predvsem v pridelavo poljščin. Pri teh kmetih je dohodek od gozda navadno majhen. Intenziven način kmetovanja predstavlja številne ekološke probleme. Gnojenje in škropljenje zastrupljata podtalnico, obilje dušika pa posredno vpliva na povečano rast zeliščnega sloja, zlasti robidovja v bližnjih gozdovih (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Gozdarstvo je kmetom že v preteklosti predstavljalo le dopolnilno dejavnost. Gozd je in še predstavlja »rezervo«, pokriva potrebe po kurjavi, stelji in gradbenem lesu. Kmetje so od gozda vedno manj ekonomsko odvisni. Večino del v gozdu lastniki še opravijo sami. Opremljenost za delo danes ostaja na ravni razvoja 80. let. Zaščitna in varovalna sredstva uporabljajo le bolj ozaveščeni lastniki. Lastniki sami opravljajo gojitvena dela, zlasti manj zahtevna. Pri negi gošč in letvenjakov se kaže pomanjkanje znanja in ročnih spretnosti (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Pojavljajo se pritiski na gozdne robove in posamezne zaplate gozda za potrebe kmetijstva. Prav tako naraščajo pritiski po gradnji novih naselij, predvsem individualnih stanovanjskih hiš in gradnji obrtnih con (zaledje Strahinja, Bele, Mlaka, okolica Kranja) (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Skozi južni del Udin boršta poteka pomemben prometni koridor, in sicer avtocesta Ljubljana–Jesenice. Lokalno cestno omrežje v okolici obravnavanega območja je večinoma asfaltirano. Pojavljajo pa se tudi težnje za ureditev prečnih povezav, kar pa bo prispevalo k

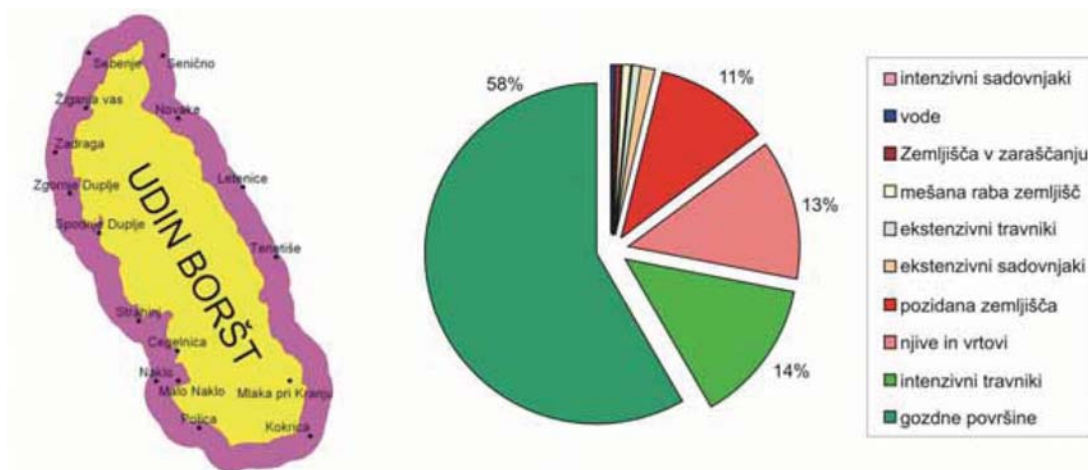
večji dostopnosti in s tem tudi obremenjenosti gozdnega prostora (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Na območju Udin boršta (Tenetiše) je centralno odlagališče odpadkov za območje občin Kranj, Naklo, Preddvor, Šenčur in Cerklje (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). V teku so bila dogovarjanja, da bi na tem mestu uredili regijski center za odlaganje odpadkov. Za ureditev dodatne infrastrukture naj bi potrebovali še 10.000 m² zemljišč, ki pa so danes večji del porasla z gozdom (Hanc, 2007).

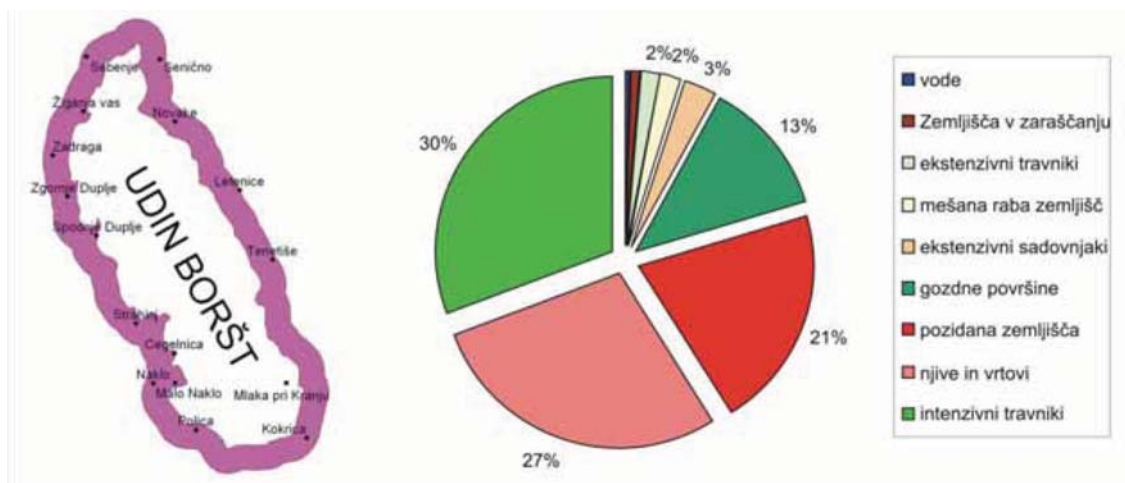
Raba tal na območju Udin boršta in njegovem obrobju (RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).
Land use in the area of Udin Boršt and and at its border (RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).

Delež zemljiških kategorij na območju Udin boršta (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).
A share of land categories in the Udin Boršt area (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).

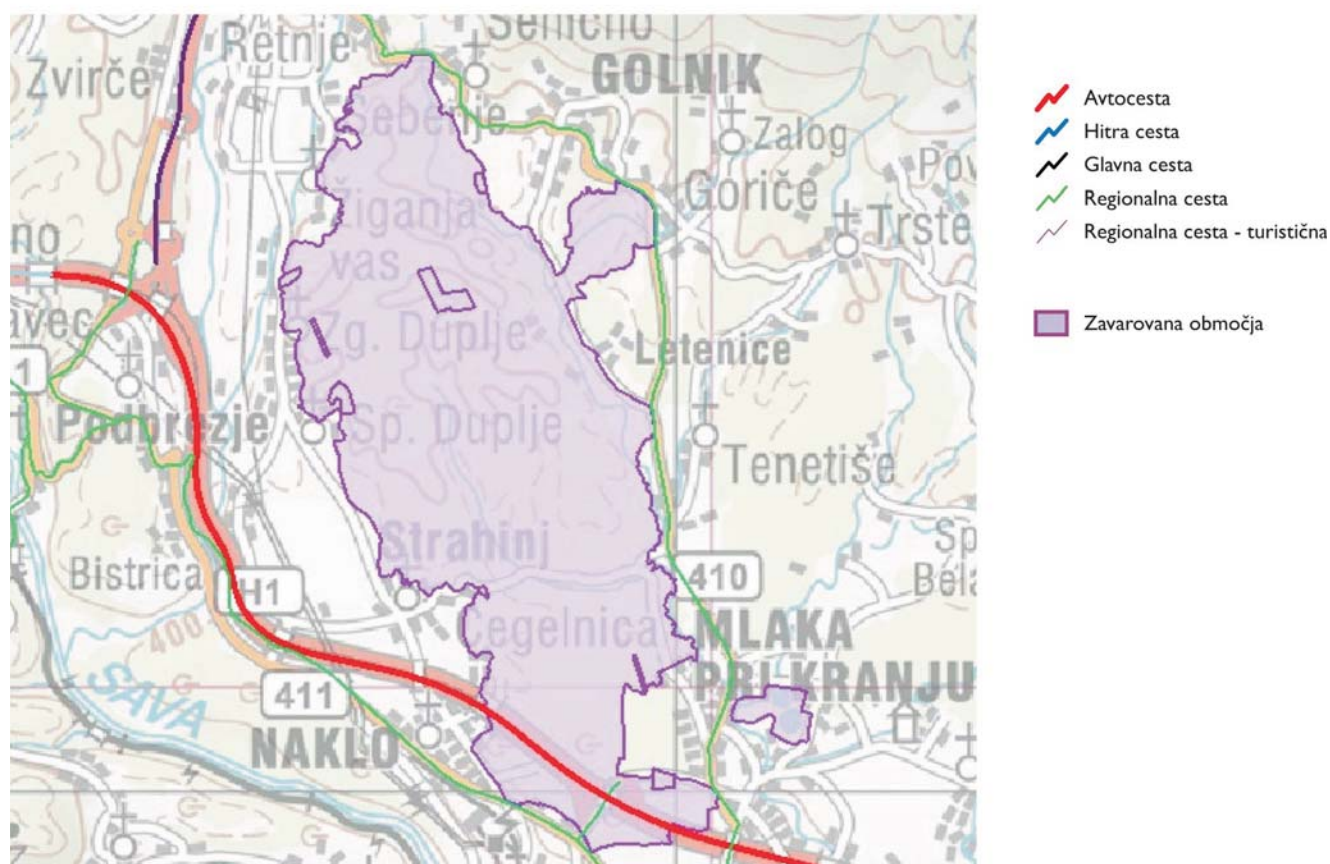

Delež zemljiških kategorij na območju Udin boršta in njegovem 500-metrskem obrobju (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).
A share of land categories in the Udin Boršt area and its 500 m wide border (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).

Delež zemljiških kategorij na območju 500 metrskega obrobja Udin boršta (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).
A share of land categories in the area of 500 m border of Udin Boršt (RABA KMETJSKIH ZEMLJIŠČ 2002, MKGP).

Državne ceste

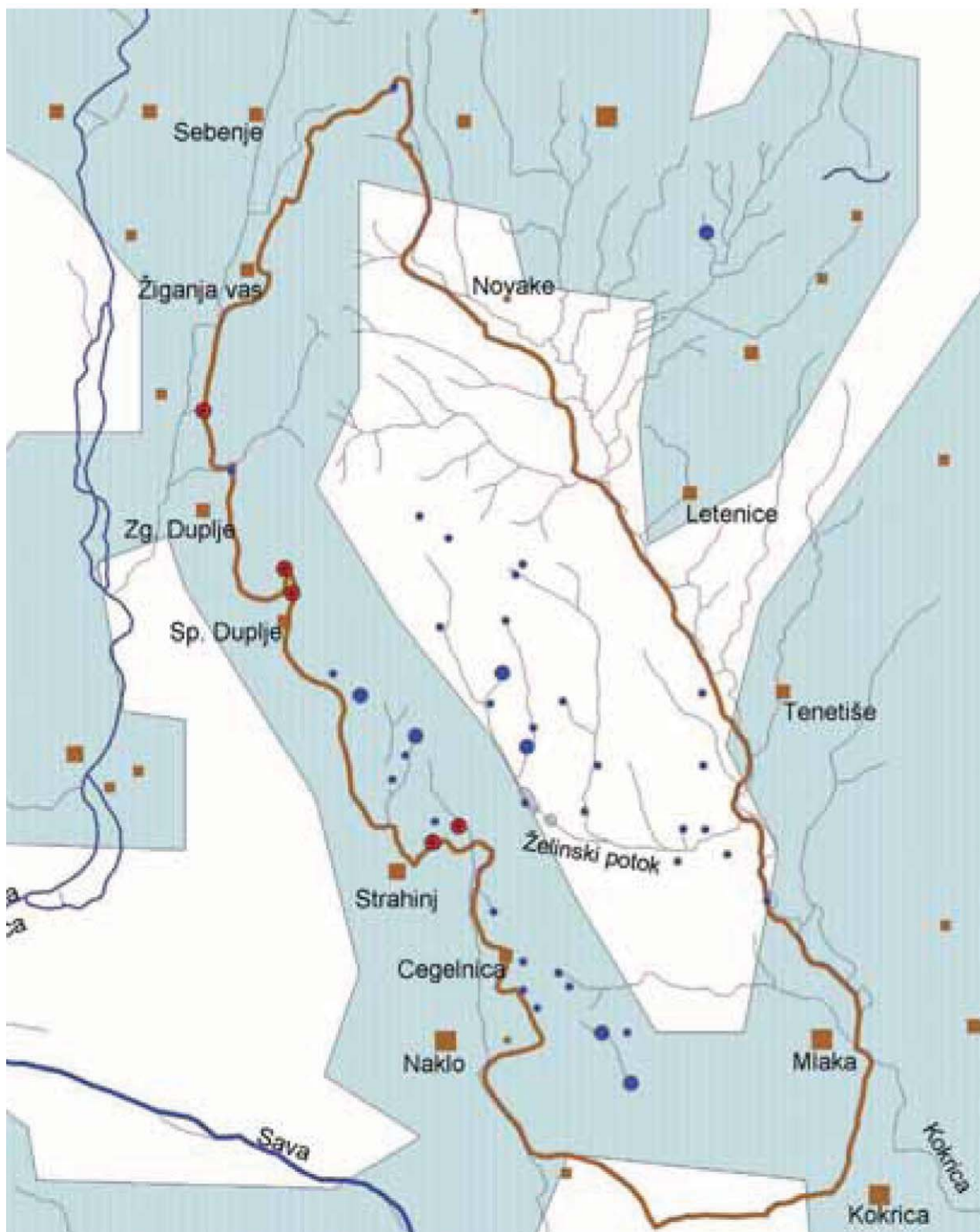

3 FUNKCIJE GOZDOV

3.1 EKOLOŠKE FUNKCIJE

3.1.1 HIDROLOŠKA FUNKCIJA

V preteklosti so izviri na obrobju Udin boršta predstavljali glavni vir vodooskrbe za pitje, napajanje živine, zalivanje vrtov ... Gradili so vodna zajetja, korita in lokalne vodovode (Šter, 1996). Naselja v okolici Udin boršta so danes priključena na javni vodovod, z izjemo vasi Novake. Kot zajeti izvir je registriran izvir Strahinjški potok, njegovo ožje območje ima prvo stopnjo poudarjenosti. Poleg tega izvira so za občasno uporabo urejeni tudi nekateri drugi izviri (Petri, 2005). Voda zaradi kratkega toka pod zemljo ni najboljša, saj se ne obogati z minerali. Sicer pa je biološko čista in primerna za pitje (Šter, 1996). Konglomeratni vodonosnik je zaradi kraških lastnosti zelo ranljiv. Potencialno nevarnost predstavljan odlagališče komunalnih odpadkov Tenetiše in črna odlagališča ob poteh Udin boršta (Petri, 2005). Voda v Udin borštu ima tudi pomembno biotopsko vlogo.

Javni vodovod označen z modro šrafuro in vodna zajetja z modrimi krogi

Želinjski potok (Foto M. Knez).
The stream Želinjski Potok (Photo by M.Knez)

Izvir pod vhodom v jamo Velika Lebinca (Foto M. Petrič).
The spring below the entrance into the cave Velika Lebinca (Photo by M.Petrič).

Zajeti izvir iz Arneševe luknje ob višjem vodostaju (Foto M. Petrič).
Captured spring at Arneševa Luknja at higher water level (Photo by M.Petrič).

Zajetje izvira Strahinj za nakelski vodovod (Foto M. Petrič).
Strahinj spring captured for the Naklo water supply.

Izvir Dupulnek ob višjem vodostaju (Foto M. Petrič).
Dupulnek spring at higher water level (Photo by M.Petrič).

Zajetje na vhodu v Arneševo luknjo s tremi prekatmi (Foto M. Petrič).
Water captured at the entrance into Arneševa Luknja with three compartments.

3.1.2 BIOTOPSKA FUNKCIJA

Prvo stopnjo poudarjenosti imajo gozdovi v okolici Arneševe (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Na območju Udin boršta se nahajajo redke in ogrožene rastlinske in živalske vrste. V podzemnih vodah so na tem območju opazili tudi močerila (*Proteus anguinus*) (Tenčič, 2003). Številna so mokrišča in gnezdišča. Na območju se, kot že omenjeno, nahaja tudi divji petelin (Spominska kronika ..., 1997).

3.1.3 KLIMATSKA FUNKCIJA

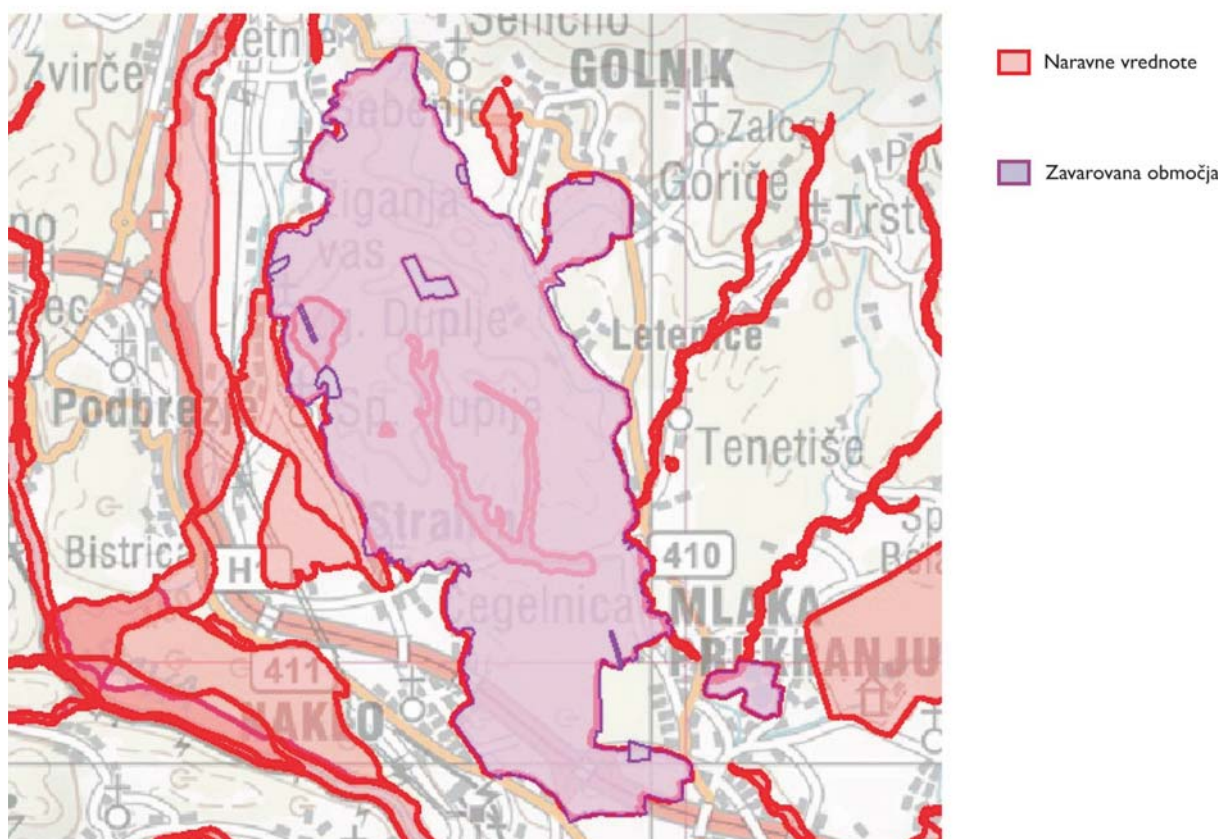
Območje Udin boršta je večji gozdni kompleks v skoraj neposredni bližini mesta Kranj in kot takšno s svojimi učinki ugodno vpliva na klimo in s tem prispeva k boljši kakovosti življenja. Ti vplivi se kažejo v zmanjševanju temperaturnih ekstremov, vlaženju zraka, zmanjševanju hitrosti vetra in posledičnega izsuševanja, ugodnemu horizontalnemu mešanju zraka med gozdom in naselji, zadrževanju spuščanja kmetijskih površin pred pozebami, izhlapevanjem ter veterno erozijo (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Južni del Udin boršta, ki je kategoriziran kot gozd s posebnim namenom (primestni gozd), ima izjemno poudarjeno klimatsko funkcijo.

3.2 SOCIALNE FUNKCIJE

3.2.1 ZAŠČITNA FUNKCIJA

V Udin borštu ni površin z izjemno poudarjeno zaščitno funkcijo, vsi gozdovi imajo drugo stopnjo poudarjenosti te funkcije.

Zavarovana območja

3.2.2 HIGIENSKO – ZDRAVSTVENA FUNKCIJA

Gozd pri uresničevanju te funkcije zadovoljuje človekove potrebe po zmanjševanju škodljivih vplivov imisij, hrupa, prahu, aerosolov, plinov in žarčenja. To vlogo opravljajo s filtriranjem lahkih trdnih delcev, sedimentacijo prahu, absorbcijo plinov, zmanjševanjem hrupa, filtriranjem odcedkov z agrarnih površin, umirjanjem in vlažnostjo sestojne klime. S splošnim naraščanjem obremenjenosti okolja krog koristnikov te funkcije stalno narašča. Južni del Udin boršta (bližina naselij, avtocesta) ima poudarjeno higiensko funkcijo 1. stopnje (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002).

3.2.3 REKREACIJSKA FUNKCIJA

Prvo stopnjo poudarjenosti ima kot primestni gozd južni del Udin boršta. Po Udin borštu in okolici je speljanih več pešpoti, nekatere so tudi posebej poimenovane, npr. V objemu narave in tradicije in Dupljanska orientacijska pot. Poleg pešpoti so tu postavljene tudi proge za orientacijski tek. Pozimi je možno drsanje na zaledenem Račjem jezeru. Ob zadostnem snegu so pozimi skozi Udin boršt speljane proge za tek na smučeh, v južnem delu poteka rolkarska steza. Lokalno turistično društvo vsako leto pripravi pomladno »finfranje« oz. rokovnjaško veselico. Območno združenje borcev Kranj pa vsako leto 27. aprila organizira Pohod prijateljstva in spomina Udin Boršt, ki poteka po gozdnih stezah spominskega parka. Ob vznožju Udin boršta so v severozahodnem delu zgrajene štiri skakalnice.

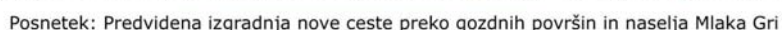
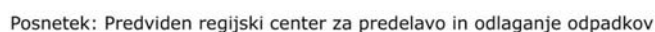

V Udin borštu je Kulturno turistično društvo Pod krivo jelko trasiralo in označilo Dupljsko orientacijsko pot od Trnovca do Krive jelke. Isto turistično društvo je izdalo brošuro, v kateri so opisane zanimivosti na poti, na karti pa označene točke za lažjo orientacijo. Za osnovne šole se občasno organizirajo predavanja in vodenja po gozdu (Gozdnogospodarski na rt ..., 2002).

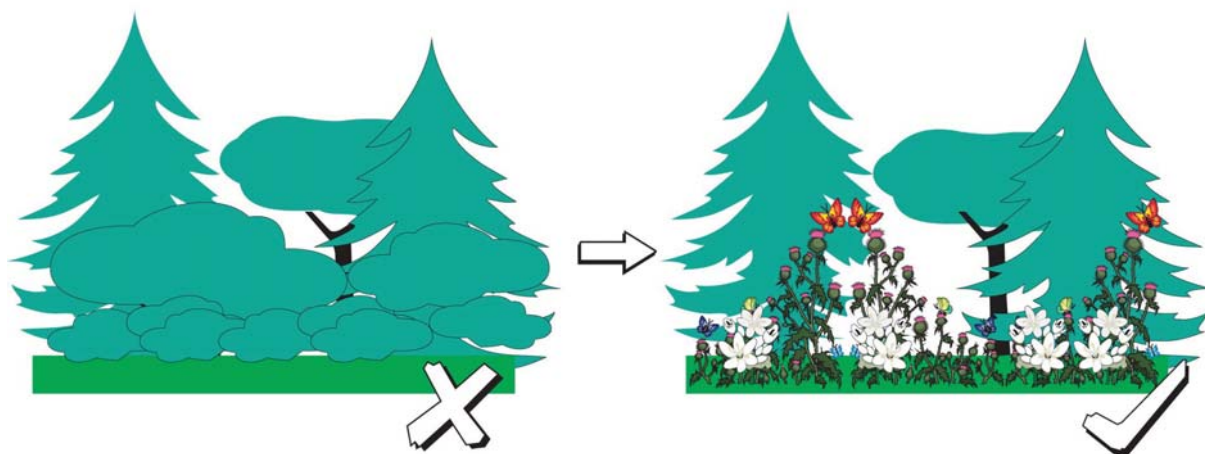
Izjemno poudarjeno raziskovalno funkcijo ima gozdni rezervat Kriva jelka, ki je bil ustanovljen za namen znanstvenega raziskovanja in pouka (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002).

Udin boršt je botanična, površinska in podzemeljska geomorfološka naravna vrednota. Tu najdemo številne značilne geomorfološke oblike in geološke posebnosti ter pomembne habitate. Danes ima Udin boršt status krajinskega parka. Kot spominski park je zavarovan z odlokom (1985). Prvo stopnjo poudarjenosti funkcije ima gozdni rezervat Kriva jelka ter gozdovi okoli to kovnih objektov naravne in kulturne dediščine. Gozdni rezervat Kriva jelka sodi po klasifikaciji IUCN kot naravni spomenik v III. kategorijo.

3.2.7 ESTETSKA FUNKCIJA

Estetska vloga gozda navadno pride do izraza šele v povezavi s katero od drugih funkcij, npr. rekreacijsko ali funkcijo varovanja naravne in kulturne dediščine. Odvisna je od posameznikovega dojemanja estetike gozda. K poudarjenosti estetske funkcije prispevajo oblikovani členjeni gozdni robovi, posamezna stara in »posebna« drevesa predvsem ob poteh, pestrost rastlinskih in živalskih vrst. Poudarjeno estetsko funkcijo imajo primestni gozdovi v južnem delu Udin boršta (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002).

3.3 PROIZVODNE FUNKCIJE

3.3.1 LESNOPROIZVODNA FUNKCIJA

Lesnoproizvodno funkcijo neposredno ogrožajo naravne ujme (snegolom, žledolom), neustrezno pomlajevanje, propadanje jelke in podobno. Večji del Udin boršta ima 2. stopnjo poudarjenosti te funkcije, gozdni rezervat Kriva jelka pa je brez lesnoproizvodne funkcije.

3.3.2 FUNKCIJA PRIDOBIVANJA DRUGIH GOZDNIH DOBRIN

V Udin borštu ljudje nabirajo gobe, borovnice, mahove, storže in kostanj. Košnja stelje, grabljenje listja in sekanje smrečja se opušča, pa tudi neko razširjeno smoljarjenje. Na ta predel čebelarji vozijo čebele na spomladansko in jesensko pašo (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002).

3.3.3 LOVNOGOSPODARSKA FUNKCIJA

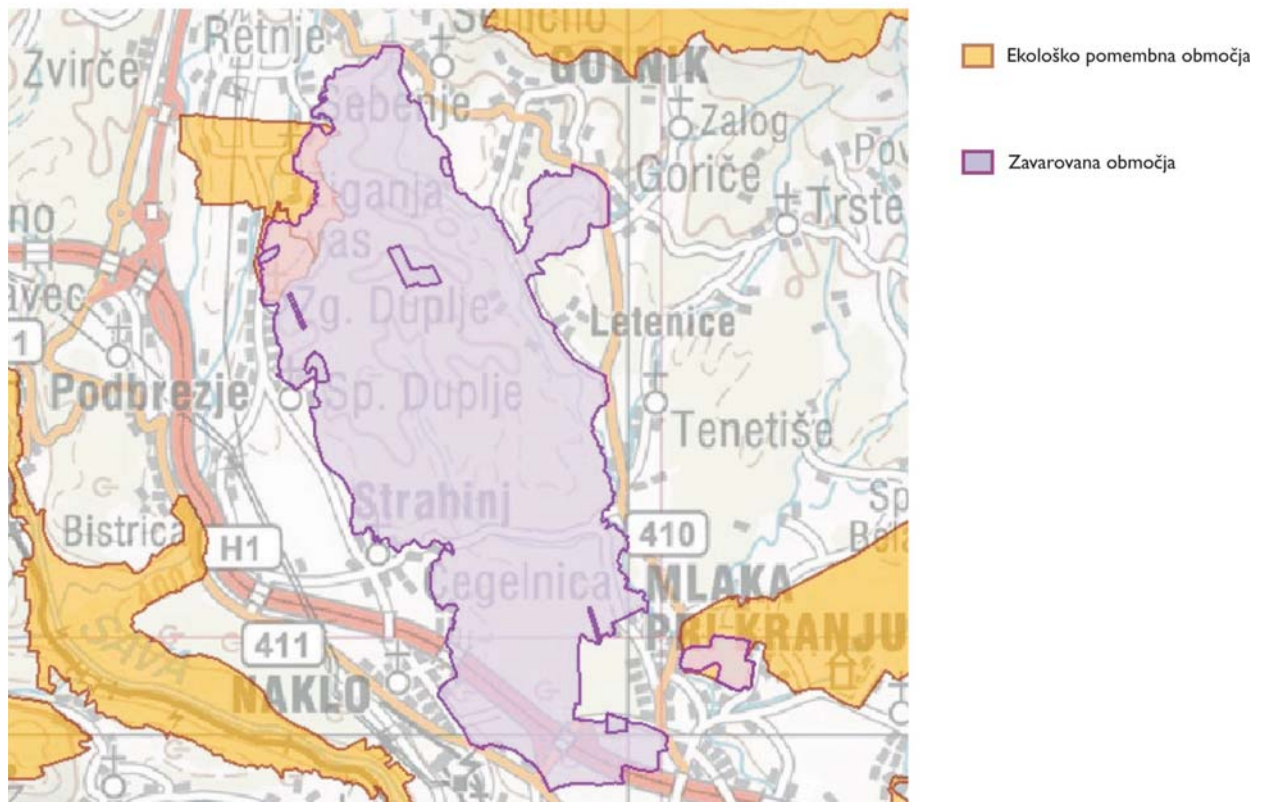
Zaradi človekovih nepremišljenih posegov v prostor (npr. intenzivno kmetijstvo) so se življenjski pogoji za nekatere vrste tako poslabšali, da mora človek sam prevzemati vlogo regulatorja prostoživečih živali, predvsem divjadi. To vlogo na območju Udin boršta izvaja lovsko društvo Udenboršt.

4. ZAVAROVANA OBMOČJA IN VARSTVENI REŽIMI

Leta 1985 sta skupščini občin Kranj in Tržič sprejeli odlok, s katerim sta razglasili Udin boršt za spominski park (kulturni in zgodovinski spomenik) »z namenom, da se ohranijo zgodovinska izročila revolucionarnega delavskega gibanja in NOB ter ohrani obstoječa gozdna površina z naravnimi

znamenitostmi, zgodovinskimi in kulturnimi spomeniki» (Odlok o razglasitvi ..., 1985). Spominski park Udin boršt je leta 2002 dobil še status krajinskega parka, ki je po 71. členu ZON (1999) območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo z veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednostjo. Omeniti moramo, da meje spominskega parka Udin boršt ne sovpadajo z mejami obravnavanega gozdnega objekta v tej nalogi. Zavarovano je 1754 ha veliko območje, ki poleg gozdne zajema še kmetijske in poseljene površine, sama obravnavana gozdna površina pa obsega 1392 ha. V Udin borštu je registriranih kar nekaj naravnih vrednot, tako točkovnih kot tudi ploskovnih. Gre predvsem za geomorfološke, geološke in hidrološke naravne vrednote: jame, vrtače ter vodni viri in doline. Na zavodu Republike Slovenije za varstvo narave so leta 2002 izdali zbirko naravovarstvenih smernic za pripravo gozdnogospodarskega načrta za GGE Preddvor. V njej so podane varstvene usmeritve za ravnanje na območju naravnih vrednot. Na območju površinske geomorfološke naravne vrednote je s soglasjem pristojne varstvene službe možno urediti naravno vrednoto za obisk javnosti (napraviti steze in poti, razgledišča) ter posegati v vegetacijo zaradi boljše predstavitve naravne vrednote (čiščenje grmovja in drevoja, ki zastira pogled).

Ekološko pomembna območja

Na širšem vplivnem območju podzemelske naravne vrednote (jame in brezna) je prepovedano onesnaževanje voda, ki tečejo v jamo, odlaganje odpadkov, spreminjanje režima vodotoka, povzročnje vibracij, odlaganje odpadkov in spreminjanje vegetacijske združbe (nasajanje alohtonih vrst in izsekavanje) ter vegetacijske odeje ali odstranjevanje le-te, kar bi lahko vplivalo na spremembe pronicajoče vode.

Z dovoljenjem pristojne varstvene službe je na območju hidrološke naravne vrednote dovoljeno poseganje v obrežno vegetacijo (zasaditi bregove, sekati grmovje in drevje).

Na območju botaničnih naravnih vrednot je nezaželeno vsako poseganje na rastišču (odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, odstranjevanje zemlje, zemeljska dela, zasipavanje). Prav tako je nezaželeno izkrčenje gozda, pogozditev travnika ali pašnika, trganje cvetja, nabiranje semen in plodov rastlin pod posebnim varstvom, izkopavanje ter lomljenje in poškodovanje rastlin. Varstvo Posebna pozornost naj bo namenjena preprečevanju izsuševanja vodnih habitatov. Na območju drevesne naravne vrednote naj se ne dopusti sekanja, lomljenja oz. Drugega poškodovanja dreves in njihovih delov, spreminjanja življenjskih razmer na rastišču, spreminjanja osončenosti dreves in rastišča (npr. razgaljanje krošnje in debla), nameščanja raznih tabel, omaric, žičnih vodov, razgledišč itd. na drevesa ter grajenja stalnih objektov ali zgradb na območju neposrednega rastišča. S soglasjem pristojne naravovarstvene službe je izjemoma dovoljeno izvajanje sanitarnih ukrepov, izvajanje nekaterih del na rastišču, postavljanje majhnih začasnih objektov na neposrednem rastišču, nabiranje cvetov in plodov ter znanstveno raziskovalno poseganje. V severozahodnem delu Udin boršta ob Žiganji vasi (Dacarjevo brezno) je 109 ha veliko območje, ki spada v omrežje Nature 2000 in je zaščiteno po habitatni direktivi. Tu se nahaja mali podkovnjak, območje pa je zaščiteno tudi zaradi rastišča ilirskih hrastovo belogabrovih gozdov (*Erythronio-Carpinion*) in za javnost zaprtih jam (Natura 2000, 2007).

Za Udin boršt velja tudi varstveni režim, ki je bil določen z Odlokom o razglasitvi spominskega parka Udin boršt za zgodovinski in kulturni spomenik (1985). V njem so podane podobne usmeritve kot v zgoraj opisanih naravovarstvenih smernicah, poleg tega pa je še posebej določen režim, ki lastnikom zemljišč omogoča gospodarjenje z gozdovi in kmetijskimi površinami. Določa, da je gospodarjenje z gozdovi dovoljeno po določilih potrjenih gozdnogospodarskih načrtov, in obsega:

- trajnost gozdov in trajnost gozdne proizvodnje ter donosov tako, da se vzdržujejo in krepijo vse funkcije gozdov;
- enostavno gozdno biološko reprodukcijo, gojenje in varstvo gozdov;
- načrtno odpiranje gozdov z gozdnimi prometnicami;
- strokovne ocene za usklajevanje vseh dejavnosti v gozdnatem prostoru in
- posek, spravilo in prevoz lesa s sodobno kmetijsko mehanizacijo.

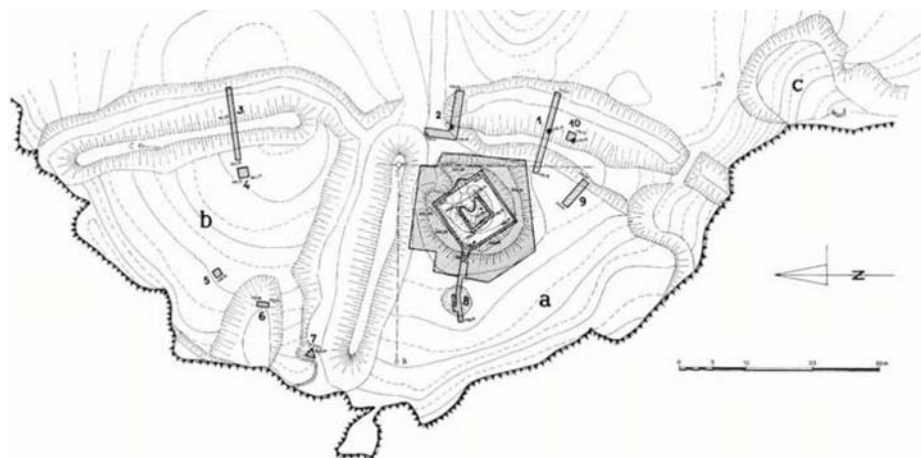
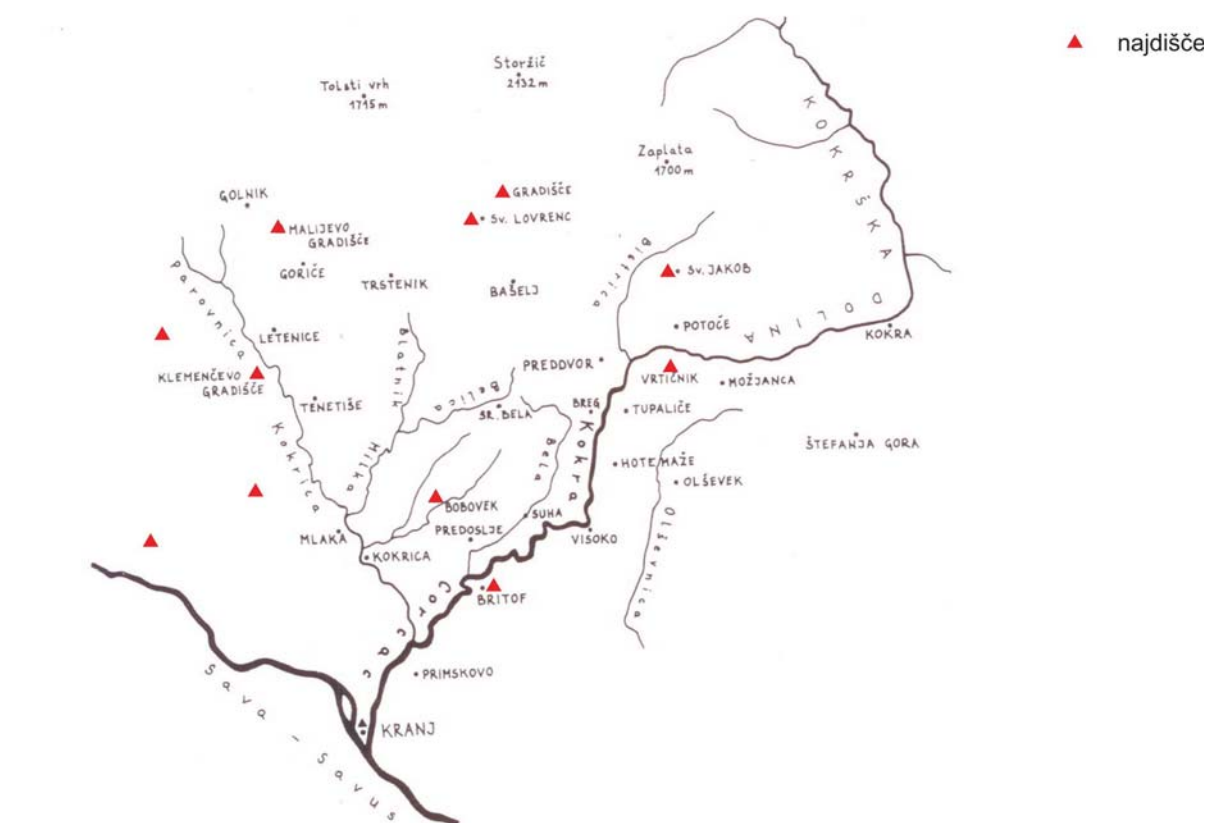
Prepovedano je vnašati nesamonikle gozdne rastlinske vrste ter za območje neznailne vrste divjadi in druge prostoživeče živalske vrste. Prav tako je prepovedano uničevati ali poškodovati gnezdišča ter prostore, kjer se živali zadržujejo in razmnožujejo.

5. ZGODOVINA

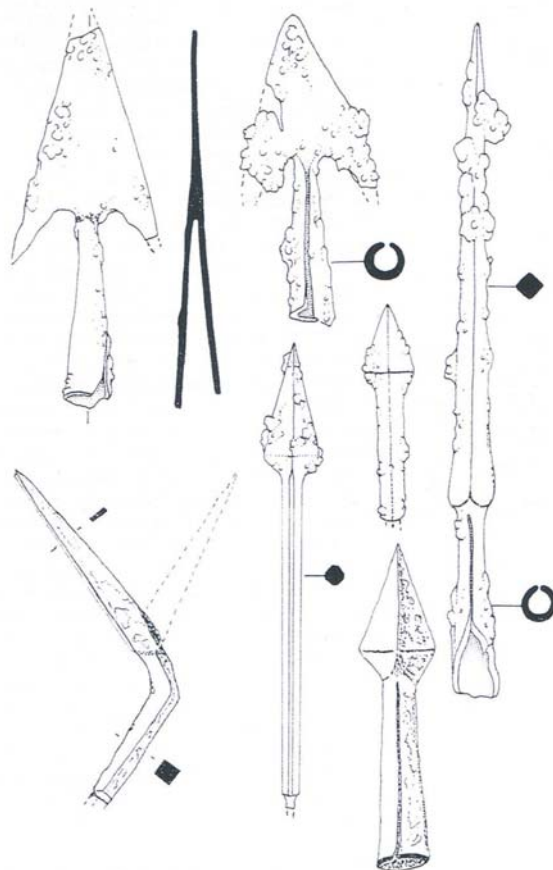
Na podlagi najdb na gradišču Pivka pri Naklem gre sklepati, da so to okolje poseljevali že v kameni dobi saj je bila tu odkrita tudi kremenova puščica. V bronasti dobi pa je na sotočju Save in Tržiške Bistrice stala prazgodovinska naselbina, ki s svojim imenom Gradišče s koto 471 še sedaj opozarja na utrjeno naselje. Te poselitve v obliki naselja na hribu obdanega z obrambnimi nasipi so za slovensko ozemlje značilna zlasti za železno dobo. Takrat tudi v Udin borštu in njegovi ožji okolici zasledimo dokaj gosto poselitve (Arhovo gradišče, Klemenčevo gradišče v bližini Letenic, gradišče pri Seničnem, gradišče Štucelj nad Polico pri Naklu - močno utrjeno še v poznoantičnem času). Gradišče nad Pivko pri Naklem je bilo na 20 m visoki labornati pečini, ki prepadno pada proti severu in zahodu, kjer poteka »stara cesta«. Proti vzhodu, v notranjost gozda sta branila dohod na gradišče globoko

izkopen jarek in visok ilovnati nasip v obliki polkroga. Gradišče se je delilo na dva dela: v glavni in pomožni. Med njima pa je potekal globoko izkopen obrambni jarek. Gradišča so bila za tisti čas tipična oblika naselja, ki so bila obdana z enim ali več obrambnimi nasipi ter jarki. Običajno so stala na vzpetinah s katerih so imeli razgled na okolico, hkrati pa jim je težje dostopen položaj nudil dobro podlago za obrambo. Ker so se v železni dobi ljudje večinoma preživljali s kmetijstvom so imela gradišča običajno tudi dovolj veliko kmetijsko zaledje. Zato je bil Udin boršt v tem času verjetno izkrčen vsaj v bližini naselbin. Zaradi slabe prsti pa so bili tam verjetno pašniki - na ravnini okoli Dupelj pa so bile boljše razmere za poljedelstvo.

Arheološka najdišča

Tloris gradišča
nad Pivko pri Naklu
(VALIČ, 1968).
*The groundplan of an
ancient fort above Pivka
near Naklo (VALIČ, 1968).*

Sl. 3. Gradišče nad Pivko pri Naklem. Zasnova tlorisa obrambnega stolpa 10 x 10 m v notranjosti gradišča. Kasna antika

Sl. 4. Gradišče nad Pivko. Fragment kamnite plošče z napisom. Kasna antika

Sl. 5. Gradišče nad Pivko. Kamnita puščica iz kremena. Mlajša kamena doba

Sl. 6. Gradišče nad Pivko. Izbor železnih pušičnih osti, s katerimi so stari Slovani uničili obrambni stolp

Politični razvoj v vzhodnih alpah v pozni antiki

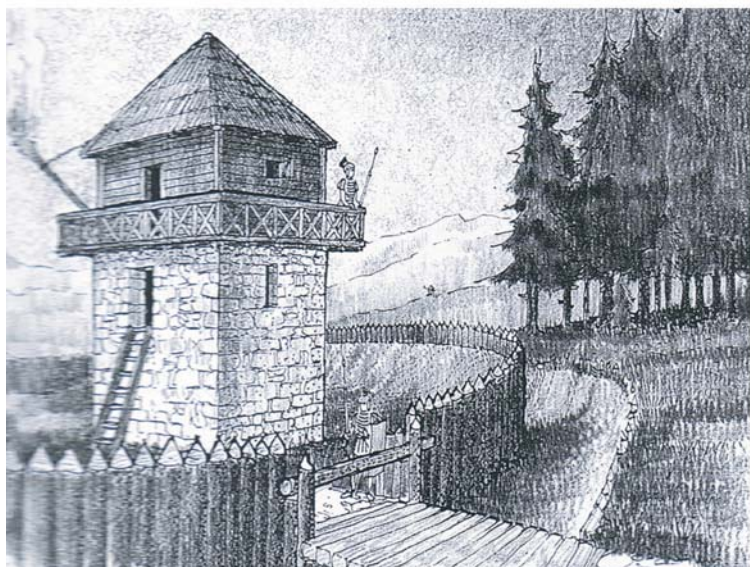
- 1 — 1
- 2 — 2
- 3 — 3
- 4 — 4
- 5 — 5
- 6 — 6
- 7 — 7
- 8 — 8

- 1 — meje rimskih provinc
- 2 — severna meja ostrogotske države do l. 535
- 3 — domnevni italjski limes
- 4 — gotski, bizantinski in langobardski limes
- 5 — italjski limes v 5. st.
- 6 — območje langobardske države od 546 do 568
- 7 — ozemlje v Alpah in Italiji, sr. 6. st. pod Franki
- 8 — langobardska najdišča

Prebivalce železne dobe pa so okoli 3.stol.pr.Kr. zamenjali s severa in vzhoda prodirajoči Kelti, ki so se pomešali z avtohtonim prebivalstvom. Pripadali so t.i. mokronoški skupnosti.

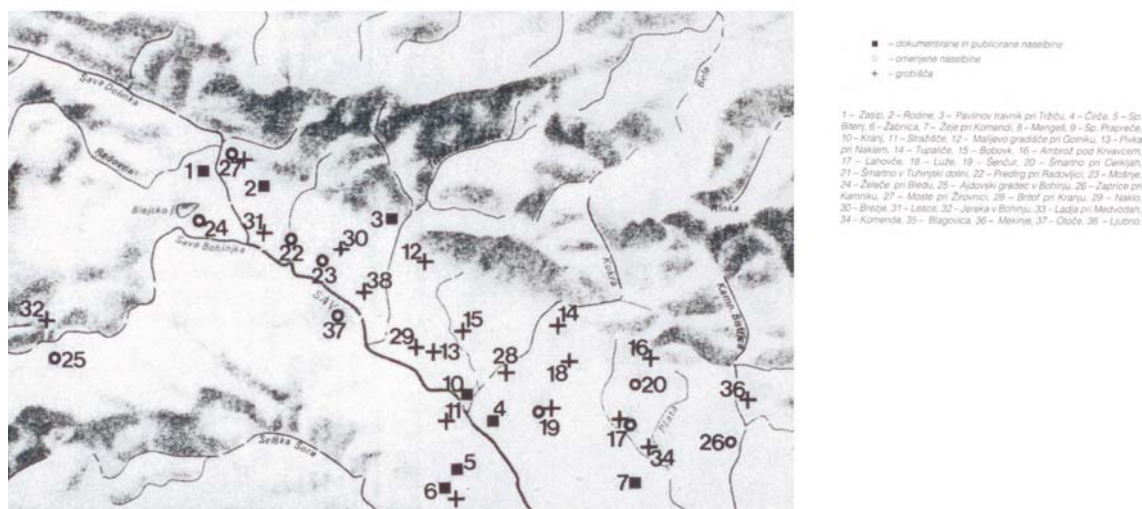
Pomembno prelomnico z vidika poselitve pa je pomenil prihod Rimljanov sredi 1.stol.pr.n.št. ko so si Rimljani podjarmili Tavrisk. S tem pa se je poselitev iz višinskih utrdb premaknila na ravnine. Gradišča so v nekaj desetletjih popolnoma opustela, ljudje pa so se premaknili v mesta in manjše kraje ob glavnih cestah. Tak poselitveni vzorec pa prisoten še danes.

Pred dokončno vojaško osvojitvijo Tiberija leta 11 pr.Kr. in tudi še po zadušitvi ilirsko panonskega upora leta 9 do 6 pr.Kr. je ta prostor pripadal kraljestvu Norik. Ta paradržavna tvorba, ki je združevala 13 plemen je bila od leta 16 pr.Kr. klientelna država rimskega imperija, od nekako leta 45 po Kr. pa ena od njegovih provinc. Ob koncu Avgustove vladavine (l.14 po Kr.) pa je spadal v provinco Pannonio (od Trajana dalje Pannonio Superior). Ta ureditev, ki je omogočala vojaško prisotnost je nedvomno že vsebovala spoznanje o strateški pomembnosti področja, ki varuje dostope v Italijo z vzhoda. V drugi polovici 2.stol.po Kr. je vse skupaj prišlo v sklop X. italske regije (Venetia et Histria). Ob vdoru Kvadrov in Markomanov l.166 po Kr. so spoznali, da je to ozemlje bistvenega pomena za varnost Italije. Tako je razvoj sledil vse bolj defenzivni politiki države, ki je postopoma pripeljal do tega, da se je izoblikovala vojna krajina s sistemom zapornih zidov, utrdb, stolpov in straž. Velja pa omeniti, da je bil Kranj ena od postojank prek katerih se je uveljavljala romanizacija neposredno iz Italije. To priča tudi stražni in opazovalni stolp na zahodnem delu Udin boršta nad Pivko pri Naklem. Obrambni stolp kaže kvadratno tlorisno zasnovo 10 x 10 m z debelino zidu 2 m. Iz ruševin se je dalo sklepati, da je bil zid stolpa zidan iz oblic, obdelane labore in peščenjaka, delov nagrobnikov z napisi in dela kamnite pepelnice. Ugotovljeno je bilo, da so uporabljali gradivo iz zgodnje antične nekropole, ki je bila domnevno na mestu današnje vasi Pivka. V notranjosti obrambnega stolpa je bila debelejša plast oglja (jesen, jelka, bukev, hrast), ki kaže na lesene dele stavbe in v njej večje število različno oblikovanih železnih pušičnih osti, ki dokazujejo način in okoliščine, kako in kdaj je bil objekt razrušen. Zgrajen je bil po vzoru antične in bizantinske vojaške tehnike; imel je svojo varovalno in nadziralno funkcijo ob križišču tovnih poti. Na osnovi najdenih različnih železnih pušic pa sklepamo, da so objekt razrušili Slovani v 7.stoletju, v času njihovih prvih naselitvenih navalih na Gorenjsko.

Veriga STRAŽNIH IN OPAZOVALNIH RIMSKIH STOLPOV (speculae) je tudi na Slovenskem prekrivala vso deželo. Poskus rekonstrukcije takega stolpa nad Pivko pri Naklem na Gorenjskem kaže podobnost z enakimi stavbami po vsej Evropi.

Rimska najdišča na Gorenjskem

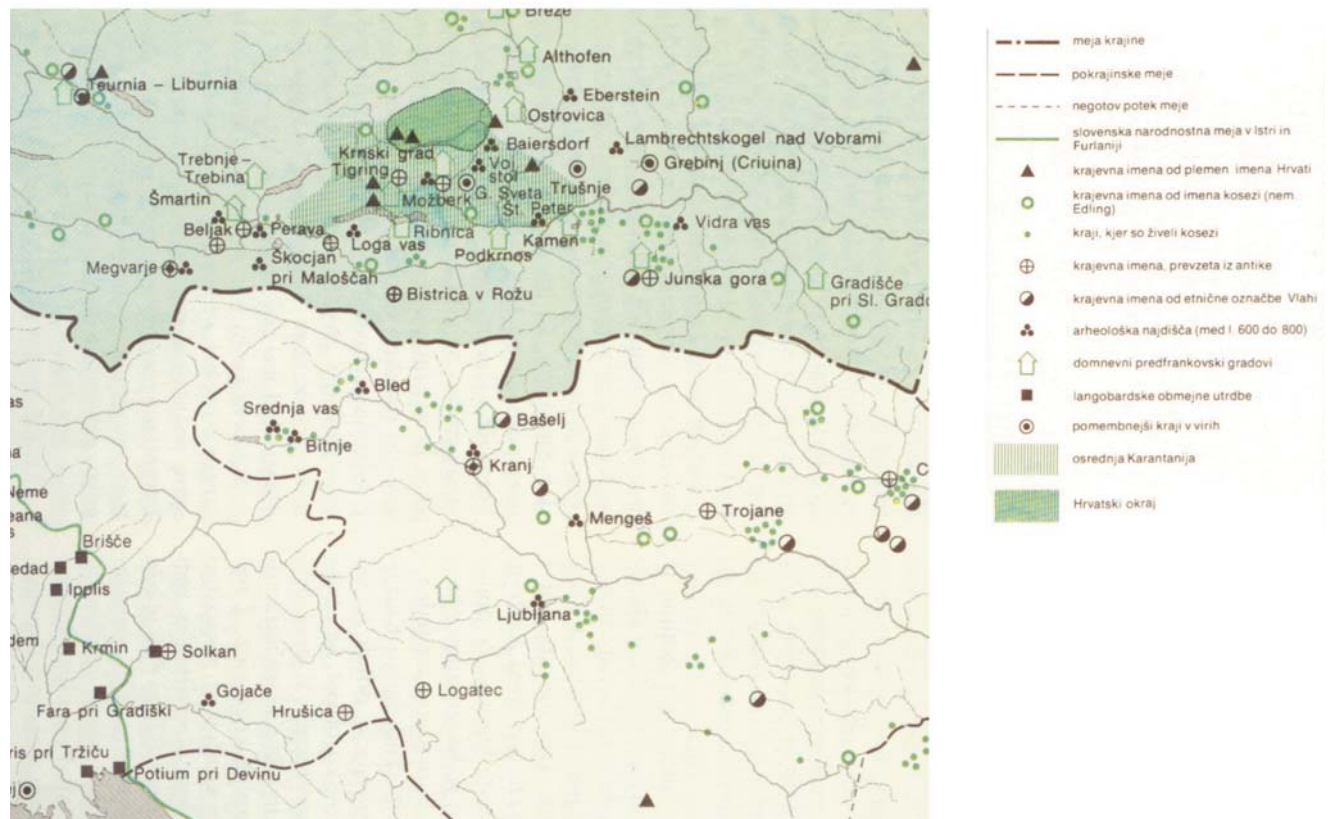

Prazgodovino Udin boršta pa izvemo velikokrat le v pravljičah in povestih, ker sledove časa ne hrani noben pergament. Med ljudmi živi vest, da je na zahodnem delu Udin boršta (sedanje naselje Bistrica, Naklo, Duplje, Strahinj) stalo veliko jezero. Celo župnik Blaznik je poročal, da je bil pred več leti našel stari Lesnikar v skalo vtrjeno železo kamor so pripenjali ladje. Vzhodni breg na jezeru je bil tam, kjer vzvišen greben (v Ločinah) loči Nakelsko polje od Struževskega. To zavoro – pravijo – so Lahi prekopali in jezero je izteklo v Savo. Še sedaj se vidi ta predor imenovan Temnik, to je ozka dolinica in v njej veliko razmetanega skalovja. Pravljičico pa potrjuje podoba Nakelske kotline: od spodaj navzgor izlizano skalno obrežje, prodnati nanos, ugreznjen svet v Podbrezjah kaže na to, da je Bistrica nekdanj tekla v Naklsko jezero. Da je tod pljuskalo včasih večje vodovje pa priča tudi sv. Nikolaj kamor je posvečena Strahinjska cerkev. Kajti njegova svetišča stojijo večinoma ob jezerih in rekah. Pa tudi imena tod naokoli kažejo na vodeno preteklost: Struževo (Sterževo) – ležeče v strugi katero je voda izgrebla pri odtoku iz jezera, Okroglo – otok obdan okrog in okrog z vodo, Pivka – kraj kamor hodili iz višine napajat živino, Naklo – vas na kalu t.j. na luži. Dandanes pa se geologi čudijo fenomenu fosilne struge ker so odkrili strme zglijane konglomeratne stene in bloke nekdanj jezerske pokrajine (že leta 1997 so namreč na pobudo geologov ovrednotili fosilni savski kanjon in ga uvrstili med predloge naravnih vrednot državnega pomena pri Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju).

Ljudska pripoved nam govori tudi, da so tod stali še trije gradovi. Prvi je stal na vzhodni strani Strahinja ob robu Vojvodin boršta. Z »Belega gradu«, tako ga je imenoval narod se je gospoda baje vozila v čolnih k božji službi v Strahinjsko cerkvico. Jamo v katero pa se je grad (zaradi) pogreznil pa je prerasla goščava. Poleg tega nosi kraj še ime pr` »Pustem gradu«. Drugi grad se je dvigal med Strahinjem in veliko cesto kjer se širijo njive »v Dolci«. V grajski kleti, katera se neki še nahaja tam pod zemljo, čaka sodec denarja srečnega iskalca. Tretji grad pa je čepel na Savskem bregu v Vinicah. Tudi o tem gradu ni več sledu – le prastara vinska trta še životari med skalnimi parobki – ostanek grajskega vrta.

V 7.in 8.stol pa so se med staroselce pomešali še Slovani. In šele v 12. in 13.stol. so se iz samotnih kmetij počasi oblikovala naselja kot jih poznamo danes. Nastala so na stiku gozdnatega gričevja na ježah zakraselih teras ali ob robu rodovitne ravnine (na nadmorski višini 400 in 520 m). Pri tem pa je igrala pomembno vlogo tudi izjemna prometna vloga (Jantarska pot in rimska cesta).

Slovenski razvoj okoli l.800

Zemljiška gospostva v 11.in 12.stoletju

Prva listina, ki omenja te kraje pa je listina iz leta 1205 in 1208 in omenja dupljanske viteze kot priče. Prepis se nahaja v Vetrinjski kopalni knjigi.

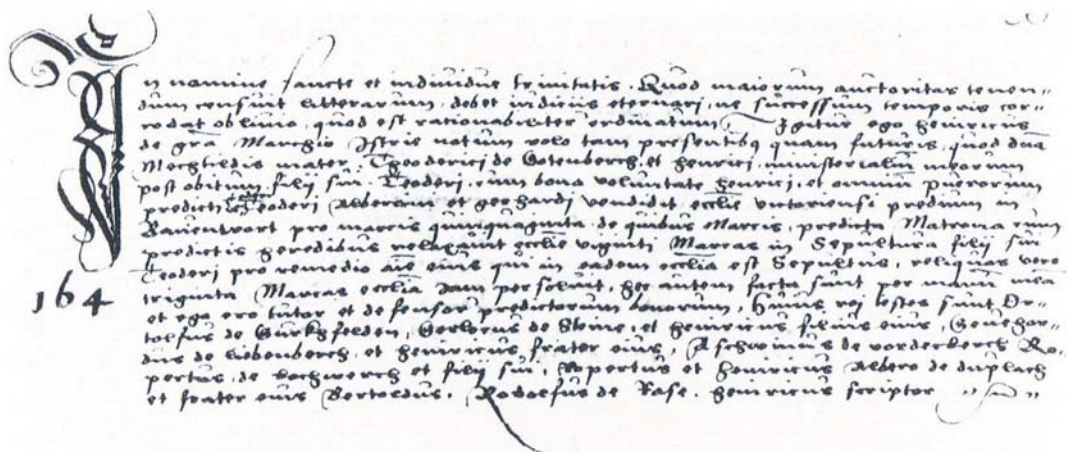

domovanje nekdanjih lastnikov
gozdnega kompleksa
Udin boršt - Vojvodin boršta

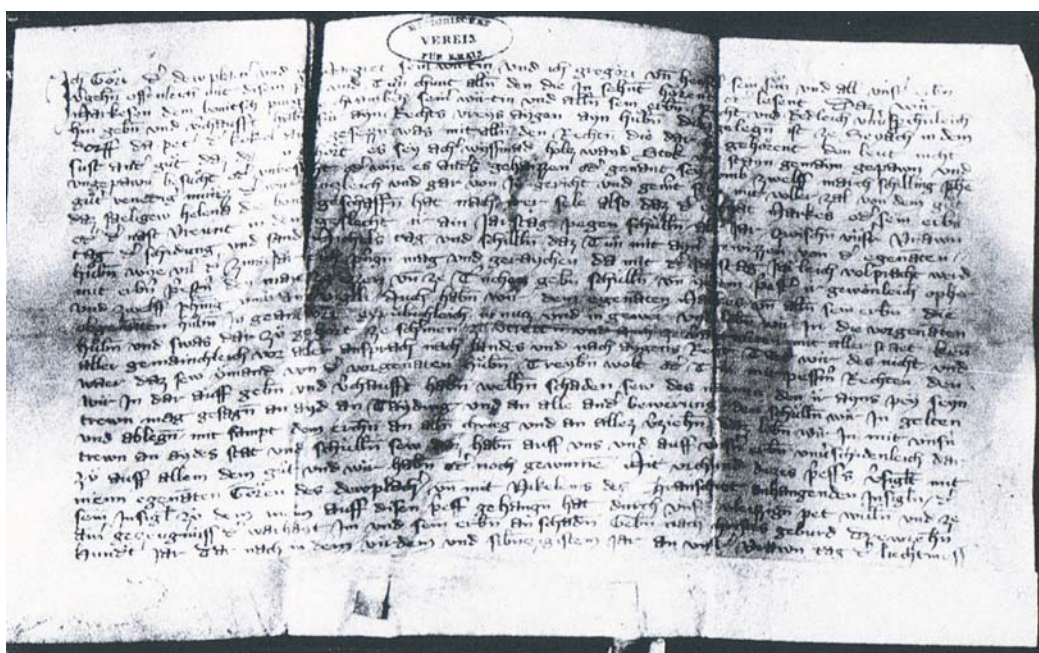

Vojvodov grad v Dupljah
zunanost in notranjost ter grb

Innomine scilicet et individue unitatis. **N**otu sit univ[er]sis tam p[re]s[en]tib[us] q[uam] futuri[s]. q[uo]d ego. Henric[us]. de bri
 felbes. s[ecundu]m formam eccl[esi]e. p[ri]mo ante recepta uirginitate. l[icentia] d[omi]ni s[an]c[t]i p[re]s[en]tis archiepi. aplice sedis
 legati. absolucione[m] ex communicacionis. q[ui] in eand[em] ca[usa] in eadem q[ui] secut[us] in mandatis ab ipso n[on] f[aci]t[us] recepisse.
 q[uo]d deo famulans in loco q[ui] dicitur he[re] totid[em] cenobit[is]. q[ui]q[ue] m[on]achos d[omi]natos. v[el] annuatim reddit[us] dimittit m[er]e
 daret. p[ro]p[ter] mea sic elemosinis et elemendo. Ego q[ui] cognosce[n]s nemine mortalit[er]. hic ciuitate posside[m] manente.
 s[ic] f[aci]t[us] mag[is] mag[is] eligens obedire. q[uam] licet mandato tenere p[re]s[en]te. n[on] f[aci]t[us] egredens digna me p[er]ib[us]
 onem p[er] o[mn]i[um] f[aci]t[us] meis summo iudice receptu[m]. ad p[re]dictas. q[ui]q[ue] m[on]achos. q[ui]q[ue] seruitib[us] adomino herib[us]
 de alie p[re]dict[is] loc[is] in sup[er]additis. man[us] v[er]o in villa q[ui] dicitur Displach. totid[em] p[re]dictis cenobit[is]. v[el] abq[ue] o[mn]i
 iure ad vocat[ur]. cu[m] q[ui] p[re]dictis iure q[ui]mad[em] valent et volunt. eundem in p[re]sentiu[m] lib[er]e possideant et q[ui]ere.
Hec igit[ur] ten[et] effectus et effect[us]. l[icet] lib[er]a mee donationis donatio. v[el] h[ab]it[us] in dubio pueniat.
 s[ic] alie mee h[ab]it[us] licet in mutare p[re]s[en]s scriptu[m] sub scriptis testib[us]. Quilli mei m[un]imine q[ui]ali p[re]dicta
 si Roboratu[m]. **T**est[is] et p[re]s[en]s domini h[ab]it[us] d[omi]ni. Agnold p[re]s[en]s. f[aci]t[us] d[omi]ni camari. D[omi]ni d[omi]ni kersbach
 p[re]s[en]s. f[aci]t[us] d[omi]ni. Cholo de Sech. Chynad d[omi]ni Sech. Margr[avi] d[omi]ni Crisenvaher. et filij q[ui] d[omi]ni. Mar
 gr[avi] d[omi]ni. Bernger. Henrich d[omi]ni Schrelz. Liphard d[omi]ni Schrelz. Leo d[omi]ni p[re]s[en]s d[omi]ni. et alij q[ui] p[re]s[en]s.
 anno d[omi]ni m[un]imine. q[ui] c[on]t[ra]ct[us]. l[icet]. x. vi. decimo lat[us]. aplis.

1246

1374

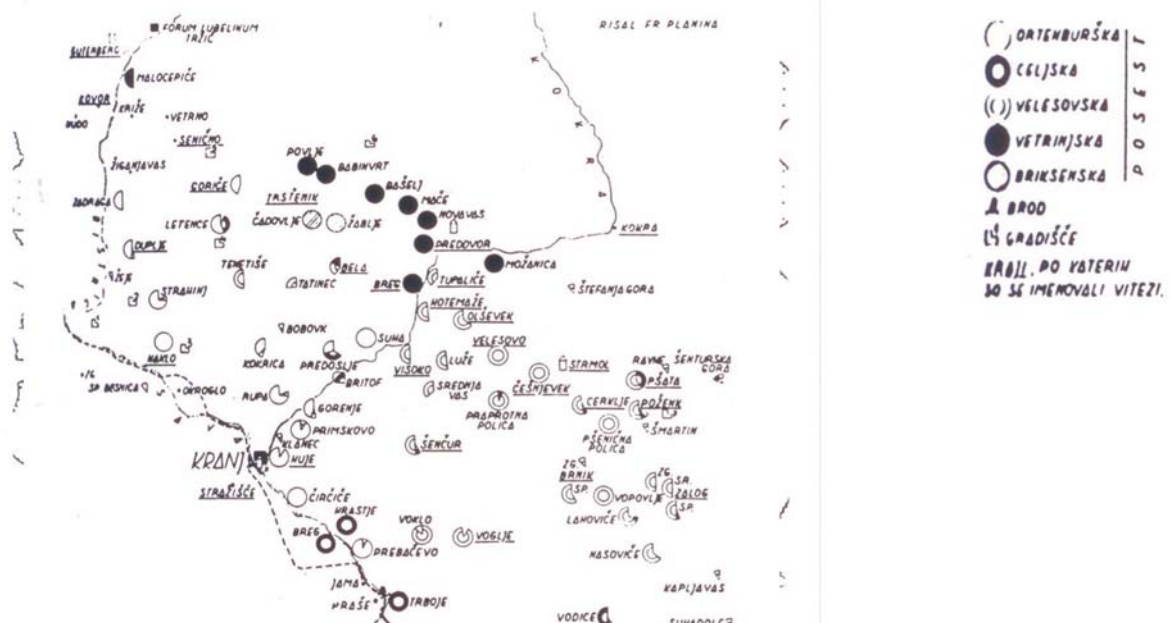
Druga je listina z dne 23.marca 1246 in omenja vas Duplje in v kateri Henrik iz Greifenfelsa odstopa samostanu opata Herbranda eno kmetijo v vasi Duplje. Originalno listino se hrani v arhivu v Celovcu.

Tretja listina z dne 2.februarja 1374 in se nahaja v arhivu Slovenije v Ljubljani pa govori o prodaji zemljišča v Žejah.

Leta 1396 je dal vojvoda Vilijem gozd v upravo mestu Kranju, pridržal pa si je lovsko pravico, ki je ni imel le v tem gozdu temveč na veliko širšem ozemlju (meja je potekala po Tržiški Bistrici do Tržiča, nato preko Kriške gore, Kukovice, Tolstega vrha in Storžiča do Kokre, po tej reki pa navzdol do izliva v Savo in po Savi navzgor do Tržiške Bistrice).

Ljudje so se v jamah Udin boršta skrivali pred Turki in vhode »zadelavali« in vgradili celo vratca (čeprav so turki večkrat oblegali naše kraje so l.1471 in 1473 opustošili tudi Kranj ter prešli naše kraje

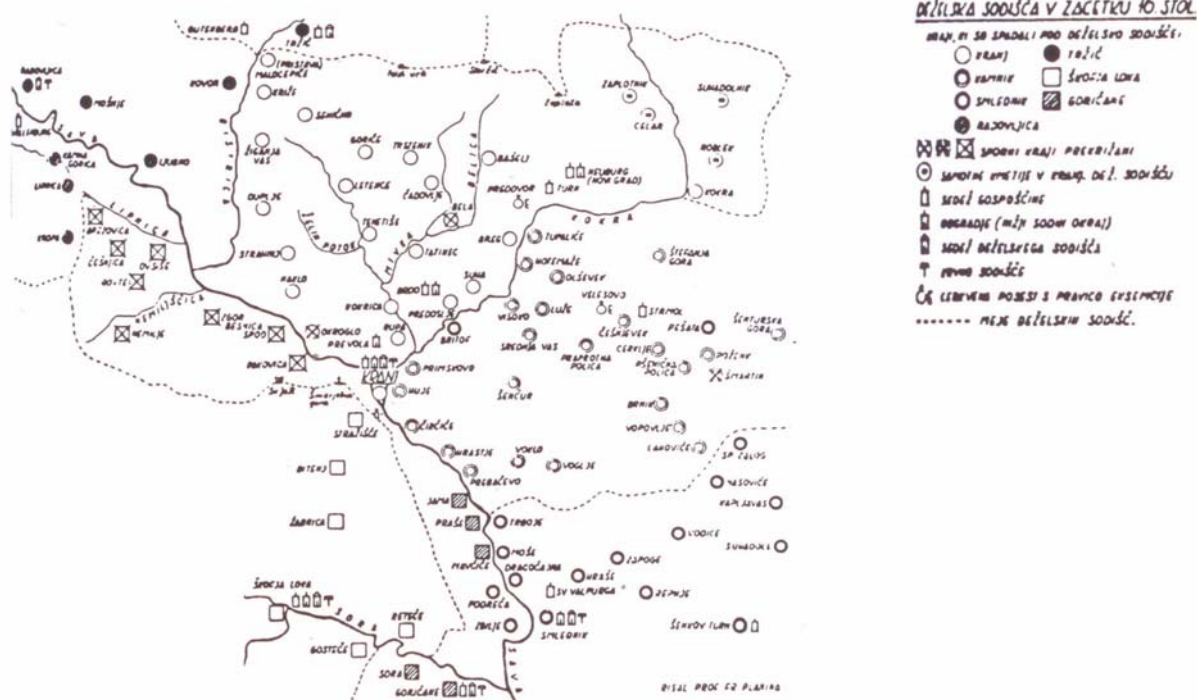
Zemljiška gospostva v 14.in 15.stoletju

56

Udin boršt pa je splošno veljal za zelo nevaren kraj. Do leta 1568 so morali, dokler niso dobili svoje fare, iz Gorič pokopavati mrliče v Naklem. Goriče so na nasprotni strani Udin boršta, dobrih 10 km oddaljeno od Naklega. Pod iz Gorič v Naklo je vodila, kot je zapisano skozi »nevarni Vojvodin boršt« (rokovnjaštvo).

Meje deželnih sodišč v začetku 16.stoletja

Udenwald, kot ga imenuje Valvasor meri po dolžini eno uro in pol hoda v širino pa pol ure. In zgodovinski viri pravijo, da ob nastajanju fevdalnih gospodstev obravnavni kompleks ni bil dodeljen fevdcem temveč si ga je pridržal vladar kot kronsko zemljo. Krčenje gozda pa je potekalo v smeri od Tržiške Bistrice proti vzhodu k vasi Naklo in od Kranja proti severu od potoka Bela na vzhod in zahod proti Tenetišam in Goričam. Tako se je izoblikoval sedanji Udin boršt.

Meščani mesta Kranj so smeli v Udin borštu sekati le poškodovana drevesa, ki jih je podrl veter ali poškodoval sneg. Leta 1521 je Karel V. odvzel mestu gozd in s tem so meščani izgubili tudi vse pravice drvarjenja.

Navojvoda Karel (1564-1590), po katerem je gozd tudi dobil svoje ime Vojvodin boršt (Herzogsforst), je želel izboljšati gospodarstvo z gozdom in je postavil višjega gozdarja s sedežem v Radovljicim, nato pa v Ljubljani. Njemu so bili podrejeni gozdni čuvaji Udin boršta. Za preživljanje so jim bile dodeljene tako imenovane "lovske kmetije", ki so bile proste dajatev. Razen tega so čuvaji dobivali še letno plačo 4 goldinarje, par čevljev in zelen klobuk. Varovati in gojiti so morali divjad in zatirati zveri, zlasti volkove in rise. Nadzorovali so, da so drvarili le tisti, ki so imeli to pravico od deželnega kneza. Med uživalci drvarjenja so bili samostan Velesovo, kranjski grad Kieselstein, kranjski župni vikarji, državni zakladničarji in višji rudarski sodniki, nadalje 59 kmetij in sicer 11 iz vasi Rupa, 22 iz Primskovega, 7 iz Gorenj, 16 iz Britofa in 3 iz Orehovelj in so spadale pod državni kameralni zemljiškokogospodarski urad. Vasi Naklo in Primskovo sta imeli pravico pospravljati polomljeno drevje in klestiti vejnike za živinsko

krmo. Za odškodnino so dajali vsako leto deželnemu knezu odvetnišchino, določeno število piščancev in jajc.

karta Gerharda Mercatorja

I.1585

Drevja pa niso sekali le kmetje, ki so imeli to pravico, temveč tudi neupravičeni, ki jih je bilo vedno več. Nič niso zalegle prepovedi in stroge kazni. Sredi 17.stoletja je deželni knez dovolil izkoriščati gozd podložnikom iz 19 vasi (Rupa, Primskovo, Gorenje, Britof, Orehovlje, Malo in Veliko Naklo, Pivka, Duplje, Struževo, Zadruga, Žiganja vas, Letenice, Tenetiše, Sebenje, Srakovlje, Breg in Šenčur. Ti podložniki so smeli pobirati dračje, pridobivati steljo od podrtih iglavcev, kositi nastilj in resje ter pobirati gozdne sadeže. Vse to pa je povzročilo vedno hujše pustošenje gozda ter tudi propadanje divjadi. K slednjemu pa so pripomogli še divji lovci, ki so bili tudi iz plemiških vrst. Stanja niso izboljšale niti hude kazni. Kmetu, ki so ga zasačili pri divjem lovu so iztaknili oči. Neko poročilo iz leta 1666 pravi, da tedaj ni bilo videti skoraj nobene visoke divjadi.

Naslednje leto 1667 je Leopold I. prodal Udin boršt z vsemi pravicami takratnemu deželnemu glavarju grofu Turjaškemu Volku Engelbertu. Ta je dovolil se kati drva, grabiti steljo in drugo samo tistim, ki so mogli dokazati, da imajo to pravico že od prej. To so bili nekateri podložniki nekdanjih državnih zemljiškokogospodarskih uradov v Naklem, Primskovem, župnišče v Naklem ter 57 podložnikov iz vasi Šenčur. Ti so dajali za odškodnino po gruntu 2 mernika ovsa. Prašiče je smelo pasti le še 27 kmetov iz raznih vasi ob robu gozda in ti so morali dajati 1 gnjat ali namesto nje denar.

Udin boršt za Turjaške kneze ni bil donosen, zato so ga v drugi polovici 18.stoletja razdelili in dali v zakup kmetom.

Okoli leta 1780 je bil izdelan načrt, da se Udin boršt razdeli med 400 udeležencev, ki bi plačevali Turjaškemu knezu zakupnino. Zaradi spora, kdo je upravičen dobiti delež, se je ta zamisel uresničila šele 1804, ko so gozd razdelili in dali v zakup kmetom. V prvi polovici 10.stol. je bilo v gozdu 1441 deležev. Imeli so jih kmetje iz 32 vasi ter grad Kieselstein, hiša baronov Egkhov (grad Brdo) in Jurij Engelman. Vasi so bile: Sebenje, Žiganja vas, Breg, Zadruga, Duplje, Strahinj, Naklo, Pivka, Struževo, Bitnje, Rupa, Kokrica, Bobovek, Ilovka, Predoslje, Primskovo, Gorenje, Britof, Šenčur, Srakovlje,

Orehovlje, Mlaka, Tenetiše, Retnje, Novaki, Zavode, Letenice, Kamnek in Golnik. Z zemljiško odvezo po letu 1848 pa so kmetje pravi lastniki gozda.

Cerkvena razdelitev do druge polovice 18.stoletja

V 19.stoletju pa se je tu močno razširilo rokovnjaštvo (posebna oblika razbojništva na Gorenjskem). Živeli in skrivali so se po jamah. To so bili povečini vojni ubežniki in skrivači, ki niso hoteli obleči vojaške suknje. Tako so bila tri obdobja močnejše dejavnosti rokovnjaštva. Prvo je bilo pod Francozi, ki so ta pojav deloma zatrli, 1825-1843 pa se je spet razmahnilo. Eden najbolj znanih rokovnjačev tistega časa pa je bil Veliki Gorga iz Udin boršta. Tretje obdobje pa je bilo v letih 1848-1853, nakar je vojska rokovnjaštvo dokončno zatrla.

Za časa Francozov pa se niso v jamah skrivali le rokovnjači temveč tudi okoliški vaščani s svojim premoženjem in pridelki, da jih ni zasegla francoska vojska. Še konec 19.stol. so pri Boltarju hranili železna vrata, ki so nekoč zapirala Arnešovo luknjo.

"Kmet ziblje Francoza" je še vedno pogost motiv na panjskih končnicah (CVIRN, 2001, 92).
"A peasant cradling a French" is still a frequent motif on beehive illustrations (CVIRN, 2001, 92).

Udin boršt je s časom zelo spremenil svojo podobo. Danes v gozdu prevladuje rdeči bor 60% vsega drevja, smrek in jelk je skupaj 30%, listavcev pa komaj 10%.

5.1 ROKOVNJAŠTVO

Rokovnjaško gibanje v zgodovini zasledimo v treh večjih valovih. Pojavi se v 18.stoletju. Prvi val je trajal do konca francoske okupacije (1813), drugi med leti 1825 in 1843 (v tem času so bili v Udinborštu znani rokovnjači Veliki Grog, Dimež in Črni Jurij), tretje obdobje pa je bilo med leti 1848 in 1853, ko je rokovnjače dokončno uničila avstrijska vojska. Takrat so v državi uvedli dobro organizirano orožništvo (danes policija), ki je uvedlo red in mir.

Gasparijeva upodobitev rokovnjaškega tabora
(STARIHA, 2001, 250).
The drawing of outlaw campsite by Maksim Gaspari
(STARIHA, 2001, 250).

5.1.1 KDO SO BILI ROKOVNJAČI

Rokovnjači so bili prava nadloga deželi. Po malem so beračili, po malem kradli in s silo jemali. V rokovnjaško družbo so zahajali vojaški begunci, skrivači, roparji in falirani študentje. Živel so kot »kranjski cigani«, njihovo najljubše zavetišče pa je bil ravno Udin boršt. Od francoske zasedbe (leta 1810) je bilo rokovnjačev vedno več in nastopali so vedno predrznejše. Pridružili pa so se jim še delomrzneži in dezerterji.

Prvi kranjski ropar o katerem se je pisalo je bil Anže Košir imenovan Hudi Kljukec. Rodil se je na Jami pri Kranju leta 1652. V letih 1670-1680 je bil vodja največje tatinske in roparske tolpe na Kranjskem, Koroškem in Štejskem. Pozneje se je pokesal svojih grehov, se poročil z bogato nevesto, ki mu je rodila pet otrok, ter postal zelo ugleden kmet in gostilničar daleč na okrog.

Okoli leta 1820 je rokovnjaško rogoviljenje nekoliko potihnilo, toda še bolj silovito se je razmahnilo s prihodom Velikega Gropa, Dimeža in Črnega Jurija. Do tedaj pa so jih ljudje imenovali le roparji ali »ravbarji«. S prihodom prej omenjenih razbojnikov pa se jih je prijelo stalno ime rokovnjač pa tudi plajšar ali malhar itd.

Rokovnjaška »metropola« kot jo navaja J. Benkovič je bila ob kranjsko-štajersko-koroški meji nad izvirom Savinje in Kamniške Bistrice, tam je imel svoj sedež rokovnjaški »papež«. Drugje pa so bile podružnice in Kranjska podružnica je bila v Udin borštu. Tako se iz poročil kranjskega glavarja Paukerja avgusta 1851 razbere, da Dimež ogroža ozemlje od Loke do Tržiča, od Hrušice do Smlednika in Kamnika.

5.1.2 ZAKAJ SE JE TOLIKO LJUDI ODLOČILO ZA ROKOVNJAŠKO ŽIVLJENJE

Skrb za življenje in imetje podložnikov je bila močno zanemarjena že pod avstrijsko oblastjo. Država pa je imela na zunanjih mejah vojsko, ki je skrbela za obrambo pred zunanjimi sovražniki in se ni preveč ukvarjala z obrambo pred kršilci javnega reda in zakona. Z letom 1810 pa Kranjska preide pod francosko oblast. Nekateri Avstriji zvesti uradniki v mnogih krajih kmetom razdelijo orožje s katerim pa niso znali prav dobro ravnati. Nekateri so se zaradi upora francoskemu gospodarju zbrali in bežali v gozdove, gore in od tam povzročali nemire. Francozi so kasneje za svojo vojsko nabrali novince in le ti so velikokrat bežali v gozdove. Mali kmet sredi 19. stoletja po večini tlačan pa je zaradi tega plačeval krvni davek, ko je služil v tujih vojskah. Vsi odvečni sinovi so morali za dolgih 14 let v vojsko. Država je po potrebi terjala od občin določeno število rekrutov in kdor ni imel svojega posestva ali ni bil obrtnik ali pomočnik, je moral služiti vojsko. Zato so za vojsko godni fantje ob »novačenju« uhajali v gore ter se tam prebijali, dokler ni minila nevarnost. Tako se je močno povečalo število ljudi, ki so morali živeti od sile in ropanja. Tudi pastirji in drvarji so bili po večini taki skrivači. Nekaterim pa je tak način življenja ustrežal in so ostali rokovnjači do konca svojega življenja.

5.1.3 PREHODNOST KRANJSKE DEŽELE

Meje Kranjske na severu s Koroško so potekale po gorah nad Kamniško Bistrico do Solčave in Gornjega Grada, s Štajersko pa po gorah do Motnika. Ob prelomu 18. in 19. stoletja so bile povezave

Kranjske s Štajersko in Koroško slabe. Glavni prometni povezavi sta bili po dolini Kokre čez Jezersko na Koroško, po Črni čez Črnivec na Štajersko. Kamniška Bistrica in Solčava sta bili še povsem odrezani od sveta. Onkraj Kamnika po Mekinjskem polju do Strahinj se raztezal gozd. Prav tako so bili obsežni in težko prehodni gozdovi na Jelovici, Črnem grabnu, Jermanovih vratih, kjer so rokovnjači najpogosteje skrivali. Iz svojega skrivališča v Udin borštu pri Kranju so s stalnim premikanjem obvladovali vse prometne poti čez Ljubelj, Jezersko, Črnivec, Trojane. Znano je tudi njihovo skrivališče v Kamniški Bistrici, tako imenovane »rokovnjaške luknje« in manj znana Dimežova luknja na desnem bregu reke Save v besniški dolini. Gotovo je, da so dobro poznali vse prehode proti Kokri, na Jezersko in v Logarsko dolino.

Prave varnosti v gorskih krajih na Kranjskem ni bilo. Tovorniki in vozniki pa so se družili v skupine, da so lahko odbijali napade. Posamezno pa so po cestah hodili le vandrovci, ki jim ni bilo kaj jemati.

V teh okoliščinah življenje prebivalstva ni bilo lahko. Na eni strani ga je stiskala oblast, na drugi pa so terjali svoj davek tudi rokovnjači. Večjih kmetij s številnimi posli se niso lotevali. Tam so »sneli« le kako živinče. Pri manjših kmetih pa so iskali zavetje in skrivališče kadar je bilopotrebno.

5.1.4 ZAKAJ KMETJE ROKOVNJAČEV NISO IZDAJALI

Čeprav so bile na rokovnjače razpisane nagrade, da kdor pove ali pokaže, kako bi se prišlo tatinski tolpi na sled je bil splošno znan komentar »da bi bilo goldinarje dobro zaslužiti, ali nevarno se je spuščati v spopad z rokomavhi«. Kot opisujeta J.Jurčič, J.Kersnik v ROKOVNJAČI-h: »Bilo je na semanji dan leta 1810. Na sramotnem odru na vzvišenem kamnu pred mestno hišo stoji obsojenec. Dva čevlja visok, tako da se je videl po celotnem trgu. Na prsih pa je imel tablico z napisom TAT.« Po tedanjem kazenskem zakonu je moral tri dni zapovrstjo po eno uro stati na kamnu, razpisana nagrada pa je bila 60 goldinarjev. Toda ljudje so se bali, ker niso vedeli, koliko jih je, kdo so in kje se nahajajo. Kmet ni šel v boj proti nevidnemu sovražniku. Rokovnjači pa so se vedno kar na lepem pojavili, pobrali in izginili. »Nikoli se ne ve kdo je rokovnjač. Podnevi hodi za plugom, kmet je, kakor smo drugi, ponoči pa je rokovnjač!«(J.Jurčič, J.Kersnik ROKOVNJAČI)

5.1.5 OD KOD IZVIRA IME ROKOVNJAČ

Imen za naše ljudske »junake« je več: rokomavh, rokovnik, rokomavs, plajšar, malhar ... Zelo pogosto se poimenovanje začne z besedo ROKA. Zaradi stroge vojaške organiziranosti in iznajdljivosti so se pojavljali in izginjali kot »kafra«. Zato ni bilo čudno, da so ljudje verjeli, da se rokovnjači s pomočjo roke nerojenega otroka lahko naredijo nevidne. To več sto let staro ljudsko verovanje pa je znano po vsej Evropi. Izvor imena malhar pa je povezano z besedo malha, kar pomeni velik notranji žep moškega suknjiča. V teh žepih so se znašle nakradene stvari. Lahko pa izvor besede iščemo tudi v tem, da so malho ali torbo nosili čez ramo samo tisti, ki so bili najbolj zvesti rokovnjaškemu stanu.

5.1.6 KAKO SO SE ROKOVNJAČI MED SEBOJ SPORAZUMEVALI

Rokovnjači so se vedno radi pomešali med ostale vaščane in znali ostati prikriti. Pri tem jim je pomagalo več stvari. V vseh letih skrivanja pred oblastjo so dodobra usvojili maskiranje obrazov, preoblačenje iz revnih in obratno. Tako pripoveduje P.Bohinjec v povesti pod Krivo jelko: »In vendar je bila to ljubica poglavarja rokovnjačev, Velikega Groge. Samozavestno je stopala poleg njega in njena obleka je bila dragocena. Čez dan pa je hodila okrog pohuljena, ni se sramovala hoditi od hiše

do hiše s piskrom na hrbtu, ki ni bil le upognjen ampak tudi puklast. Ali zdaj, v sredi noči, v sredi Udin boršta jo vidimo napravljen kot zamorsko kraljico...«

Med seboj so govorili jezik, ki so ga znali in razumeli le stalni člani rokovnjaške družčine. Nekatere besede so bile poznane le najožjim sodelavcem poglavarjev Velikega Groga, Dimeža in Črnega Jurija. Tako so velikokrat uporabljali stavek: »Hlibej bonov, da se nihto na zašmalaš«, ko so se v gostilnah pomešali med ostale vaščane. V prevodu to pomeni: »Dobro pazi, da se ne zagovoriš.«

Rokovnjaški jezik je imel le za najbolj pogoste samostalnike in glagole tuje besede, ki so jih po svoje sklanjali, mešali s slovenskimi vezniki, prislovi, zaimki. Besed, ki so bile vzete iz nemškega, latinskega jezila ali pa celo izmišljenih, skupaj ni bilo veliko. Toda dovolj, da je bil govor nerazumljiv človeku, ki tega tajnega jezika ni poznal. Če pa so kake besede postale preveč znane, so jih takoj zamenjali.

Uporabljali so dogovorjene znake. Veliki trije poglavarji rokomavhov na Kranjskem so se dali prepoznati tako, da so nad glavo dvignili levico z razklenjenimi prsti.

Oglašali so se s piskom, podobnim klicu ptice kanje. Če so bili v bližini orožniki, so pomagači rokovnjačev na veje dreves navezovali trakove, rute.

Tudi pri štetju naplenjenega blaga souporabljali svoje izraze, in sicer: ena = un, dve = don, tri = tron, štiri = sipe, pet = lipe, šest = bele, sedem = bače, osem = kupi, devet = grude, deset = renk.

5.1.7 KAKO JE BILA ROKOVNJAŠKA DRUŠČINA ORGANIZIRANA

Vse je temeljilo na strogi disciplini in vojaški ureditvi. Imeli so stalne poglavarje. Eden izmed njih je bil tudi Dimež. Le ti so okoli sebe zbrali le od šest do dvanajst sodelavcev, ki so jim najbolj zaupali. Imenovali so jih kapitani in so bili edini, ki so smeli preko rame nositi malhe.

Ti ožji sodelavci poglavarjev so razpredali svoje mreže pristašev po vsej deželi in vodili akcije, ki so jih organizirali poglavarji. Kazni za nepokorščino, izvajanje akcij brez dovoljenja nadrejenega, kraje in napade na revne ljudi so bile zelo stroge. Nema lokrat so se končale s smrtno obsodbo.

5.1.8 KDO JE BIL DIMEŽ – SLOVENSKI ROBIN HOOD

Go razd Stariha v Zgodovinskem časopisu navaja, da se je Franc Ziherl (kasneje Dimež) rodil 2.12.1827 na Gorenji Savi pri Kranju kot nezakonski otrok matere Jere Ziherl po domače Dimci. Kranjski okrajni glavar pa je še zapisal, da je bil Dimežev oče Travnov Janez, ki je pripadal eni najstarejših kranjskih rokovnjaških družin.

Glede na to, da naj bila z materjo revna in oče rokovnjač je bil Franc že kot otrok zaznamovan z rokovnjaško usodo. Menda, da je ukradel lastni materi prihranke in priznal dejanje...to pa je bil že začetek rokovnjaštva. Odšel je študirat v Ljubljano. Resen študij ga ni zanimal, zato so ga izključili iz šole. Po vrnitvi domov pa je zapravljaj svoj čas na različne načine in temu je sledilo služenje vojaščine.

fotografija Dimeža

Niti najmanj mu ni dišalo, da bi se za dolgih štirinajst let, mogoče celo šestnajst let, odpovedal svojemu načinu življenja. Rad je pohajal po gostilnah, osvajal dekleta in nasploh lagodno živel. Franc je služil vojsko pri sedemnajstem pešpolku barona Kuhna. Nekako po treh mesecih pa se mu je vojaški stan tako priskutil, daje neprestano razmišljal o begu iz vojske. Zbežal je in tako se je začelo njegovo skrivanje pred oblastjo, ki ga je najprej preganjala zaradi dezerterstva. Korak do rokovnjaškega življenja pa ni bil velik.

Dimež zapušča ljubico

V družino rokovnjačev so Franca radi sprejeli, predvsem zato, ker je znal brati, pisati in je bil dober organizator predrznih akcij. Preimenoval se je v Dimeža in kmalu prevzel vlogo enega od treh

poglavarjev rokovnjaške družčine na Gorenjskem. Bil je vedno strog do tistih, ki so kršili rokovnjaška pravila. Vedno je rekel: »Jemljem tam, kjer je preveč dobrot na škodo drugih.« »Malih ljudi« ni ogrožal in pri njih je dobival zavetje. Jezil je orožnike, ker jim je vedno tako ali drugače pobegnil tik »pred nosom«.

Besniški župnik F.S.Pokorn opisuje Dimeža kot čokatega, »črnikastega«, srednje postave in kodrastih las. Kako pa je izgledal v resnici pa je bilo v tistih časih težko vedeti, »ker je bil pretkan in namazan z vsemi mazili zvijačnosti«, piše Pokorn. Dimež se je večkrat preoblekel in to celo v ženska oblačila, si nadel lasulje, umetno brado itd. Tako, da se je velikokrat zgodilo, da je pil v družbi orožnikov, pa ga le-ti niso spoznali - igralskega talenta mu vsekakor ni manjkalo.

Starejši ljudje pa vedo povedati, da rokovnjači revnim niso kradli, ampak so jim včasih tudi dajali. Po pripovedovanju je Franc Ziherl celo posojal manjše vsote denarja, da je kajžar na primer poplačal dajatve. V zameno pa je zahteval, da ga skrijejo ali opozorijo pred orožniki. Tako je vedno imel na eno strani sovražnike, na drugi pa ljudi, ki so mu bili pripravljeni pomagati. To so počeli največkrat iz strahu, saj je bilo rokovnjaško geslo: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Ljudje pa so se bali maščevanja rokovnjačev, ki pa je bilo največkrat v obliki podtaknjene ognja.

5.1.9 ZBIRALIŠČE ROKOVNJAŠKEGA ŽIVLJENJA V UDIN BORŠTU

Gozdovi so bili v času Dimeževega rogoviljenja težko prehodni in zelo temačni. Smreke so bile tako na gosto, da je svetloba komajda prodrla do tal, kar pa je bilo idealno za skrivanje.

V Dupljah je imela skoraj vsaka hiša rokovnjača. Tud iz graščine so izhajali rokomavhi. Zbirališče pa je bilo na kraju, ki se imenuje »pod krivo jelko«.

Korak od poseke je rasla kriva jelka, ki je imela ukrivljeno deblo. Na omenjenem prostoru so imeli rokovnjači iz vseh predelov Gorenjske zborovanja, rokovnjaške žene so tu srečevale svoje može, jim nosile hrano, prav tako pa so se tam tudi poročali. Obred poroke je bil sila preprost. Pod krivo jelko je tekel potok. Ženin in nevesta sta stala vsak na svojem bregu. Skočila sta čez potok in če sta se pri tem ujela sta bila poročena.

5.1.10 FINFRANJE

Finfranje v rokovnjaškem jeziku pomeni veselica in rokovnjači so se vsake pomladi veselili konca zime in lažjega življenja.

Halo, na finfranje !
Šranci, golcovno prtragajte !
Makarone bomo pahal,
z judovno zamahnene.

Prevod : Halo, na veselico !
Otroci, drv prinesite !
Žgance bomo kuhali,
s slanino zabeljene.

In, kako je izgledalo finfranje ? Na sredini jase so zakurili velik ogenj (po pričevanjih domačinov iz bližnjih vasi), nadenj obesili kotel in skuhali rokovnjaški golaž (verjetno iz divjačine). Godci so igrali vesele viže in ljudje so plesali, peli, pili, se zabavali. Veselo vriskanje se je slišalo do vasi. Prenekatero mlado dekle se je vnelo za sicer na videz malo divje mladeniče, ki pa so hkrati zaradi svojega poguma in telesne moči vzbujali občudovanje.

finfranje

Rokovnjaški golaž

5.1.11 ZATIRANJE ROKOVNJAŠTVA

O tem, kako naj bi rokovnjače zatirali v petdesetih letih 19.stoletja je veliko pisal podrejenim in nadrejenim kranjski okrajni glavar Tomaž Pauker.

Omenja eno ali dve tolpi, v katerih so najnevarnejši Frac Ziherl vulgo Dimež, Miha Brezar vulgo Fajdiga, Jernej Plesnik vulgo Čunder, brata Johan in Franc Ješe vulgo Deus in drugi.

Število razbojnikov in obširno območje je onemogočalo varnost. Poleg tega so jim ljudje deloma dajali »potuho«, deloma pa zaradi njihovega maščevanja niso upali izdajati njihovih skrivališč.

Pauker poroča: »Razbojnike je še posebej posebej težko ujeti, ker udarijo zdaj tu, zdaj tam, hitro in nepričakovano, potem pa izginejo v gozdove, se spet hitro pojavijo kje drugje in s tem utrujajo zasledovalce... Največjo oviro pri lovljenju pa predstavlja njihova spretnost, da si znajo pridobiti na vsakem kraju vohune in pomagače... Pogumni in prizadevni žandarji v pogonih niso uspešni zato, ker njihove sicer v mestih in trgih imenitne uniforme niso primerne za deželo – bleščeče čelade, pokrivala in beli jermeni (prepasani) jih izdajajo že na uro daleč...«

Poleg žandarjev so oblasti najemale tudi kmete za preganjanje rokovnjačev. Tu pa nastopi problem, saj so rokomavhi imeli orožje, kmetje pa le kole in gorjače. Na pogonih so preganjalci rokovnjačev glasno prepevali in si verjetno dajali korajžo pred nevidnim sovražnikom.

Ujete rokovnjače so čakale jetnišnice in prisilne delavnice. Vladalo je mnenje, da z zločinci postopajo preblago. V ječah so dobivali dobro in obilno hrano, čas pa jim je mineval v brezdelju in poležavanju. Ljudstvo je menilo, da bi imeli dovolj malo ričeta in vode opoldan, sicer pa ovsenjak, pa še to bi si morali prislužiti s trdim delom.

5.1.12 KAKO JE DIMEŽ KONČAL SVOJE ROKOVNJAŠKO ŽIVLJENJE

Pozimi leta 1852 so Dimeža s štirimi pajdaši pri Škofja Loki končno ujeli in zaprli. Po dolgotrajnem sojenju je bil šele leta 1857 obsojen na osemnajst let ječe in poslan v Osijek. Po dveh letih zapora je pobegnil in ljudje, ki so ga pomagali ujeti so se bali njegovega maščevanja, zato so mu pomagali pri skrivanju pred oblastjo. Po begu je Dimež deloval z družino osemnajstih razbojnikov. Skrivali so se po gozdovih in ves čas menjali bivališče.

Loški okrajni deželni urad pa je zaradi rokovnjaške maščevalnosti deželno predsedstvo prosil, da bi:

- Sprejeli javni razpis nagrade za 150 goldinarjev za tistega, ki bi Dimeža pripeljal ali izdal kako informacijo o njem
- Okrepili žandarsko postajo v Škofji Loki
- Da bi vsi okrajni uradi (Ljubljana, Kamnik, Kranj, Tržič, Radovljica, Idrija, Vrhnika, Škofja Loka) preganjali Dimeža in se med seboj obveščali o vsaki Dimežovi sledi

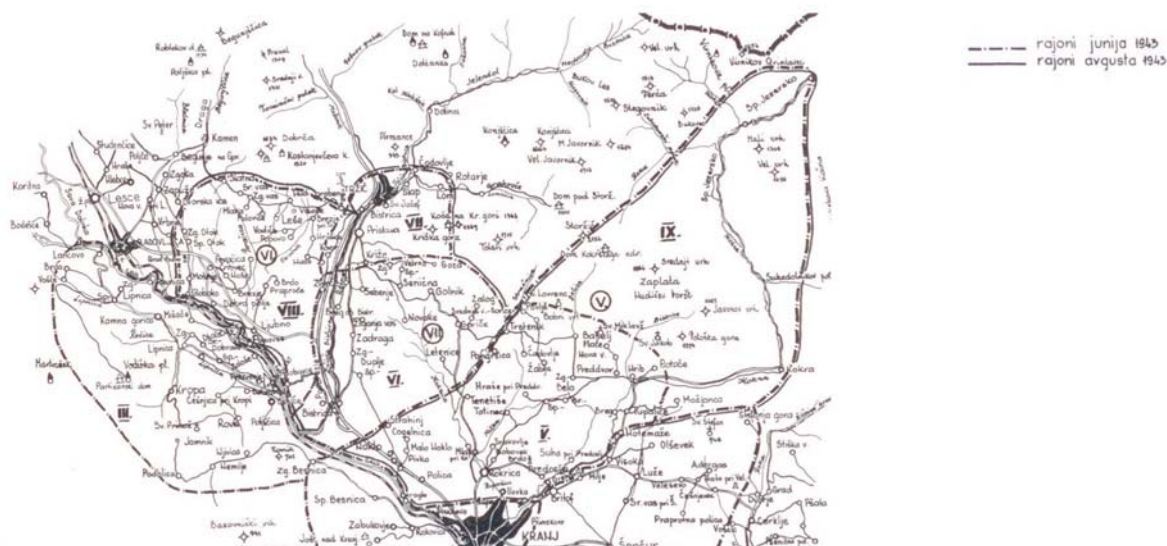
Toda tudi vsi sprejeti ukrepi niso prinesli zaželenih rezultatov.

Njegova življenjska pot se je končala 21. januarja 1862, ko je s svojim pajdašem Jakobom Logarjem vulgo Fortuna zgorel v opekarni Josefa Skofiča v Trzinu. Časopisi so navajali, da se je zadušil v dimu – skladno z njegovim imenom.

Še po smrti je bil njegov zloglasni sloves prisoten med ljudmi in nekateri so trdili, da mrtvi ni bil on.

5.2 NOB

Karta rajonov Okrožja Kranj v letu 1943

Partizanske bolnišnice in ambulante na Gorenjskem

Iz prvih mesecev narodnoosvobodilnega boja se nam je ohranilo le malo pisanih virov o partizanskih enotah, ki so nastale v okolici Kranja.

Priprave na osvobodilni boj so se začele v Kranju že v prvih dneh po okupaciji. Že 12. aprila so si s prezirom ogledovali italijanske enote, ki so vkorakale v mesto. Množičnega sprejema pa niso doživeli niti Nemci, ki so nekaj dni za tem zamenjali Italijane. Kranjčani so bili potrti in zaskrbljeni, kako bodo z njimi ravnali okupatorji, kajti nemška propaganda, ki je obetala brezposelnim zaslužek in skrb za družine delavcev je med brezposelnimi delavci ustvarila varljivo upanje. Toda vdanost nekaterih meščanov v usodo, ki so jo krojili tujci, ni mogla prekriti dejstva, da se pripravlja upor. Kranjski komunisti so imeli že pred vojno močno organizacijo, zato so ob začetku vojne takoj začeli zbirati orožje.

Kljub najstrožji tajnosti ilegala ni ostala prikrita okupatorju, pa vseeno je Nemcem uspelo presenetiti nekatere komuniste in jih zapreti. Nekaterim pa se je kljub temu uspelo izogniti aretacijam. Le ti pa so navezali stike s kmeti po vaseh v katere Nemci niso pogosto prihajali in pridobivali nove zaupnike pri katerih so potem partizanske enote kasneje našle podporo.

Po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo pa so Nemci hoteli aretirati vse ljudi, ki so bili pred vojno osumljeni komunistične dejavnosti. Vsak dan je bilo bolj napeto in v takih razmerah je bilo težko začeti oboroženo vstajo. Ker pa je bilo več članov komiteja že v ilegali, se je komite sestal 23. ali 24. julija v Udin borštu pod Seničnim. Navzoči so sklenili, da bodo 27. julija izvedli več diverzantskih akcij ter kaznovali izdajalce in predstavnike oblasti, nato pa ustanovili partizanske čete.

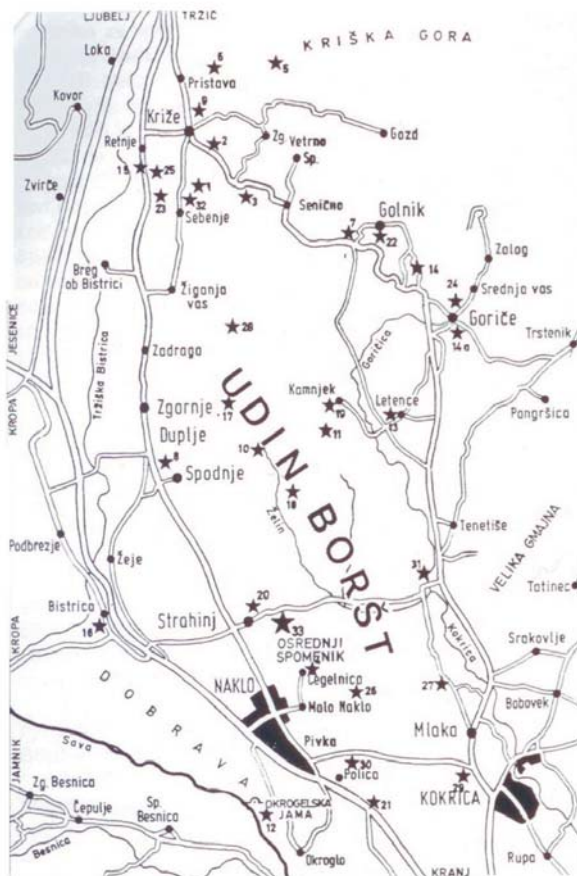
Nemci so vedeli, da imajo partizani postojanke v Udin borštu, zato so velikokrat izvajali akcije povprek ter v strelcih prešli Udin boršt.

Ker pa so Nemci skupine partizanov stalno zasledovali povprek po Udin borštu in je bilo bivanje vse težje se je nekaj partizanov lotilo malodušje, ker so spoznali, da vojne ne bo tako kmalu konec, kot so prvotno menili. Zato jih je nekaj odšlo v Ljubljano. Najštevilčnejši del Kranjsko-tržiške čete pa je Jože Pesjak povedel čez Savo pod Mohor, kamor pa se je vrnila tudi I. kranjska četa.

Partizani Kokrškega odreda so se sicer v obsežnem gozdu bojevali v letih 1941 in 1942, ko so kot začasno bivališče in center za nadaljnje akcije uporabljali kotlino Kapnik in čeprav prve kranjske čete niso izpolnile vseh načrtov ustanoviteljev jih vseeno Nemcem ni uspelo v celoti pregnati iz njihovega operativnega območja v Udin borštu.

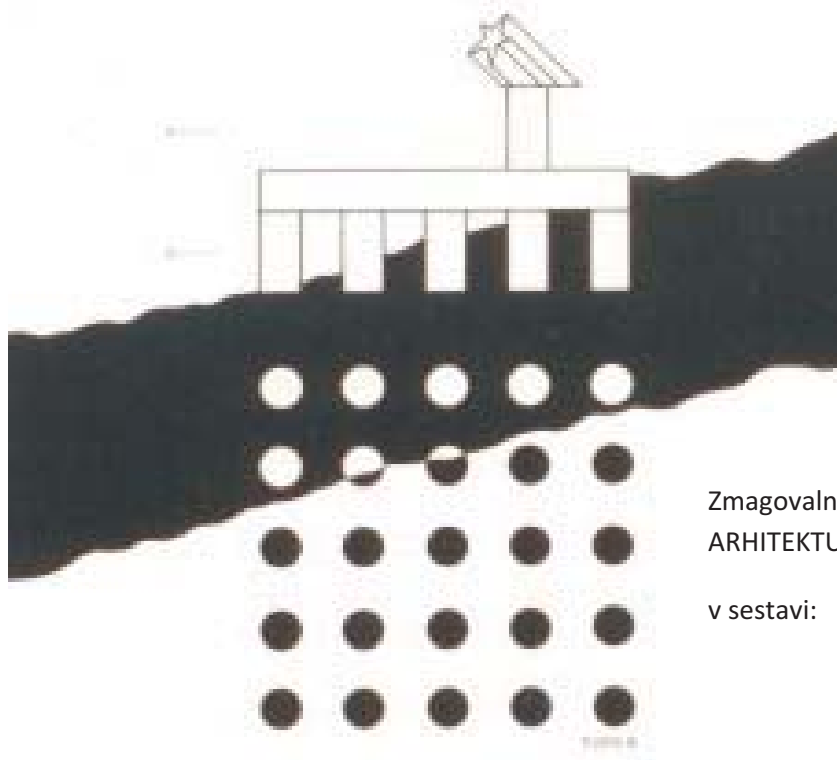
Ker pa so se priprave za oborožen upor pričele prav v Udin borštu že meseca julija 1941, ko so ustanovili Tržiško in Kranjsko četo v Udin borštu in na njegovih obronkih je bil sprejet odlok o spominski ureditvi tega območja z namenom, da se ustrezno uredi in zaščiti, tako da bo ostal trajen spomin na grozote vojne ter številna junaštva in tragedije borcev za osvoboditev.

Danes pa o tem pričajo številna spominska obeležja o padlih borcih, aktivistih in talcih. Za ta obeležja pa je bil izbran zmagovalni natečajni projekt katerega je izdelala ARHITEKTURNA SKUPINA KRAS v sestavi Vojteh Ravnikar, Janez Koželj, Irena Černič in Damjan Gale.

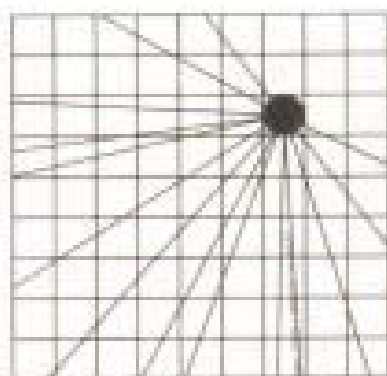
- 1 Titova pot - Sebenje
- 2 Posvetovanje tržiških komunistov
- 3 Sklep o pričetku upora
- 4 Ustanovitev Kranjske čete
- 5 Ustanovitev Tziške čete
- 6 Zbor tržiških in okoliških aktivistov
- 7 Zbor golniških aktivistov OF
- 8 Zbor dupljanskih aktivistov OF
- 9 Napad na žandarmerijsko postajo Križe
- 10 in spomenik 30 padlim
- 11 in spomenik 82 žrtvam
- 12 Partizansko taborišče Kapnik
- 13 Taborišče in spopad Kokrške čete - Letenice
- 14 Boj trinajsterice v okrogelski jami
- 15 Padli borci Kokrške čete
- 16 Ustrelitev 10 talcev Golnik - Goriče (2 spomenika)
- 17 Ustrelitev 21 talcev - Retnje
- 18 Ustrelitev 59 talcev - Bistrica
- 19 Počivališče in prvi spopadi borcev Kokrškega bataljona
- 20 Jutranji spopad borcev Kokrškega bataljona
- 21 Zadnji spopad borcev Kokrškega bataljona
- 22 Grobišče borcev Kokrškega bataljona
- 23 Franc Bukovec, padel - Polica
- 24 Reševanje ranjene partizanke - Golnik
- 25 Ludvik Švegelj - Konrad, padel - Sebenje
- 26 Alojz Zupan-Peter, padel - Goriče
- 27 in spomenik 49 padlim
- 28 Peter Zupan, padel - Krško polje
- 29 Peter Zupan, ubit - Ot.Poljana
- 30 Mirko-Zakrajšek-Stevo, padel - Mlaka
- 31 Ignac Lončar, padel - Ot.Poljana
- 32 Alojz Škulj, ustreljen - Kokrica
- 33 in spomenik 12 padlim
- 34 Ivan Šparovec, ustreljen - Naklo
- 35 in spomenik 34 padlim
- 36 Pavla Ažman-Jasna in Franc Beton, padla - Tenetiše
- 37 Zaključni boji za osvoboditev - Sebenje
- 38 Osrednji spomenik v Udinem Borštu - Strahinj

Zmagovalni natečajni projekt
ARHITEKTURNE SKUPINE KRAS

v sestavi: Vojteh Ravnikar
 Janez Koželj
 Irena Černič
 Damjan Gale

6. STANJE GOZDOV

V GGE Preddvor je skupno 2256 lastnikov gozdov. Povprečna velikost gozdne posesti znaša 3,13 ha. Vseh zasebnih lastnikov gozdov pa je 2230. Povprečna velikost zasebne posesti je 2,79 ha. Povečanje števila lastnikov za 26 % je posledica denacionalizacije, dedovanja in odprodaje zlasti manjših parcel (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). Večina zasebnih lastnikov v ravninskem delu na obrobju urbanih območij v bližini naselij ima v lasti do 1 ha gozda in 1-5 ha velike posesti. Interes po gospodarjenju v teh gozdovih je v zadnjem času močno upadel, lastniki pa postajajo vedno bolj neveč i za delo v gozdu. Nega in pravočasna sanacija ujm sta največji problem te kategorije lastnikov. Interes za se njo se običajno pojavlja vsakih nekaj let (Gozdnogospodarski načrt ..., 2002). V GGE Preddvor močno prevladujejo zasebni gozdovi. Le dobrih 10 % je državnih gozdov, ki ga zajema z največjim deležem posestvo Brdo. Posesti v Udin borštu so v zasebnih rokah. V procesu denacionalizacije je bil zasebnim lastnikom vrnjen tudi pragozdni rezervat Kriva jelka, novi lastniki pa se strinjajo z varstvenim režimom v njem.

7. TOPONIMIKA

In kaj pomeni Udin boršt? Boršt je udomačena oblika za besedo Forst (gozd) in je pogosto imenotvorna beseda v Sloveniji. Npr. vas pod gozdom na koncu Črnuč (danes je to del Ljubljane) se je imenovala Podboršt. Udin pa naj bi bila po eni različici pomenilo »hudi« po drugi različici pa naj bi bila to okrajšava od »Vojvodin«. Iz starih listin je znano, da je dal leta 1396 vojvoda Viljem svoj (to je »vojvodin«) gozd v upravo mestu Kranju. Ime Vojvodin pa je najbrž dobil po nadvojvodi Karlu (1564-1590), ki se je zelo trudil za izboljšanje gozdarstva. Gozd so poimenovali Vojvodov gozd (Herzogforst) oziroma Udin boršt. Na vojaških jožefinskih zemljevidih sestavljenih v letih 1763-1787 se je ime Udin boršt pojavlja v več oblikah, in sicer Herzog Forst, Hercog Forst, torej vojvodov gozd pa tudi Wald Huden Vorst in Huden Worst, to je Udin boršt. Katasterska občina, ki zajema večji del Udin boršta pa nosi še vedno starejšo obliko imena, to je Vojvodin boršt.

Na obrobju v vznožju in v ožji okolici Udin boršta je na omenjenih kartah mogoče zaslediti pet ledinskih imen, vezanih na geološko osnovo in na vodo v širšem smislu. Na kamnine vezani imeni Glina in Pečice (od peč, pečina, to je skala) pri vasi Pivka. Na tistem kraju se reče V Pečicah, in sicer je bila tam ogromna skala, ki je molela proti cesti. Na velikonočni torek 1865 pa je zbohnela na tla. V zvezi z vodo oziroma zamočvirjenostjo in mokrimi tlemi pa so imena Beli log, Ribjek, V Bajerju. Iz samega Udin boršta je na naravo vezano le eno ledinsko ime, Brezje.

Okoli Udin boršta je 13 vasi. Med temi sotri, ki imajo imena nedvomno povezana z vodo oziroma pomanjkanjem vode: Mlaka, Pivka in Žeje. Pivka naj bi bil »kraj, kamor so z višine živino napajat gonili«, na Krasu pa pomeni »požiravnik, ki pije vodo, malo jezerce, ki se počasi odteka«. Vprašljivo pa je ime Naklo. Starejši avtorji ga razlagajo s kalom (lokva), kar naj bi potrjevala vest, da so nakelsko cerkev včasih poimenovali »pri sv. Petru na jezeru«. Ker nosita dolinica in občasni potok – hudournik na zahodni strani Udin boršta enako ime, Draga, lahko izvira ime vasi Zadruga tako iz imena za geomorfološko obliko (dolina) ali pa iz vodnega pojava – hudournika. Draga je drugače izredno pogosto ime manjših potočkov, največkrat pa je zastopano kot ledinsko ime.

Presenetljivo pa je, da imata kar dve vsai imeni, ki sta povezani z jamami, oziroma ki kažeta na povezavo z bližnjimi jamami. Če je dobila vas ime po jami, oziroma da je bila značilnost vasi jama v

bližini, potem je morala biti jama za te prve prebivalce gotovo zelo pomembna oziroma dovolj opazna oblika. Taki sta vasi Duplje (Zgornje in Spodnje) ter Strahinj. Dupa, duplo, duplja, duplina pomenijo votlino, žlambor. Vas Strahinj pa naj bi dobila od jame: strohol, strohola naj bi pomenilo votlo deblo, duplo. Druga različica razlage imena Strahinj pa je povezan s strahom. In če pogledamo zapis v Vrhovniku, ko naj bi tu živel tudi Pesoglavec bi bila to ena od utemeljenih razlag za strah. Kermauner za Pesoglavce navaja, da so to Obri kateri napadajo vasi, jih požigajo in plenijo. Kmetje pa so jim upirali že s parolo: »Ako Pesoglavec pride, vstanemo vsi kmetje ter se v bran postavimo.«

Imena jam v Udin borštu pa so večinoma preprosta. Poleg splošnega pojma za jamo oziroma speleološki objekt je dodano ime lastnika (Arh, Arneš, Dacar, Kadunc), tako, da so imena tipa Arneševa luknja, Kadunčev studenec. Nekaj imen je danih glede na lego, napr. Jama v Arhovem partu ali Pekel v Klemenčevem gradišču. Malo drugačnih je le pet imen: Dopulnek, Mala in Velika Lebnica ter Mali in Veliki Pekel. Pekel pa je dokaj pogosto krajevno in ledinsko ime, posebno za soteske, jame, brezna in podobno. Za pa Dopulnek v literaturi ni razlage. Nekako si ga razlagamo tako, da je jama najbrž dobila ime po vodi, ki teče iz dupla, jame. Bolj nenavadno ime pa je ime Lebnica. Tudi tu gre za isto ime potoka in jame, iz katere ta izvira.

8. ZNAČILNOSTI POSELITVE UDIN BORŠTA

Prazgodovinski lovci so na območje Udin boršta gotovo zahajali že v starejši in tudi srednjo kameni dobi. Fizičnih dokazov za te trditve sicer nimamo, saj iz tega obdobja najdb v okolici ni. Najdišča iz tega časa so večinoma omejena na jame Pivške kotline ter vzhodnega predalpskega sveta. Najstarejše najdbe v okolici Udin boršta so iz okolice Golnika, le tega pa arheologi postavljajo v čas prehoda mlajše kamene dobe v bakreno. Iz obdobja mlajše kamene dobe pa je bilo na gradišču nad Pivko pri Naklem odkrita kremenova puščica.

V bronasti dobi je na Sotočju Save in Tržiške Bistrice stala prazgodovinska naselbina, ki s svojim imenom Gradišče s koto 471 m še sedaj opozarja na nekdanje utrjeno naselje. Tip poselitve v obliki naselja na hribu obdanega z obrambnimi nasipi je za slovensko ozemlje značilen zlasti za železno dobo. Takrat v Udin borštu in njegovi okolici zasledimo dokaj gosto poselitev. Pogosto se omenja Arhovo gradišče na hribu nad Dupljami, Klemenčevo gradišče oziroma Klemenčkovo gradišče v bližini Letenic, Gradišče nad Seničnem, Gradišče pri Golniku, ter Štucelj nad Polico pri Naklu. Slednje pa je bilo močno utrjeno tudi v poznoantičnem času.

Gradišča so bila na Slovenskem ozemlju za tisti čas tipična oblika naselja, ki so bila obdana z enim ali več obrambnimi nasipi ter jarki. Običajno so stala na vzpetinah, s katerih so imeli takratni prebivalci dober razgled na okolico, hkrati pa jim je težje dostopen položaj nudil dobro podlago za obrambo. Ker so se v železni dobi ljudje preživljali večinoma s kmetijstvom, so imela gradišča običajno dovolj veliko kmetijsko zaledje. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je bil v železni dobi Udin boršt za potrebe poljedelstva in živinoreje izkrčen vsaj v bližini naselbine. Zaradi slabše prsti na zakraseli terasi Udin boršta so bili tam verjetno pašniki. V času železne dobe so poznali skorjada vse glavne vrste žit (ječmen, oves, proso, rž), izmed domačih živali pa so gojili ovce in goveda. Ljudje so živeli v preprostih štirioglatih hišah, ki so bile najverjetneje krite s slamo. Dejavnosti s katerimi pa so se ukvarjali so bile kmetijstvo, obrt in trgovina, v manjši meri pa tudi lov.

Prebivalce železne dobe so okoli 3. stoletja pr.n.št. zamenjali s severa prodirajoči Kelti, ki so se verjetno pomešali z avtohtonim prebivalstvom ter v prihodnjih stoletjih živeli skupaj. Pripadali so

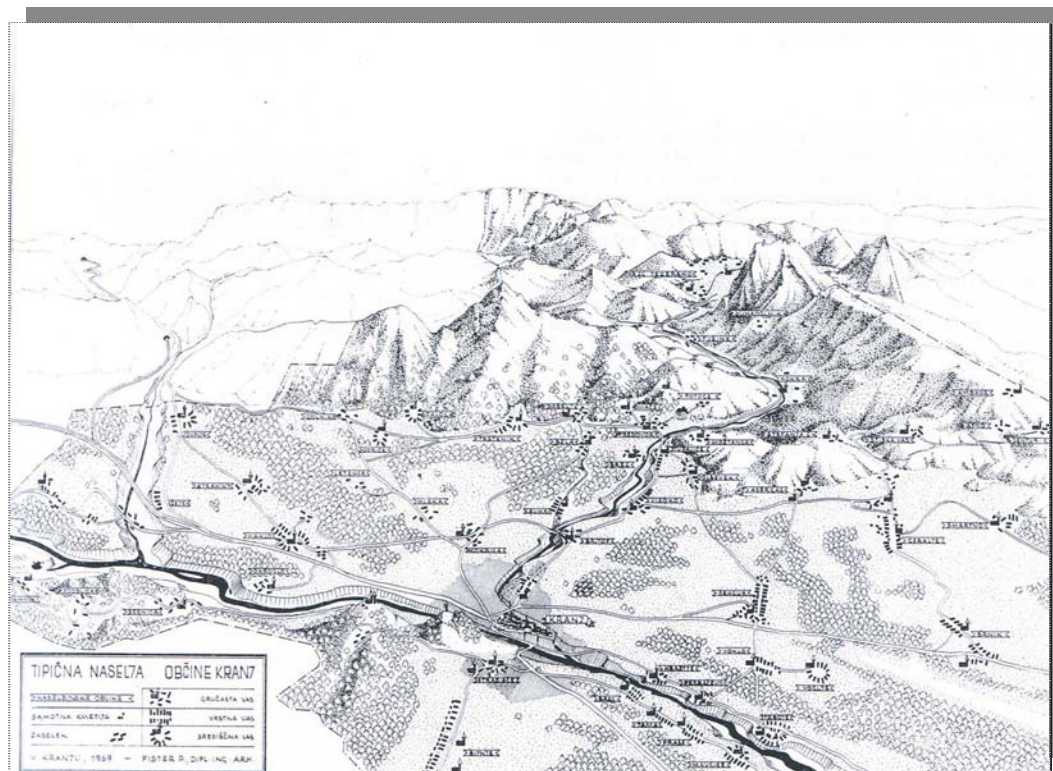
tako imenovani mokronoški skupnosti, ki je poseljevala posavsko in podravsko Slovenijo. Antični viri omenjajo, da so bili to Tavriski.

Pomembno prelomnico z vidika poselitve je pomenil prihod Rimljanov sredi 1.stol.pr.n.št.. Rimljani so si Tavriskim podjarmili s tem pa se je poselitev iz višinskih utrd premaknila v ravnine. Gradišča so v nekaj desetletjih popolnoma opustela, ljudje pa so se premaknili v mesta in manjše kraje ob glavnih cestah. Takšen poselitveni vzorec je prisoten tudi danes. Med pomembnejšimi odkritji iz prehoda 1.stol.v 2.stol.n.št. spada še rimsko grobišče pri naselju Bobovek.

Ena od glavnih cest je tekla od Emone skozi Carnium in nato mimo vasi na zahodnem robu konglomeratne terase Udin boršta preko Karavank proti Celovcu.

Dobro kontinuiteto poselitve sledimo na območju Kranja in v okolici Golnika, za ostala naselja pa so dokazi dokaj redkejši. Golnik je bil poseljen v bakreni dobi, starejši železni dobi (Malijevo gradišče) in pozneje v rimski dobi. Na območju Golnika je najdeno grobišče iz zgodnjorimske dobe. Iz tega časa je tudi grobišče pri Bobovku ter posamezne najdbe v Žiganji vasi. V Kranju in bližnji okolici je poselitev dokazana v mlajši bronasti dobi, starejši in mlajši železni dobi, zgodnjim in visokem srednjem veku ter vseh poznejših obdobjih do danes. Ta kontinuiteta kaže, da je bilo verjetno tudi okoliško ozemlje Udin boršta bolj ali manj poseljeno vse od železne dobe, posamezne naselbine in kulture pa so doživljale vzpone in padce.

Vasi so se na Gorenjskem začele pojavljati šele v 12. in 13.stoletju. Številne vasi so se razvile iz samotnih kmetij. Ljudje pa so vasi postavljali na kmetijsko manj ugodnih zemljiščih poleg obdelovalnih zemljišč, ker so v preteklosti že stala posamezna bivališča ali samotne kmetije. Z nadaljnjim priseljevanjem so se samotne kmetije razširile v zaselke, ti pa v vasi gručastega ali obcestnega tipa.

8.1 GRUČASTA VAS

je po starosti najstarejša in najznačilnejša oblika slovenske vasi. Po tlorisni zasnovi so navidežno neurejene, zasnova jim je zemljiška delitev na grude, na nastanek pa je med drugim vplivala tudi površinska oblikovanost tal. Po tlorisu ločimo različne tipe gručastih vasi. Predvsem sta tipa raztresenega in tesno strnjenega naselja oba pogojena glede na teren.

Stara gručasta naselja so se v skoraj vseh primerih že toliko razšla, da je od njihove zasnove in videza ostalo le malo. Značilno za stara gručasta naselja je tudi obilica zelenih površin v sklopu samega naselja, ki pa je danes že v večini primerov pozidano z novimi stavbami. Prvotno zemljo kmetij so s povečanjem prebivalstva delili na manjše dele in tudi kasneje je gručasti kmetski dom najbolj razširjena domačija. Hiša stoji zase prav tako pa tudi gospodarsko poslopje a seveda blizu. Skupaj tvorijo skupino zgradb razporejenih brez reda in sistema. Sistem se ugotovi le toliko kolikor to narekujejo gospodarske in gospodinjne potrebe. Hlev in svinjak sta postavljena tako, da je dostop iz kuhinje čim bolj prikladen. Navadno sta hlev in skedenj zdužena. Hlev je spodaj nad njim pa skedenj. Včasih pa je oboje priključeno s koncema na hišo. Tedaj je vse pod eno streho in to imenujemo stegnjeni dom. Najstarejše hiše so bile enonadstropne, spodnji del je bil zidan, zgornji pa lesen. Hiše ki so nastajale kasneje so bile večinoma pritlične, lesene in krite s slamo. Po požarih pa so pogosto hiše začeli pozidavati. Pri dvonadstropnih hišah pa so začeli opuščati leseno gradnjo gornjega dela in vso hišo zidali iz opeke ali kamnja. S tem pa se začno tudi likovno oblikovanje arhitekture (kamnoseški detajli, dekorativno kovane mreže, deske na gankih, freske....) vse z vzori meščanske in grajske arhitekture.

V zgodnjem srednjem veku naj bi ozemlje severno od Kranja pokrival gozd, ki so ga v fazi nastajanja fevdalnih posestev začeli krčiti. S povečevanjem števila prebivalcev so rasla tudi naselja okoli Udin boršta. Na podlagi primerjave lokacij z današnjim poselitvenim vzorcem lahko ugotovimo, da seje oblika poselitve ohranila do danes.

8.2 OBCESTNA VAS

Ta tip naselitve je prišel k nam z obdobjem načrtne kolonizacije in s časom, ko postane zemljiška razdelitev pravilnejša – ne več na grude, ampak na ozke pasove ali celo »jermene«, nizajoče se ob navadno ravni komunikaciji, ki pomeni ne samo lokalno, ampak predvsem medkrajevno povezavo. Mušič jih okarakterizira kot »v dolgi, ravni vrsti nanizane kmetske domačije z enotno oblikovanimi domovi«. Geografsko gledano pa so obcestna naselja locirana izključno v ravnini, kar pogojuje tloris. Blaznik pa jo opisuje kot skrajno disciplinirana oblika naselitve, ki je brez slehernih likovnih pretenzij, saj se še tako običajni dominantni poudarki umikajo daleč stran in učinkujejo tuje v prostoru. Kljub temu pa je ritmično ponavljanje v zelenje skritih domačij izredno privlačen moment.

Zanimivo pri obcestnih tipih je natančno omejena možnost razširitve levo in desno od komunikacije, kar izvira iz lastništva. Kljub temu pa je povsod zadaj še gospodarska pot, ki prereže posest in je javnega pomena ter značilna za vsa prvotna kolonizatorska naselja. Najmlajša tipa vrstnega ali obcestnega naselja pa sta furmanski in kajžarski tip. Čeprav danes ta naselja propadajo, ker se socialna plast spreminja in zaradi višjega življenjskega standarda izboljšujejo stanovanjske razmere.

8.3 OSNOVNI POGOJI ZA NASTANEK VASI

- rodovitna zemlja v neposredni bližini bivališč
- osojna lega in primerna klima
- neposredna bližina pitne vode iz studencev
- meja med rodovitno zemljo in gozdom (preskrbljenost z osnovnimi surovinami za gradnjo bivališč, ogrevanje)
- možnost skrivališča pred sovražniki v kraških jamah Udin boršta

Ob analizah starih še ohranjenih jeder vasi lahko ugotovimo, da je oblikovanje kmečke hiše oblikovalo tudi širši prostor. Posebna pozornost pa je bila namenjena urejanju skupnih prostorov to je okoli cerkva kjer so vaščani preživljali svoj prosti čas.

Objekti grajeni v 18.in 19.stoletju niso bili grajeni po načrtih. To je arhitektura brez arhitektov. Umeščena je v prostor glede na prostorske danosti in glede na pozitivne izkušnje iz preteklosti ter glede na zmožnosti lastnika ustvariti si svoj lastni jaz.

Kljub takšnemu načinu gradnje je celota delovala enovito. To nam potrjujejo tudi detajli: okenski kamni, portali, okvirji s kovanimi mrežami, freske, barve v plasteh ometov.

Po drugi svetovni vojni pa se je prostor z novogradnjami oblikoval kot samostojna enota odvisna od širšega okolja. V tej gradnji pa ni več moč izpostavljati skupnega prostora razen v primeru razširitve, ko bi z novim posegom lahko izgradili novo infrastrukturo, vsebino in zunanji videz.

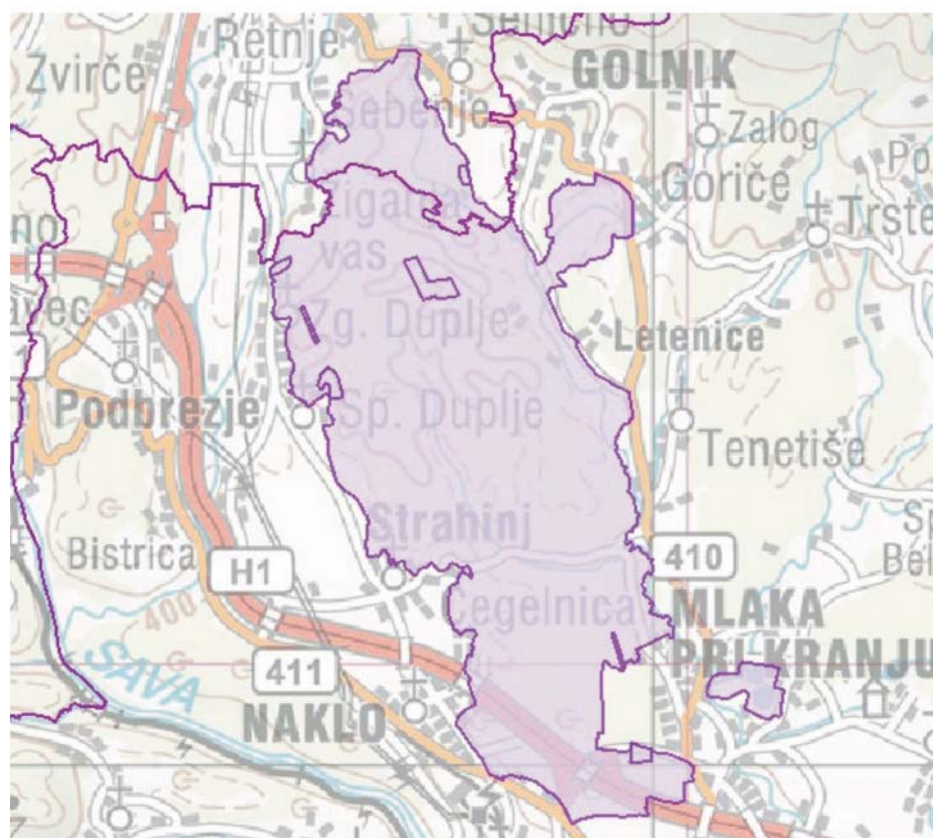

S prenovo kulturnih spomenikov in objektov etnološke in kulturne kvalitete pa bi dosegli višjo stopnjo kulturne zavesti vaščanov in preprečili nestrokovne posege v prostor.

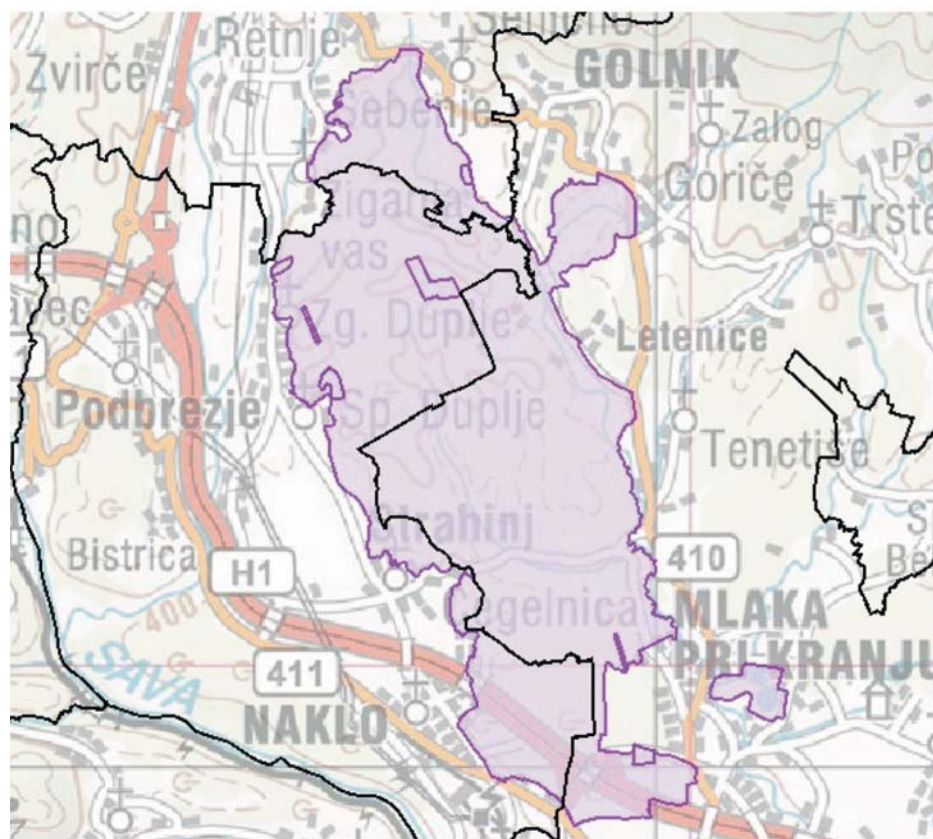
8.4 PODOBA DANAŠNJIH NASELIJ

Značilnost današnje poselitve je, da na konglomeratni terasi Udin boršta ne zasledimo nobenih naselij. Na njenem robu pa se nahaja 16 naselij: Cegelnica, Kokrica, Letenice, Malo in Veliko Naklo, Mlaka, Novake, Polica, Sebenje, Senično, Spodnje Duplje in Žiganja vas. Razdeljene pa so med tri občine Naklo, Kranj in Tržič.

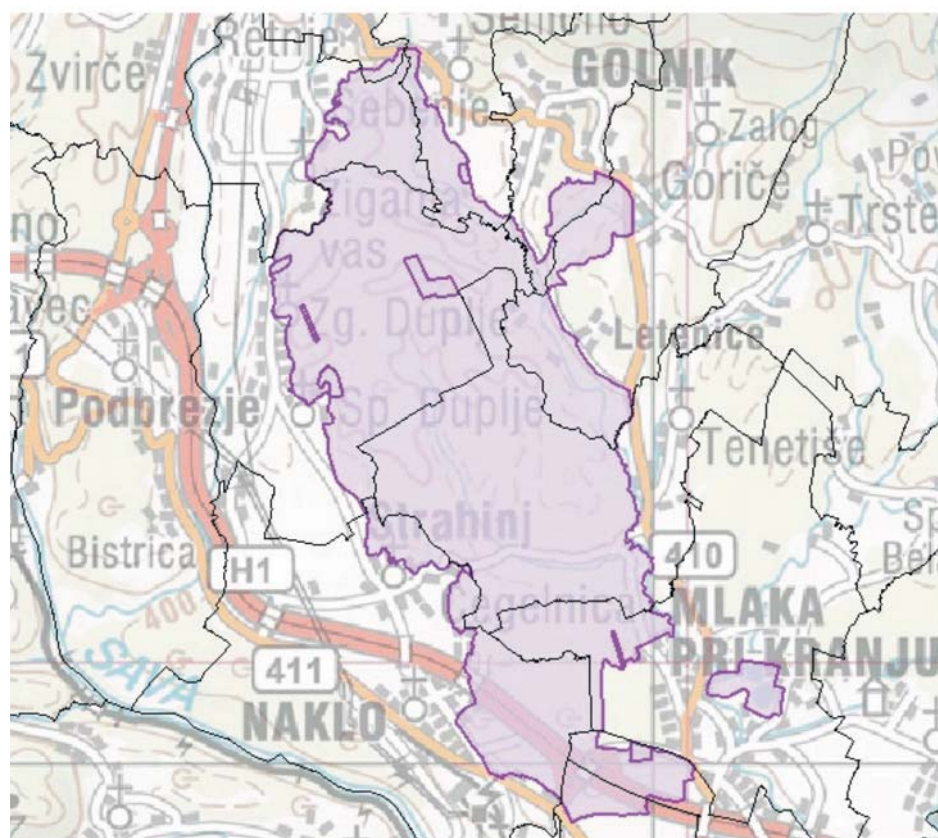
Upravne enote

Občine

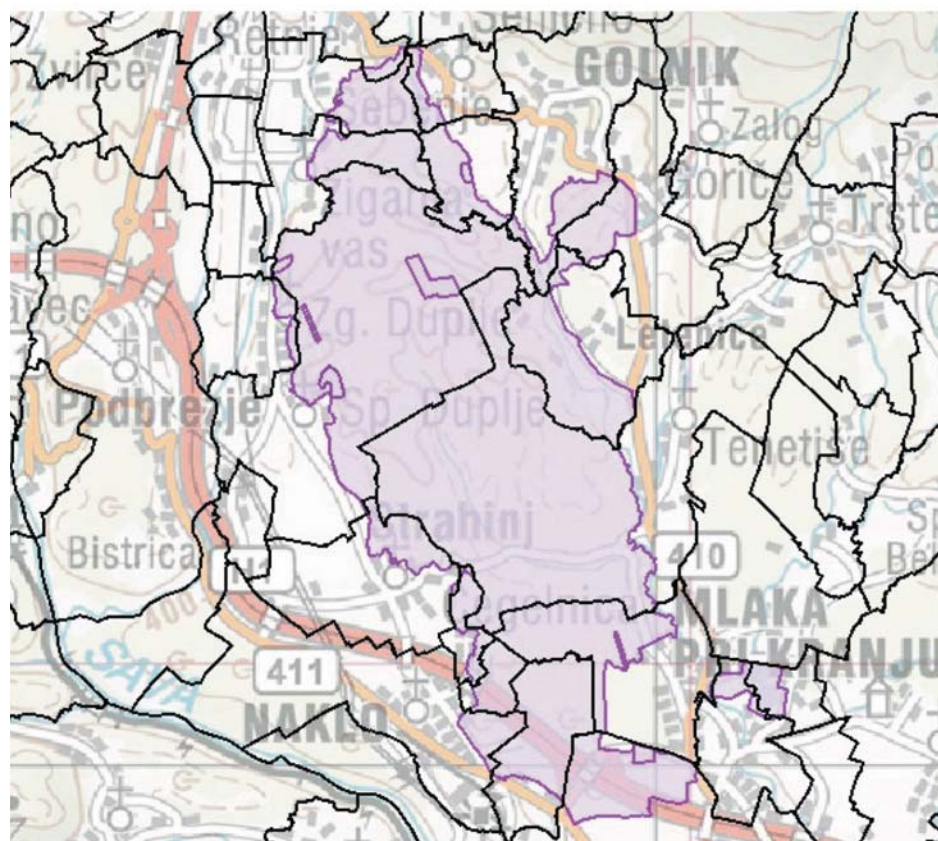

Krajevne skupnosti

- Krajevna skupnost
- Zavarovana območja

Naselja

- Naselja
- Zavarovana območja

Naselja so postavljena na skrbno preiščenih mestih. Nastala so na stiku gozdnatega gričevja z zakraselimi konglomeratnimi terasami med Tržiško Bistrico in povirjem Kokrice. Poselitev se je skoncentrirala na ježah teras ali ob njihovem vznožju, na obrobju rodovitne ravnine in v bližini vodnih virov. Ležijo na nadmorskih višinah med 400 in 520 m.

Pomembno vlogo pri nastanku naselij je igrala tudi izjemna prometna vloga. Na južnem delu obravnavanega območja sta v preteklosti potekali jantarska in rimska cesta, saj območje leži na križišču obalpske prometne poti s potjo iz zahodne v jugovzhodno Evropo. Med Žiganjo vasjo in naseljem Novake je potekala tržiška železnica, ki je bila zgrajena 1908 leta. A je bila v 70.letih 20 stoletja opuščena. Pomembna prometna lega je razvidna tudi iz sedanje infrastrukture. Prek južnega roba Udin boršta potekajo avtocesta Ljubljana – Jesenice s povprečno 28.000 vozili dnevno (Promet 2001, 2002), ter magistralna cesta proti Jesenicam in Tržiču te pa vodijo do mejnih prehodov z Avstrijo in Italijo.

Naselja ob Udin borštu so nastala na stiku različnih naravnih enot, tako da so si z izkoriščanjem naravnih danosti lastniki posesti lahko omogočili preživljanje. Prevladujejo gručasta in obcestna naselja z značilno delitvijo zemljišča na sklenjene proge. Ponekod pa so se vaška naselja združila v sklenjeno pozidano območje (Spodnje in Zgornje Duplje, Zadruga). Zaradi bližine centralnih naselij kot sta Naklo in Kokrica je večino naselij ob Udin borštu zajela močna suburbanizacija, ki jih je deloma spremenila v spalna naselja in predstavljajo del kranjske mestne regije.

Med najpomembnejša naselja v ožji okolici Udin boršta pa spadajo Naklo, Kokrica in Duplje. Največje je Naklo, ki je hkrati tudi krajevno in občinsko središče. Nekoč je imelo močno razvito obrt (pletilstvo, čevljarstvo in sadjarstvo) in bilo pomembna postojanka furmanov. Še danes je delujoča nekdanja priznana gostila Marinšek. Z razvojem industrializacije se je velik del prebivalstva zaposlil v Kranju in Naklo se je začelo spreminjati v delavsko naselje. Pojavile pa so se težnje, da se industrija širi od Kranja proti Naklu (vir: prof.dr.Peter Fister). Od tega pa je nekaj tudi realizirano saj je Naklo sedaj postalo poslovno, skladiščno in proizvodno središče podjetij Merkur, Mercator (nekdanja Živila), asfaltna baza in mnogo drugih.

Kokrica je večje urbanizirano in hitro rastoče gručasto naselje z razvito obrtjo. V njeni bližini se križajo ceste proti Golniku, Naklem, Predvoru in Predosljem.

Od konca 19.stoletja do 2.svetovne vojne so bile Duplje znane po čevljarstvu. V tem času je v naselju s 750 do 800 prebivalci delovalo kar 120 čevljarjev. Danes pa je v Dupljah razvitih več dejavnosti. Ob mlinu je turistična kmetija s široko ponudbo aktivnosti. Znale pa so še druge prireditve v Dupljah: Dupljanska ohcet, slikarske kolonije (EX-TEMPORE), »Finfranje« (rokovnjaška veselica) in podobno.

Naklo

Duplje

8.4.1 NAKLO

Število prebivalcev:

leta 1869: 481

leta 1900: 403

leta 1931: 488

leta 1961: 897

leta 1971: 1195

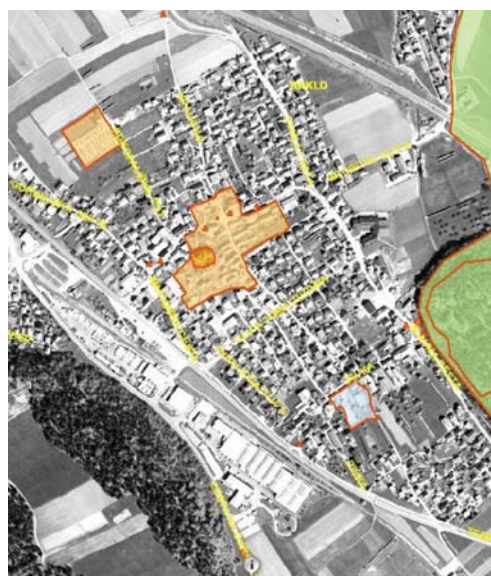
leta 1981: 1471

leta 1991: 1451

V jedru gručasto naselje, prvič omenjeno že leta 1241, leži sredi suhe Nakljanske doline, med močno zakraselo in z borovim gozdom poraslo teraso Dobravo na jugu in Udinim borštom na severovzhodu, med cesto Kranj - Bistrica. Zaselek Podreber na zahodni strani je stisnjen pod konglomeratno steno Dobrave. Naselje je skoraj povsem urbanizirano in je krajevno središče. Na njegovem jugozahodnem robu sta

skladiščna cona trgovskih podjetij Merkurja in Živil iz Kranja asfaltna baza. Zaradi povezanosti s Kranjem postaja Naklo del širšega mestnega območja. Leta 1983 so mu priključili prej samostojno gručasto naselje Pivko na jugovzhodu. Župnijska cerkev sv. Petra, zgrajena leta 1735, je ena najlepših baročnih stavb pri nas. Njena predhodnica se prvič omenja leta 1348. Na Gradišču na Štucanju so arheologi na dvignjenem konglomeratnem robu nad naseljem Pivko našli ostanke naselbine iz mlajše kamene dobe in porušen poznoantični obrambni stolp.

Naklo - Drevored	
EŠD	15918
Ime	Naklo - Drevored
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	drevored, lipa, spominsko znamenje
Opis	Enostranski obcestni drevored prvotno osemnosemdesetih velikolistnatih lip, zasajenih 1983 v spomin na pokojnega predsednika SFRJ Josipa Broza Tita, dolg 335 metrov. Na začetku drevoreda je spominski kamen iz pohorskega granita.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1983
Naselje	NAKLO
Lokacija	Drevored je zasajen na desni strani ceste Naklo - Okroglo, med poslopji Živila in Merkur.
Področja	zgodovina, krajinska arhitektura
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Cerkev sv. Petra	
EŠD	2073
Ime	Naklo - Cerkev sv. Petra
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnijska cerkev, sv. Peter
Opis	Baročna centralno zasnovana cerkev iz 1755 s podolgovatim prezbiterijem in pevsko emporo z zvonikom. Vogali zaobljeni, fasade členjene z lizenami. Oprema iz 18. in 19. stol. (Vrbnik, Layer, Zajc, Wolf, Vurnik). Vzidana gotska sklepnika.
Datacija	tretja četrtina 18. stol., 1755
Naselje	NAKLO
Lokacija	Cerkev stoji v jedru gručastega naselja.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Vaško jedro	
EŠD	15959
Ime	Naklo - Vaško jedro
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	vaško jedro
Opis	V jedru gručasto naselje je prvič omenjeno 1241. V centru stoji cerkev sv. Petra, zgrajena 1735, njena predhodnica je prvič omenjena 1348. Zaradi povezanosti s Kranjem postaja Naklo del širšega mestnega območja.
Datacija	druga četrtina 13. stol., 1241
Naselje	NAKLO
Lokacija	Vaško jedro leži sredi suhe Nakljanske doline med teraso Dobravo na jugu in Udinim borštom na severovzhodu.
Področja	urbanistična zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

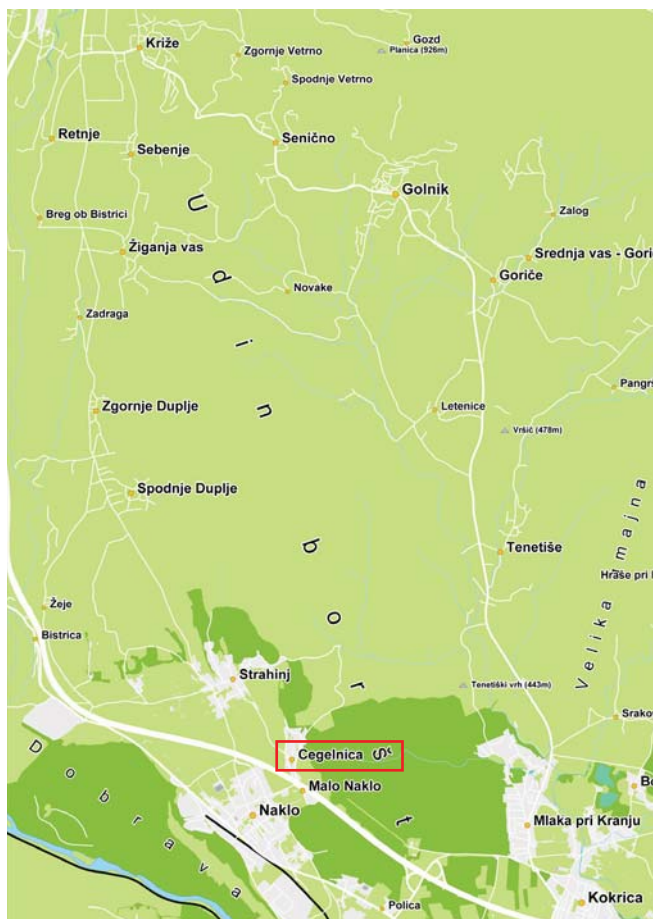
Naklo - Lokacija slopnega znamenja sredi naselja	
EŠD	400140
Ime	Naklo - Lokacija slopnega znamenja sredi naselja
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	lokacija
Opis	Znamenje podrtó.
Datacija	
Naselje	NAKLO
Lokacija	Znamenje je stalo ob Glavni cesti sredi gručastega naselja Naklo, v bližini hiše Glavna cesta 18.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Kapelica sredi vasi	
EŠD	16437
Ime	Naklo - Kapelica sredi vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa kvadratnega tlorisa s piramidasto streho, krito s škrljem iz druge polovice 19. stol. V niši Marijin kip. Poslikava na fasadi obnovljena - preslikana okoli 1995.
Datacija	druga polovica 19. stol.
Naselje	NAKLO
Lokacija	Kapelica stoji sredi Naklega, v severovzhodnem delu križišča Glavne ceste in Krakovega.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Spomenik NOB	
EŠD	16399
Ime	Naklo - Spomenik NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Obelisk iz istrskega marmorja, visok 4,55 m, z vklesanimi imeni triindvajsetih borcev in enajstih talcev, padlih med NOB. Načrt arhitekt Nande Jocif. Odkrila Zveza borcev NOV Naklo, 4. 7. 1965.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1965, druga svetovna vojna
Naselje	NAKLO
Lokacija	Spomenik stoji sredi Naklega, pred vrtcem (staro osnovno šolo).
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Naklo - Spominska plošča Jožetu Poličarju	
EŠD	16401
Ime	Naklo - Spominska plošča Jožetu Poličarju
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Marmornata plošča na hiši, kjer je živel prvoborec in slušatelj partijske šole, Jože Poličar, padel 27. 1. 1944 v Cerknem. Postavila Zveza borcev Naklo 26. 7. 1964. Leta 2003 ploščo zamenjali z novo. tretja četrtina 20. stol., 1964, prva četrtina 21. stol., 2003, druga svetovna vojna
Datacija	
Naselje	NAKLO
Lokacija	Glavna cesta 15. Spominska plošča je pritrjena na vzhodnem vogalu južne obcestne fasade.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 5	
EŠD	16439
Ime	Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 5
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa je stala tu že sredi 19. stol., leta 1905 na novo zgrajen zgornji del v historicističnem slogu. V niši kip Srca Jezusovega (izdelal Jožef Pavlin 1905). V trikotnem čelu naslikana brežjanska Marija z Jezusom. Obnova 2004.
Datacija	prva polovica 19. stol., prva četrtina 20. stol., 1905
Naselje	NAKLO
Lokacija	Kapelica stoji ob Španovi domačiji, med hišama Glavna cesta 3 in 5.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Hiša Glavna cesta 63	
EŠD	5166
Ime	Naklo - Hiša Glavna cesta 63
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	hiša
Opis	Baročna, nadstropna, zidana stanovanjska stavba z ohranjenimi arhitekturnimi elementi.
Datacija	prelom 17. stol. in 18. stol.
Naselje	NAKLO
Lokacija	Glavna cesta 63 (prej Cesta 26. julija 63). V vzhodnem delu Naklega, ob cesti Pivka - Malo Naklo, pod Gradiščem.
Področja	etnologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Naklo - Razpelo na Pivki	
EŠD	16440
Ime	Naklo - Razpelo na Pivki
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ z ovalno streho in izrezljanimi polnili med krakoma križa. Brez korpusa.
Datacija	prva polovica 20. stol.
Naselje	MALO NAKLO
Lokacija	Razpelo stoji ob vaškem križišču, ob hiši Glavna cesta 70.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 63	
EŠD	5163
Ime	Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 63
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana baročna kapelica zaprtega tipa iz 18. stol. s poslikavo.
Datacija	18. stol.
Naselje	NAKLO
Lokacija	Glavna cesta 63 (prej Cesta 26. julija 63). Ob cesti med Pivko in Malim Naklim, pod Gradiščem
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Arheološko območje Pivka	
EŠD	16382
Ime	Naklo - Arheološko območje Pivka
Tip	arheološka dediščina
Obseg	območje
Gesla	arheološko območje, pepelnica
Opis	Najdišče kamnite rimske pepelnice. Možno, da gre za obsežnejše grobišče.
Datacija	rimska doba
Naselje	NAKLO
Lokacija	Arheološko območje zavzema dvorišča kmetij Pivka 11, 13 in 15.
Področja	arheologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Naklo - Kapelica na Pivki	
EŠD	16436
Ime	Naklo - Kapelica na Pivki
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa, krita s piramidasto neogotsko streho. V niši kamnit Jezusov kip. Postavljena 1924.
Datacija	prva četrtina 20. stol., 1924
Naselje	NAKLO
Lokacija	Kapelica z nišo stoji ob manjšem vaškem križišču, v neposredni bližini hiš Pivka 22, 20 in 27, severno ob regionalni cesti Kranj - Jesenice.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Razpelo pri Resmanu	
EŠD	16435
Ime	Naklo - Razpelo pri Resmanu
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ z rezljanimi polnili med krakoma križa z lesenim polikromiranim korpusom. Leta 1870 ga je dal postaviti Simon Resman, obnovljen je bil 2003/04.
Datacija	tretja četrtina 19. stol., 1870
Naselje	NAKLO
Lokacija	Razpelo stoji v vrtu hiše Glavna cesta 3 (pri Resman, pri Unk), sredi gručastega naselja Naklo.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Pokopališče	
EŠD	16462
Ime	Naklo - Pokopališče
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	pokopališče, grobnica, javni spomenik
Opis	Pokopališče od začetka 19. stol. naprej. Grobnica rodbine Ažman (Genij smrti kamnoseškega mojstra Alojza Vodnika, 1879), pokopališki križ, spomenik padlim v prvi svetovni vojni v obliki marmornega kvadra z imeni padlih.
Datacija	19. stol., prva polovica 20. stol., prva svetovna vojna
Naselje	NAKLO
Lokacija	Pokopališče leži na koncu Pokopališke poti na zahodnem robu Naklega.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Naklo - Kapelica sv. Antona Padovanskega	
EŠD	16438
Ime	Naklo - Kapelica sv. Antona Padovanskega
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa sv. Antona Padovanskega, kvadratnega tlorisa z dvokapno streho (zadaj na čop). Profiliran venec. V niši figuralna poslikava. Postavljena v prvi polovici 19. stol. Obnovljena 2002, poslikala M. B. Mašuk.
Datacija	prva polovica 19. stol.
Naselje	NAKLO
Lokacija	Kapelica stoji zahodno od naselja, na koncu ulice Krakovo, pri cestnem nadvozu proti Strahinju.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Naklo - Gradišče na Štuciju nad Pivko	
EŠD	5149
Ime	Naklo - Gradišče na Štuciju nad Pivko
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	gradišče
Opis	Konglomeratni pomol je s treh strani prepadno odsekan, proti vzhodu pa zavarovan z obrambnim nasipom in jarkom. V južnem delu so ohranjeni ostanki kvadratnega stolpa, vrzel v zidu nakazuje vhod (6.-7. stol.).
Datacija	zgodnji srednji vek
Naselje	NAKLO
Lokacija	Gradišče je na pomolu na zahodnem robu Udin boršta, vzhodno od Naklega, nad Pivko in Malim Naklim.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.2 CEGELNICA

Število prebivalcev:

leta 1869: 81

leta 1900: 49

leta 1931: 85

leta 1961: 106

leta 1971: 152

leta 1981: 156

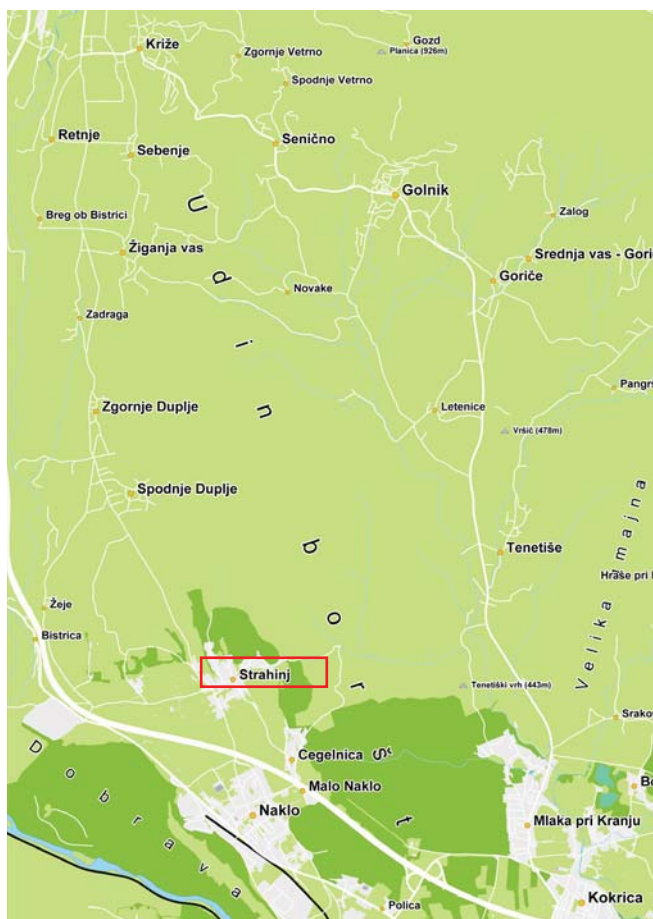
leta 1991: 261

Razpotegnjeno gručasto naselje večinoma novjših hiš leži na Dobravah, južno pod gozdnato konglomeratno teraso Udimim borštom, severno od polovične avtoceste Kranj - Bistrica. Zahodno od kraja teče potok Lebinica. Večina prebivalcev je zaposlena v Kranju in Tržiču.

Cegelnica - Hiša Cegelnica 16	
EŠD	5151
Ime	Cegelnica - Hiša Cegelnica 16
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	dom pomembne osebnosti, spominska plošča
Opis	Spominska plošča vzdana na fasado hiše z napisom: "Med prvimi sta se odzvala klicu domovine in zanjo žrtvovala svoje življenje Fister Miha - 1942, Rejc Vinko - 1943." Plošča je bila odkrita 1964.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1964, druga svetovna vojna
Naselje	CEGELNICA
Lokacija	Cegelnica 16. V severnem delu naselja na robu Udin boršta.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Cegelnica - Spominsko znamenje ustanovitvi Kranjske čete	
EŠD	5150
Ime	Cegelnica - Spominsko znamenje ustanovitvi Kranjske čete
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	spominsko znamenje
Opis	Spomenik v obliki naravne skale in napisom: "Na tem mestu je bila ustanovljena 26.7.1941 prva Kranjska četa."
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1955, druga svetovna vojna
Naselje	CEGELNICA
Lokacija	Ob poti pri hiši Cegelnica 16.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.3 STRAHINJ

Število prebivalcev:

leta 1869: 344

leta 1900: 294

leta 1931: 347

leta 1961: 441

leta 1971: 459

leta 1981: 592

leta 1991: 636

Velika gručasta vas v južnem delu Dobrav leži na prodni ravnici reke Tržiške Bistrice, severno od polovične avtoceste Kranj - Bistrica in ob zahodnem vznožju zakrasele gozdnate konglomeratne terase Udinega boršta. Na njenem pobočju sta vhoda v vodni jami, nastali v konglomeratu, Malo in Veliko Lebnico. Gotska cerkev sv. Nikolaja, ki se prvič omenja leta 1391, je bila večkrat prezidana. Sedanja baročna stavba je iz leta 1769. V zvoniku je ohranjena gotška freska sv. Krištofa. Večina krajanov dela v Kranju in

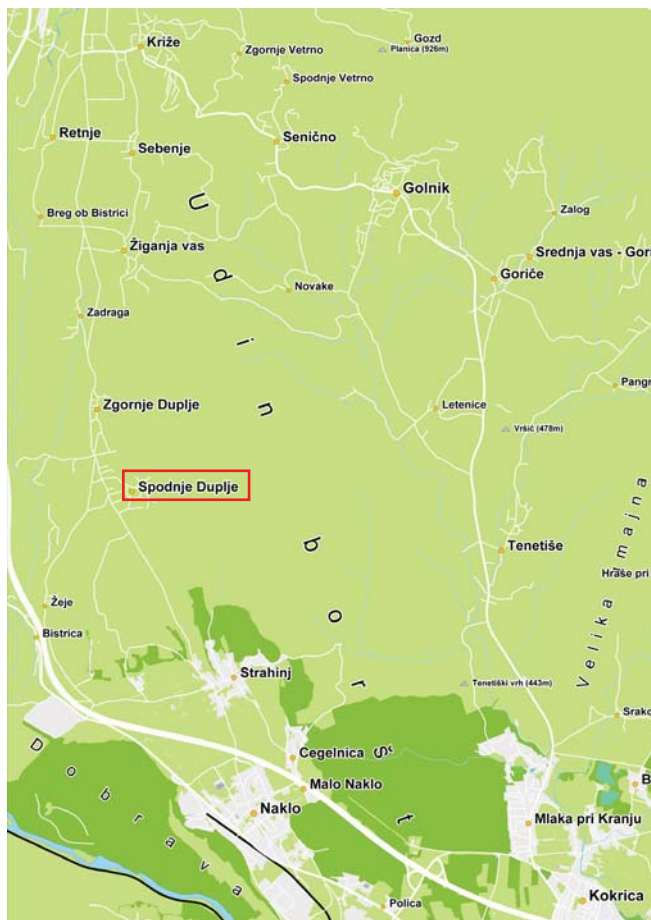
bližnjem Naklem.

Strahinj - Kapelica pred hišo Strahinj 11	
EŠD	16412
Ime	Strahinj - Kapelica pred hišo Strahinj 11
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Kapelica zaprtega tipa, zgrajena v historicističnem slogu z neogotsko streho. V niši polihromiran kip Lurške Matere božje (odlitek). Poslikava fasad M. Bersan Mašuk, 1999. Kovana ograja.
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Kapelica stoji ob vaškem križišču v zahodnem delu vasi, pred hišo Strahinj 11.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Kapelica na južnem robu vasi	
EŠD	16413
Ime	Strahinj - Kapelica na južnem robu vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa kvadratnega tlorisa z dvokapno streho, zadaj na čop. Kip Brezmadežne (odlitek). Kovana secesijska vrata. Poslikala M. Bersan Mašuk 1999, risbe Johan Schimnovc 1922.
Datacija	prva četrtina 20. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Kapelica stoji na južnem robu Strahinja, ob cesti iz smeri Naklo - Strahinj, ob vaškem križišču.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Hiša Strahinj 12	
EŠD	20722
Ime	Strahinj - Hiša Strahinj 12
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečka hiša
Opis	Nadstropna zidana kmečka hiša s kamnitimi okenskimi okvirji, kovanimi mrežami, lesenimi polkni v delu pritličja in profiliranimi šivanimi vogali. Na fasadi freski iz sredine 19. stol.; sv. Martin in sv. Florijan, 1931 preslikane, 1974 restavrirane.
Datacija	18. stol., sredina 19. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Strahinj 12. Hiša stoji v zahodnem delu vasi, severno ob vaški cesti.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Strahinj - Hiša Strahinj 88	
EŠD	20723
Ime	Strahinj - Hiša Strahinj 88
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	hiša
Opis	Pritlična zidana hiša z dvokapno streho, kamnitimi profiliranimi okenskimi okvirji z mrežami, kovanimi na križe. Na zahodni fasadi so tri freske: sv. Nikolaj, sv. Florjan in Ljubenska Marija. Restavrirane 1974. Gospodarski del in del hiše prezidan.
Datacija	sredina 19. stol., druga polovica 20. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Strahinj 88. Hiša stoji v zahodnem delu vasi, vzhodno ob cesti Strahinj - Duplje in potoku.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Kapelica v zidu ob hiši Strahinj 60	
EŠD	16411
Ime	Strahinj - Kapelica v zidu ob hiši Strahinj 60
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica z dvokapno cementno streho. Fasade pokrite s keramiko. V niši kip sv. Jožefa (odlitek).
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Kapelica stoji v sklopu zidane ograje ob vzhodni fasadi hiše Strahinj 60, pri Lenčku, sredi Strahinja.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Razpelo sredi vasi	
EŠD	16410
Ime	Strahinj - Razpelo sredi vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ s polihromiranim lesenim korpusom, ovalno streho, okroglim lesenim ozadjem z napisom.
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Znamenje stoji sredi vaškega jedra.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Strahinj - Cerkev sv. Nikolaja	
EŠD	2074
Ime	Strahinj - Cerkev sv. Nikolaja
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	podružnična cerkev, sv. Nikolaj
Opis	Cerkev, omenjena 1391, je bila popolnoma predelana v letih 1769 - 1771 (deloma ohranjeni zidovi, zvonik z gotsko fresko sv. Krištofa). Danes baročna cerkvena arhitektura s pravokotno ladjo. Oprema iz 18. in 19. stol.
Datacija	pozni srednji vek, tretja četrtina 18. stol., 1769-1771
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Cerkev stoji na vzpetini sredi vasi.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Spominska plošča Katarini in Rudiju Mede	
EŠD	5161
Ime	Strahinj - Spominska plošča Katarini in Rudiju Mede
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Spominska plošča posvečena Rudiju Mede-Grogu, komandantu Pohorskega bataljona in Pavli Mede-Katarini, narodni herojini, ki sta padla 8.1.1943 na Osankarici. Spominsko ploščo 1957 odkrila ZB NOB Naklo.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1957, druga svetovna vojna
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Strahinj 37. V severovzhodnem delu naselja ob poti.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda	
EŠD	5157
Ime	Strahinj - Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grobišče, spominsko znamenje
Opis	Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda, ki so padli na območju Udin boršta v letih 1942 - 1943. Obeleženo je s piramido, spominsko ploščo in napisnimi ploščami. Spomenik je bil odkrit 27.4.1950.
Datacija	sredina 20. stol., 1950, druga svetovna vojna
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Severno nad Strahinjem na robu Udin boršta.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.4 SPODNJE DUPLJE

Število prebivalcev:

leta 1869: 362

leta 1900: 328

leta 1931: 360

leta 1961: 406

leta 1971: 465

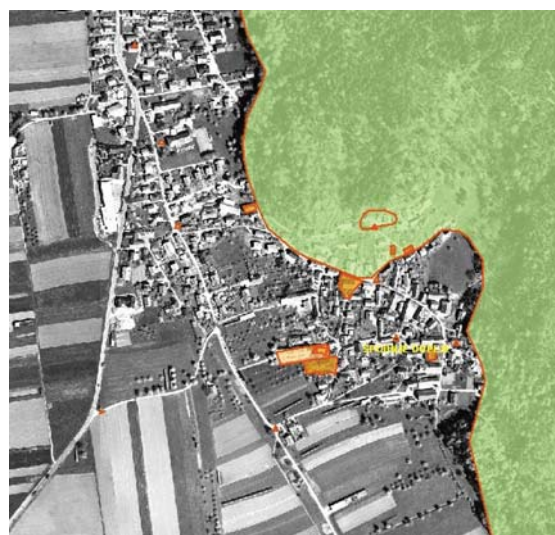
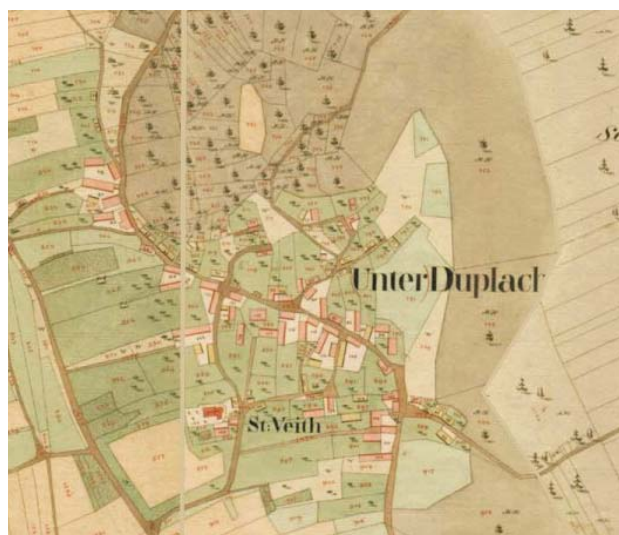
leta 1981: 495

leta 1991: 461

Gručasta vas na Dobravah leži na levi strani reke Tržiške Bistrice. V severnem delu prehaja v Zgornje Duplje. Na vzhodu jo omejuje gozdnata konglomeratna staropleistocenska terasa Udin boršt, za katero so značilni številni kraški pojavi. Tu je vhod v Arneževo luknjo, ki je približno kilometer dolga vodna jama, izoblikovana v konglomeratu. Na pobočju nad naseljem je staroslovansko grobišče. Zanimiv objekt je prenovljeni Dupljski ali Vojvodov grad, barokiziran renesančni dvorec, ki se prvič

omenja leta 1348. Po prenovi so lastniki v njem uredili likovno galerijo. Tri stanovanjske stavbe so etnološki spomeniki. Baročna župnijska cerkev sv. Vida je iz leta 1789. Večina zaposlenih krajanov dela v Kranju in Trzinu.

Spodnje Duplje - Cerkev sv. Vida	
EŠD	1805
Ime	Spodnje Duplje - Cerkev sv. Vida
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnijska cerkev, sv. Vid
Opis	Baročna cerkvena arhitektura iz 1789 s pravokotno kupolasto obokano ladjo in tristrano sklenjenim, s polkupolo obokanim prezbitერიem. Zvonik v podaljšku zahodne fasade. Oprema iz 19. stol. (J. Gosar).
Datacija	zadnja četrtina 18. stol., 1789
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Cerkev stoji na jugozahodnem robu Spodnjih Dupelj.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Spominska plošča prvi svetovni vojni	
EŠD	16558
Ime	Spodnje Duplje - Spominska plošča prvi svetovni vojni
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Temna marmorna plošča s pozlačenim vklesanim napisom, posvečena enajstim padlim v prvi svetovni vojni. Odkrili farani v prvem desetletju po vojni.
Datacija	prva četrtina 20. stol., prva svetovna vojna
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spominska plošča je pritrjena na župnijski cerkvi sv. Vida v Spodnjih Dupljah, na zahodni vhodni fasadi.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Pokopališče	
EŠD	17905
Ime	Spodnje Duplje - Pokopališče
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	pokopališče, grobišče
Opis	Pokopališče iz 19. stol. s historičnimi nagrobniki in grobovi padlih v drugi svetovni vojni obdaja kamnit zid z vhodnim portalom.
Datacija	19. stol., druga svetovna vojna
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Pokopališče leži okrog in zahodno od cerkve sv. Vida na zahodnem robu vasi, vzhodno od ceste Strahinj - Tržič.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

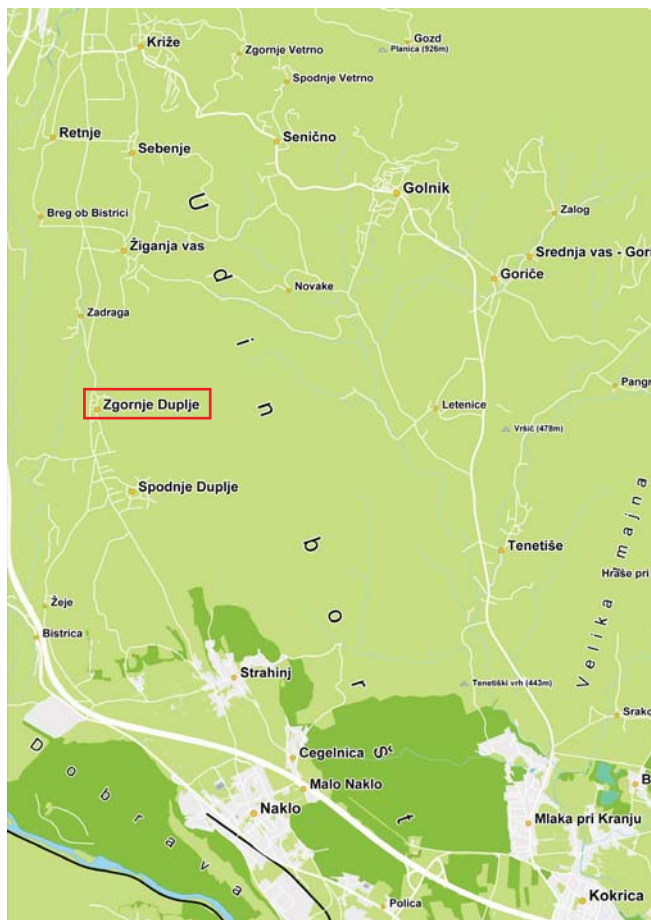
Spodnje Duplje - Župnišče	
EŠD	16559
Ime	Spodnje Duplje - Župnišče
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnišče, vrt
Opis	Nadstropna hiša iz 1790 z dvokapno streho na čope, trikotnim zatrepnim čelom in venčnim zidcem, plitkimi okenskimi okvirji iz tufa. Zahodno od župnišča kmečki vrt in sadovnjak.
Datacija	zadnja četrtna 18. stol., 1790
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 81. Župnišče stoji južno ob cerkvi sv. Vida na južnem robu Spodnjih Dupelj.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Razpelo jugozahodno od vasi	
EŠD	16554
Ime	Spodnje Duplje - Razpelo jugozahodno od vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ s kovinskim korpusom iz 1897, obnovljen 1998.
Datacija	zadnja četrtna 19. stol., 1897, zadnja četrtna 20. stol., 1998
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Znamenje stoji jugozahodno od Spodnjih Dupelj, na robu brežine, obrasle z drevjem.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Kuharjevo znamenje	
EŠD	16556
Ime	Spodnje Duplje - Kuharjevo znamenje
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	slopno znamenje
Opis	Zidano slopno znamenje s piramidasto streho in nišami. Ostanke poslikave iz 19. stol. je M. Bersan preslikala leta 2000.
Datacija	19. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Slopno znamenje stoji na križišču jugozahodno od vasi, nasproti hiše Spodnje Duplje 84.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 69	
EŠD	16553
Ime	Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 69
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečka hiša
Opis	Podkletena nadstropna klasicistična kmečka hiša s kamnitim banjastim portalom in okenskimi okvirji iz tufa, s kovanimi mrežami. Obokana veža in klet. Na južni in vzhodni fasadi štiri poznobaročne freske.
Datacija	prva polovica 19. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 69. Hiša stoji pod hribom ob zahodnem robu Udin boršta, vzhodno od cerkve sv. Vida.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Lokacija nekdanjega razpela sredi vasi	
EŠD	480025
Ime	Spodnje Duplje - Lokacija nekdanjega razpela sredi vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	znamenje, lokacija
Opis	Lokacija podrtega znamenja - lesen križ v kupu ruševin brez korpusa.
Datacija	
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	V vaškem križišču, vzhodno od cerkve sv. Vida, v Spodnjih Dupeljah.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Kapelica v križišču	
EŠD	5164
Ime	Spodnje Duplje - Kapelica v križišču
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana baročna kapelica odprtega tipa iz 18. stol. s poslikavo.
Datacija	18. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Kapelica stoji v vzhodnem delu križišča večih poti v severnem delu vasi.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Spodnje Duplje - Dupljanski grad	
EŠD	5165
Ime	Spodnje Duplje - Dupljanski grad
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	dvorec
Opis	Barokizirana renesančna, zidana nadstropna stavba z ohranjenimi arhitekturnimi elementi od 16. do 18. stol. in baročno poslikavo.
Datacija	16. stol., 17. stol., 18. stol., druga polovica 20. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 36. Zahodno ob križišču poti sredi starega dela naselja.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 47	
EŠD	5169
Ime	Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 47
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečka hiša
Opis	Pritlična, lesena stanovanjska stavba z gospodarskim poslopjem iz druge polovice 18. stol.
Datacija	druga polovica 18. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 47
Področja	etnologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Kajža Spodnje Duplje 42	
EŠD	5168
Ime	Spodnje Duplje - Kajža Spodnje Duplje 42
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kajža
Opis	Lesena, deloma zidana, pritlična kajža.
Datacija	druga polovica 18. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 42. V severnem delu Spodnjih Dupelj, nad stransko vaško potjo, na zahodnem obrobju Udin boršta v bregu stoji hiša.
Področja	etnologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Spodnje Duplje - Staroslovansko grobišče	
EŠD	5557
Ime	Spodnje Duplje - Staroslovansko grobišče
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grob
Opis	Slučajna najdba staroslovanskega skeletnega groba, datacija 9. - 10. stol.
Datacija	zgodnji srednji vek
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Severno nad vasjo Spodnje Duplje, na prisojnim pobočju pod robom Udin Boršta, na lokaciji nekdanje cerkve sv. Vida.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Razpelo pri hiši Spodnje Duplje 43A	
EŠD	16555
Ime	Spodnje Duplje - Razpelo pri hiši Spodnje Duplje 43A
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ s polihromiranim lesenim korpusom iz okoli 1800. Križ obnovljen 1996/97, korpus obnovil M. Mauser.
Datacija	prelom 18. stol. in 19. stol., zadnja četrtnina 20. stol., 1996-1997
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Razpelo stoji ob opornem zidu, pod hišo Spodnje Duplje 43A.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Kapelica nasproti hiše Spodnje Duplje 7A	
EŠD	16551
Ime	Spodnje Duplje - Kapelica nasproti hiše Spodnje Duplje 7A
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa iz 19. stol. Poslikava na severni fasadi in v niši je pripisana J. Gosarju. V niši spodaj je Jezusov grob. Kovana vrata.
Datacija	19. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Kapelica stoji nasproti hiše Spodnje Duplje 7A, v severozahodnem delu vasi, ob vaškem križišču.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 6	
EŠD	5167
Ime	Spodnje Duplje - Hiša Spodnje Duplje 6
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	hiša, freska
Opis	Baročna, nadstropna zidana stanovanjska hiša z bogatimi stavbnimi elementi (portal, okenski okviri, kovane okenske mreže). Freske na fasadi: sv. Družina, Marijino kronanje, sv. Florjan.
Datacija	18. stol.
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spodnje Duplje 6. V severozahodnem delu Spodnjih Dupelj, na zahodnem robu Udin boršta, na pobočju stoji hiša.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Duplje - Spomenik borcem NOB	
EŠD	16393
Ime	Spodnje Duplje - Spomenik borcem NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Marmornati obelisk na kamnitem platoju, posvečen dvaindvajsetim padlim borcem NOV in petim talcem. Načrt arhitekt Nande Jocif, postavljen 12. 9. 1965. Odkrila Zveza borcev NOV Duplje.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1965, druga svetovna vojna
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Spomenik stoji zahodno od osnovne šole, vzhodno ob cesti iz Strahinja proti Tržiču.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.5 ZGORNJE DUPLJE

Število prebivalcev:

leta 1869: 186

leta 1900: 178

leta 1931: 226

leta 1961: 315

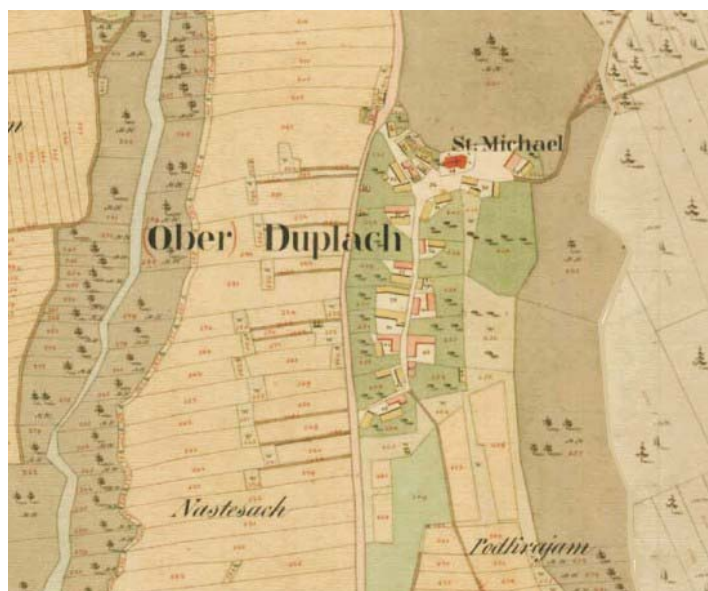
leta 1971: 338

leta 1981: 332

leta 1991: 454

Dvovrstna obcestna vas na prodnati ravnini vzhodno nad reko Tržiško Bistrico je prislonjena ob zahodni rob gozdnote zakrasele konglomeratne terase Udinega boršta in se na jugu zrašča s Spodnjimi Dupljami. V terasi je 306 m dolga vodna in zasigana kraška jama Dupulnik. Cerkev sv. Mihaela, prvič omenjena leta 1391, je barokizirana gotška stavba. Na konglomeratnem pomolu nad njo je Arhovo gradišče, poznoantična utrjena naselbina.

Zgornje Duplje - Vas	
EŠD	16566
Ime	Zgornje Duplje - Vas
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	obcestna vas
Opis	Dvovrstna obcestna vas s pritličnimi stegnjenimi domovi vzporedno s cesto ter gospodarskimi poslopji pravokotno na hiše. Zasnova vasi v 12. stoletju. Na severu cerkev sv. Mihaela, prvič omenjena leta 1391.
Datacija	12. stol.
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Vas leži na prodnati ravnini vzhodno nad reko Tržiško Bistrico, pod zahodnim robom zakrasele konglomeratne terase Udinega Boršta.
Področja	urbanistična zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Kapelica ob cesti	
EŠD	16565
Ime	Zgornje Duplje - Kapelica ob cesti
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica polodprtega tipa s piramidasto zalomljeno streho iz 19/20 stol. Štukaturni okras, poslikava preslikana po letu 1990. Kovana vrata, v niši kip Marije z Jezusom (odlitek).
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Kapelica stoji ob glavni cesti skozi Zgornje Duplje, v severovzhodnem vogalu osrednjega vaškega križišča.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Spominska plošča Tinetu in Stanetu Teran	
EŠD	16391
Ime	Zgornje Duplje - Spominska plošča Tinetu in Stanetu Teran
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Temna granitna plošča z vklesanim posvetilom predvojnima komunistoma in prvoborcema, bratoma Tinetu in Stanetu Teran, padlima 1942 v Udinborštu. Odkrila ZB NOV Duplje na njuni rojstni hiši 24. 7. 1955.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1955, druga svetovna vojna
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Zgornje Duplje 25, po domače pri Kajžovcu. Plošča je pritrjena v južnem vogalu zahodne, obcestne fasade hiše.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Zgornje Duplje - Hiša Zgornje Duplje 29	
EŠD	16562
Ime	Zgornje Duplje - Hiša Zgornje Duplje 29
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečka hiša
Opis	Nadstropna kmečka hiša s streho dvokapnico, krito s špičakom, kamnitim pravokotnim portalom iz 1871 in okenskimi okvirji s kovanimi mrežami s križi.
Datacija	tretja četrtina 19. stol., 1871
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Zgornje Duplje 29. Hiša stoji južno od središča Zgornjih Dupelj, zahodno ob osrednji vaški poti, kjer pred njo stoji betonski napajalnik za živino.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Hiša Zgornje Duplje 35	
EŠD	16563
Ime	Zgornje Duplje - Hiša Zgornje Duplje 35
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečka hiša
Opis	Nadstropna kmečka hiša iz sredine 18. stol. Pritličje iz kamna s polkrožnim portalom in okenskimi okvirji iz tufa, kovane okenske mreže. Zahodni del nadstropja zidan, vzhodni del lesen z gankom.
Datacija	sredina 18. stol.
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Zgornje Duplje 35. Hiša stoji pravokotno na cesto, južno od središča Zgornjih Dupelj in cerkve sv. Mihaela.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Kajža Zgornje Duplje 45	
EŠD	16564
Ime	Zgornje Duplje - Kajža Zgornje Duplje 45
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kajža
Opis	Spodaj iz kamna zidana kajža, zgoraj lesena konstrukcija sten iz poloblih brun z lesenim gankom. Streha dvokapnica. Pritlični del s kamnitimi okenskimi okvirji s kovanimi mrežami. 2. polovica 18. stol.
Datacija	druga polovica 18. stol.
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Zgornje Duplje 45. Kajža stoji zahodno od cerkve sv. Mihaela v središču Zgornjih Dupelj, severno od osrednjega vaškega napajalnika za živino.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Zgornje Duplje - Cerkev sv. Mihaela	
EŠD	2832
Ime	Zgornje Duplje - Cerkev sv. Mihaela
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	podružnična cerkev, sv. Mihael
Opis	Barokizirana gotška zidana cerkev z obzidjem, prvič omenjena 1391. Enoladijska stavba s petosminsko sklenjenim prezbitერიem in zahodnim zvonikom. Renesanačna oprema, poslikava na oboku prezbitერიja 1848.
Datacija	zadnja četrtina 14. stol., 1361, 17. stol., druga četrtina 19. stol., 1848
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Cerkev stoji severno od križišča, v severnem delu naselja.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Arhovo gradišče	
EŠD	5148
Ime	Zgornje Duplje - Arhovo gradišče
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	gradišče
Opis	Na skalnem pomolu je izravnani plato, ki ga z vzhoda in severa obdaja dvojni obrambni nasip in jarek, proti jugu in zahodu pa strma pobočja. Glede na analogije je datiran v zgodnji srednji vek (6.- 7.stol.).
Datacija	zgodnji srednji vek
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Gradišče je na grebenu, ki sega iz zahodnega roba Udin Boršta, severno nad cerkvijo sv. Mihaela v Zgornjih Dupljah.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Duplje - Spominska plošča ustanovitvi gasilskega društva	
EŠD	16392
Ime	Zgornje Duplje - Spominska plošča ustanovitvi gasilskega društva
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Bronasta plošča, posvečena ustanovitvi gasilskega društva 1906. Postavilo jo je Gasilsko društvo Duplje leta 1976 ob sedemdesetletnici ustanovitve.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1976
Naselje	ZGORNJE DUPLJE
Lokacija	Zgornje Duplje 8. Plošča je pritrjena na južnem vogalu zahodne fasade gasilskega doma.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.6 ZADRAGA

Število prebivalcev:

leta 1869: 80

leta 1900: 65

leta 1931: 91

leta 1961: 79

leta 1971: 82

leta 1981: 82

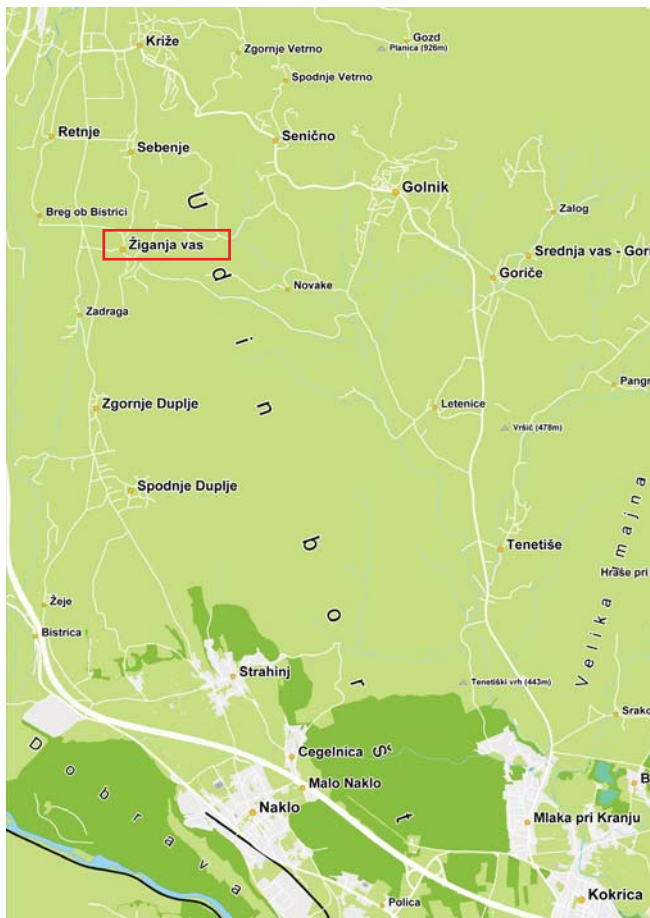
leta 1991: 95

Razpotegnjena vas severno od Zgornjih Dupelj leži na prodnati ravnini na levi strani reke Tržiške Bistrice, zahodno pod gozdnato zakraselo konglomeratno teraso Udimim borštom. Naselje se širi nad obema bregovima večinoma suhe globeli Drage. Večina zaposlenih krajanov dela v Tržiču.

Zadraga - Domačija Zadraga 2	
EŠD	16560
Ime	Zadraga - Domačija Zadraga 2
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	skupina objektov
Gesla	domačija, hiša, gospodarsko poslopje, kašča, kapelica, gostilna, sadovnjak, enojni kozolec
Opis	Domačijo (nekdaj gostilno) sestavljajo deloma podkletena nadstropna hiša (kamniti okenski okviri, kovane mreže, portal iz tufa), gospodarsko poslopje, vrhkletna kašča iz 17. stol. Celoto povezuje zid z dvema portaloma. Kapelica iz 19. stol.
Datacija	17. stol., 18. stol., 19. stol.
Naselje	ZADRAGA
Lokacija	Zadraga 2. Domačija stoji na jugovzhodnem delu razložene vasi, zahodno ob cesti Naklo - Tržič.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Zadraga - Spominsko znamenje Viktorju Kleču in Stanislavu Jancu	
EŠD	471180
Ime	Zadraga - Spominsko znamenje Viktorju Kleču in Stanislavu Jancu
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	spominsko znamenje
Opis	Delno obdelana granitna skala z vklesanim napisom, odkrita 1979 v spomin Viktorju Kleču in Stanislavu Jancu, ki sta padla na tem kraju 17.4.1945.
Datacija	
Naselje	ZADRAGA
Lokacija	Spominsko znamenje stoji nad levim bregom Tržiške Bistrice, na področju imenovanem Na Vrbicah, ki ležijo severozahodno od Zadrage.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.7 ŽIGANJA VAS

Število prebivalcev:

leta 1869: 197

leta 1900: 200

leta 1931: 229

leta 1961: 287

leta 1971: 290

leta 1981: 333

leta 1991: 420

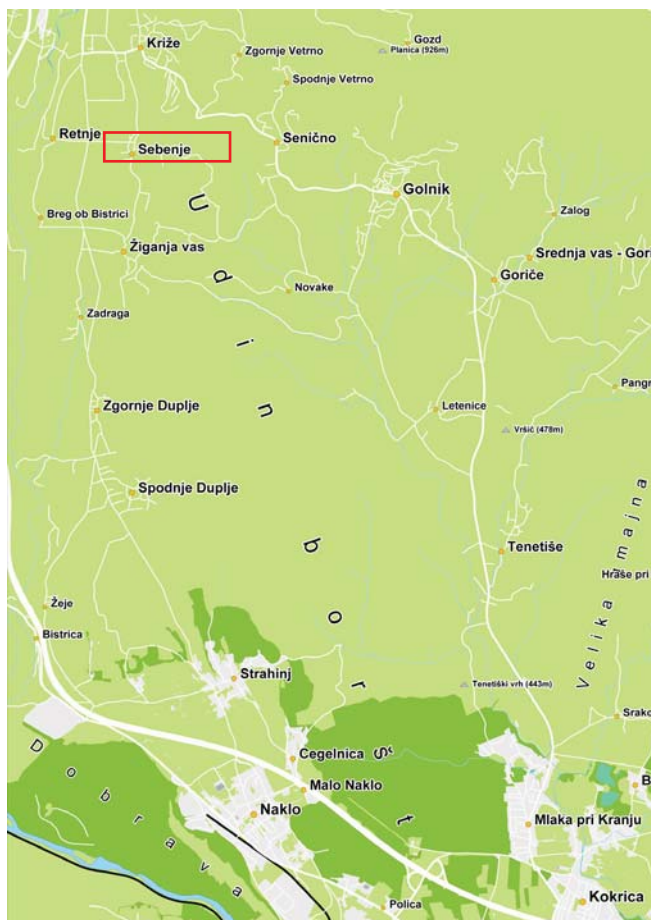
Razpotegnjena vas z gručastim jedrom leži na severu Dobrav, na stiku gozdnatega terciarnega gričevja in naplavne ravnice reke Tržiške Bistrice, na njenem levem bregu. Sestavlja jo več zaselkov. Zaselek Žiganja vas je stisnjen ob rob ravnine, Hom in Novine pa se širita na gričevje. Ladja cerkve sv. Urha, omenjene že leta 1350, je v osnovi še romanska. Freske so iz obdobja okoli leta 1400. Južno od cerkve rase mogočna vaška lipa, ki ima obseg 728 cm. Njena starost je ocenjena na 300 let. Večino

kmetijskih zemljišč obdeluje kmetijska zadruga iz Križ. Zaposleni vaščani se vozijo na delo v Tržič in Kranj.

Žiganja vas - Cerkev sv. Urha	
EŠD	1940
Ime	Žiganja vas - Cerkev sv. Urha
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	podružnična cerkev, sv. Urh
Opis	Cerkev ima ohranjen gotski prezbiterij in portal, kasneje je bila barokizirana. Na severni ladji so deloma ohranjene freske furlanskih mojstrov. Na zunanščini freske iz leta 1400 in začetka 16. stol.
Datacija	prelom 14. stol. in 15. stol., 1400, prva četrtina 16. stol., 18. stol.
Naselje	ŽIGANJA VAS
Lokacija	V vzhodnem delu vasi, ob cesti Žiganja vas - Sebenje.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Žiganja vas - Razpelo ob hiši Žiganja vas 3	
EŠD	470754
Ime	Žiganja vas - Razpelo ob hiši Žiganja vas 3
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Leseno razpelo z lesenim korpusom.
Datacija	
Naselje	ŽIGANJA VAS
Lokacija	Razpelo stoji v severovzhodnem delu Žiganje vasi, zahodno pred hišo Žiganja vas 3, oziroma vzhodno od hiše Žiganja vas 68.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Žiganja vas - Vaška lipa	
EŠD	470792
Ime	Žiganja vas - Vaška lipa
Tip	vrtnoarhitekturna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	drevo, lipa
Opis	Sredi vasi blizu cerkve raste lipa z izjemnim obsegom in slikovito izvotljenim deblom. Zasajena vrjetno na začetku 14.stol.
Datacija	
Naselje	ŽIGANJA VAS
Lokacija	Lipa stoji južno od cerkve sv. Urha, vzhodno ob cesti, ki vodi skozi Žiganjo vas.
Področja	krajinska arhitektura, dendrologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Žiganja vas - Domačija Žiganja vas 33	
EŠD	470822
Ime	Žiganja vas - Domačija Žiganja vas 33
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	stegnjen dom
Opis	Pritlični stegnjen dom, zidan iz kamna, ometana, z okenskimi okvirji iz tufa in mrežami. V nadstropju so sobe.
Datacija	
Naselje	ŽIGANJA VAS
Lokacija	Žiganja vas 33. Domačija stoji sredi Žiganje vasi, zahodno ob križiščuvaških cest, s slemenom obrnjena vzporedno s cesto.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.8 SEBENJE

Število prebivalcev:

leta 1869: 150

leta 1900: 205

leta 1931: 278

leta 1961: 342

leta 1971: 320

leta 1981: 317

leta 1991: 389

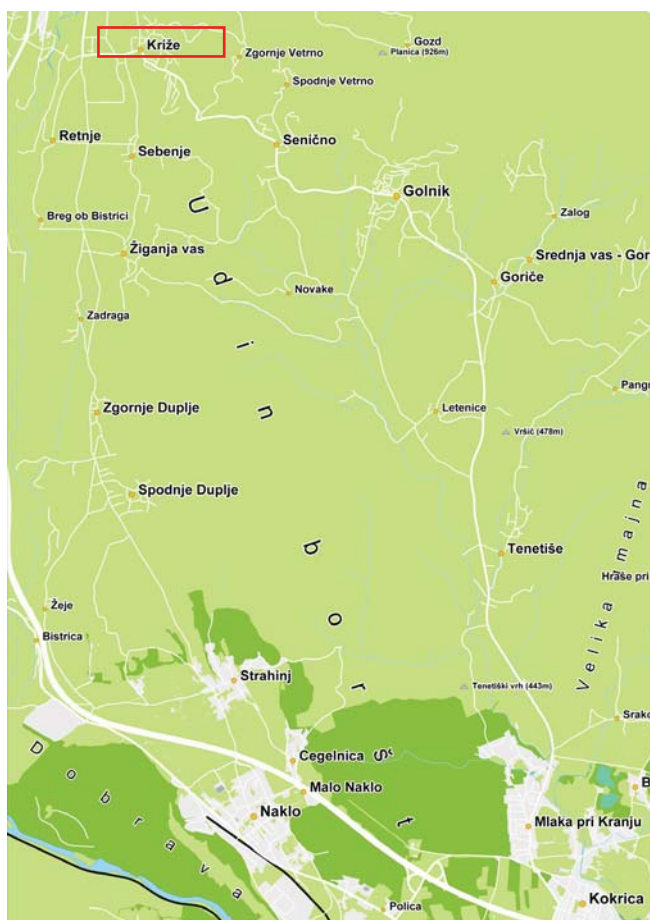

Gručasto naselje na severu Dobrav leži na naplavni ravnici ob zahodnem vznožju gozdnatega terciarnega gričevja, med Križami in Žiganjo vasjo. Na nizki vzpetini je zaselek Gorca. Manjši potočki s severa tečejo po izgonskih strugah. Na pobočju nad vasjo je več smučarskih skakalnic. V preteklosti je tu delalo več samostojnih čevljarских mojstrov.

Sebenje - Kapelica ob hiši Sebenje 38	
EŠD	25983
Ime	Sebenje - Kapelica ob hiši Sebenje 38
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa z dvokapno streho in kovanimi vrati. V niši je skupina baročno občutenih plastik: svetnik, svetnica, Marija kraljica z Jezusom in dva angela.
Datacija	druga polovica 19. stol.
Naselje	SEBENJE
Lokacija	Kapelica stoji v vzhodnem delu Sebenj, južno od hiše Sebenje 38 in zahodno od hiše Sebenje 39.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Sebenje - Vaško jedro	
EŠD	480066
Ime	Sebenje - Vaško jedro
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	vaško jedro
Opis	Gručasto zasnovano vaško jedro z zasnovo iz 18.stol., do srede 20.stol. z živo čevljarsko obrtjo, z manjšinskim deležem kmetij, s kapelicami in mokrimi travniki na vzhodnem delu. Večina hiš ima še nekaj zemlje.
Datacija	
Naselje	SEBENJE
Lokacija	Sebenje so gručasta ravninska vas na severnem delu Dobrav, med Križamina severu in Žiganjo vasjo na jugu.
Področja	urbanistična zgodovina, etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Sebenje - Gospodarsko poslopje pri domačiji Sebenje 32	
EŠD	400021
Ime	Sebenje - Gospodarsko poslopje pri domačiji Sebenje 32
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	gospodarsko poslopje, svinjak
Opis	Gospodarsko poslopje s podom, v osrednjem delu zidano, kjer so hraniliseno, v jugovzhodnem delu lesen. Na jugozahodni strani so leseni svinjaki. Streha dvokapnica.
Datacija	
Naselje	SEBENJE
Lokacija	Gospodarsko poslopje stoji pri hiši Sebenje 32 v središču starega jedra Sebenj.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Sebenje - Kapelica ob cestnem križišču	
EŠD	470757
Ime	Sebenje - Kapelica ob cestnem križišču
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa z razpelom v niši.
Datacija	
Naselje	SEBENJE
Lokacija	Kapelica stoji v zahodnem delu vasi, jugovzhono ob cestnem križišču, severozahodno pred hišo Sebenje 21 A.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.9 KRIŽE

Število prebivalcev:

leta 1869: 283

leta 1900: 357

leta 1931: 357

leta 1961: 563

leta 1971: 557

leta 1981: 674

leta 1991: 827

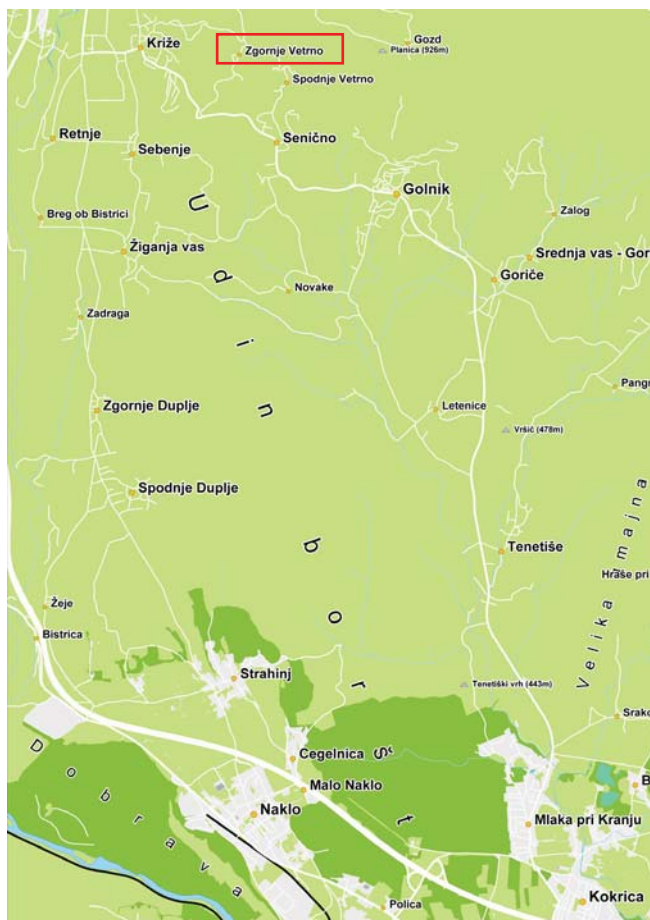
Hitro rastoče urbanizirano razpotegnjeno obcestno naselje, h kateremu spada tudi zaselek Snakovo južno od jedra, se razteza ob jugozahodnem vznožju gozdnatega grebena Kriške gore (Vrata, 1591 m), ob cesti Golnik - Tržič, južno od Pristave. Križe se prvič omenjajo okrog leta 1400. Župnijsko cerkev sv. Helene so začeli graditi leta 1810 na temeljih starejše, gotske stavbe. Kmetijstvo je vse manj pomembno. Razvita je obrt. Večina prebivalcev je zaposlena v bližnjem Tržiču.

Križe pri Trziču - Cerkev sv. Križa	
EŠD	1939
Ime	Križe pri Trziču - Cerkev sv. Križa
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnijska cerkev, sv. Križ
Opis	Sedanja cerkev je bila 1810 postavljena na mestu srednjeveške predhodnice. V notranjosti freske Fr. Wissiaka, Goetzla križev pot J. Wolfa iz 19. stol. Oprema je sočasna.
Datacija	srednji vek, prva četrtina 19. stol., 1810
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Na jugozahodnem podnožju Kriške gore in jugozahodnem robu starega naselbinskega jedra Križev, na robu polja.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Križe pri Trziču - Pokopališče	
EŠD	10131
Ime	Križe pri Trziču - Pokopališče
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	pokopališče, javni spomenik
Opis	Pokopališče ob župnijski cerkvi je nastalo v 18. stol., obdano je s kamnitim ometanim zidom. Ohranjeni so kvalitetni historični nagrobniki. Na njem je spomenik padlim v 1. svetovni vojni.
Datacija	18. stol., 19. stol., prva svetovna vojna
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Na jugozahodnem robu starega naselbinskega jedra Križ, na robu Kriškega polja, okoli župnijske cerkve.
Področja	zgodovina, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Križe - Vaško jedro	
EŠD	420477
Ime	Križe - Vaško jedro
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	vaško jedro
Opis	Obcestna vas z manjšimi in večjimi kmečkimi domovi, ohranja v vaškem jedru urbanistični vzorec in arhitekturno tipologijo 19.stol. Vas se prvič omenja okrog leta 1400. V preteklosti razvita čevljarska obrt.
Datacija	
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Križe je vas, ki se je razvila v jugozahodnem vznožju Kriške gore, ob cestah proti: Golniku na vzhodu, Pristavi na severu in ob cesti proti Gozdu.
Področja	urbanistična zgodovina, etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Križe pri Trziču - Kapelica na križišču	
EŠD	9706
Ime	Križe pri Trziču - Kapelica na križišču
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa, pozidana v prvi polovici 20. stol., v niši Marijina slika (olje na platno) T. Kralja.
Datacija	prva polovica 20. stol.
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Kapelica stoji sredi vasi, vzhodno ob križišču ceste Trzič - Golnik in stranske ceste proti župni cerkvi in Retnjam.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Križe pri Trziču - Kmečki dvorec Hladnikova 35	
EŠD	24362
Ime	Križe pri Trziču - Kmečki dvorec Hladnikova 35
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kmečki dvorec
Opis	Nadstropen zidan dvorec s petosno fasado, kamnitimi okenskimi okvirji in kovanimi mrežami, z deloma ohranjenimi železnimi polkni v pritličju, s kamnitim polkrožnim portalom iz tufa. V zatrepu južne fasade lesen gank. Dvokapna streha krita s špičakom.
Datacija	prelom 18. stol. in 19. stol.
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Hladnikova ulica 35. Hiša stoji sredi Križ, severovzhodno od cerkve, vzhodno ob cesti Golnik - Križe - Pristava.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Križe - Spominska plošča Jožetu Finku	
EŠD	470654
Ime	Križe - Spominska plošča Jožetu Finku
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Temna marmornata plošča na rojstni hiši prvoborca, partizana in borca za delavske pravice Jožeta Finka, rojenega 19.4.1916, padlega 16.4. 1942 v Udin borštu. Spominsko ploščo je 16.4.1957 odkrila ZB Križe.
Datacija	
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Planinska pot 16. Spominska plošča je vzidana na hišo sredi severne fasade.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Križe pri Tržiču - Hiša Hladnikova 23	
EŠD	26355
Ime	Križe pri Tržiču - Hiša Hladnikova 23
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	hiša, bunker, spominska plošča
Opis	Nadstropna zidana hiša z rustikalno členjeno petosno glavno fasado in litoželeznim balkonom nad vhodom. Krita z dvokapnico, bunker na južnem delu. Nekdanja orožniška postaja, na katero je bil 1.8.1941 izveden napad borcev (plošča odkrita 1984).
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol., zadnja četrtnina 20. stol., 1984, druga svetovna vojna
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Hladnikova ulica 23. Hiša stoji v severnem delu Križ, vzhodno ob cesti Senično - Križe - Pristava.
Področja	zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Križe pri Tržiču - Spomenik borcem in žrtvam NOB	
EŠD	20908
Ime	Križe pri Tržiču - Spomenik borcem in žrtvam NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Pravokotni plato z marmornato zvezdo z imeni dvainosemdesetih padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja iz Križ in okolice, postavljen 1956. Plastika iz varjenega orožja (T. Svetina, 1971).
Datacija	tretja četrtnina 20. stol., 1956, 1971, druga svetovna vojna
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Prvotno je spomenik stal pred združnim domom v Križah, zdaj stoji zahodno pred osnovno šolo v Križah.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Križe - Spominska plošča posvetovanju Tržiških komunistov	
EŠD	470655
Ime	Križe - Spominska plošča posvetovanju Tržiških komunistov
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča, kraj zgodovinskega dogodka
Opis	Marmornata plošča s kovinskim napisom posvečena posvetovanju tržiških komunistov maja 1938. Spominsko ploščo odkril 1977 Občinski odbor Zveze komunistov Tržič.
Datacija	
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Snakovška 53. Spominska plošča je pritrjena na severno fasado, v severozahodnem delu.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.10 ZGORNJE VETRNO

Število prebivalcev:

leta 1869: 52

leta 1900: 44

leta 1931: 52

leta 1961: 47

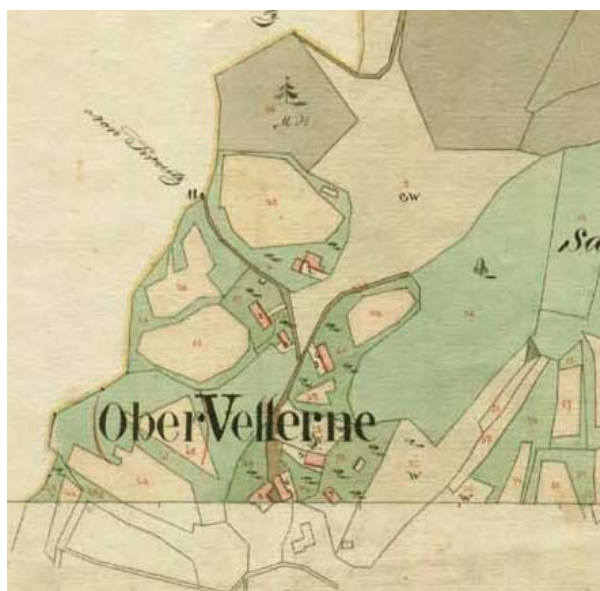
leta 1971: 34

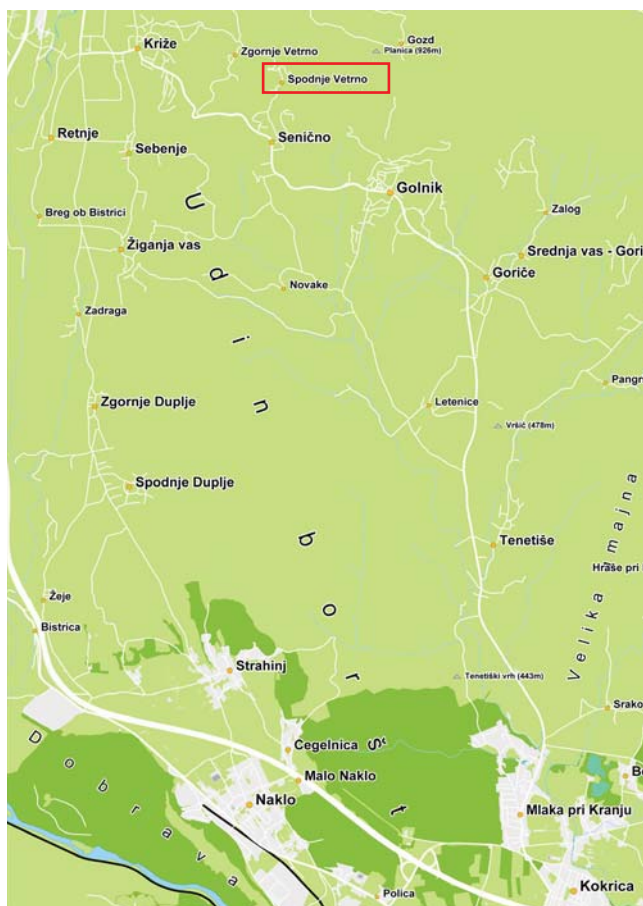
leta 1981: 29

leta 1991: 43

Razloženo naselje leži na prisojnem gozdnatem jugozahodnem pobočju Kriške gore (Vrata, 1591 m), na prehodu v terciarno gričevje Dobrav, nad Križami in Seničnim. Med domačijami je nekaj počitniških hišic in lovška koč. Iz vasi je izjemno lep razgled proti jugu na Dobrave.

8.4.11 SPODNJE VETRNO

Število prebivalcev:

leta 1869: 43

leta 1900: 54

leta 1931: 50

leta 1961: 38

leta 1971: 28

leta 1981: 21

leta 1991: 37

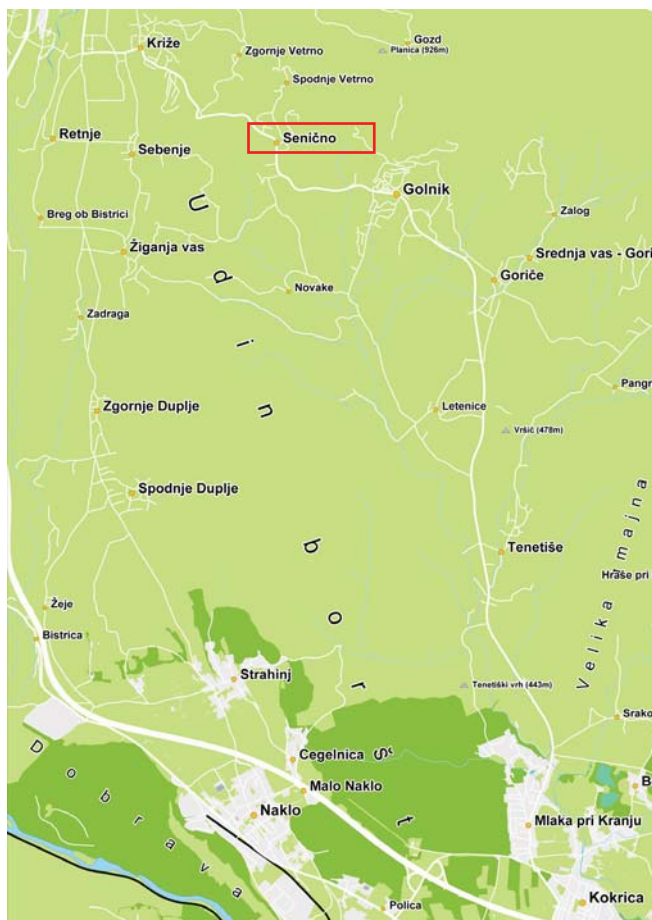
Razložena vasica na severu Dobrav leži na jugozahodnem pobočju z gozdom porasle Kriške gore (Vrata, 1591 m), na prehodu v terciarno gričevje, severno nad Seničnim. Iz vasi je lep razgled na Dobrave.

Spodnje Vetrno - Domačija Spodnje Vetrno 1	
EŠD	420478
Ime	Spodnje Vetrno - Domačija Spodnje Vetrno 1
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	domačija
Opis	Domačija z nadstropno zidano stanovanjsko hišo, ter delno zidano delnoleseno gospodarsko poslopje. Stanovanjska hiša s kamnitimi okenskimi okvirji, z lesenim zatrepom in dvokapno streho.
Datacija	
Naselje	SPODNJE VETRNO
Lokacija	Spodnje Vetrno 1. Domačija stoji južno pred vasjo, zahodno ob cesti Senično - Spodnje Vetrno.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Spodnje Vetrno - Spominska plošča Miranu Cizlju	
EŠD	470688
Ime	Spodnje Vetrno - Spominska plošča Miranu Cizlju
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Svetla marmornata plošča posvečena Miranu Cizlju častniku Kranjske čete Gorenjskega odreda padlega 18.1.1944. Spominsko ploščo je odkril Alpinistični odsek Planinske zveze Slovenije 5.8.1963.
Datacija	
Naselje	SPODNJE VETRNO
Lokacija	Spodnje Vetrno 1. Spominska plošča je vzidana na vzhodni fasadi novejših hiš.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Vetrno - Spominsko znamenje Viktorju Uzarju - Sašku	
EŠD	470686
Ime	Zgornje Vetrno - Spominsko znamenje Viktorju Uzarju - Sašku
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	spominsko znamenje
Opis	Temna marmornata plošča v zidanem okvirju posvečena Viktorju Uzarju - Sašku, ki so ga 13.7.1943 belogardisti ujeli pri Jakšetovem kozolcu v Zgornjem Vetrnem in ga ubili. Spominsko znamenje postavila ZB Križe.
Datacija	
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Spominsko znamenje stoji severno ob poti, ki povezuje Spodnje Vetrno z Zgornjim Vetrnim, pri Jakšetovem kozolcu.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Zgornje Vetrno - Znamenje pod vasjo	
EŠD	470763
Ime	Zgornje Vetrno - Znamenje pod vasjo
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	znamenje
Opis	Leseno znamenje izdelal Perko Gašper z lesenim polnilom med krakoma križa in dvokapno streho krito s skodlami. Na leseni poslikani tabli motiv Drvice ljubljene pomočnice in pod njo napis 1883-1995.
Datacija	
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Znamenje stoji vzhodno ob cesti v Zgornje Vetrno, južno pred vasjo.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Vetrno - Razpelo v gozdu	
EŠD	470764
Ime	Zgornje Vetrno - Razpelo v gozdu
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Leseno razpelo s korpusom iz 19.stol.
Datacija	
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Razpelo stoji v gozdu zahodno od hiš Zgornje Vetrno 15 in 18.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Zgornje Vetrno - Spominska plošča Jerneju Slaparju	
EŠD	20916
Ime	Zgornje Vetrno - Spominska plošča Jerneju Slaparju
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Marmornata plošča je posvečena prvoborcu Jerneju Slaparju, ki je padel 21.1.1942 kot borec Cankarjevega bataljona pri Kosu na Ojstrem vrhu. Plošča na Slaparjevi rojstni hiši je bila odkrita 27.7.1957.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1957, druga svetovna vojna
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Plošča je pritrjena na zahodnem vogalu južne fasade hiše Zgornje Vetrno 7.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Zgornje Vetrno - Spominska plošča zboru aktivistov OF in borcev NOB	
EŠD	470692
Ime	Zgornje Vetrno - Spominska plošča zboru aktivistov OF in borcev NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka, spominska plošča
Opis	Lesena plošča s kovinskimi črkami posvečena zboru borcev in aktivistov OF iz Tržiča in okolice, ki je bil 31.7.1941 v Primožkovi gmajni in soše tisto noč odšli na prve oborožene akcije. Zveza borcev Tržič 1983.
Datacija	
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Zgornje Vetrno 30. Spominska plošča je na sredi južne fasade lovske koče.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.12 SENIČNO

Število prebivalcev:

leta 1869: 119

leta 1900: 144

leta 1931: 157

leta 1961: 166

leta 1971: 136

leta 1981: 166

leta 1991: 212

Razloženo naselje z gručastim jedrom leži v severnem delu terciarnega gričevja Dobrav, ob južnem vznožju Kriške gore (Vrata, 1591 m), med Golnikom in Križami. Novejše hiše se širijo na prisojno pobočje proti severu. Večina krajanov dela v Tržiču. Vzhodno od vasi so ostanki srednjeveškega gradu. Gotska cerkev sv. Jerneja s freskami se omenja leta 1340.

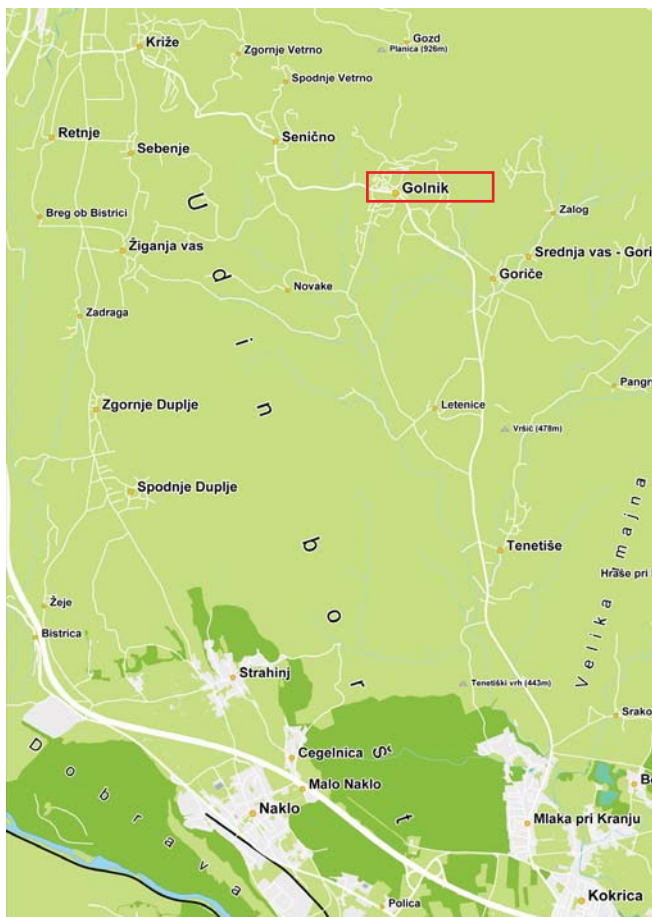
Senično - Vaško jedro	
EŠD	9536
Ime	Senično - Vaško jedro
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	vaško jedro
Opis	Gručasto vaško jedro z večinoma nadstropnimi zidanimi kmečkimi hišami in gospodarskimi poslopji postavljenimi vzporedno ob vaški poti. Lipa in cerkev sv. Jerneja, ki se omenja 1340, sta dominantni sredi vasi.
Datacija	druga četrtina 14. stol., 1340, 16. stol., 1526, 18. stol., 19. stol.
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Senično leži na severnem delu Dobrav, ob južnem vznožju Kriške gore, med Golnikom in Križami.
Področja	urbanistična zgodovina, etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Znamenje ob cesti proti cerkvi	
EŠD	25982
Ime	Senično - Znamenje ob cesti proti cerkvi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	znamenje
Opis	Leseno znamenje z dvokapno streho s sliko sv. Jerneja in sv. Florjana na lesu. Obnovljeno.
Datacija	19. stol., zadnja četrtina 20. stol.
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Znamenje stoji južno ob cesti proti cerkvi in skozi vas, južno od hiše Senično 10.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Hiša Senično 10	
EŠD	470813
Ime	Senično - Hiša Senično 10
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	vrhkletna hiša
Opis	Vrhkletna pritlična hiša s klasično frčado in izkoriščenim podstrešjem, zidana iz kamna in opeke, iz sredine 19. stol. Vkopana v breg, s slemenom vzporedno s cesto.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Senično 10. Hiša stoji v zahodnem delu vaškega jedra, severno ob cesti, ki pelje v vas.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Senično - Hiša Senično 16	
EŠD	470815
Ime	Senično - Hiša Senično 16
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	hiša
Opis	Nadstropna zidana hiša z dvokapno streho krito z bobrovcem, s kamnitimvhodnim portalom s preklado, datiran z letnico 1839 iz tufa in s kamnitimi okenskimi okviri iz tufa s kovanimi mrežami.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Senično 16. Hiša stoji v vaškem jedru, v južnem nizu, južno od cerkve sv. Jerneja.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Domačija Senično 19	
EŠD	470816
Ime	Senično - Domačija Senično 19
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	skupina objektov
Gesla	vzporedna domačija, kmečka hiša, gospodarsko poslopje
Opis	Nadstropna zidana hiša z dvokapno streho, s prezračevalniki v zatrepu, z opečnatimi rozetami nad venčnim zidcem in z vhodnim portalom iz tufa iz 1871. Nadstropno zidano gospodarsko poslopje s hlevom in senikom.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Senično 19. Domačija stoji v vaškem jedru, jugovzhodno od cerkve sv. Jerneja.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Gospodarsko poslopje pri hiši Senično 21	
EŠD	470817
Ime	Senično - Gospodarsko poslopje pri hiši Senično 21
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	gospodarsko poslopje
Opis	Vrhkletno, spodaj zidano iz kamna, zgoraj leseno gospodarsko poslopje s podom, z dvokapno streho in z mostovžem.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Gospodarsko poslopje v sklopu domačije Senično 21 stoji nad potokom v grapi na zahodnem robu vaškega jedra.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Senično - Domačija Senično 15	
EŠD	470814
Ime	Senično - Domačija Senično 15
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	dom na vogel
Opis	Nadstropna podkletena zidana hiša z dvokapnico, z opečnatimi rozetami v zatrepu, vhodni portal iz tufa datiran z letnico 1863 in s polkrožnobiforo na vhodom. Hiše se drži nadstropno zidano gospodarsko poslopje.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Senično 15. Domačija stoji sredi vaškega jedra, v južnem nizu, južno od cerkve sv. Jerneja.
Področja	etnologija
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Cerkev sv. Jerneja	
EŠD	1941
Ime	Senično - Cerkev sv. Jerneja
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	podružnična cerkev, sv. Jernej
Opis	Barokizirana ladja, z gotskim zvezdasto obokanim prezbiterijem iz okoli 1455; v njem freske istrske smeri (okoli 1500). Na južni fasadi freski Križanja in sv. Krištofa (1490-1500). Obzidje s portalom.
Datacija	sredina 15. stol., prelom 15. stol. in 16. stol., 18. stol.
Naselje	SENIČNO
Lokacija	V severovzhodnem delu vasi ob stranski vaški poti na Spodnje Veterno je cerkev z obzidjem.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Ruševine gradu Gutenau	
EŠD	17791
Ime	Senično - Ruševine gradu Gutenau
Tip	arheološka dediščina
Obseg	območje
Gesla	ruševina, grad
Opis	Ruševine stolpastega gradu omenjanega med leti 1253 - 1428. Izravnani greben je od pobočja ločen z dvema obrambnima jarkoma, zaključuje pa se z ostanki pravokotnega stolpa. Med jarki in ostanki stolpa je plato nekdanjega dvorišča.
Datacija	tretja četrtina 13. stol., 1253
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Stolpast grad je stal na gozdnatem grebenu, jugovzhodno od Seničnega.
Področja	arheologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Senično - Spominska plošča borcem NOB	
EŠD	20914
Ime	Senično - Spominska plošča borcem NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Marmornata plošča z vklesanimi imeni osmih borcev iz Seničnega in okolice, padlih med narodnoosvobodilnim bojem, vgrajena v zidani kamniti okvir. Postavila jo je Zveza borcev Križe 5.8.1963.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1963, druga svetovna vojna
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Spominska plošča je pritrjena na jugozahodni fasadi Doma družbenih organizacij, Senično 30.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Razpelo	
EŠD	470760
Ime	Senično - Razpelo
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Leseno razpelo z lesenim polihromiranim korpusom.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Razpelo stoji severno nad vasjo, na vzhodni strani ceste Senično - Spodnje Veterno.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Senično - Lokacija kapelice	
EŠD	470761
Ime	Senično - Lokacija kapelice
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razvalina, kapelica
Opis	Danes ohranjeni samo še temelji iz opeke do osemdesetih let 20.stol. zidane kapelice zaprtega tipa, s štirikapno streho, s stebroma ob niši in s fresko poslikavo niše in zunanjščine slikarja Janeza Gosarja.
Datacija	
Naselje	SENIČNO
Lokacija	Kapelica je stala južno pod cesto Golnik - Križe, severozahodno od Seničnega.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Senično - Kapelica ob cesti v Križe	
EŠD	25981
Ime	Senično - Kapelica ob cesti v Križe
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana neogotska kapelica kvadratnega tlorisa, zaprtega tipa s piramidasto zalomljeno štirikapno streho. V niši nad zidano menzo lesen križ z velikim polihromiranim lesenim korpusom. Stranski niši sta fresko poslikani. Niša je zaprta s kovanimi vrati.
Datacija	druga polovica 19. stol.
Naselje	ZGORNJE VETRNO
Lokacija	Kapelica stoji severno ob cesti Golnik - Križe, zahodno od Seničnega.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Sleme pri Seničnem - Spominsko znamenje sklepu o pričetku upora	
EŠD	5162
Ime	Sleme pri Seničnem - Spominsko znamenje sklepu o pričetku upora
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka, spominsko znamenje
Opis	Obležje je posvečeno sprejetju sklepa o oboroženem upor v Kranjskem okrožju 22.7.1941. Avtor 1985 postavljenega marmornatega stebra v obliki zvezde je arhitekt Vojteh Ravnikar.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1985, druga svetovna vojna
Naselje	KRIŽE
Lokacija	Spominsko znamenje stoji južno ob cesti Križe - Senično.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.13 GOLNIK

Število prebivalcev:

leta 1869: 138

leta 1900: 132

leta 1931: 388

leta 1961: 844

leta 1971: 890

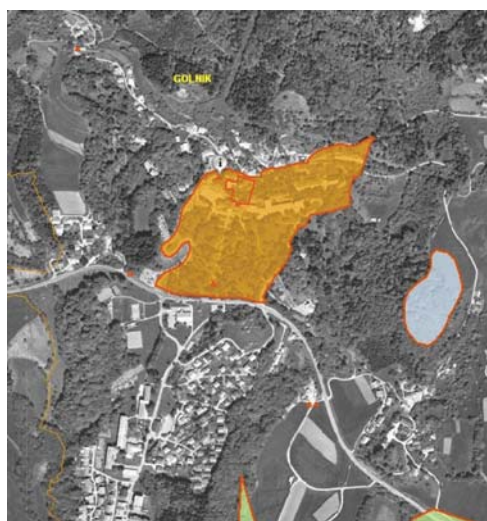
leta 1981: 1061

leta 1991: 1015

Razloženo urbanizirano naselje z gručastim jedrom je krajevno središče, prvič omenjeno leta 1399, in leži ob južnem vznožju podolgovatega gorskega grebena Kriške gore (Vrata, 1591 m), na prehodu v terciarno gričevje in konglomeratne terase Dobrav. V 16. stoletju so tu zgradili graščino, iz katere je leta 1917 začelo nastajati zdravilišče, danes imenovano Univerzitetni inštitut za pljučne bolezni in tuberkulozo. Po ustanovitvi zdravilišča se je kraj zelo povečal. Južno od ceste se proti gozdnati

konglomeratni terasi Udinemu borštu ob potoku Parovnici in njegovih pritokih razteza odprt svet, kjer so polja in zamočvirjeni travniki. Na Golniku sta umrla kiparja Karla Bukovec (1895 - 1957) in France Gorše (1897 - 1967).

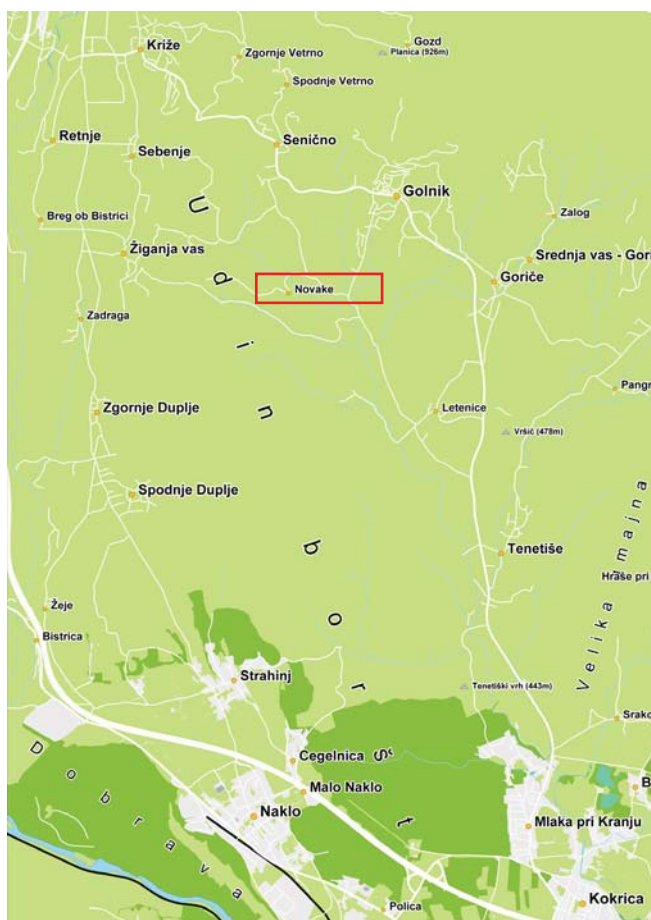

Golnik - Spominska plošča Izidorju Rodetu	
EŠD	480140
Ime	Golnik - Spominska plošča Izidorju Rodetu
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Granitna plošča s kovinskimi črkami, posvečena Izidorju Rodetu-Riku, namestniku komandirja prve čete Kamniškega bataljona, ki ga je ustrelil nemški žandar 27.5.1943 ob poskusu reševanja ranjene Ančke Rode.
Datacija	druga svetovna vojna
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Golnik 36. Spominska plošča je pritrjena na južni fasadi severnega niza stavb bolnišnice na Golniku.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Zdravilišče Golnik	
EŠD	13004
Ime	Golnik - Zdravilišče Golnik
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	območje
Gesla	zdravilišče, zdraviliški objekt, bolnišnica, zdraviliški park, vodnjak, stopnišče
Opis	Zdravilišče z osrednjim zdraviliškim objektom iz leta 1922, ter sočasno osno zasnovan parter parka, obdan s parkovnim gozdom. Arhitekt I. Vurnik.
Datacija	prva četrtina 20. stol., 1922
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Zdravilišče z zdraviliškim parkom je v severnem delu Golnika, severno nad cesto Kranj - Golnik - Križe.
Področja	umetnostna zgodovina, krajinska arhitektura, urbanistična
Varstvo	zgodovina
Zavod	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Grad Golnik	
EŠD	480149
Ime	Golnik - Grad Golnik
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grad s parkom
Opis	Dvonadstropni grad z enotno oblikovano zunanjščino nastalo po 1640 za čas Gallenfelsov. Notranje arkadno dvorišče, stolpa, terasast parter, gotsko renesančni portal iz 16. stol. in baročno kamnoseško okrasje.
Datacija	
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Grad stoji na pobočju v severnem delu Golnika, v sklopu bolnišnice Golnik, severno nad zdraviliškim parkom in novim delom naselja.
Področja	Grad nima hišne številke.
Varstvo	umetnostna zgodovina, krajinska arhitektura
Zavod	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Golnik - Spomenik partizanski saniteti v parku	
EŠD	20697
Ime	Golnik - Spomenik partizanski saniteti v parku
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Spomenik v obliki kvadra iz svetlega marmorja je posvečen partizanski saniteti. Avtor spomenik iz leta 1981 je Lojze Gostiša.
Datacija	zadnja četrtna 20. stol., 1981, druga svetovna vojna
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Spomenik stoji v zdraviliškem parku, južno od bolnišnice Golnik, severno nad cesto Kranj - Golnik - Križe.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Spomenik vstaji na Golniku in okolici	
EŠD	20675
Ime	Golnik - Spomenik vstaji na Golniku in okolici
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Obelisk iz svetlega marmorja zaznamuje kraj zbora aktivistov in sprejetja sklepa o pričetku vstaje na Golniku in v okolici 31.7.1941. Avtor spomenika je Lojze Gostiša, postavljen je bil 1981.
Datacija	zadnja četrtna 20. stol., 1981, druga svetovna vojna
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Spomenik stoji severno ob cesti Golnik - Senično, jugozahodno od bolnišnice in parka na Golniku.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Arheološko najdišče Laznikarjeva zijalka	
EŠD	5559
Ime	Golnik - Arheološko najdišče Laznikarjeva zijalka
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	lovska postaja
Opis	V jami je bila mlajšepaleolitska lovska postaja. Izkopani so bili ostanki ognjišča, kamniti artefakti in kosti jamskega medveda.
Datacija	mlajši paleolitik
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Na južnem pobočju Kriške gore, severovzhodno od Golnika in pod vasjo Gozd pri Tržiču.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Golnik - Matičkovo slopno znamenje	
EŠD	26800
Ime	Golnik - Matičkovo slopno znamenje
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	slopno znamenje
Opis	Zidano baročno poslikano slopno znamenje z leseno piramidasto streho, krito s škodlami. V osrednji niši vzidan kamnit polihromiran gotski sklepnik, ki upodablja Marijo z Jezusom. V spodnjih in zgornjih nišah ostanki baročne poslikave, 1958 preslikano.
Datacija	15. stol., 18. stol., tretja četrtina 20. stol., 1958
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Slopno znamenje stoji severovzhodno od kompleksa bolnišnice Golnik, pod sadovnjakom, vzhodno od cestnega križišča, jugozahodno od hiše Golnik 13A.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Malijevo gradišče	
EŠD	5558
Ime	Golnik - Malijevo gradišče
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	naselbina, gradišče
Opis	Ovalna vzpetina nad vasjo z izravnanim obsežnim vrhom ter strmimi pobočji na vseh straneh. Rezultati sondiranja kažejo poselitev v mlajši kamni dobi (konec 3. tisočletja pr.n.št.) in v antiki (2. stol.).
Datacija	mlajši neolitik, zgodnja rimska doba
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Hrib Gradiše je vzhodno nad Golnikom z umetno izravnanim naselbinskim platojem na vrhu in z terasami na severnem pobočju.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Spomenik petim talcem	
EŠD	20676
Ime	Golnik - Spomenik petim talcem
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Marmornati kvader s kovinskim napisom je postavljen na kraju, kjer je bilo 10.7.1942 ustreljenih pet talcev. Avtor spomenika je Lojze Gostiša, postavljen je bil 1981.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1981, druga svetovna vojna
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Spomenik stoji zahodno ob cesti Kranj - Golnik, na vzhodnem robu naselja, jugovzhodno od hiše Golnik 5.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Golnik - Malijeva kapelica	
EŠD	20696
Ime	Golnik - Malijeva kapelica
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica kvadratnega tlorisa, s plitvo obokano nišo. Krita je s piramidasto streho s trikotnimi čeli, postavljena je bila v prvi polovici 19. stol. Izvirna poslikava je bila preslikana (F. de Guchi, 1995). Kovana vrata.
Datacija	prva polovica 19. stol.
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Kapelica stoji na zahodni strani ceste Kranj - Golnik, na jugovzhodnem robu naselja in vzhodno od hiše Golnik 5.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Golnik - Slopno znamenje	
EŠD	20698
Ime	Golnik - Slopno znamenje
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	slopno znamenje
Opis	Zidano slopno znamenje s piramidasto leseno streho in plitvimi, ovalno zaključenimi nišami. Izvirna poslikava je ohranjena pod beleži.
Datacija	18. stol.
Naselje	GOLNIK
Lokacija	Slopno znamenje stoji severozahodno od bolnišnice na Golniku, severno ob poti k Ribnikarju, južno od hiše Golnik 32.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.14 NOVAKE

Število prebivalcev:

leta 1869: 22

leta 1900: 30

leta 1931: 22

leta 1961: 12

leta 1971: 13

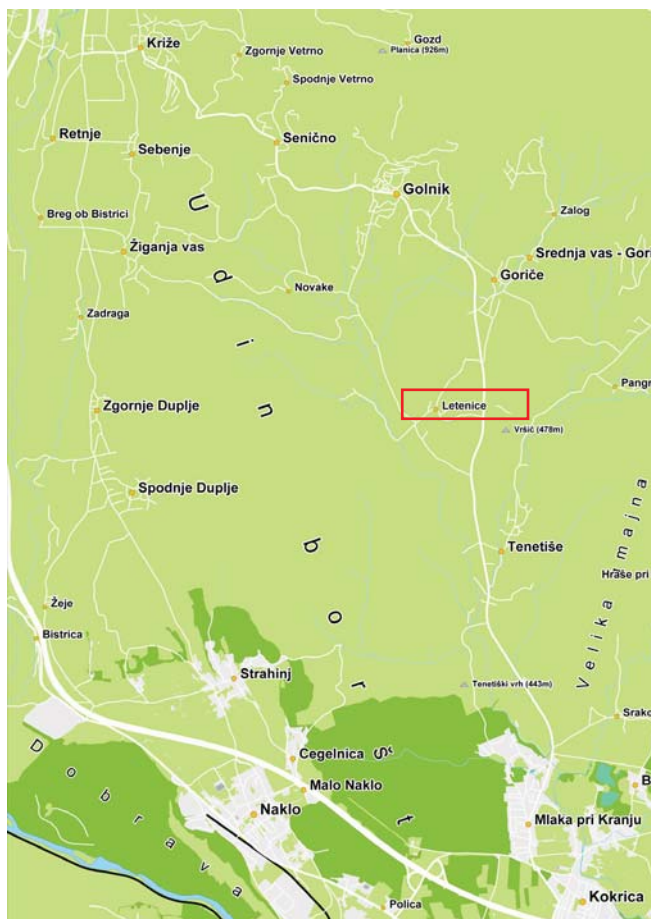
leta 1981: 17

leta 1991: 19

Razložena vasica na severu Dobrav leži na ravnici ob vzhodnem robu gozdnatega terciarnega gričevja, južno od Senična. V potok Parovnico se stekajo vode z vlažnega zemljišča. Ob cesti, ki vodi od ceste Golnik - Tržič do prometno odmaknjenega naselja, raste skupina zavarovanih hrastov.

8.4.15 LETENICE

Število prebivalcev:

leta 1869: 125

leta 1900: 81

leta 1931: 91

leta 1961: 103

leta 1971: 90

leta 1981: 84

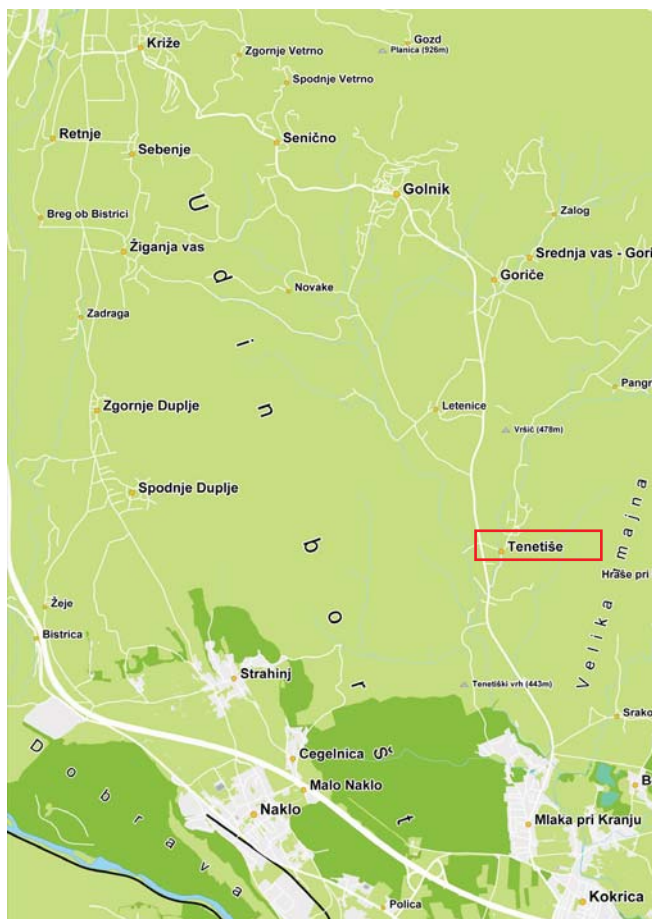
leta 1991: 94

Razložena vas z gručastim jedrom in zaselkoma Zavodo in Kamnjekom na zahodu leži na valovitem svetu Dobrav, v bližini potoka Parovnice. Umaknjena je zahodno od ceste Tenetiše - Golnik. Okoliški travniki in polja so mokrotni. Jugozahodno od naselja je na robu gozdne konglomeratne terase Udinega boršta Klemenčevo gradišče z zgodnesrednjeveško utrjeno postojanko.

Letenice - Razpelo ob cesti	
EŠD	20702
Ime	Letenice - Razpelo ob cesti
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ z dvokapno leseno streho, pokrito s pločevino. Kraki križa so dekorativno obdelani. Polikromiran lesen korpus. Druga polovica 19. ali začetek 20. stol.
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	LETENICE
Lokacija	Razpelo stoji vzhodno ob cesti Kranj - Golnik, ob cestnem križišču, ki vodi v Letenice.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Letenice - Spomenik padlim borcem Kokrške čete	
EŠD	5154
Ime	Letenice - Spomenik padlim borcem Kokrške čete
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Spomenik petim borcem Kokrške čete ustreljenim v Letencah 16.4.1942 ob preboju iz obkoljenega Udin boršta. Avtorja spomenika sta arh. Vojteh Ravnikar in Irena Černič. Odkrit 1985.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1985, druga svetovna vojna
Naselje	LETENICE
Lokacija	Severno od križišča poti, v jugozahodnem delu vasi.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Letenice - Spomenik NOB	
EŠD	480148
Ime	Letenice - Spomenik NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Granitni steber v obliki zvezde, posvečen petim borcem Kokrškega odreda, padlih 16. 4. 1942. Avtor arhitekt Vojteh Ravnikar 1985.
Datacija	
Naselje	LETENICE
Lokacija	Spomenik stoji na jugozahodnem robu Latenic, severno ob križišču vaških cest, v spominskem parku Udin Boršt.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.16 TENETIŠE

Število prebivalcev:

leta 1869: 170

leta 1900: 141

leta 1931: 156

leta 1961: 202

leta 1971: 212

leta 1981: 286

leta 1991: 342

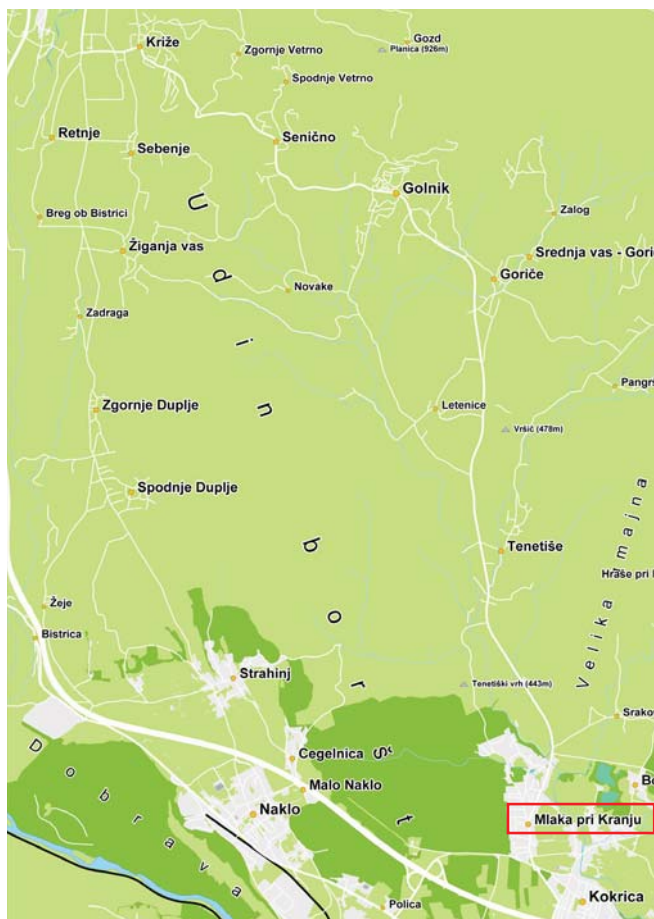

Razpotegnjeno, deloma gručasto, deloma obcestno naselje sredi Dobrav, severno od Mlake pri Kranju, sestavljat dela Spodnje in Zgornje Tenetiše. Leži na vlažni ravnini ob potoku Stražnici med gozdnatima konglomeratnima terasama Udimim borštom in Veliko Gmajno. Potok se pod naseljem izliva v Parovnico. Na Udimem borštu je urejeno odlagališče odpadkov. Baročna cerkev sv. Dominika ima lepo lego na severnem robu vasi. Kraj je dobil ime po

tenetišču, to je lovskem revirju.

Tenetiše - Spominsko znamenje NOB	
EŠD	14709
Ime	Tenetiše - Spominsko znamenje NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	spominsko znamenje
Opis	Naravna skala s stebriči z verigo, ter z imeni sedmih padlih borcev na območju Tenetiš. Postavljeno po drugi svetovni vojni.
Datacija	druga polovica 20. stol., druga svetovna vojna
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	Spominsko znamenje stoji severno ob križišču cest oziroma vzhodno ob cesti Kranj - Golnik, zahodno ob cesti Tenetiše - Trstenik.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Tenetiše - Razpelo ob poti k cerkvi	
EŠD	14708
Ime	Tenetiše - Razpelo ob poti k cerkvi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ z ovalno - polkrožno leseno streho, krito s pločvino. Med kraki križa je leseno polnilo. Polihromiran lesen korpus. Iz 19. ali 20. stoletja.
Datacija	19. stol., 20. stol.
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	Razpelo stoji južno ob vznožju vzpetine s cerkvijo, severno ob poti k cerkvi, vzhodno od lokalne ceste Tenetiše -Trstenik.
Področja	umetnostna zgodovina, etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Tenetiše - Cerkev sv. Dominika	
EŠD	2605
Ime	Tenetiše - Cerkev sv. Dominika
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	podružnična cerkev, sv. Dominik
Opis	Cerkvena arhitektura s pravokotno, v jedru še srednjeveško ladjo in tristrano sklenjenim gotskim prezbiterijem (ohranjen figuralni sklepnik s podobo sv. Krištofa). Baročen zvonik in barokizirana notranjost.
Datacija	pozni srednji vek, 18. stol.
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	Cerkev stoji na vzpetini nad severnim delom Tenetiš, vzhodno nad cesto Tenetiše - Trstenik.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.17 MLAKA

Število prebivalcev:

leta 1869: 77

leta 1900: 80

leta 1931: 107

leta 1961: 220

leta 1971: 425

leta 1981: 615

leta 1991: 1337

Urbanizirano gručasto naselje leži na vlažnem zemljišču severno od Kranja, ob skrajnem jugovzhodnem robu zakrasele gozdnote konglomeratne terase Udinega boršta. Južni, novejši del naselja se imenuje Nedeljska vas. Na vzhodu teče potok Kokrica. V bližini so našli manjše staroslovansko grobišče. Število prebivalcev je od leta 1961 izjemno hitro naraščalo. Večina jih je zaposlena v bližnjem Kranju.

8.4.18 KOKRICA

Število prebivalcev:

leta 1869: 303

leta 1900: 288

leta 1931: 300

leta 1961: 995

leta 1971: 1537

leta 1981: 1983

leta 1991: 1578

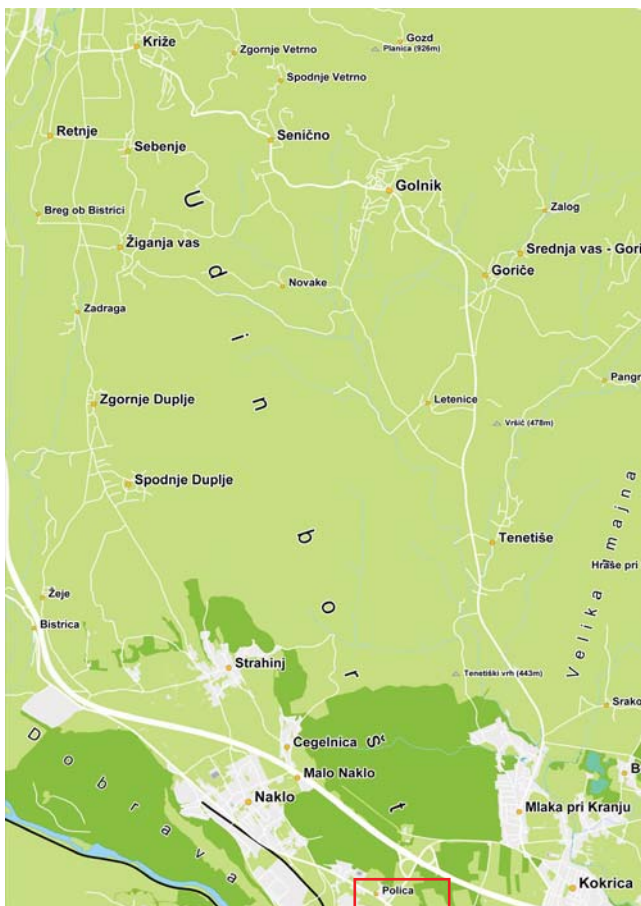
Večje urbanizirano in hitro rastoče gručasto naselje leži na južnem robu Dobrav, ob istoimenskem potoku, ki se v spodnjem toku imenuje Rupovščica. Kraj se je razvil na vlažnem zemljišču severno od Kranja. Stoji ob križišču cest, ki vodijo na Golnik, v Naklo, Predvdvor in Predoslje, severno od polovične avtoceste Kranj - Bistrica, tik ob njej. Prvič se omenja leta 1399. Kokrica postaja predmestje Kranja. Prebivalci so zaposleni v Kranju. Razvita je obrt. V naselju je župnijska cerkev sv. Lovrenca.

Kokrica - Spominska plošča Francu Pestotniku-Aljoši	
EŠD	20684
Ime	Kokrica - Spominska plošča Francu Pestotniku-Aljoši
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Granitna plošča je posvečena Francu Pestotniku-Aljoši, članu okrožne komisije varnostno obveščevalne službe, ki je padel na tem kraju 8.12.1943. Ploščo je odkrila ZB NOV Kokrica 1960.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1960, druga svetovna vojna
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Spominska plošča je pritrjena na jugovzhodnem vogalu hiše Cesta na Brdo 47.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Kokrica - Spomenik miru in prijateljstva	
EŠD	400667
Ime	Kokrica - Spomenik miru in prijateljstva
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	javni spomenik
Opis	Litoželezna skulptura tesno hrbtno objetih štirih figur, ki v nebo spuščajo golobe - simbol miru in prijateljstva, stoječih na okroglem betonskem podstavku. Avtor J. Volarič, 1983.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1983
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Skulptura stoji sredi Kokrice, zahodno ob cesti Kranj - Predoslje, južno od hiše Cesta na Brdo 47.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Kokrica - Kulturni dom	
EŠD	400665
Ime	Kokrica - Kulturni dom
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kulturni dom, spominska plošča
Opis	Nadstropna zidana stavba pravokotnega tlorisa zgrajena 1959 kot Dom kulture, s spominsko ploščo dvandvajsetim padlim domačinom med NOB.
Datacija	
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Cesta na Brdo 30. Kulturni dom stoji v osrednjem delu Kokrice, vzhodnoob cesti Kranj - Predoslje. Spominska plošča je na severnem delu zahodno fasadi, ob vhodu v Kulturni dom.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Kokrica - Kapelica na cestnem križišču proti Ilovki	
EŠD	20693
Ime	Kokrica - Kapelica na cestnem križišču proti Ilovki
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Historicistična kapelica, odprtega tipa, s piramidasto streho, krito s škrljem. V njej je razpelo s polikromiranim korpusom. Je iz druge polovice 19. stoletja. Poslikava F. Petrič 1982.
Datacija	druga polovica 19. stol.
Naselje	ILOVKA
Lokacija	Kapelica stoji južno od ceste Kranj - Predoslje, na križišču lokalnih poti v smeri Kokrica - Ilovka, nasproti skupine hiš Cesta na Brdo 64 in 68.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Kokrica - Spominska plošča Francu Mraku	
EŠD	20694
Ime	Kokrica - Spominska plošča Francu Mraku
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Bronasta plošča z napisom in reliefom partizana, ki kliče v boj, posvečena Francu Mraku, aktivistu OF. Ustreljen je bil kot talec 1942 v Begunjah. Avtor je slikar M. Belec, odkrila ZB NOV Kokrica 1954.
Datacija	tretja četrtina 20. stol., 1954, druga svetovna vojna
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Spominska plošča je pritrjena na sredini južne fasade hiše Cesta na Brdo 57, kjer je Franc Mrak živel.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Kokrica - Cerkev sv. Lovrenca	
EŠD	1896
Ime	Kokrica - Cerkev sv. Lovrenca
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnijska cerkev, sv. Lovrenc
Opis	Od prvotne cerkve iz leta 1868 sta ohranjena zvonik in obokana ladja pravokotnega tlorisa. Na lokaciji nekdanjega prezbiterija 1971-1972 sezidana nova dvorana. Arhitekti Bitenc, Fijavž, Kregar. Oltarji iz 19. stol.
Datacija	tretja četrtina 19. stol., 1868, tretja četrtina 20. stol., 1971-1972
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Cerkev stoji ob pokopališču, na severozahodnem robu vasi vzhodno ob lokalni cesti proti Mlaki.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Kokrica - Pokopališče	
EŠD	400663
Ime	Kokrica - Pokopališče
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	pokopališče, grobišče
Opis	Pokopališče iz 18. stol., v 20.stol. širjeno proti severu, obdano z zidom z deloma ohranjenim prvotnim zidom, historicističnimi nagrobniki in leta 1960 urejenim grobiščem šestim padlim v drugi svetovni vojni.
Datacija	
Naselje	KOKRICA
Lokacija	Pokopališče je severozahodno ob cerkvi sv. Lovrenca, v severozahodnem delu Kokrice.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

8.4.19 POLICA

Število prebivalcev:

leta 1869: 23

leta 1900: 26

leta 1931: 34

leta 1961: 93

leta 1971: 83

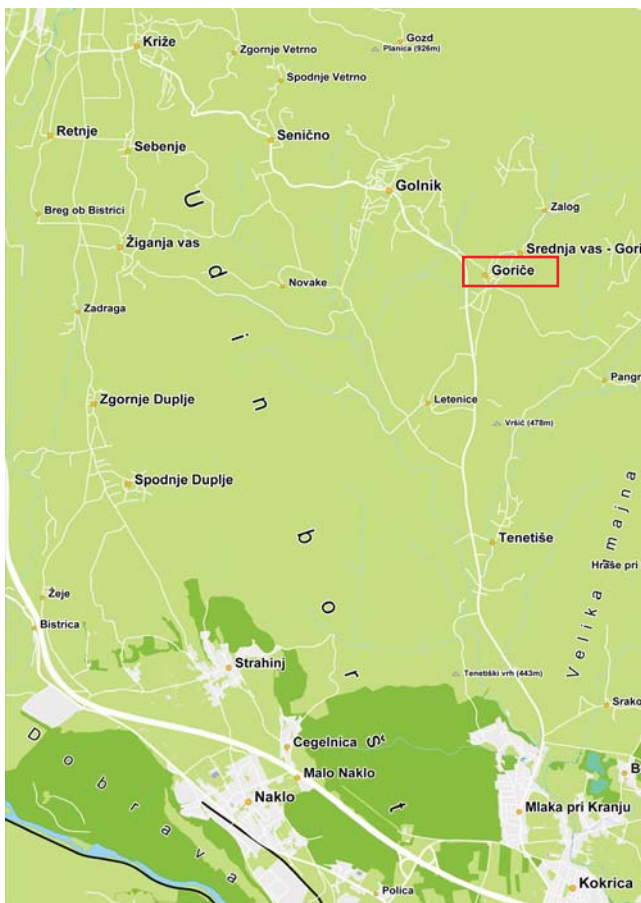
leta 1981: 92

leta 1991: 80

Razloženo naselje leži ob južnem, z gozdom poraslem robu staropleistocenske konglomeratne terase Udinega boršta, med Kranjem in Naklim. Kraj sestavlja več ločenih delov. Skupina hiš leži ob izvozu s polovične avtoceste, starejše jedro je razpotegnjeno ob nekdanji glavni cesti v smeri proti Naklemu, nekaj stavb pa je južneje, na drugi strani ceste. Južno od naselja je komunalno območje z veliko gramoznico, ki leži pod ježo savske terase.

8.4.20 GORIČE

Število prebivalcev:

leta 1869: 200

leta 1900: 172

leta 1931: 191

leta 1961: 215

leta 1971: 290

leta 1981: 294

leta 1991: 318

Obcestno središčno naselje z gručastim jedrom leži na rahlo valovitem in nekoliko mokrotnem svetu severnega dela Dobrav, ob vznožju Tolstega vrha (1715 m), med Trstenikom in Golnikom. Hiše so razvrščene ob osrednji cesti in potoku Sevniku, ki se južno od kraja že imenuje Goričica. K vasi spada tudi nekaj kmetij na Vevariju ob cesti na Golnik. Prebivalci so zaposleni na Golniku, v Tržiču in Kranju. Župnijska cerkev sv. Andreja se prvič omenja leta 1391. Sedanja

stavba je iz srede 19. stoletja. Nad Malijem (573 m) je gradišče, kjer so našli predmete iz eneolitika in rimske dobe.

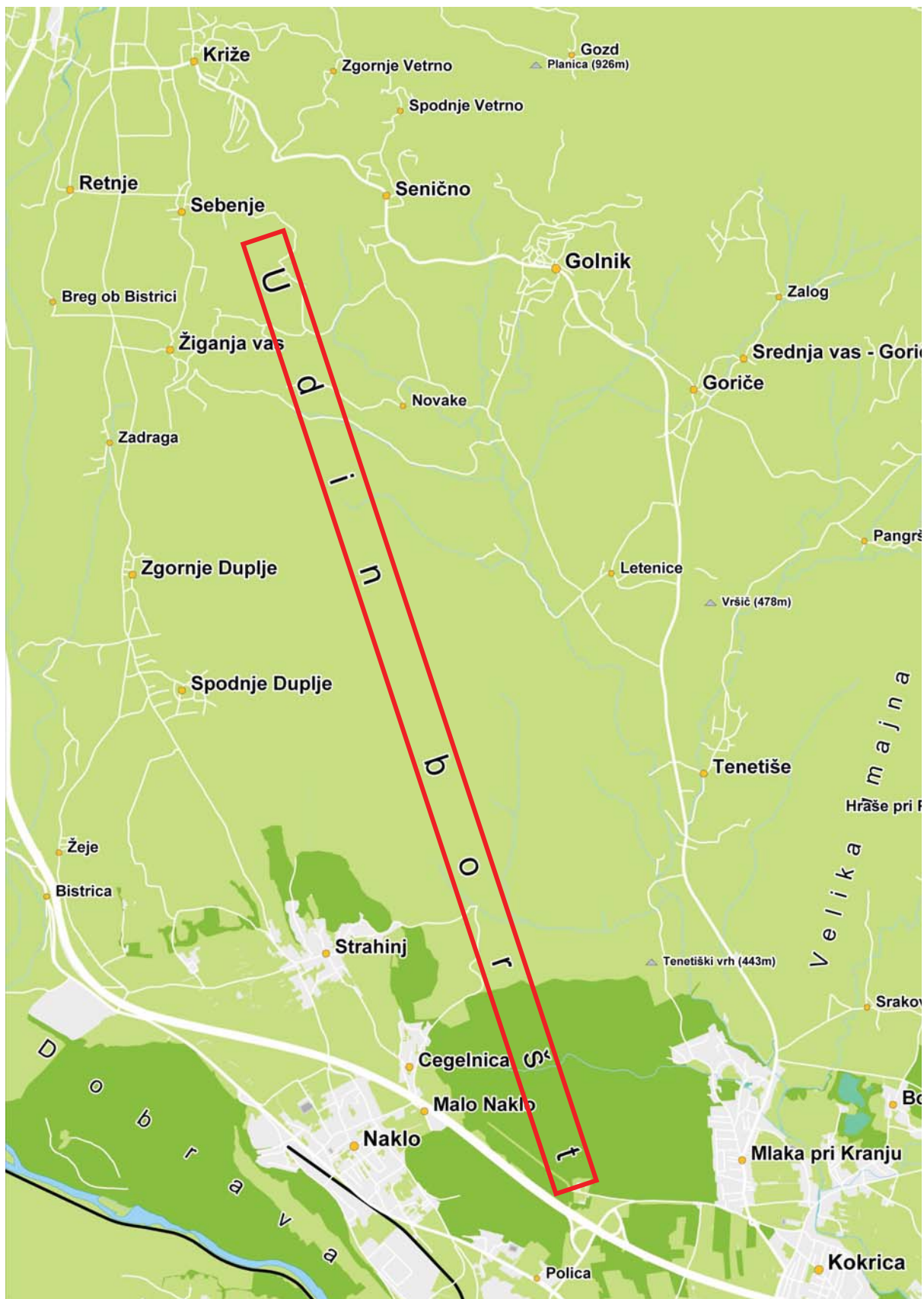

Goriče - Spominsko znamenje talcem	
EŠD	20683
Ime	Goriče - Spominsko znamenje talcem
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	spominsko znamenje
Opis	Marmornata plošča v kamnitem okvirju, pritrjena na grob kamnit zidec nad opornim zidom, je posvečena petim neznanim talcem, ki so bili ustreljeni zaradi maščevanja nad ubitim izdajalcem iz Gorič. Ploščo je 1945 odkrila AFŽ Goriče.
Datacija	druga četrtina 20. stol., 1945, druga svetovna vojna
Naselje	GORIČE
Lokacija	Spominsko znamenje stoji v zahodnem delu Gorič, zahodno ob vaški cesti, zahodno od grobišča s spomenikom in cerkve sv. Andreja.
Področja	zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Goriče - Vas	
EŠD	400806
Ime	Goriče - Vas
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	obcestna vas
Opis	Obcestna vas z gručastim jedrom z urbanistično zasnovo hiš pravokotno na osrednjo cesto in potok Sevnica. Zasnova vasi iz 13. stoletja.
Datacija	
Naselje	GORIČE
Lokacija	Vas leži na severnem delu Dobrav, zahodno od Trstenika in vzhodno od Golnika in ceste Kranj - Golnik.
Področja	urbanistična zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Goriče - Grobišče borcev in talcev NOB	
EŠD	480144
Ime	Goriče - Grobišče borcev in talcev NOB
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grobišče, javni spomenik
Opis	Kvader iz marmorja v obliki spirale z vklesanimi imeni dvaindesetih borcev in talcev z območja Gorič in okoliških vasi. Ob spomeniku grobnica. Avtor arhitekt Edo Ravnikar 1953, uredila ZB NOV Goriče.
Datacija	
Naselje	GORIČE
Lokacija	Grobišče s spomenikom je urejeno v parku v osrednjem delu Gorič, zahodno od cerkve sv. Andreja, vzhodno ob vaški cesti.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj

Goriče - Cerkev sv. Andreja	
EŠD	1817
Ime	Goriče - Cerkev sv. Andreja
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	župnijska cerkev, sv. Andrej
Opis	Klasicistična cerkev z elementi historicizma iz sredine 19. stol. zgrajena na mestu srednjeveške cerkve. Notranja dekorativna poslikava in oprema iz časa nastanka cerkve, glavni oltar iz 18. stol.
Datacija	zadnja četrtina 14. stol., 1376, sredina 19. stol., 1851
Naselje	GORIČE
Lokacija	Cerkev sv. Andreja stoji sredi vasi.
Področja	umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Goriče - Spominska plošča borcem in žrtvam fašističnega nasilja	
EŠD	480146
Ime	Goriče - Spominska plošča borcem in žrtvam fašističnega nasilja
Tip	memorialna dediščina
Obseg	del objekta
Gesla	spominska plošča
Opis	Marmornata plošča z imeni štiriindvajsetih borcev in talcev iz Gorič, Srednje vasi, Zaloga, Golnika in Letenic. Izdelal Janez Toporiš, odkrila ZB NOV Goriče 1948.
Datacija	sredina 20. stol., 1948, druga svetovna vojna
Naselje	GORIČE
Lokacija	Goriče 21. Spominska plošča je v predverju pritličja zadružnega doma na južni steni.
Področja	zgodovina
Varstvo	predlog
Zavod	ZVKD Kranj
Goriče - Marijina kapelica	
EŠD	20701
Ime	Goriče - Marijina kapelica
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa, kvadratnega tlorisa s triosminskim zaključkom in piramidasto streho. Na stranskih fasadah so okna. Fasade so členjene z dekorativno štukaturo. Historicizem. Odlitek kipa Matere božje.
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	GORIČE
Lokacija	Kapelica stoji v središču Gorič, ob vaškem križišču, južno od cerkve sv. Andreja.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Srednja vas-Goriče - Razpelo na jugozahodnem robu vasi	
EŠD	14699
Ime	Srednja vas-Goriče - Razpelo na jugozahodnem robu vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	razpelo
Opis	Lesen križ z odlitkom kovinskega korpusa ima strmo zaobljeno leseno streho, krito s pločevino. Med kraki križa je leseno polnilo.
Datacija	prelom 19. stol. in 20. stol.
Naselje	SREDNJA VAS - GORIČE
Lokacija	Razpelo stoji na jugozahodnem robu Srednje vasi, severno ob zahodni cesti Goriče - Srednja vas.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Srednja vas-Goriče - Vas	
EŠD	14703
Ime	Srednja vas-Goriče - Vas
Tip	naselbinska dediščina
Obseg	območje
Gesla	obcestna vas
Opis	Obcestna vas z domačijami postavljenimi pravokotno na cesto in potok Sevnica. Zasnova vasi iz 13. stol.
Datacija	13. stol.
Naselje	SREDNJA VAS - GORIČE
Lokacija	Vas leži na severnem delu Dobrav, ob južnem vznožju Tolstega vrha, med Goričami in Zalogom, vzhodno ob potoku Sevnica.
Področja	urbanistična zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Srednja vas-Goriče - Kapelica na južnem robu vasi	
EŠD	14701
Ime	Srednja vas-Goriče - Kapelica na južnem robu vasi
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Zidana kapelica zaprtega tipa, pravokotnega tlorisa, z dvokapno streho. Starejša poslikava preslikana 1996.
Datacija	druga polovica 19. stol.
Naselje	SREDNJA VAS - GORIČE
Lokacija	Kapelica stoji na južnem robu Srednje vasi, jugovzhodno ob križišču vzhodne ceste Goriče - Srednja vas.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Srednja vas-Goriče - Kapelica ob hiši Srednja vas 10	
EŠD	14702
Ime	Srednja vas-Goriče - Kapelica ob hiši Srednja vas 10
Tip	sakralna stavbna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kapelica
Opis	Kapelica odprtega tipa in kvadratnega tlorisa s triosminskim zaključkom. Dvokapna streha je v zadnjem delu zaobljena. Delno preslikana starejša poslikava (F. Petrič, 1981). Kip Marije z Jezusom.
Datacija	19. stol.
Naselje	SREDNJA VAS - GORIČE
Lokacija	Kapelica stoji v sklopu domačije Srednja vas 10, na vzhodnem robu naselbinskega dela Srednje vasi, zahodno ob cesti Goriče - Zalog.
Področja	etnologija, umetnostna zgodovina
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj
Srednja vas-Goriče - Domačija Srednja vas 17	
EŠD	14700
Ime	Srednja vas-Goriče - Domačija Srednja vas 17
Tip	profana stavbna dediščina
Obseg	skupina objektov
Gesla	domačija, kmečki dvorec, gospodarsko poslopje, svinjak, kašča, pod, drvarnica, lopa, sadovnjak, hišno drevo
Opis	Nadstropni kmečki dvorec: dvokapnica na čope, okenski okvirji iz tufa, kovane mreže, kamnit portal 1922. Zidano gospodarsko poslopje, lesen pod z gankom, leseni svinjaki in oreh.
Datacija	sredina 19. stol.
Naselje	SREDNJA VAS - GORIČE
Lokacija	Srednja vas 16, 17. Domačija stoji v severnem delu vasi, ob cesti Goriče - Zalog.
Področja	etnologija
Varstvo	dediščina
Zavod	ZVKD Kranj

Letenice - Klemenčevo gradišče	
EŠD	5147
Ime	Letenice - Klemenčevo gradišče
Tip	arheološka dediščina
Obseg	objekt
Gesla	gradišče
Opis	Osrednji plato obdajajo umetne terase, proti zahodu pa dvojni obrambni okop in jarek. Z ostalih strani je lokacija zavarovana s strmimi pobočji. Slučajne najdbe sodijo v srednji vek (12. stol.).
Datacija	visoki srednji vek
Naselje	LETENICE
Lokacija	Gradišče leži na grebenastem izrastku vzhodnega robu Udin boršta, jugovzhodno od vasi Letenice, nad potokom Kokrica.
Področja	arheologija
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Udin boršt - Spominski park Udin boršt	
EŠD	5146
Ime	Udin boršt - Spominski park Udin boršt
Tip	kulturna krajina
Obseg	območje
Gesla	kulturna krajina, spominski park
Opis	Udin boršt je visoka z dolinicami razgibana konglomeratna terasa z osamelim krasom in ohranjenim kompleksom nižinskega gozda. Na obrobju so kmetijske površine in vasi s svojo kulturno dediščino.
Datacija	
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Območje med Seničnim in Kokrico, Naklim, Strahinjem in Žiganjo vasjo, na levem bregu Tržiške Bistrice.
Področja	zgodovina, arheologija, krajinska arhitektura
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Udin boršt - Kraj počivališča in spopada 2. bataljona Kokrškega odreda	
EŠD	5155
Ime	Udin boršt - Kraj počivališča in spopada 2. bataljona Kokrškega odreda
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka
Opis	V Mali rostoki je bil kraj počivališča in prvi spopad borcev 2. bataljona Kokrškega odreda 13.9.1942.
Datacija	druga svetovna vojna
Naselje	SPODNJE DUPLJE
Lokacija	Mala rostoka leži severno nad Spodnjimi Dupljami v Udin borštu.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Udin boršt - Spominsko znamenje 13 padlim borcem nad Kamnjekom	
EŠD	5159
Ime	Udin boršt - Spominsko znamenje 13 padlim borcem nad Kamnjekom
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka, spominsko znamenje
Opis	Trije stebri v obliki zvezde obeležujejo kraj zadnjega spopada borcev 2. bataljona Kokrškega odreda, 14.9.1942 v katerem je padlo 13 borcev. Avtor: arhitekt Vojteh Ravnikar, postavljen 1984.
Datacija	zadnja četrtna 20. stol., 1984, druga svetovna vojna
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	Spominsko znamenje stoji zahodno od vasi, ob poti pri potoku.
Področja	zgodovina, umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Udin boršt - Taborišče Kokrške čete nad Letenicami	
EŠD	5153
Ime	Udin boršt - Taborišče Kokrške čete nad Letenicami
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	taborišče
Opis	Mesto taborišča Kokrške čete v marcu in aprilu 1942.
Datacija	zadnja četrtna 20. stol., 1980-1985, druga svetovna vojna
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	V Udin borštu, zahodno od vasi Letenice in južno pod Kamnjekom.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Udin boršt - Spominsko znamenje 6 padlim borcem na Težičevem hribu	
EŠD	5156
Ime	Udin boršt - Spominsko znamenje 6 padlim borcem na Težičevem hribu
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka, spominsko znamenje
Opis	Marmornat steber v obliki zvezde je postavljen v spomin boju 2. bataljona Kokrškega odreda z Nemci 14.9.1942, v katerem je padlo 6 borcev. Avtor spominskega obeležja arh. Vojteh Ravnikar.
Datacija	zadnja četrtna 20. stol., druga svetovna vojna
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	Na Težičevem hribu sredi Udin boršta na parceli št. 521/2 k.o. Vojvodin boršt I.
Področja	zgodovina, umetnostna zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

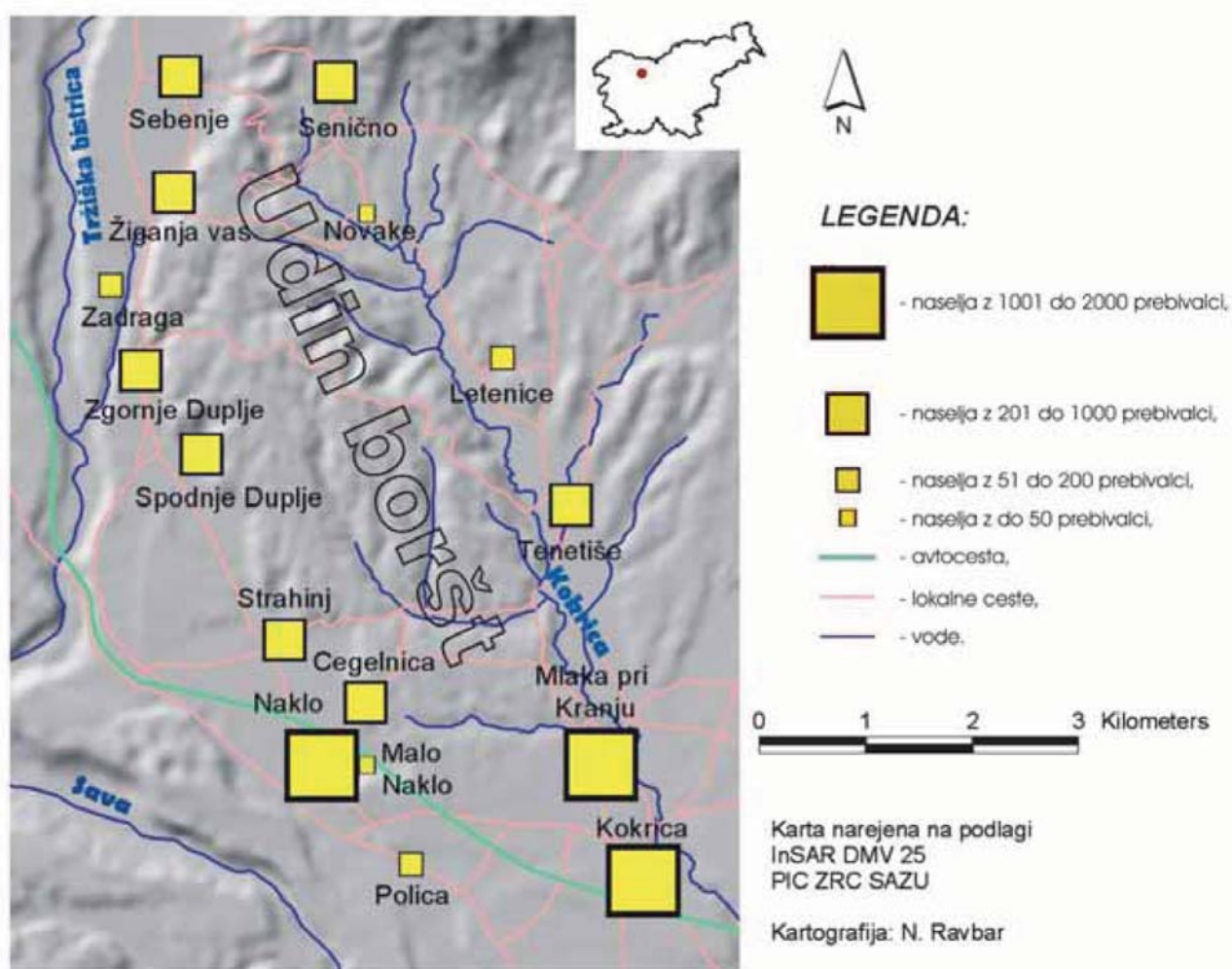
Udin boršt - Spomenik partizanskemu taborišču Kapnik	
EŠD	5152
Ime	Udin boršt - Spomenik partizanskemu taborišču Kapnik
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	taborišče
Opis	Kotlina Kapnik je bila 1941 - 1942 zbirališče, bivališče in izhodišče za akcije borcev NOV. Mesto taborjenja je bilo 1984 obeleženo z marmornatim stebrom v obliki zvezde. Avtor: arhitekt Vojteh Ravnikar.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1984, druga svetovna vojna
Naselje	TENETIŠE
Lokacija	V Udin borštu, vzhodno med vasema Strahinj in Spodnje Duplje, na koncu gozdne poti.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Strahinj - Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda	
EŠD	5157
Ime	Strahinj - Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grobišče, spominsko znamenje
Opis	Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda, ki so padli na območju Udin boršta v letih 1942 - 1943. Obeleženo je s piramido, spominsko ploščo in napisnimi ploščami. Spomenik je bil odkrit 27.4.1950.
Datacija	sredina 20. stol., 1950, druga svetovna vojna
Naselje	STRAHINJ
Lokacija	Severno nad Strahinjem na robu Udin boršta.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj
Udin boršt - Obveščevalna točka Poljana	
EŠD	5158
Ime	Udin boršt - Obveščevalna točka Poljana
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	kraj zgodovinskega dogodka
Opis	Lokacija obveščevalne točke Poljana kjer je 14.11.1943 padel obveščevalec Peter Zupan. Kraj ni obeležen s spominskim obeležjem.
Datacija	druga svetovna vojna
Naselje	MLAKA
Lokacija	Ob gozdni poti v Globoko dolino na parceli št. 43/2, k.o. Vojvodin boršt I.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

Udin boršt - Grob Ivana Šparovca na Pečicah	
EŠD	5160
Ime	Udin boršt - Grob Ivana Šparovca na Pečicah
Tip	memorialna dediščina
Obseg	objekt
Gesla	grob, spominsko znamenje
Opis	Ivan Šparovec je bil borec Kokrškega odreda, ujet in ustreljen 29.4. 1945 ob cesti Naklo - Kokrica. Grob je bil 1985 obeležen z marmornatim stebrom v obliki zvezde. Avtor obeležja: arh. Vojteh Ravnikar.
Datacija	zadnja četrtina 20. stol., 1985, druga svetovna vojna
Naselje	POLICA
Lokacija	V gozdu, 50 m južno od stare ceste Kokrica - Naklo.
Področja	zgodovina
Varstvo	spomenik
Zavod	ZVKD Kranj

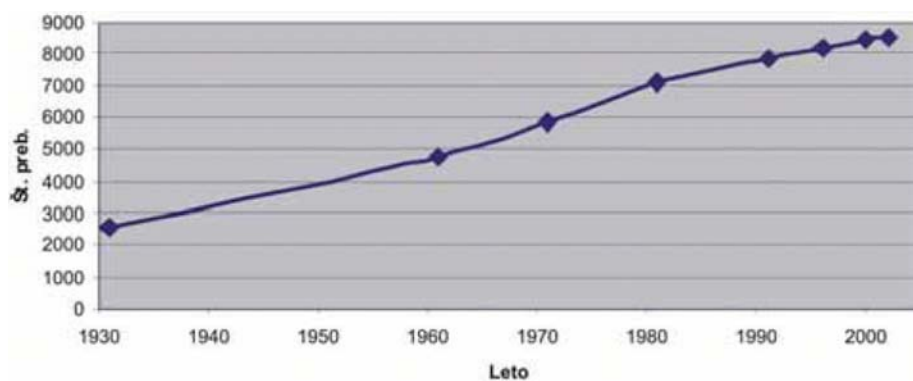
9. PREBIVALSTVO

Leta 1931 je v omenjenih naseljih ob Udin borštu živelo 2.544 prebivalcev. Njihovo število je do 2.svetovne vojne razmeroma enakomerno naraščalo. Rast števila prebivalcev med letoma 1931 in 1961 je znašala 85,5% oziroma 2,08% na leto (Statistični urad RS 2002).

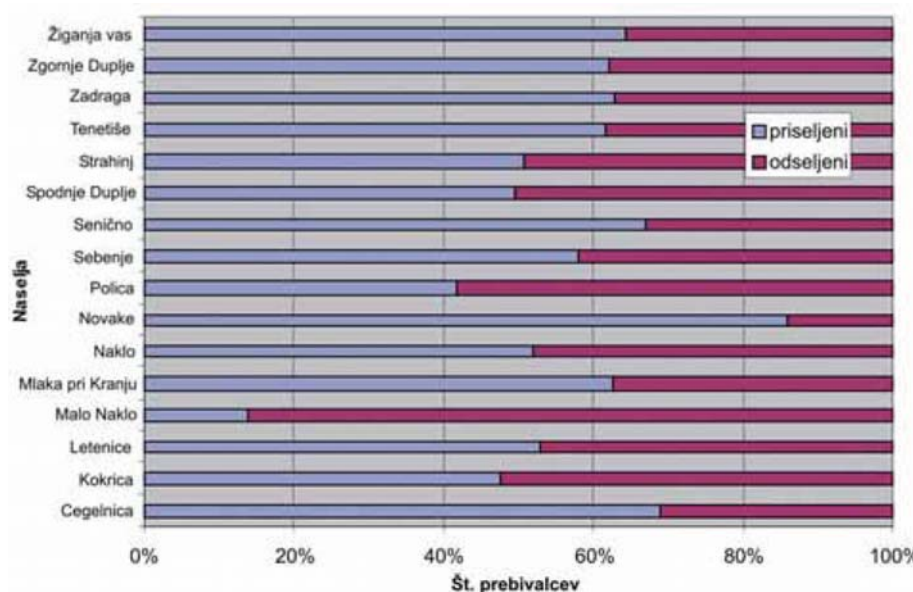
Med letoma 1961 in 2002 se je število prebivalcev s 4.720 povečalo na 8.494 prebivalcev, torej za 80% ali povprečno 1,44% na leto. To je bilo obdobje sodobnega razvoja prebivalstva Slovenije z zmanjševanjem rodnosti in naravnega prirastka, s stagnacijo umrljivosti, s staranjem, počasno rastjo ter izrazitim zgoščanjem v večjih mestih, dolinah in depopulacijo v gorskem in hribovitem svetu. Do leta 1991 je prebivalstvo naraščalo za 66,23 % oziroma za 1,71% na leto, pred popisom 1991 in 2002 pa le še za 7,2% na leto (Priročni Krajevni leksikon Slovenije 1996; Statistični urad RS 2002).

Razporeditev naselij ob Udin borštu.
Distribution of villages near Udin Boršt.

Gibanje števila prebivalstva med leti 1931 in 2002 (STATISTIČNI URAD RS, 2002).
Fall and increase in population between 1931 and 2002 (STAT. URAD RS, 2002).

Priseljevanje in odseljevanje v krajih ob Udin borštu med letoma 1982 in 1998 (STATISTIČNI URAD RS, 2002).
Immigration and emigration in the places around Udin Boršt between 1982 and 1998 (STAT. URAD RS, 2002).

V zadnjih štirih desetletjih se je število prebivalcev najbolj povečalo v Tenetišah, Seničnem, Strahinju, Zgornjih Dupljah in Žiganji vasi, za več kot 50%. Prebivalstvo se je podvojilo v Mlaki, Kokrici in Naklem, torej predvsem tam, kjer se je naselilo delavsko prebivalstvo. Glavna vzroka sta nastanka in razvoj tržiške (predilnice in tkalnice ter tovarna obutve) in kranjske (tovarna gumijevih izdelkov, elektronska, kemična, grafična, čevljarska, tekstilna in živilska) industrije. Industrijski delavci imajo dobre prometne povezave s Kranjem in Trzičem in lahko tja odhajajo na delo.

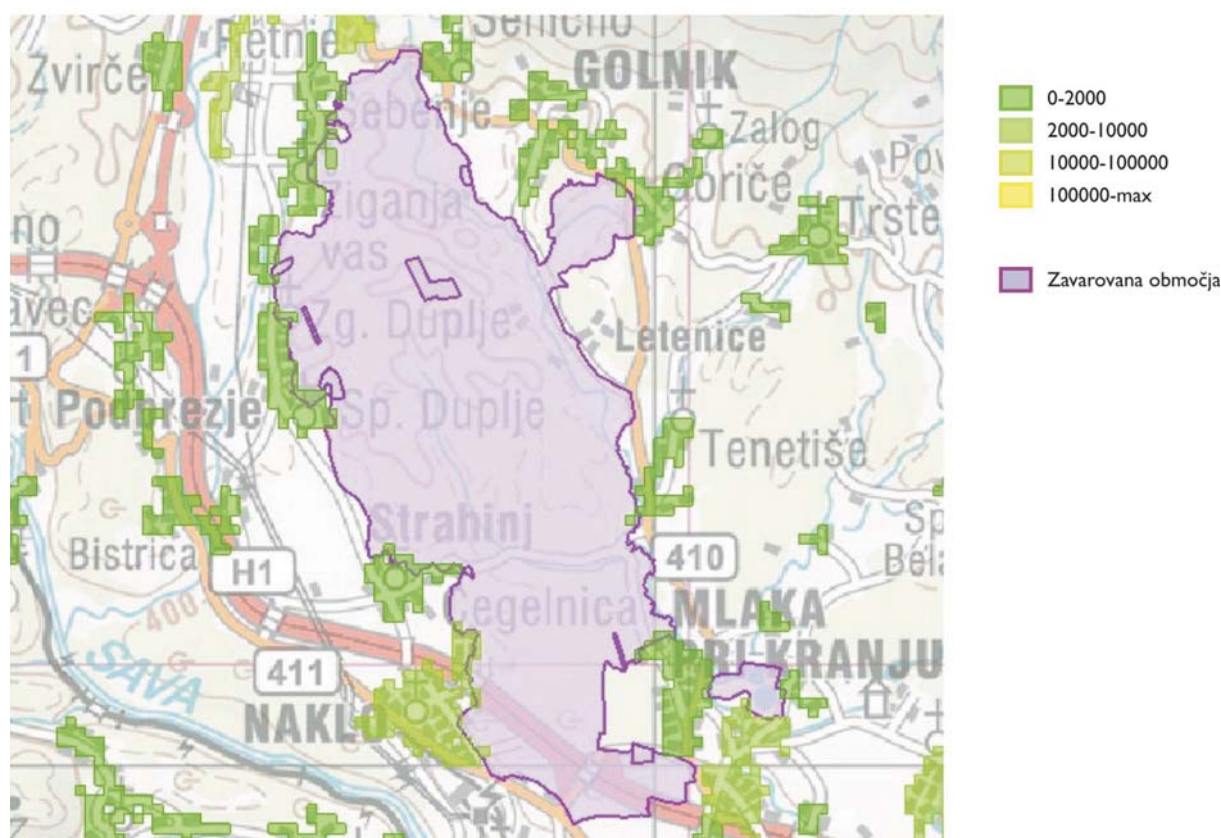
Gostota poseljenosti na območju Udin boršta in njegove okolice znaša 256 prebivalcev na km², kar je precej višje od slovenskega povprečja (98 preb./km²). Ob popisu leta 2002 je v naseljih ob Udin borštu živelo 31% mladega, 56% zrelega in 13% starega prebivalstva. Razmerje med mladim in starim prebivalstvom je bilo 1,27. Povprečna starost prebivalstva pa je znašala 38 let. Indeks staranja je zelo visok in znaša 78,1 zato se prebivalstvo ob Udin borštu uvršča med družbo s starim tipom prebivalstva (Statistični urad RS 2002). Glede na obstoječe stanje lahko v prihodnosti vseeno pričakujemo rast prebivalstva predvsem na račun priseljevanja.

Naselja ob Udin borštu se nahajajo na območju slovenskega industrijskega polmeseca. Večina izmed 43% aktivnega prebivalstva je zaposlenih v Kranju, Naklem in starejšem industrijskem središču Trzič. Po osamosvojitvi Slovenije, ko je zaradi splošnih gospodarskih razmer večinoma tekstilne in

čevljarstva industrije propadla, se je zaposlenost v sekundarnem sektorju zmanjšala. Na ta račun se je začela razvijati služnostna dejavnost v okviru domačega gospodarstva. V obravnavanih naseljih je bilo leta 1999 166 samostojnih obrtnikov, pri katerih je bilo zaposlenih še 235 delavcev. V podjetjih je bilo zaposlenih 2048 delavcev (Statistični urad RS, 2002).

Več kot polovica prebivalstva je danes zaposlenega v storitvenih dejavnostih. Ugodne možnosti zaposlitve so kljub dobrim naravnim razmeram za kmetijstvo močno zmanjšale kmečko prebivalstvo. Po podatkih popisa leta 2002 je bilo v naseljih ob Udin borštu le dva odstotka kmetov (Statistični urad RS, 2002). Ti so v nasprotju s preteklim samooskrbnim kmetijstvom tržno usmerjeni (pridelava zelenjave in sadja).

Aglomeracije

10. MIGRACIJE

V osemdesetih letih 20. stoletja je bilo obdobje stagnacije zaposlovanja v industriji in postopnega oživljanja drobnega gospodarstva na obrobju večjih in srednje velikih mest, zato se je prebivalstvo iz mestnih središč začelo preseljevati v širši ali ožji obmestni prostor, kamor sodijo tudi naselja ob Udin borštu. Mestna obrobja Kranja, Tržiča in Golnika so privlačna za bivanje, mesta pa omogočajo zaposlovanje in šolanje. Po podatkih popisa je bilo leta 2002 v obravnavanih naseljih 57% prebivalcev priseljenih (Statistični urad RS, 2002).

Migracije so povzročile predvsem zaposlitvene možnosti v gospodarsko in bivanjsko privlačnejšem okolju. Podatki iz popisov kažejo, da se v naselja ob Udin borštu med letoma 1982 in 1998 prebivalci

večinoma priseljevali, le v naseljih Kokrica, Malo Naklo, Polica in Spodnje Duplje je bilo odseljevanje močnejše od priseljevanja.

Ker večina naselij okoli Kranja, Nakla in Tržiča, ki so naselja z močno industrijo in velikim številom delovnih mest, funkcioniralo kot spalna naselja, je obrobje Udin boršta območje najmočnejšega prepletanja dnevne migracije delovne sile. Skoraj 4500 ljudi, ki živijo v naseljih ob Udin borštu tako vsak dan migrira na delo ali v šolo v drug kraj. Razdalje do delavnih mest so na tem območju razmeroma kratke, vendar povprečni promet na lokalnih cestah šteje kar med 2.000 in 15.000 vozili dnevno (Promet 2001, 2002).

SLOVARČEK

aglomeracija [latinsko], kopičenje, zgostitev mestnega prebivalstva in industrije. Splošno veljavne definicije za omejevanje aglomeracijskega prostora na temelju določenih značilnosti (površina, število prebivalcev, gostota prebivalstva, razširjenost industrije) za zdaj še nimamo

biocenoza, združba mikrobov, rastlin in živali, ki so medsebojno odvisne in živijo v določenem življenjskem prostoru

ekosistem, označitev za funkcionalno sodelovanje organizmov različnih vrst, povezanih v življenjsko združbo (biocenoza) s sklopom dejavnikov neživega okolja (biotop). Ekosistemi so lahko jezera in gozdovi, polja ali morje, pa tudi manjši sestavi v življenjskem prostoru, npr. mlake ali žive meje. Različni ekosistemi med seboj izmenjujejo snovi in energijo in skupaj sestavljajo biosfero. Pogosto jih delimo glede na praktične vidike ali lahko prepoznavne meje

habitat [latinsko], značilno neposredno bivališče živalske ali rastlinske vrste, tako rekoč »naslov«, na katerem najdemo vrsto v naravi

indeks staranja je razmerje med prebivalci starimi pod 14 let in prebivalci starimi nad 65 let. Indeks staranja nam pove, kakšna je starostna struktura prebivalstva. Pri čemer za mlado prebivalstvo štejemo prebivalce stare do 15 let, za zrelo prebivalstvo stare me 15 in 65 let in za staro prebivalstvo nad 65 let.

industrializacija -e ž (á) uvajanje, širjenje industrijske dejavnosti na določenem področju: pospeševati industrializacijo; hitra, intenzivna industrializacija države; načrt industrializacije // uvajanje industrijskih proizvodnih sredstev v določeno gospodarsko dejavnost: industrializacija kmetijstva / industrializacija podjetja

kraška jama, najpogostejše vodoravna podzemeljska votlina v kraškem svetu; posamezne jame so lahko povezane v jamski sistem, postojnski jamski splet ima npr. skupaj 20.570 m rovov. Po sedimentih ločimo kapniške, snežne, ledeniške jame; glede na vodo v njih jih delimo na suhe, vodne, izvirne, ponorne itd.; po nastanku so erozijske, korozijske, podorne itd.

migracija, sociologija: prostorska mobilnost (spreminjanje stalnega bivališča) prebivalstva, predvsem zaradi spreminjanja gospodarske strukture, bivalnih zahtev ipd. Za razvoj sodobne družbe je pomembno odseljevanje presežka prebivalstva s podeželsko-agrarnih na mestno-industrijska območja, kar je pripeljalo do urbanizacije, tj. vse večjega zgoščevanja prebivalstva v mestih, in do

nastanka velikih mestnih regij (metropolitansko območje). Zdaj je pomembno še preseljevanje iz mestnega jedra v primestje. Pri migracijah razlikujemo notranjo, zunanjo (meddržavno), bližnjo, daljnjo (čezmorsko) migracijo ter priseljevanje in izseljevanje.

populacija, večja skupina osebkov navadno iste vrste, ki živi na istem prostoru, kraju

suburbanizacija, širjenje mestnih gradenj v okolico zaradi možnosti nakupa zazidalnih parcel, ugodnih cen zemljišča ipd.; pri izenačevanju z mestnimi razmerami širjenje urbanizacijskega pritiska na podeželski prostor, tudi na prej nedotaknjena in rekreacijska območja.

urbanizacija -e ž (á) glagolnik od urbanizirati: hitra, obsežna urbanizacija; urbanizacija naselij, vasi / urbanizacija kmečkih hiš; urbanizacija pokrajine / urbanizacija prebivalstva; urbanizacija življenja / stopnja urbanizacije stopnja naseljenosti, določena z deležem mestnega prebivalstva ♦ grad. industrializacija gradnje uvajanje industrializirane gradnje

vodonosnik, del kamninske mase, ki vsebuje vodo in jo prevaja

11. V NEKDANJIH STARIH ČASIH

Pripovedke, pravljice in zgodovinske kronike govorijo, da se je tod nekoč razprostiralo veliko jezero. Ravnina je od treh strani obdana z nižjimi vzpetinami, četrta stran proti Žejam pa je povsem odprta. Predel je obkrožen od Udinega boršta in Dobrave, ki se dvigata komaj deset do dvanajst metrov nad ravnino, vmes pa zapira raven terasasti svet na Polici, ki je dobila ime prav po značilni obliki tal. V predelu Temnik pa je ozka klisura, ki loči Naklski svet od Struževskega. Skozi Temnik je bila speljana tržiška proga. Po obliki soteske pa je možno sklepati, da klisura v sedanji obliki ni nastala po naravni poti ampak je delo človeških rok. Prav tako pa ni nastala pri graditvi proge ampak mnogo prej. V prejšnjem stoletju, ko skozi Temnik še ni bila speljana železnica, so ležale na dnu velike skale. V nasprotno smer proti Žejam svet ni več tako vodoraven, kakor je videti na oko. Naklo ima 406 m nadmorske višine, Žeje 432 in Pivka 402 metra. Torej gre za kar 30 m višinske razlike, kar bi zadoščalo za dokaj globoko jezero. Geologi trdijo, da je Tržiška Bistrica nekoč tekla od Dupelj pod »Acovcami« in se je šele pri Struževem zlivala v Savo. V Struževem pa je res vidna suha struga in tudi ime vasi razlagajo v zvezi s to Strugo. Struževo naj bi bila vas, ki leži v strugi. Izvori večine imen teh krajev pa je povezanih z vodo. Po tej razlagi je Okroglo kraj, ki je obdan okrog in okrog z vodo; na eni strani ga oklepa Sava, na drugi pa jezero (in kasneje močvirje). Pivka je dobila ime, ker so s Štucelja, kjer je bila prvotna naselbina, hodili tja po vodo in napajati živino. Žejanci pa so imeli pred zgraditvijo vodovoda težave z vodo, najbrž jim žeja res ni bila neznana. Ime Naklo pa je povezano s kalno vodo, mlakužo. »Na kalu« je kraj ob kalni vodi. Ta vas pa ni edina s tem imenom, naselja vasi istega imena so še na Primorskem, na Dolenjskem in v Beli krajini. Še več imen s prvotno obliko, to je Kal – Kališče in podobno. V leksikonu Dravske banovine, ki je izšel leta 1937 so opisani vsi slovenski kraji (razen Primorske, ki je bila takrat pod Italijo). V njem je omenjenih 29 imen tega korena. Vsi ti kraji pa so bili ali pa so še danes ob vodah ali pa se da vsaj dokazati, da so bila tam nekdanja močvirja, mlakuže ali podobno.

Ime druge največje vasi Strahinja (strah zaradi pesoglavca, ki je nekoč strašil tod okoli?) pa ne moremo povezovati v zvezi z vodo ali močvirje. Pač pa na vodo pomislimo zaradi Strahinjske cerkvice, ki je posvečena Miklavžu. Miklavževe cerkve pa so vedno postavljali ob vodah.

Tudi navpične stene Štucja in Dobrave ob poti na Okroglo so gladke in izlizane, kar pa je delo valovanja. In kjerkoli na tem polju kopljemo nekoliko globlje povsod naletimo na rečni prod. Tega pa je posebno veliko v gramoznici na polici in vse do Jurčkovega polja kjer so prav tako zaloge gramoza neizčrpne. Že samo to so dokazi, da je bila vsa kotlina preplavljena z vodo.

Pa tudi utrdba, ki je nekoč stala na Štuclju se je po pripovedki ugreznila v zemljo tako, kot se je ugreznilo nešteto vodnih jam na Udin borštu. Vrtače in ugrezi so še danes vidni na neštetih krajih. Vse to pa se je zgodilo, ko so večji del jezera Rimljani pri Temniku enostavno predrli in spustili, da se je odtočilo do take mere da je potem še nekaj stoletij v naklanski dolinici kraljevalo močvirje in šele, ko se je predel presušil se je v to Naklsko ravnico »Na kalu« lahko naselilo ljudstvo.

12. ZAKLJUČEK

Čas v katerega se datirajo prve najdbe so 8000 let pr.n.št.. V starejšem in srednjem paleolitiku, ko so bila bivališča pogosto v naravnih jamah, v mlajšem paleolitiku pa so imeli že šotore in kolibe z ognjišči. Vso to naravno zaščito in oskrbo pa so uporabniki gotovo našli v Arneševi luknji, Veliki Lebnici, Dacarjevem breznu, jami Dupulnek in ostalih jamah Udin boršta.

Zatem pa so bila tu še naselja prvobitnih rodovnih skupnosti pri katerih je opaziti skrb za smotrno izgradnjo. Naselja so bila načrtovana glede na varnost, udobnost, zdrave življenjske razmere in tudi na videz. Zaradi varnosti so prazgodovinska naselja obdana z vodnimi jarki ali zemeljskimi okopi. Vhod je bil le eden in to na mestu, ki ga je bilo možno dobro braniti. Zunanji videz je bil enovit, za gradnjo pa so uporabljali lokalna gradiva.

Vse to pa jim je nudilo jezero, ki je nekdej kraljevalo v teh krajih in voda kraških jam in izvirov Udin boršta. Okopi oz.in obrambni vodni jarki pa so lepo vidni na kraju kjer je nekoč stal Beli grad na Štuclju – tako imenovan »Pusti grad«.

Da pa je bilo tu jezero pa priča zapis župnika Blaznika (katerega omenja Vrhovnik v svoji kroniki) h kateremu je prišel faran Lesnikar in mu povedal, da je našel železne priveze za ladje. Le te pa je našel, ko je iz mesta ruševin na Štuclju odnašal gradivo iz katerega je potem sebi sezidal domačijo.

To jezero pa so po pričevanju (in zapisu zgodovine Naklanske fare) izpustili Rimljani, da je odteklo. Kjer so izvedli ta prekop pa je v kartah Franciscejskega katastra vidno še danes (izrisan je večji vrtinec v predelu Temnika). Klisura pa ni vidna samo na Franciscejskemu katastru pač tudi na terenu še dandanes.

Odlok o razglasitvi Spominskega parka Udin boršt za zgodovinski in kulturni spomenik

Objavljeno v Uradnem vestniku Gorenjske št. 20-229/85:

Ne podlagi 18. člena Zakona o naravni in kulturni dediščini (Ur. list SRS, št. 1/1981), 192. in 199. člena statuta občine Kranj (Ur. vesnik Gorenjske, št. 25/1982), 127. člena statuta občine Tržič (Ur. vestnik Gorenjske, št. 17/1983) in 3., 25. in 241. člena Zakona o prekrških (Ur. list SRS, št. 25/1983) so Skupščina občine Kranj na sejah Družbenopolitičnega zbora, Zbora združenega dela in Zbora krajevnih skupnosti dne .24/4-1985, Skupščina občine Tržič na sejah Zbora združenega dela in Zbora krajevnih skupnosti dne 30/5-1985 in skupščina Kulturne skupnosti: Kranj na sejah obeh zborov dne 4/6-1985 ter skupščina Kulturne skupnosti Tržič na sejah obeh zborov dne 15/10-1985 sprejeli

ODLOK

o razglasitvi Spominskega parka Udin boršt za zgodovinski in kulturni spomenik

1. člen

Z namenom, da se ohranijo zgodovinska izročila revolucionarnega delavskega gibanja in NOB ter ohrani obstoječa gozdna površina z naravnimi znamenitostmi, zgodovinskimi in kulturnimi spomeniki, se območje Udinega boršta, ki leži v občinah Kranj in Tržič, razglasi za zgodovinski in kulturni spomenik (v nadaljnjem besedilu: spominski park).

2. člen

Meja spominskega parka poteka takole

K. o. Kranj

Meja poteka po S meji katastrske meje med k. o. Kranj in k. o. Kokrica v smeri V-Z proti domačiji "pri Franceljnu" v Udinem borštu. Meja poteka od SV vogala, po V robu parc. št. 596/1 v smeri S-J do zemljišča parc. št. 1015, katero prečka in zavije proti V po J robu tega zemljišča, do SZ vogala parc. št. 611, kjer prečka zemljišče pare. št. 1015 in zavije po Z robu parc, št. 610 proti S do SZ vogala istega zemljišča, kjer zavije proti V, po S robu parc. št. 810 do SV vogala istega zemljišča in zavije proti J po V robu parc. št. 610 do zemljišča parc. št. 1015, katerega prečka in na S2 vogalu parc. št. 615 zavije proti V po južnem robu zemljišča parc. št. 1015 do SV vogala parc, št. 643/1, kjer zavije proti J in poteka po V robu parc. št. 843/1 do JV vogala iste parcele, kjer zavije proti Z in teče po S robu zemljišča parc. št. 1017, jo prečka pri SV vogalu parc. št. 640 in teče proti J po V robu pare. št. 640 do njenega JV vogala, kjer zavije proti Z in teče po S robu poti pare, št. 1018 do SV vogala parc, št. 682/2, kjer prečka zemljišče pare. št. 1018 in teče proti J po V robu parc. št. 682/2 do JV vogala iste parcele, kjer zavije proti Z in pri JZ vogalu parc. št. 882/2 zavije proti J ter teče po J robu pare. št. 683 do JV vogala parc. št. 683, kjer zavije proti Z in teče po S robu parc. št. 1019 proti Z do JZ vogala parc. št. 714, kjer zavije proti SZ in poteka po Z robu parc. št. 714 do SZ vogala parc. št. 714, kjer zavije proti Z preko katastrske meje med k. o. Kranj in k. o. Pivka.

K. O. Pivka

V nadaljevanju meja poteka od J vogala parc. št. 277/2 proti SZ po JZ robu parc. št. 277/2, prečka zemljišče parc. št. 421/1 in nadaljuje po JZ robu parc. št. 277/1, 273, 188. Na S vogalu parc. št. 190/1 zavije proti J ob V robu parc. št. 187 do zemljišča parc. št. 420, kjer teče po S robu zemljišča parc. št. 420 do V vogala parc. št. 201/1, kjer zavije proti SZ po J robu parc. št. 215, 214/1, do SV vogala parc. št. 213, kjer zavije proti J med parc. št. 213 in 212 do zemljišča parc. št. 434/2, kjer zavije proti Z in poteka po S robu istega zemljišča, naprej do zemljišča parc. št. 406/1, kjer teče po SV robu zemljišča parc. št. 406/1 proti SZ do JZ vogala parc. št. 14, kjer zavije proti S po V robu zemljišča parc. št. 407 do katastrske meje k. o. Naklo na S meji k. o. Pivka.

K. o. Naklo

Meja poteka po JV robu zemljišča parc. št. 620 proti S do Z vogala parc. št. 279/1, kjer zavije proti SV in teče po Z robu parc. št. 279/1 do S vogala parc. št. 279/8, kjer zavije proti Z do vogala parc. št. 279/4, kjer poteka po J robu parc. št. 283/3 do SZ vogala parc. št. 279/4 na katastrski meji med k. o. Naklo in k. o. Strahinj, na vogalu zavije proti S in teče po katastrski meji do zemljišča parc. št. 282, kjer pride v novo k. o. na SZ vogalu parc. št. 282.

K. o. Strahinj

Meja poteka po meji med k. o. Strahinj in k. o. Naklo do J vogala zemljišča parc. št. 649 in teče naprej proti S po Z robu parc. št. 649 do Z vogala zemljišča parc. št. 648/2, kjer zavije proti Z in teče po J robu zemljišča parc. št. 648/2 do JZ vogala parc. št. 648/2, kjer zavije proti S in teče ob Z robu parc. št. 648/2, do JZ vogala parc. št. 648/1, kjer zavije proti Z, prečka zemljišče parc. št. 700 do vogala parc. št. 647/7 in teče po JZ robu parc. št. 647/7 proti SZ vogalu parc. št. 647/7, kjer zavije proti Z in teče do V vogala zemljišča parc. št. 621 po katastrski meji k. o. Strahinj in k. o. Vojvodin boršt. Meja poteka naprej po JV robu parc. št. 621 in 622/1 do J vogala zemljišča parc. št. 622/1, kjer zavije proti S in poteka po S robu zemljišča parc. št. 699 do JZ vogala zemljišča parc. št. 620, kjer zavije proti S in teče po Z robu zemljišča parc. št. 620 in 601. Meja poteka po potoku od JZ vogala parc. št. 620 do S vogala zemljišča parc. št. 611/2. Meja prečka zemljišče parc. št. 698 in nadaljuje po SZ robovih parc. št. 604, 605, 611/1, 611/2. Pri S vogalu zemljišča parc. št. 611/2 poteka meja naprej proti S po Z robu parc. št. 610/2 in 610/1, nato zavije po katastrski meji med k. o. Strahinj in k. o. Vojvodin boršt do S vogala zemljišča parc. št. 669/1 in poteka po J robu parc. št. 669/1 proti SZ do vogala zemljišča parc. št. 134, kjer zavije proti SZ, prečka pare. št. 69/13 in teče po J in Z robu parc. št. 69/12 do S vogala parc. št. 69/12, kjer zavije proti Z in teče po JZ robu parc. št. 177/1 do SV vogala parc. št. 67, kjer zavije proti Z in teče po J robu parc. št. 68/4 in teče po J robu parc. št. 179/2, 179/3 pri SZ vogalu parc. št. 68/2 zavije proti J in JV vogalu parc. št. 65 zavije proti Z in poteka vseskozi po J robu parc. št. 65 in JZ robu parc. št. 192/1, do SV vogala parc. št. 192/7, kjer zavije proti Z in poteka po J robu parc. št. 192/1, prečka parc. št. 671 in nadaljuje po Z robu parc. št. 671 do JV vogala parc. št. 193/3, kjer zavije proti Z po njunem robu parc. št. 193/3, nadaljuje po V in J robu parc. št. 194/2 in nadaljuje proti Z po J robovih parc. št. 194/1, 215, 213, 212, 210, 209, 208, in pri JZ vogalu parc. št. 208 zavije proti S; kjer teče po Z robu pare. št. 208 in potoku do SV vogala pare. št. 200, kjer meje prestopi katastrsko mejo k. o. Strahinj in k. o. Duplje.

K. o. Duplje

Meja se nadaljuje po JV robu parc. št. 1048/3 do njenega J roba, kjer zavije proti S in poteka po V robu parc. št. 1080 do parc. št. 1079, kjer teče po njenem V robu proti S do JZ vogala parc. št. 2/6, zavije proti V in teče po J robu parc. št. 2/6, 2, 2/2, 2/1, kjer pri JV vogalu parc. št. 2/1 zavije proti S in pri J vogalu pare. št. 5/2 zavije proti V in nadaljuje po V robu parc. št. 6, prečka pri SV vogalu parc. št. 6, parc. št. 1074 in teče po JZ robu parc. št. 7 in pri JZ vogalu parc. št. 65 zavije proti S in teče po Z robu pare. št. 65, 142/2 140/1 in pri S vogalu parc. št. 67 zavije proti Z in teče po J robu parc. št. 1074 do SV vogala parc. št. 51/1, kjer zavije proti J po V robu parc. št. 1077 do J vogale parc. št. 51/2, zavije proti Z in teče po Z robu parc. št. 51/2 do SZ vogala iste parcele, kjer zavije proti Z in teče po J robu parc. št. 1074 do S vogala parc. št. 131, kjer zavije proti Z in naprej poteka po J, Z in S robu parc. št. 197 do SV vogala iste parcele, kjer prečka parc. št. 1074 proti V in na Z robu parc. št. 175 zavije proti S in naprej teče po V robu parc. št. 1074 do V vogala parc. št. 181, kjer teče proti S po Z robovih parc. št. 181, 102 prečka parc. št. 211, 214/1, 215 in teče naprej po Z robu parc. št. 219, 224, 225 in 230. 231, 267 pri S vogalu parc. št. 268 zavije proti Z in poteka po J robu parc. št. 1100, 1099/1 pri SZ vogalu parc. št. 269 zavije proti J in teče po V in J ter Z robu parc. št. 1099/1, na Z robu iste parc, št. meja zavije proti S in teče po V robu parc. št. 278 in pri S vogalu iste parc. št. teče naprej proti S po Z robu parc. št. 294/1 do SZ vogala parc. št. 294/1, kjer zavije proti V in nadaljuje do katastrske meje med k. o. Duplje in k. o. Vojvodin boršt II. in meja poteka po njej proti S do S vogala parc. št. 306.

K. o. Vojvodin boršt II.

Meja se nadaljuje po katastrski meji med k. o. Žiganja vas in k. o. Vojvodin boršt. Meja poteka po Z robu parc. št. 235, na S vogalu iste parcele zavije proti V in poteka po S robu parc. št. 545, 544, 543, zavije pri S vogalu parc. št. 542/2 proti S in poteka po Z in SZ robovih parc. št. 542/2, 542/1 541, 540, 535, 534, 533, 532, 531, 530 do katastrske meje k. o. Žiganja vas na SZ vogalu parc. št. 530 in teče naprej po k. o. Žiganja vas.

K o. Žiganja vas

Meja se nadaljuje po katastrski meji med k. o. Žiganja vas k. o. Vojvodin boršt II. od JV vogala parc. št. 115/1 do S vogala parc. št. 82/1, kjer prečka parc. št. 631 in teče po V robu parc. št. 36 do S vogala iste parcele, kjer zavije proti Z in poteka po J robu parc. št. 33/1, 41/5 do J vogala parc. št. 41/4, kjer zavije proti S in poteka po Z robu parc. št. 41/4, 52, 53, 47/5 proti S in pri SZ vogalu parc. št. 47/5 zavije proti Z do JZ vogala parc. št. 48/3, kjer zavije proti S in teče po robu parc. št. 48/3, 47/4, 47/3, 48/2 in na SZ vogalu parc. št. 48/2 zavije proti V do JZ vogala parc. št. 48/5, kjer teče naprej proti S po Z robu parc. št. 48/5, 42/1, 46, 24, 342/4, 342/1, 342/3, 342/2, do S vogala parc. št. 342/2, kjer zavije proti JV in teče po J robu parc. št. 352 do J vogala parec. št. 352, kjer zavije proti J in teče po JV robu parc, št. 361/1 in naprej po V in S robu parc. št. 354 do JZ vogala parc. št. 433, kjer zavije proti S in teče po robu parc. št. 361/1 do V vogala, kjer zavije proti Z in teče po J robu parc. št. 368 do JZ vogala iste parcele, kjer zavije proti S in teče po Z robu parc. št. 368, 434, 440, 441, 429 in nadaljuje po V robu parc. št. 456 do SV vogala iste parcele, kjer zavije proti Z in teče po S in Z robu parc. št. 456 do J vogala parc. št. 457, kjer zavije proti SZ in teče po JZ in Z robu parc. št. 457, nato po SZ robu parc. št. 424 do JV roba parc. št. 423/1, kjer zavije proti severu in teče po Z robu parc. št. 425, 422, 420/2, 420/1, prečka parc. št. 615 in ob robu parc. št. 535 zavije proti V do JZ vogala parc. št. 537, kjer zavije proti S in nadaljuje do SZ vogala parc. št. 537, kjer zavije proti V in teče po S robu parc. št. 537, 538, 539 do katastrske meje k. o. Žiganja vas in k. o. Križe.

K. o. Križe

Meja poteka od SZ vogala parc. št. 129/1, se nadaljuje po S robu parc. št. 129/1, 129/3 in teče naprej po SZ robu parc. št. 128/1 do SZ vogala parc. št. 128/1, kjer zavije in teče po S robu parc. št. 128/1 in 128/2 do katastrske meje k. o. Križe in k. o. Senično.

K. o. Senično

Meja se nadaljuje po J robu parc. št. 869/1 do potoka na S vogalu parc. št. 30/4, kjer zavije proti J in teče po V robu parc. št. 37/2, prečka parc. št. 869/2 in se nadaljuje po V robu parc. št. 361 do JV vogala, kjer zavije proti Z do parc. št. 908 in teče po V robu parc. št. 908 do parc. št. 907, kjer zavije po njenem J robu do SZ vogala parc. št. 386, kjer zavije do Z, JZ in J robu parc. št. 386, 387/2 do parc. št. 907, katero prečka in teče proti JV po njenem SV robu do parc. št. 906 in jo prečka, zavije proti J in teče po V robu parc. št. 906 do S robu parc. št. 905 in teče naprej po Z robu parc. št. 905, prečka parc. št. 900 in teče naprej po njenem J robu do katastrske meje.

K. o. Golnik

Meja prečka parc. št. 460 in teče proti V po J robu parc. št. 158 do S vogala parc. št. 421, kjer zavije proti J po Z robu parc. št. 421 do vogala parc. št. 429, kjer zavije in prečka parc. št. 481, proti V in teče po J robu parc. št. 429, 425 do JV vogala parc. št. 425, kjer zavije proti J in teče po Z robu parc. št. 158 do skrajno SZ roba parc. št. 305/1, kjer prečka parc. št. 158 in poteka proti S po V robu parc. št. 305/1, in seka parc. št. 306 med SZ vogalom parc. št. 305/1, J vogalom parc. št. 310, prečka parc. št. 457 in teče naprej proti S po Z robu parc. št. 311, 313 do JV vogala parc. št. 454 in se pri JZ vogalu te parcele obrne proti S, nato po Z robu do vog. 316 in teče po Z robu parc. št. 316 in 295 do SZ vogala parc. št. 454, parc. št. 295. Naprej teče po Z robu parc. št. 454 in jo prečka pri S vogalu parc. št. 295. Meja zavije proti JV in teče po J in V robu parc. št. 294 do SZ vogala parc. št. 299/3, kjer zavije proti V in poteka po S robu parc. št. 299/3 do SV vogala parc. št. 299/3, kjer zavije proti J do parc. št. 299/2, kjer zavije proti V in poteka po S robu parc. št. 299/2, 285/1, prečka parc. št. 286/1 in 281 v SV vogalu parc. št. 285/1, zavije proti S in poteka po V robu parc. št. 281 do parc. št. 452, kjer zavije proti V in poteka po J robu parc. št. 452 do katastrske meje med k. o. Golnik in k. o. Goriče.

K. o. Goriče

Meja prečka parc. št. 748 na SZ vogalu parc. št. 606 in teče proti Z po JZ robu parc. št. 724/3 do SV vogala parc. št. 727, kjer zavije proti Z in poteka po S robu parc. št. 727 do SV vogala parc. št. 541, kjer prečka parc. št. 727 pri SZ vogalu parc. št. 540, kjer zavije proti J in teče po Z robu parc. št. 540, 538/2, 534, do S vogala parc. št. 528/1, kjer zavije proti SZ in teče po S robu parc. št. 528/1, 528/2, 527, 553, do Z vogala parc. št. 553, kjer seka parc. št. 554 med Z vogalom parc. št. 553 in JV vogalom parc. št. 556, nato poteka proti JZ po SZ robu parc. št. 456, 447, do Z vogala parc. št. 447, kjer zavije proti JV po robu parc. št. 447 do Z vogala parc. št. 448, kjer zavije proti Z in teče po S robovih parc. št. 452, 450, 449, 407, 408, 741 do SZ vogala parc. št. 741, kjer zavije proti JV in teče po Z robu parc. št. 741 in se nadaljuje po JZ robu parc. št. 741 do SV vogala parc. št. 399/2, kjer prečka parc. št. 741 proti S in seka J vogal parc. št. 405/1 v izmeri 4 m², prečka parc. št. 738, 748, zavije proti JZ in teče po JV robu parc. št. 740 do S roba parc. št. 384, kjer zavije proti JV in poteka po JZ robu parc. št. 739 do

parc. št. 724/1, kjer zavije proti J in poteka po Z robu parc. št. 724/1 do katastrske meje k. o. Goriče in k. o. Tenetiše.

K o. Tenetiše

Meja teče proti J po Z robu parc. št. 435 do S vogala parc. št. 424, kjer zavije proti JV po S strani parc. št. 424 (potok) do parc. št. 425, kjer zavije proti JZ po SZ robu parc. št. 425, jo prečka pri SZ vogalu parc. št. 281/7, kjer teče po Z robu te parcele proti J: do parc. št. 424 in teče po njenem Z robu proti J, do katastrske meje k. o. Tenetiše in k. o. Kokrica.

K o. Kokrica

Meja poteka do JZ vogala parc. št. 1131/1, kjer se obrne proti V in teče po J robu parc. št. 1131/1 do JV vogala parc. št. 415, kjer zavije proti Z do J robu parc. št. 415 do katastrske meje Vojvodin boršt.

K o. Vojvodin boršt I.

Od katastrske meje Vojvodin boršt in k. o. Kokrica poteka meja po J robu parc. št. 147 proti JZ do parc. št. 1241, katero prečka in teče po J robu parc. št. 146/2, 146/1 do JZ vogala parc. št. 146/7, kjer zavije proti J pa V robu parc. št. 138/2, kjer zavije pri JV vogalu parc. št. 139/2 proti Z in teče po J robu parc. št. 139/2, 139/1, 134, 133, 126, 125, 120, 119, 114, 113, 108, 107, 104, 103, 98, 97 in istočasno po katastrski meji med k. o. Vojvodin boršt in k. o. Kokrica.

K. o. Kokrica

Meja poteka po S robu katastrske meje med k. o. Kokrica in k. o. Vojvodin boršt I. do SZ vogala parc. št. 367 pa do SZ vogala parc. št. 394, kjer zavije proti J in poteka po Z robu parc. št. 394 do katastrske meje k. o. Kranj, kjer se meja spominskega parka sklene z mejo v k. o. Kranj.

Meja spominskega parka in lokacije posameznih zgodovinskih in kulturnih spomenikov ter naravnih znamenitosti so vrisane v topografskem načrtu v merilu 1:5000 (TTN-5) in preglednem katastrskem načrtu v merilu 1:5000 (PKN-5), ki sta sestavni del tega odloka.

Spominski park, zgodovinski in kulturni spomeniki ter naravne znamenitosti se označijo. Oznaka vsebuje tudi navedbo lastnosti, zaradi katerih so bili razglašeni za spomenik oziroma znamenitosti.

4. člen

Za spominski park kot celoto velja varstveni režim, ki zagotavlja ohranitev gozdne in kulturne krajine, lastnikom zemljišč pa omogoča gospodarjenje z gozdovi in kmetijskimi obdelovalnimi površinami. Dejavnost gospodarjenja z gozdovi je dovoljena po določenih potrjenih gozdnogospodarskih načrtov in obsega:

- trajnost gozdov in trajnost gozdne proizvodnje ter donosov tako, da se vzdržujejo in krepijo vse funkcije gozdov,
- enostavno gozdno biološko reprodukcijo, gojenje in varstvo gozdov,
- načrtno odpiranje gozdov z gozdnimi prometnicami,

- strokovne osnove za usklajevanje vseh dejavnosti v gozdnatem prostoru in
- posek, spravilo in prevoz lesa s sodobno gozdarsko mehanizacijo.

V spominskem parku je prepovedana:

- I. vnašati nesamonikle gozdne rastlinske vrste,
2. vnašati vrste divjadi in druge prostoživeče živalske vrste, ki niso značilne za to območje,
3. vnašati v vodotoke vrste rib in živali, ki niso značilne za to območje,
4. uničevati ali poškodovati gnezdišča ter prostore, kjer se živali zadržujejo in razmnožujejo,
5. izpuščati onesnažene vode ali odlagati trde odpadke in smeti na bregove in v struge potokov,
6. odpirati in izkoriščati glinokope, komunalno in drugače posegati v prostor, kar bi nasprotovalo ohranitvi naravnih znamenitosti, kulturnih in drugih vrednot,
7. graditi počitniške hišice,
8. graditi stanovanjske objekte, razen nadomestnih stavb ter objektov in naprav v skladu z veljavno plansko in izvedbeno prostorsko dokumentacijo,
9. po opravljenih gradbenih delih puščati neutrjene površine neozelenjene,
10. postavljati ograje, ki niso značilne za to območje,
11. sežigati odpadke in druge materiale na prostem, razen lesnih in drugih rastlinskih odpadkov,
12. uporabljati gozdne ceste za javni promet, razen za potrebe dovoljenih dejavnosti v spominskem parku in v primeru, ko je to posebej dovoljeno in označeno,
13. parkirati motorna vozila zunaj za to določenih mest, razen za potrebe dovoljenih dejavnosti v spominskem parku,
14. kuriti ogenj in pripravljati žerjavico, razen na mestih, ki so za W določene,
15. postavljati reklame ali napise, ki bi pokrivali značilne poglede in razglede na spomenike (dovoljeno je začasno postavljanje reklam ali napisov ob prireditvah s soglasjem Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju) in
16. presegati raven hrupa, ki je 45 dB (A) razen v naseljih in pri opravljanju dovoljenih dejavnosti v spominskem parku.

5. člen

Iz varstvenega režima, določenega v 4. členu tega odloka, ste izvzeti naslednji območji:

1. Območje, na katerem je urejeno odlagališče smeti in ki obsega parcele št. 111, 112, 116, 117, 122, 123, 128, 129, 130, 136, 137/1, 137/2, 176, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186/2, 186/3, 187,

188/2, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 204, 1234, 1240, 1241, vse k. o. Vojvodin boršt I. Na navedenih parcelah je dovoljena izgradnje objektov, potrebnih za varno in ekološko neoporečno odlaganje odpadkov.

Rezervne površine za možno širjenje odlagališča odpadkov po letu 1990 so na naslednjih parcelah: 57, 58, 60, 64, 65, 68, 69, 74, 75, 76, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 90, 91, 94, 95, 100, 101, 105, 106, 177, 178, 303/1, 303/2, 304/1, 304/2, 304/3, 304/4, 304/5 in 304/6 vse k. o. Vojvodin boršt I.

2. Območje rezervata za posebne namene. Iz varstvenega režima določenega v 3. točki 4. člena odloka je izvzeto območje ribnika na Farškem potoku z zadrževalnikom na Želinskem potoku, ki obsega naslednje parcele: 305/6, 306/2, 306/3, 306/4, 306/5, 306/1 in 422 vse k. o. Vojvodin boršt I.

6. člen

V spominskem parku so deli kulturne dediščine, ki imajo posebno zgodovinska in kulturno vrednost, razglaše ni kot zgodovinski spomeniki:

Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št	Kat občina	Št. zemlj.-knj. vl.	Imetnik spomenika oz. imetnik pravice upravljanja	Varstveni režim
1	2	3	4	5	6	7
1. Sleme pri Seničnem	kraj, kjer je bil 22. 7. 1941 sprejet sklep o pričetku upora v kranjskem okrožju	128/1	Križe	465	Rozman Marija, Križe 75	I.
2. Cegelnica, ob hiši št. 16	Spominsko odeležje ustanovitvi Kranjske čete 26. 7. 1941	621	Strahinj	246	Ažman Ignac, Naklo, Cvetlična ulica 4	I.
3. Cegelnica št. 16	hiša s spom. ploščo prvoborcema Fistru in Rejcu	618 619	Strahinj Strahinj	109 405	Kimovec Francka in Fister Anton, Cegelnica št. 16	II.
4. Kapnik	partizansko taborišče v	527	Vojvodin boršt I	495	Markič Lovro, Strahinj 70	I.

	letih 1941 in 1942	526 523	Vojvodin boršt I Vojvodin boršt I	101 532	Grašič Pavel, Strahinj 65 Sušnik Lovro, Amalija, Strahinj 30	
5. Udin boršt nad Letenicami	taborišče Kokrške čete v marcu in aprilu 1942	1017	Vojvodin boršt I	78	GG Kranj	I.
6. Letenice, sredi naselja	spom. obeležje padlim borcem Kokrške čete	405/1	Goriče	54	Alojz Logar, Goriče 19	I.
7. Udin boršt, Mala rostoka	kraj počivališča in spopada borcev 2. bataljona prvega Kokrškega odreda 13. 9. 1942	108 109 110 111	Vojvodin boršt I Vojvodin boršt I Vojvodin boršt I	322 258 162	Škofic Edvard, Kokrica 11, Pokopališka 8, Fende Janez, ml Primskovo 31, Jagodic VI. iktor, Hellena, Helena ml., Pavla, Ilovka 8	I.
8. Udin boršt, Težicev hrib	kraj spopada borcev 2. batalj. Kokrškega odreda 14/9-1942, v katerem je padlo 6 borcev	521/2	Vojvodin boršt I	737	KS Naklo	I.
9. Strahinj, ob robu	grobišče borcev 2. bat	179/2	Strahinj	466	KS Naklo	I.

Udinega boršta	Kokrškega odreda					
10. Udin boršt, pri Globoki dolini	obveščevalna točka Poljana, kjer je pAdel obveščevalec Peter Zupan	43/2	Vojvodin boršt I	739	KS Naklo	I
11. Udin boršt, nad Kamnjekom	zadnji spopad borcev 2. bataljona Kokrškega odreda 14/9-1942, v katerem je padlo 13 borcev	1080/2	Vojvodin boršt I	738	KS Goriče	I.
12. Udin boršt na Pečicah	grob borca Ivana Š Šparovca	258/2	Pivka	270	KS Naklo	I.
13. Strahinj št. 37	hiša s spominsko ploščo NH Katarini in Rudiju Mede	79	Strahinj	252	Mede Fani, Strahinj 76	II.

7. člen

V spominskem parku so deli kulturne dediščine, ki imajo kulturno, zgodovinsko, znanstveno in estetsko vrednost, razglašeni kot umetnostni spomeniki:

Oznake	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Kat. občina	Št. zemlj.-knj. vl.	Imetnik spomenika oz. imetnik pravice upravljanja	Varstveni režim
1	2	3	4	5	6	7

14. P. c. sv. Mihaela Zg. Duplje	barokizirana gotska cerkvene stavba z renesančno opremo	291	Duplje	165	Rimokat. Župnijstvo, Križe	I.
15. Znamenje pri hiši C. 26. julija 63 v Naklem	baročna kapelica zaprtega tipa	234	Pivka	152	Šermov Marija, Rovte pri Logatcu 95	II.
16. Znamenje v Sp. Dupljah	baročna kapelica odprtega tipa	1074	Duplje	S 002		II.
17. Dupljanski ali Vojvodov grad, Sp. Duplje 36	barokiziran renesančni dvorec z ohranjenimi arh. elem. od 16. do 18. stol, in poslikavo	51/1 – st. zemlj. 51/2	Duplje	124	Mausr Dušan in Matjaž, Ljubljana, Gestrinova št. 5	I.

8. člen

V spominskem parku so deli kulturne dediščine, ki imajo kulturno, zgodovinsko, znanstveno in estetsko vrednost, razglašeni kot etnološki spomeniki:

Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Kat. občina	Št. zemlj.-knj. vl.	Imetnik spomenika oz. imetnik pravice upravljanja	Varstveni režim
1	2	3	4	5	6	7
18. Naklo, C. 2g, julija 63	baročna, nadstropna, zidana stan.	13	Pivka	25	Ovsenik Neža in Ana, C. 26. julija	II.

	stavba z ohranjenimi arh. elementi				št. 63	
19. Sp. Duplje št 6	baročna nadstropna zidana stan. stavba z ohranjeno poslikavo in arh. elementi	197	Duplje	132	Štular Franc, Sp Duplje št. 101	
20. Sp. Duplje št.42	lesena, deloma zidana pritlična stan. stavba	90/1 st. zemlj.	Duplje	34	Resman Marija, Sp. Duplje 98	II.
21. Sp. Duplje št.47	pritlična, lesena stanovanjska stavba z gospodarski m poslopjem iz 2/2 18. stol.	73	Duplje	36	Černivec Marija, Sp. Duplje št. 47	I.

9. člen

Za zgodovinske, umetnostne in etnološke spomenike iz 6, 7, in 8. člena veljata:

- varstveni režim I. stopnje, po katerem je potrebno varovati spomenik v celoti ter zagotavljati njegovo neokrnjenost in izvirnost.

Dovoljena dejavnost mora služiti potrebam varstva in po potrebi konserviranju in restavriranju spomenika. Za vsak poseg na spomeniku je potrebno pridobiti dovoljenje s pogoji, ki jih predpiše pristojna spomeniška služba in

- varstveni režim II. stopnje, po katerem je potrebno varovati neokrnjene in izvirne najpomembnejše spomeniške lastnosti. Dejavnost v okviru spomenika mora biti v skladu s spomeniškim značajem spomenika. Za vsak poseg je potrebno pridobiti dovoljenje pristojne spomeniške službe.

10. člen

V spominskem parku so deli kulturne dediščine, ki imajo posebno kulturno, zgodovinsko, znanstveno in estetsko vrednost, razglašeni kot arheološki spomeniki:

Oznaka	Spomeniška lešnost	Parc. št.	Kat. občina	Št. zemlj.- knj.vl.	Imetnik spomenika oz. imetnik pravice upravljanja	Varstveni režim
1	2	3	4	5	6	7
22. Gradišče na Štuclju nad Pivko	arheološki teren poznoantične -zgodnje- srednjeveške utrjene naselbine	240	Pivka	7	Zupan Marija, Pivka 23	II.
		241/1	Pivka	4	Gašperin Janko, Pivka 27	
		242/1	Pivka	13	Sodnik Jožefa, Pivka 9	
		243	Pivka	3	Žibert Alojzija, Pivka 20	
		244	Pivka	2	Zelnik Valentin, Pivka 18	
		245	Pivka	12	Pavlin Janez, Pivka 13	
		246	Pivka	15	Jenko Janez, Pivka 3	
		241/2	Pivka	254	Komunalno podjetje	
		242/2	Pivka	254	Vodovod Kranj	
					Komunalno podjetje	
23.Arhovo gradišče nad Zg Dupljami	arheološka lokaliteta zgodnjere veške	294/1	Duplje	189	Mali Franc, Zg. Duplje 42	I.

	utrjene naselbine					
24. Klemenčevo gradišče pri Letenicah	arheološka lokaliteta zgodnj srednj eveške utrjene naselbine	364	Goriče	250	Zaplotnik Alojz, I. Letenice 16	

11. člen

Za arheološke spomenike iz 10. člena veljata:

- varstvem režim I. stopnje, po katerem je potrebno varovati vse spomeniške sestavine v neokrnjeni in izvirni obliki. Vsi posegi na spomeniku se morajo podrežati spomeniški pričevalnosti, kakršenkoli poseg pa je mogoč le z dovoljenjem in pogoji, ki jih predpiše pristojna spomeniška služba
- varstveni režim II. stopnje, po katerem je potrebno varovati vse pomembnejše spomeniške sestavine predhodno sistematično raziskati arheološki spomenik in po potrebi ohraniti posamezne nepremične sestavine ter ze vsak poseg pridobiti dovoljenje pristojne spomeniške službe.

12. člen

V spominskem parku so razglašene naslednje naravne znamenitosti, ki so po svoji

namembnosti in pomenu naravni spomeniki:

Oznaka	Spomeniška lastnost	Parc. št.	Kat. občina	Št. zemlj.-knj.vl.	Imetnik spomenika oz. imetnik pravice upravljanja	Varstveni režim
1	2	3	4	5	6	7
25. Gozdni rezervet Kriva jelka v Udinem borštu	pragozd	349, 350 351, 352 353, 370 371, 372 373, 374	Vojvodin boršt II.	153	GG Kranj	za gozdne rezer.

26. Udin boršt, ob stari cesti Kokrica – Naklo	kvalitetna drevesa rdečega bora (Pinus silvestris) - semenski sestoj	610 611	Kranj	811	Jagodic Helena in sol.	za dendrološke NZ
27. Velika Lebinica	kraška jama, dolge okr. 400 m, s podz. izvirom	610/1	Strahinj	228	Ferjanc Viktor, Marjan in Terezija, Strahinj 16	za podz. geomor. NZ
28. Zijalka v Sp. Dupljah	kraška zijalka s premerom okr. 10 m in izvirom	142	Duplje	41	Leben Jože, Sp. Duplje 56	za podz. geomor. NZ
29. Arneševa luknja v Sp. Dupljah	kraška jama z izvirom dvema dvoranam s kapniki, dolga od 500 do 800 m	142	Duplje	41	Leben Jože, Sp. Duplje 56	za podz. geomor. NZ
30. Arhovo ali Dacarjevo brezno nad Zg. Dupljami	kraško brezno z 2-3 m širokim vhodom	72	Vojvodin boršt II.	217	Grašič Francka Sp. Duplje 70	za podz. geomor. NZ
31. Hišarjevo brezno	kraško brezno z 1,5 m širokim vhodom	119	Vojvodin boršt II.	38	Pavlin Anton, Malo Naklo 4	za podz. geomor. NZ
32. Dupulnik, ob odcepu ceste v Zadrago	kraška jama s kapniki in izvirom, dolga okrog 100 m	232	Vojvodin boršt II.	67	Tišler Marija, Zadraga 14	za podz. geomor. NZ

33. Skupina hrastov ob poti Novake- Senično	ambientalna kvaliteta	407/3	Senično	179	Dovžan Milka, Novake 1	za dendr. NZ
--	--------------------------	-------	---------	-----	------------------------------	--------------

13. člen

Za dendrološke naravne znamenitosti (drevje) iz 12. člena velja varstveni režim, po katerem je prepovedano:

- sekati, obsekaveti, lomiti oz. drugače nasilno uničevati ali poškodovati drevesa, njihova debla, korenine in veje,
- spreminjati rastiščne pogoje (odstranjevati zemljo, odkrivati korenine, zasipavati deblo in površino nad koreninami, poplavljati rastišče, spreminjati višino talne vode in kislosti oziroma alkalnosti tal, odlagati odpadne snovi ali spuščati škodljive tekočine ali pline),
- spreminjati obstoječo osončenost drevesa ali rastišča, obešati ali postavljati tuja telesa na deblo, korenine in veje ali graditi večje stalne objekte ali zgradbe na območju neposrednega rastišča.

14. člen

Za gozdni rezervat iz 12. člene velja varstveni režim, ki prepoveduje:

- vse gospodarske, rekreacijske, raziskovalne in ostale dejavnosti, ki bi kakorkoli spremenile obstoječo naravno stanje in vplivale na nemoten naravni razvoj v prihodnosti.

15. člen

Za podzemeljske geomorfološke naravne znamenitosti (jame in brezna) iz 12. člena velja varstveni režim, po katerem je prepovedano:

- poškodovati, uničevati ali odstranjevati sigaste tvorbe (kapnike) v jamah in brezni.
- izvajati zemeljska dela (npr. odkopavanje ali zasipavanje terena) v ožjem območju ali na površju nad jamo oz. breznom,
- spreminjati vegetacijsko odejo na površju nad jamo ali breznom (npr. krčenje gozda),
- odlagati tekoče ali trde odpadke v jame in brezna ali na površje,
- onesnaževati vode, ki ponikujejo v jame,
- loviti ter nabirati jamsko favno in flom v neznanstvene namene,
- obiskovati jame in brezna, ki niso urejena za turistični ogled.

16. člen

Strokovne naloge v zvezi z varstvom spominskega parka opravlja Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju.

17. člen

Razglasitev spominskega parka za zgodovinski in kulturni spomenik se vpiše v zemljiško knjigo pri Temeljnem sodišču v Kranju. Grafično evidenco območja spominskega parka, kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti z varstvenimi režimi vodi Geodetska uprava občine Kranj in občine Tržič.

18. člen

Razvojna usmeritev spominskega parka se določi s programom razvoja, ki ga v roku dveh let po uveljavitvi tega odloka sprejmejo:

Skupščini občin Kranj in Tržič, samoupravne organizacije in skupnosti, družbene organizacije in društva, ki uresničujejo svoje planske naloge na območju spominskega parka in krajevne skupnosti z območja spominskega parka.

Strokovno zasnovo programa pripravi organizacija iz 18. člena.

Na podlagi programskih nalog občini Kranj in Tržič opredelita v smernicah za pripravo družbenega plana usmeritve, ki se nanašajo na območje spominskega parka.

Samoupravne organizacije in skupnosti ter družbene organizacije in društva, ki uresničujejo svoje planske naloge na območju spominskega parka v samoupravnih sporazumih o temeljih planov sprejmejo obveznosti in naloge za razvoj spominskega parka in njegovo ohranitev:

Krajevne skupnosti z območja spominskega parka sklenejo dogovor o skupnih temeljih planov, s katerimi opredelijo obveznosti in ukrepe za uresničevanje nalog, ki so skupnega pomena za razvoj spominskega parka.

19. člen

Izvajanje odloka nadzorujejo pristojni upravni organi občin Kranj in Tržič ter Uprava inšpekcijskih služb za Gorenjsko.

20. člen

Z denarno kaznijo od 1.000,00 do 60.000,00 din se kaznuje za prekršek pravno osebo in posameznika, če v zvezi s semostojnim opravljanjem dejavnosti:

1. vnaša nesamonikle gozdne rastlinske vrste (1. točka 4. člena),
2. vnaša vrste divjadi in druge prostoživeče živalske vrste, ki niso značilne za to območje (2. točka 4. člena),
3. vnaša v vodotoke vrste rib in živali, ki niso značilne za to območje (3. točka 4. člena),
4. uničuje ali poškoduje gnezdišče ter prostore, kjer se živali zadržujejo in razmnožujejo (4. točka 4. člena),
5. izpušča onesnažene vode ali odlaga trde odpadke in smeti na bregove in v struge potokov (5. točka 4. člena),

6. odpira in izkorišča glinokope, komunalno in drugače posega v prostor, kar bi nasprotovalo ohranitvi naravnih znamenitosti, kulturnih in drugih vrednot (6. točka 4. člena),
7. po opravljenih delih pušče neutrjene površine neozelenjene (9. točka 4. člena),
8. postavlja ograje, ki niso značilne za to območje (10. točka 4. člena),
9. sežiga odpadke in druge materiale na prostem, razen lesnih in drugih rastlinskih odpadkov (11. točka 4, člena) in
10. postavlja reklame ali napise, ki bi pokrivali značilne poglede in razglede na spomenike (dovoljeno je začasno postavljanje reklam ali napisov ob prireditvah s soglasjem Ževoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju) (15. točka 4. člena).

Z denarno kaznijo od 500,00 do 15.000,00 din se kaznuje za prekršek iz 1. odstavka tega člena odgovorna oseba pravne osebe in posameznik.

21. člen

Z denarno kaznijo 1.000,00 din se kaznuje za prekršek takoj na kraju prekrška pravna osebe ali posameznik, če v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti:

1. uporablja gozdne ceste za javni promet, razen za potrebe dovoljenih dejavnosti v spominskem parku in ko je to posebej dovoljeno in označeno (12. točka 4. člena),
2. parkira motorna vozila zunaj za to določenih mest, razen za potrebe dovoljenih dejavnosti v spominskem parku (13. točka 4. člena),
3. kuri ogenj in pripravlja žerjavico, razen ne mestih, ki so za to določena (14. točka 9. člene) in
4. presega raven hrupa, ki je 45 dB (A), razen v naseljih in pri opravljanju dovoljenih dejavnosti v spominskem parku 10. točka 4. člena).

Z denarno keznijo 500,00 din se kaznuje takoj na kraju za prekršek iz 1. odstavka tega člena odgovorna oseba pravne osebe in posameznik.

Za prekrške iz 21. člene odloka izterja denarno kazen takoj na kraju delavec milice ali komunalni redar.

22. člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem vestniku Gorenjske.

Številka: 63-06/1984-02

Datum: 24/4-1985

Predsednik

skupščine občine Kranj

Iven Cvar, 1. r.

Številka: 63-00/1984

Datum: 4/6-1985

Predsednik

skupščine kulturne skupnosti Kranj

Milan Krišelj, l. r.

Številka: 63-02/1984-3

Datum: 30/5-1985

Predsednik skupščine občine Tužič

Janez Piškur, 1. r.

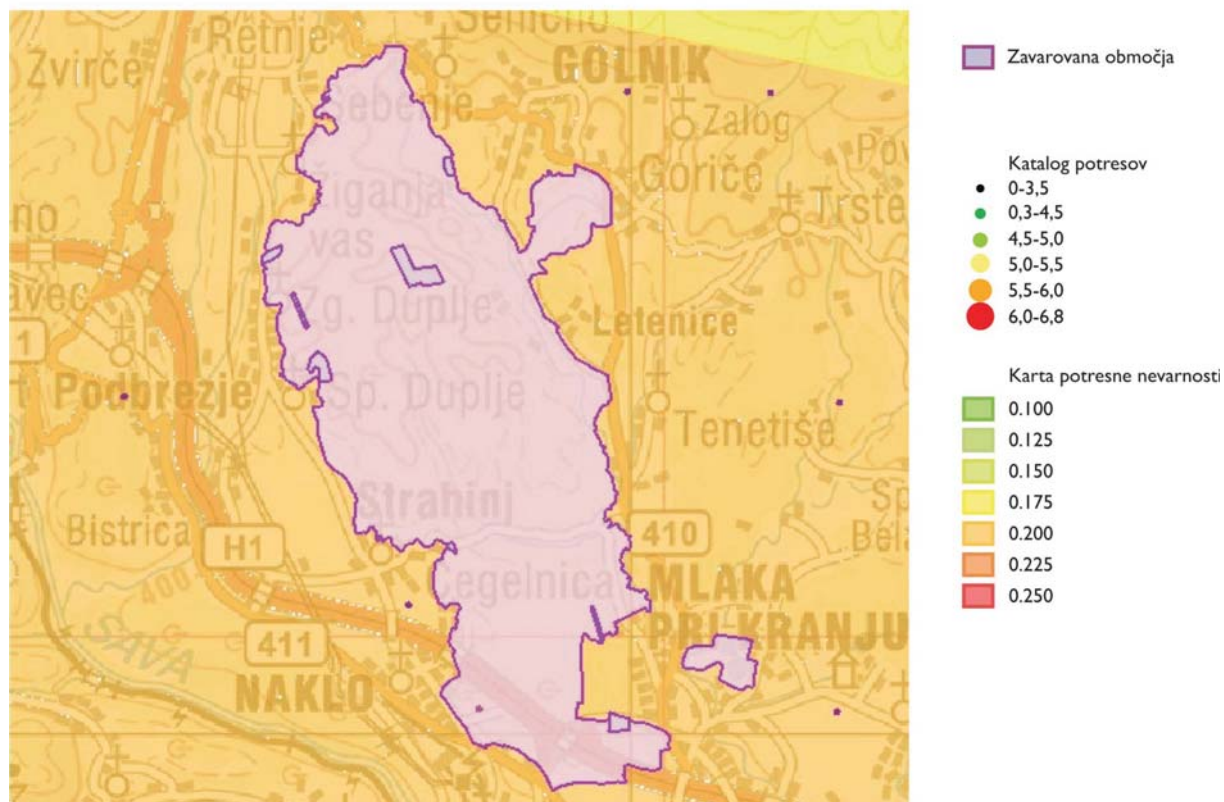
Številka: A8 99/85

Datum: 15/10-1995

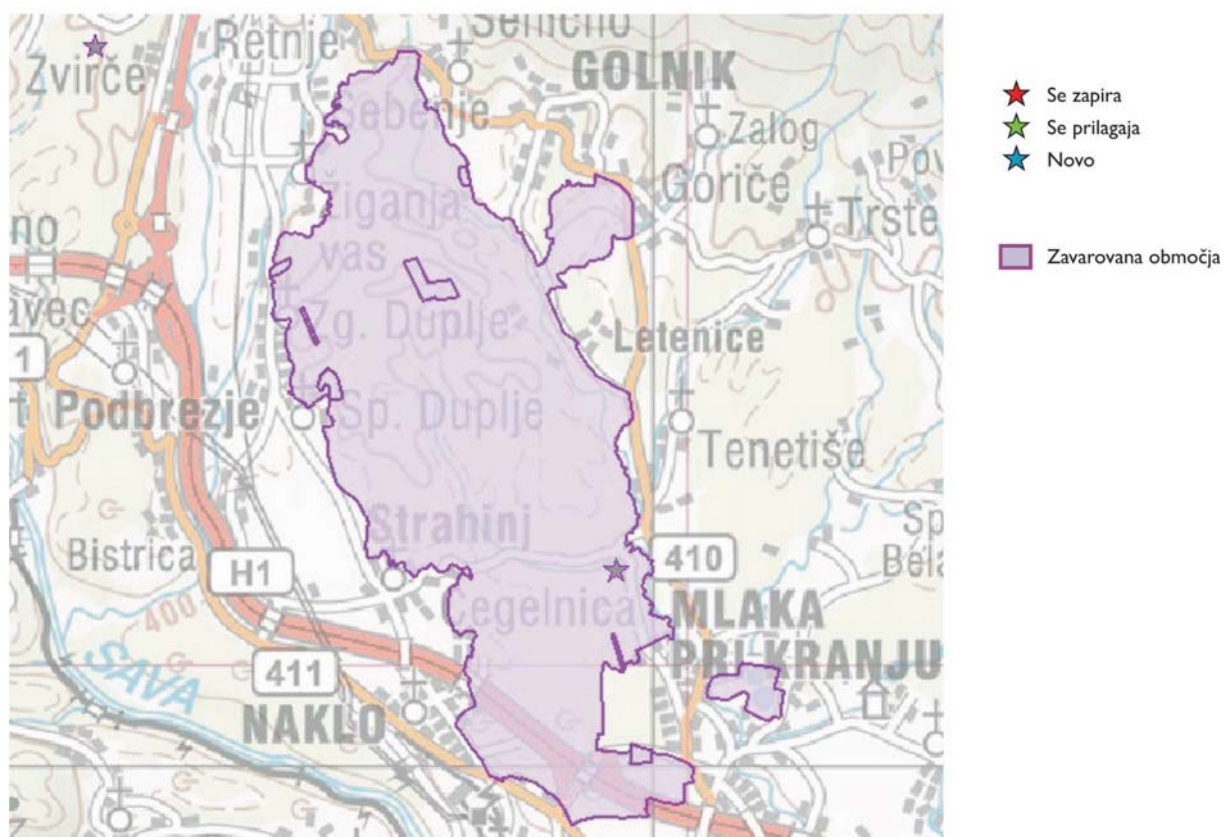
Predsednik skupščine kulturne skupnosti Tržič

Mira Kramarič, 1. r.

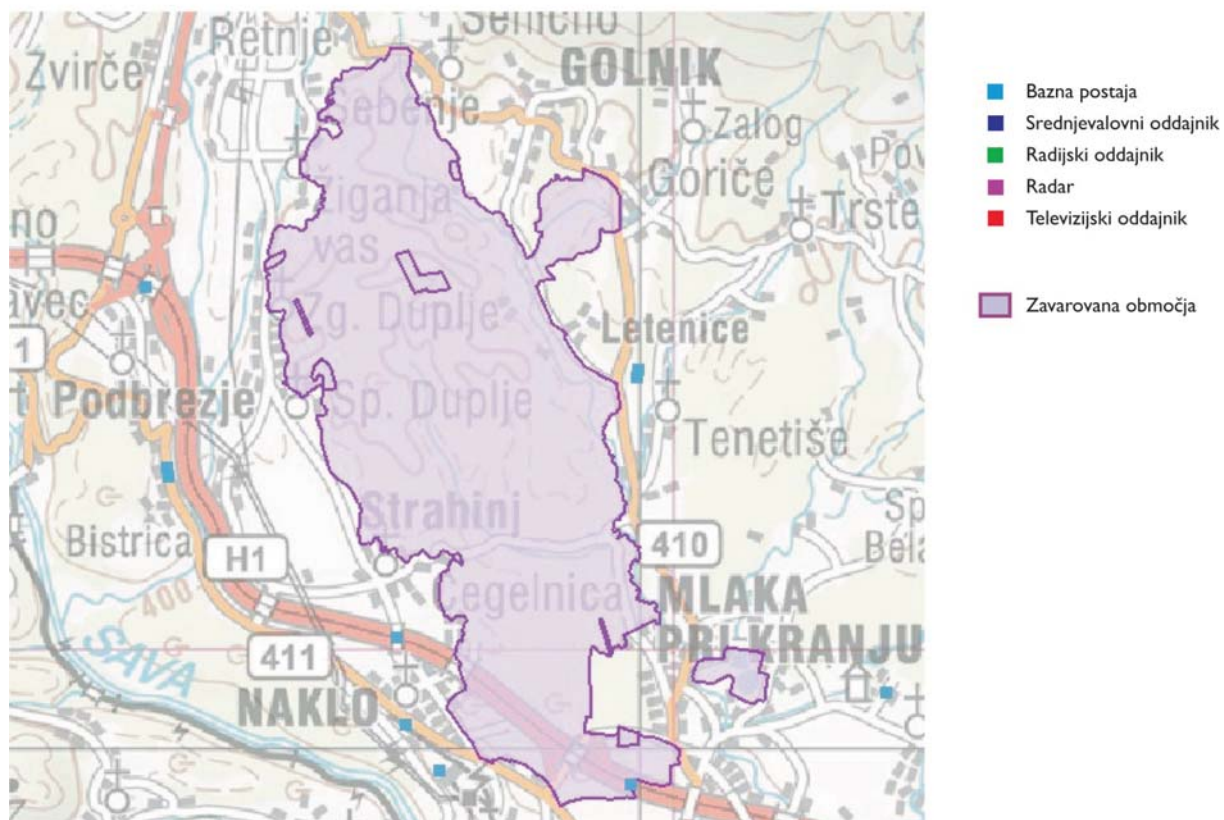
Katalog potresov

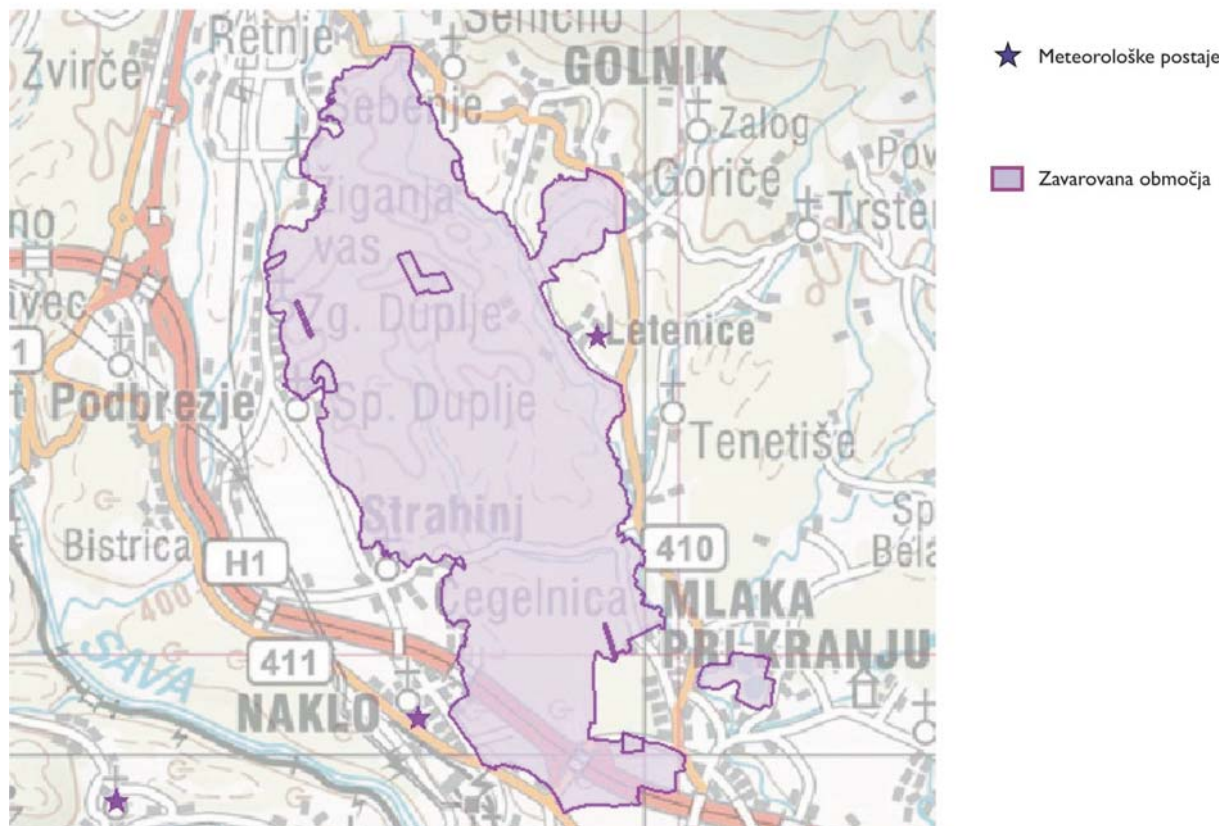
Komunalna odlagališča

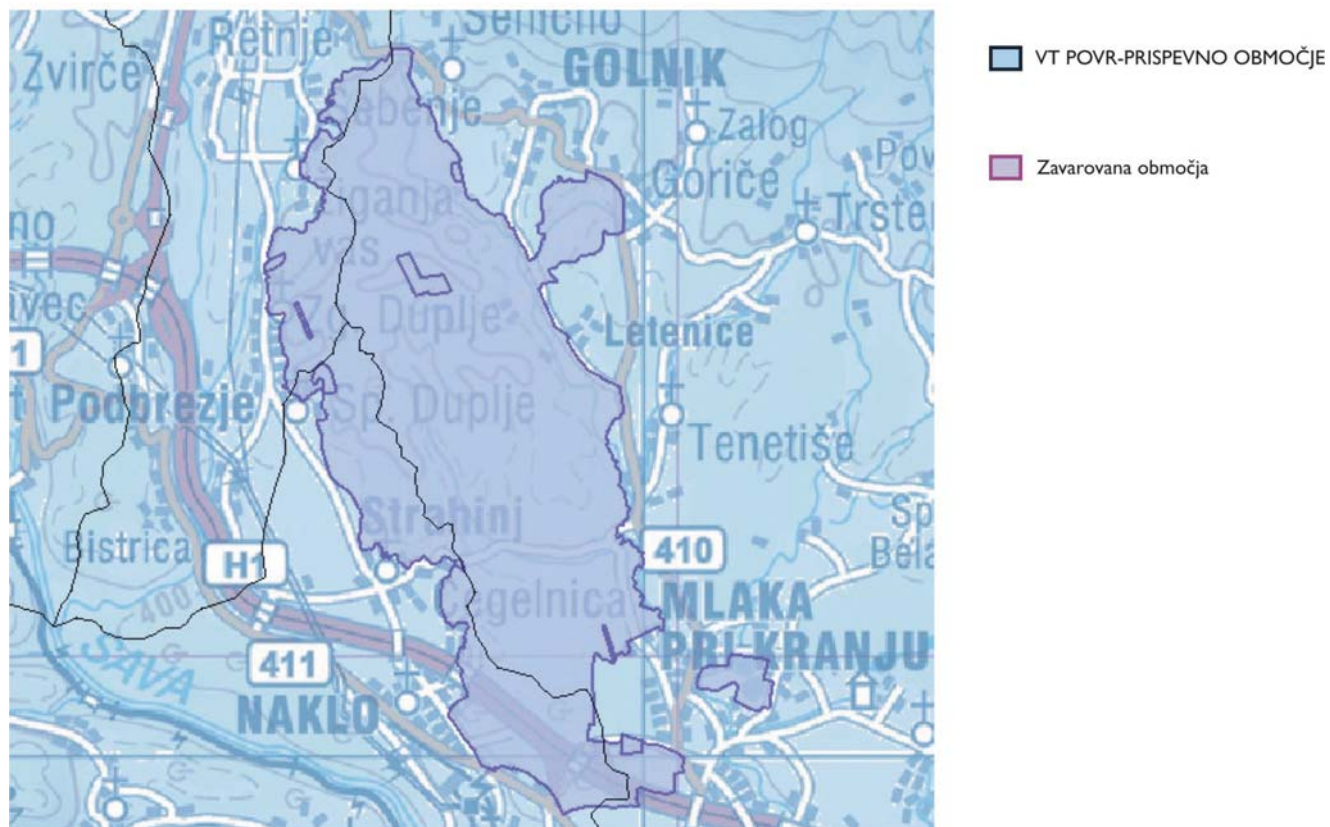
Viri EMS

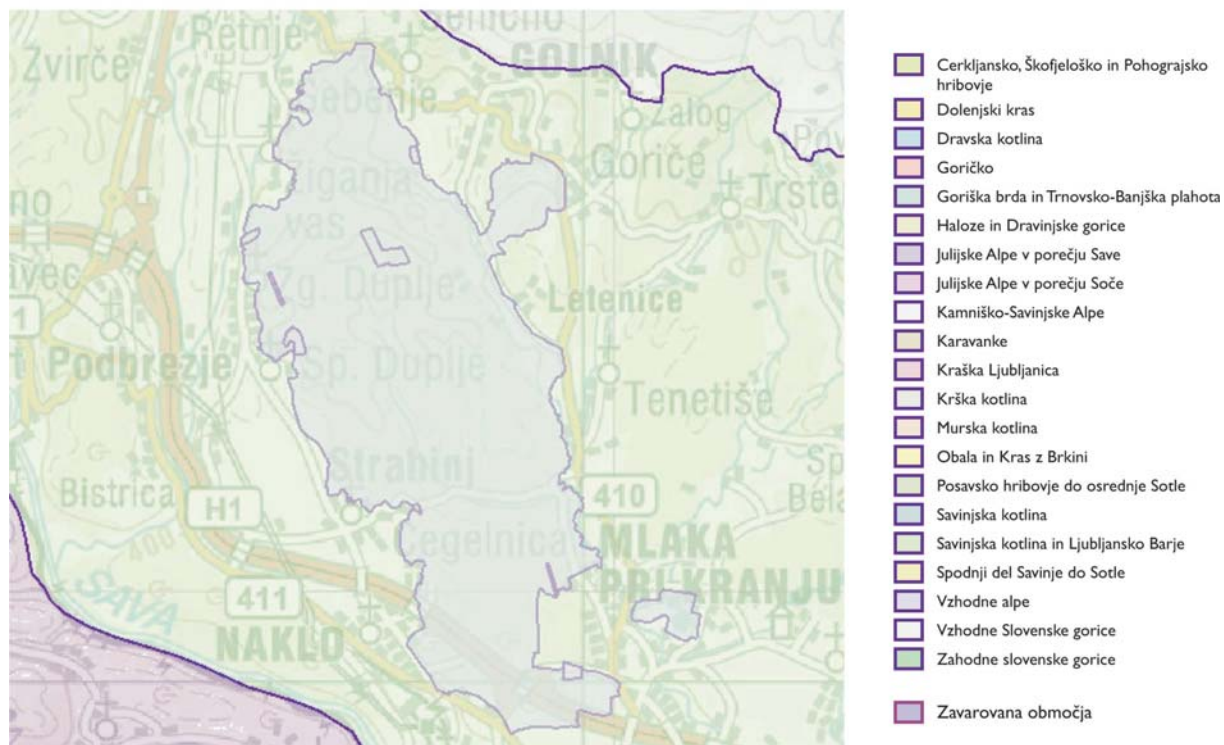
Meteorološke postaje

VT POVR prispevno območje

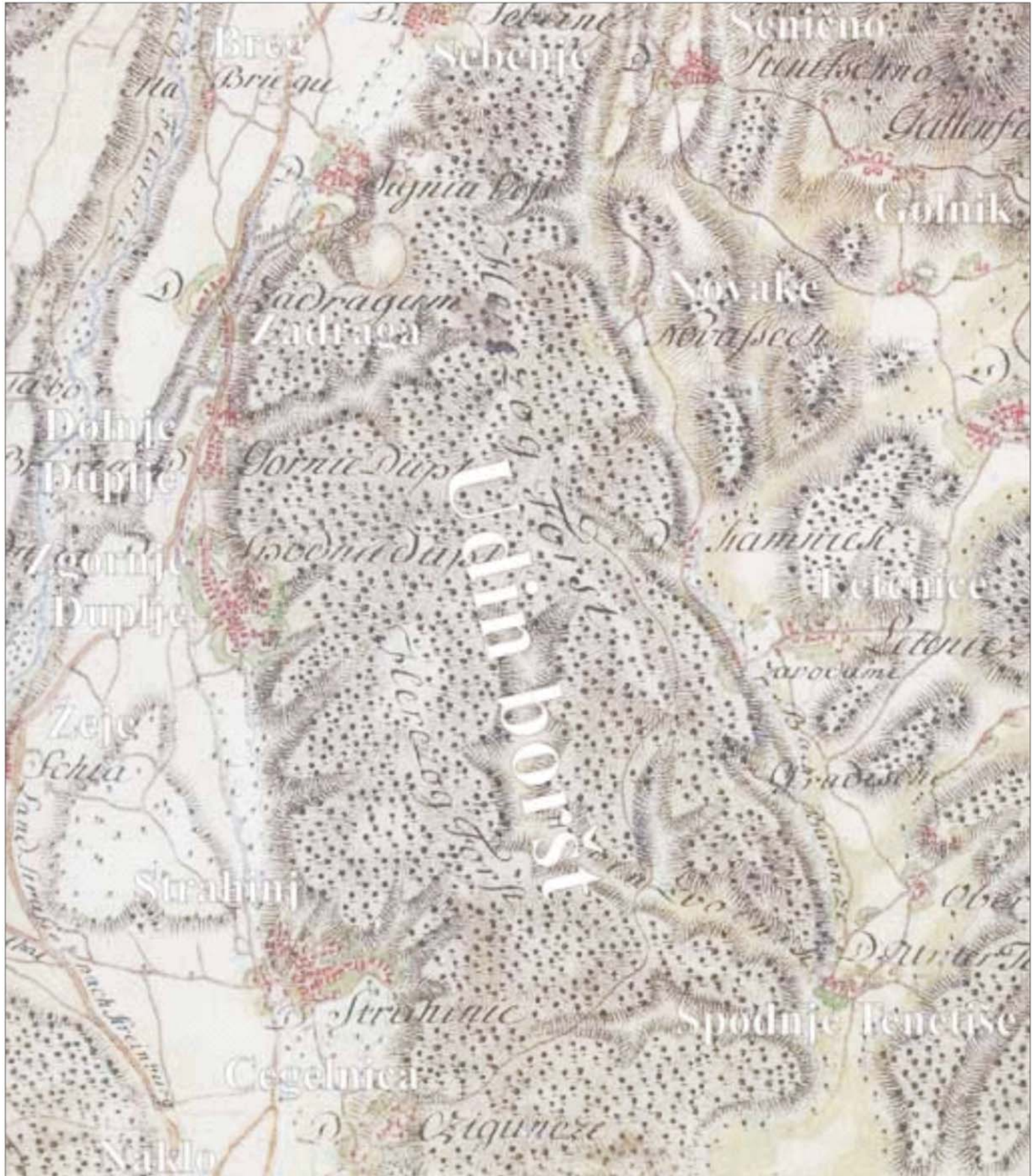
VTPodV

LITERATURA

- UMETNOST STAVBARSTVA NA SLOVENSKEM, Peter Fister
- NASELBINSKE OBLIKE OD JEZERSKEGA DO BITENJ, Peter Fister (Kranjski zbornik 1970)
- UDIN BORŠT, WIKIPEDIA
- GEOMORFOLOGIJA IN SKALNE OBLIKE, Mitja Prelovšek, Tadej Slabe
- ZNAČILNOSTI POSELITVE UDIN BORŠTA IN NJEGOVA FUNKCIJA, Mitja Prelovšek, Nataša Ravbar
- VEGETACIJA UDIN BORŠTA, Janec Mulrc, Tanja Pipan
- HIDROLOŠKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA UDIN BORŠT, Metka Petrič
- GEOLOŠKE OSNOVE TER JAME, Martin Knez, Stanka Šebela, Franci Gabrovšek
- RABA TAL NA KRAŠKI TERASI UDIN BORŠTA IN NJEGOVEM OBROBJU, Nataša Ravbar, Mitja Prelovšek
- ZGODOVINA RAZISKOVANJA IN POZNAVANJA JAM, Andrej Kranjc
- ŽIVALSTVO UDIN BORŠTA, Tanja Pipan
- FOSILNA STRUGA REKE SAVE V GRAMOZNICI BISTRICA PRI NAKLEM, Tadeja Šubic (Kranjski zbornik 2005)
- ARHEOLOŠKE NAJDBE V KRANJU IN OKOLICI OD LETA 1960-70, Andrej Valič (Kranjski zbornik 1995)
- ZBORNİK NAKLO, 1960
- NAKELSKA SAVA, Iztok Geister (Kranjski zbornik 1995)
- ZGRADBA IN RAZVOJ GOZDNIH EKOTOPOV V UDIN BORŠTU, Polona Hafner
- KONGLOMERATNI KRAS V SLOVENIJI, ZGODOVINA RAZISKOVANJA IN POZNAVANJA JAM V UDIN BORŠTU NA GORENJSKEM, Andrej Kranjc
- TOPONIMIKA ALI O IMENIH, Andrej Kranjc
- PRST UDIN BORŠTA, Janec Mulec, Tanja Pipan
- RAZVOJ KMETIJSTVA V OBČINI KRANJ MED LETI 1953 IN 1990, Janez Tavčar (Kranjski zbornik 1990)
- PREUČEVANJE IN NAČRTOVANJE MIKROURBANEGA OKOLJA, Irena Pangeršič
- PREGLED LISTIN, KI OMENJAJO VAS DUPLJE ALI DUPLJANSKE VITEZE, Matjaž Mauser (Dupljanski zbornik)
- ZGODOVINSKI ORIS DUPLJANSKE GRAŠČINE, Matjaž Mauser
- ZGODOVINSKI ORIS, Mojca Zelič (Dupljanski zbornik)
- KARTA RAJONOV OKROŽJA V LETU 1943, Marija Oblak Čarni (Kranjski zbornik)
- UDIN BORŠT IN NJEGOV KRAS, Daša Šter (Dupljanski zbornik)
- POSELITVENA SLIKA RIMSKEGA PODEŽELJA NA GORENJSKEM, Milan Sagadin (Kranjski zbornik 1995)
- PIVKA PRI NAKLEM, STO ZGODB
- ŠENČUR IN OKOLIŠKI KRAJI V SREDNJEM VEKU, Božo Otorepec (Kranjski zbornik 1990)
- DUPLJANSKA ROKOVNJAŠKA POT, Turistični vodnik za ljubitelje narave in kulturne dediščine, učenci OŠ Naklo

- ROKOVNJAČI, Peter Bohinjc
- DIMEŽ – NAŠ ROBIN HOOD, učenci osnovne šole Stražišče
- GOZDARSTVO PRI NAS, NEKDAJ IN DANES, Franjo Jurnah (Kranjski zbornik 1985)
- GOZDARSTVO, Kranjski zbornik 1970
- ODLOK O RAZGLASITVI SPOMINSKEGA PARKA UDIN BORŠT ZA ZGODOVINSKI IN KULTURNI SPOMENIK, A8 99/85 z dne 15.10.1995
- ATLAS OKOLJA, agencija za okolje, gis-help.arso@gov.si
- PRVI KRANJSKI ROPAR, Ivan sivec
- OKROŽJE KRANJ V NOB, Marija Oblak-Čarni (Kranjski zbornik)
- KRANJSKE PARTIZANSKE ENOTE V LETU 1941, Ivan Križnar (Kranjski zbornik)
- SPOMINI NA OSVOBODITEV KRANJA, Franc Puhar (Kranjski zbornik)
- STRAHINJ – RA (757), Boštjan Gradišar
- STRAHINJ – RA (1235), Slavica Vojičič
- O TREH BRATIH IN HČERAH, SLOVENSKE PRAVLJICE
- ZGODOVINA NAKELSKE FARE, Vrhovnik Ivan
- REŠITEV JE SODOBEN NAČIN ODLAGANJA ODPADKOV, reklamni oglas Mestne občine Kranj
- VENETI SO ZAČETEK SLOVENSKEGA NARODA, Ivan Tomažič
- STAROSELCI NORIKA, Ivan Tomažič
- ANTIČNA ARHITEKTURA, Jože Marinko
- ARCHAEOLOGISCHE STUDIEN AUS KRAIN, Mullner Alfons

Gozdovi, črna drevesa na sivi podlagi

Polja, pašniki, vinogradi

Vode, reke, potoki, jezera

Mostovi zidani (rdeče), leseni (črno)

Brodovi, mlini, žage

Naselja

Gradovi

Razvaline gradov in cerkva

Križi leseni (črno), kamnita znamenja na razpotjih

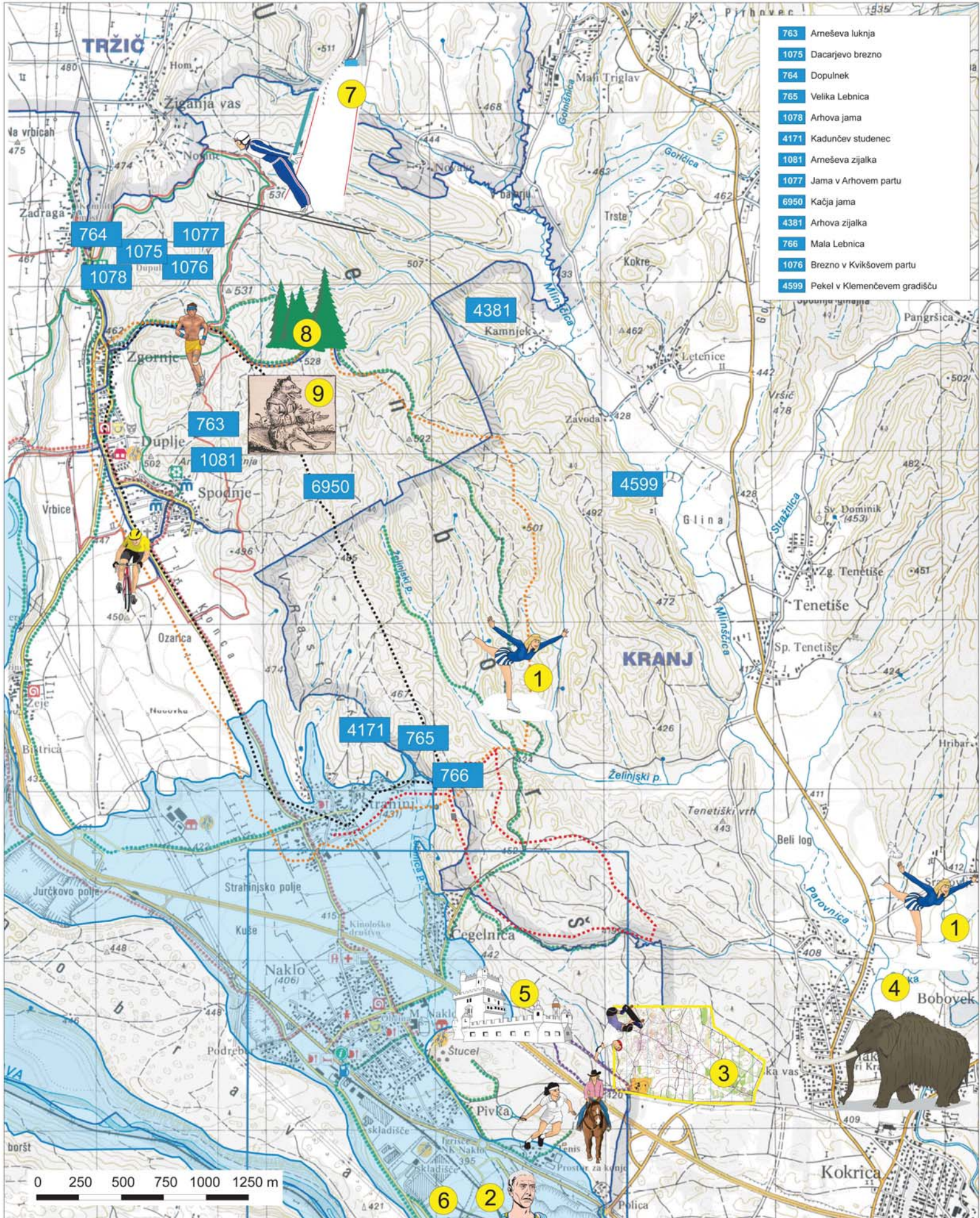
Kapele večje in manjše

Glavne ceste, stranske ceste

Vasice

250 500 750 1000 1250 m

Udin boršt z okolico: SPELEOLOŠKE IN TURISTIČNE ZNAMENITOSTI TER REKREACIJA

Gostilna, restavracija
Inn, restaurant	Šola, vrtec
School, kindergarten	Kulturni dom
Cultural cent	Osnovni kolesarski krog
Kratki kolesarski krog
Orientacijska pot
Trim pot
Skrajšava orientacijske poti
Proga za tek na rokah	1 Drsalnice na račem jezeru in jezerih Bobovek
Turistična kmetija, prenočišče
Touist farm, accommodation	Športno igrišče
Sports-ground	Naravna znamenitost
natural curiosity	Proga Grofovi - 8 km
Proga Kordež - 6 km
Proga Jelenova dolina	2 Temnik - kjer so Rimljani spustili jezero
Turistična informativna pisarna
Tourist office	Zdravstveni dom, lekarna
Health centre, pharmacy	Ribolov
Fishing		3 Področje precizne orientacije Pre-o liga
Gasilski dom
Fire brigade	Muzej, knjižnica
Museum, library	Meja občine
Municipal boundary		4 Bobovek najdišče mamuta ter Rimsko in staroslov.biv.

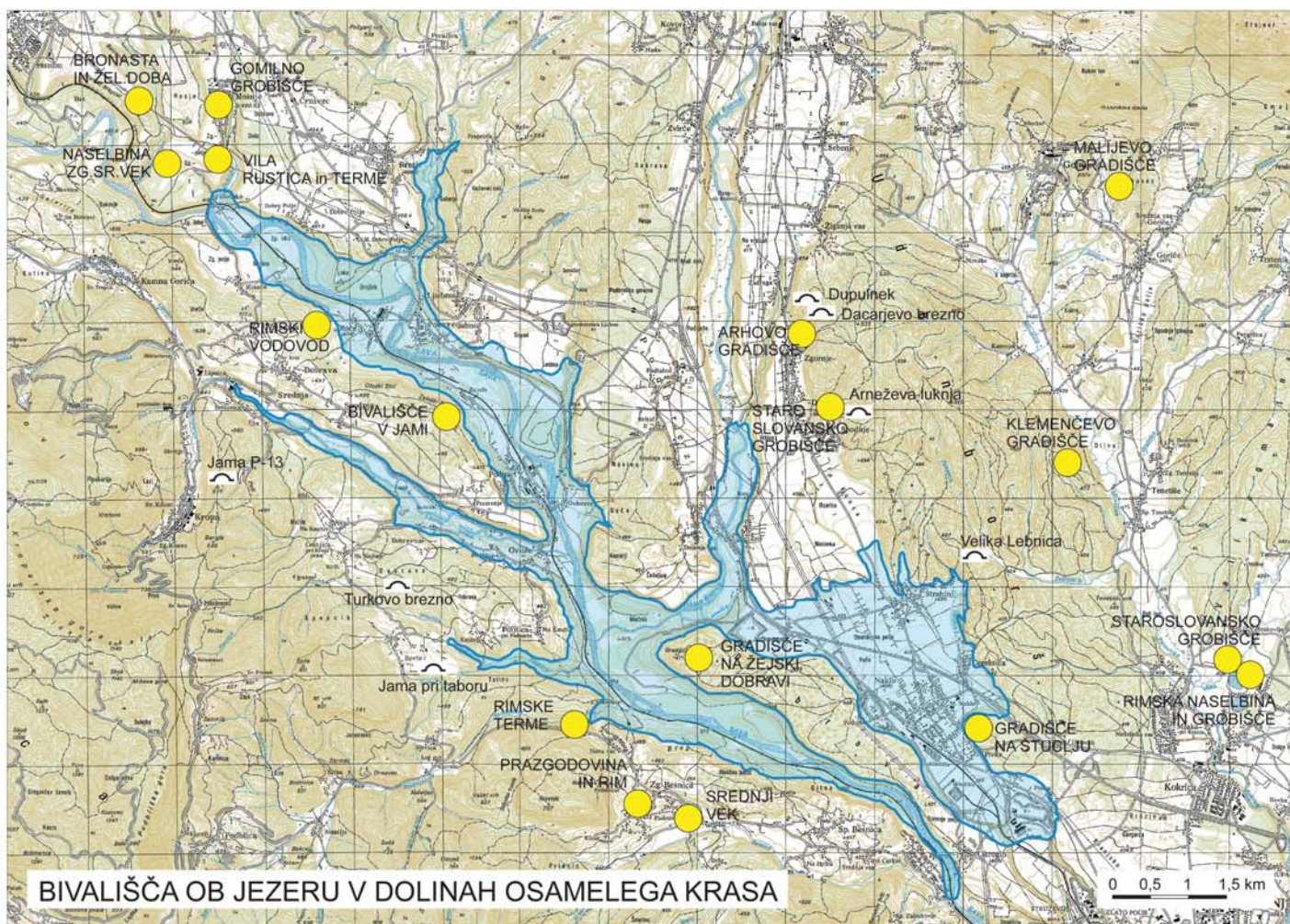

Z VRTINCEM OZNAČENA
KLISURA NA FRANCISKEJSKEMU
KATASTRU LETA 1818 - 1828.

KLISURA SE DANES VIDNA V NARAVI
IN NA PRILOŽENEM DIGITALNEM
MODELU VIŠIN OBRAVNAVANEGA
OBMOČJA.

Pripovedke, pravljice in zgodovinske kronike govorijo, da se je tod nekoč razprostiralo veliko jezero. Ravšina je od treh strani obdana z nižjimi vzpetinami, četrta stran proti Žejam pa je povsem odprta. V predelu Temnik pa je ozka klisura, ki loči Naklski svet od Struževskega. Prav tu pa so po zapisih Rimljani ta predel prekopali in jezero odtočili. V naklski kotlini pa je še več stoletij po tem dogodku kraljevalo močvirje.

BIVALIŠČA OB JEZERU V DOLINAH OSAMELEGA KRASA

Da pa je bilo tu jezero pa priča zapis župnika Blaznika (katerega omenja Vrhovnik v svoji kroniki) h kateremu je prišel faran Lesnikar in mu povedal, da je našel železne priveze za ladje. Le te pa je našel, ko je iz mesta ruševin na Štuciju odnašal gradivo iz katerega je potem sebi sezidal domačijo.

VHOD V ARNEŽEVO LUKNJO

JAMA P-13

Pravljica pa govori tudi o tem, da je bil cel svet pod jezerom prepleten z rovi in je povezoval jame na strani Udin boršta z jamami na Besniški strani.

Tej trditvi v prid govorijo tudi raziskave jam na Besniški strani, katere imajo celo 100 m višinske razlike.

Čas v katerega se datirajo prve najdbe so 8000 let p.n.št., ko so bila bivališča pogosto v naravnih jamah - Arneževi luknji, Veliki Lebnici, Dacarjevem breznu, jami Dupulnek in ostalih jamah Udin boršta. Naselja prvotnih rodovnih skupnosti pa so bila zaradi varnosti obdana z vodnimi jarki ali zemeljskimi okopi, kar je lepo vidno v gradišču na Štuciju.

Z »Belega gradu«, tako ga je imenoval narod se je gospoda baje vozila v čolnih k božji službi v Strahinjsko cerkvico. Jamo v katero pa se je grad pogreznil pa je prerasla goščava. Kraj pa je še dolgo časa zaznamovalo ime »pr' Pustem gradu«.

1939	Križe - Cerkev sv. Križa; srednji vek; 1810; 19. stol.
10131	Križe - Pokopališče; 18. stol.
420477	Križe - Vaško jedro; 1400;
9706	Križe - Kapelica na križišču; prva polovica 20. stol.
24362	Križe - Kmečki dvorec Hladnikova 35; 18/19. stol.
470654	Križe - Spominska plošča Jožetu Finku; 1957
26355	Križe - Hiša bunker, spominska plošča; 19/20. stol.; 1984
20908	Križe - Spomenik borcem in žrtvam NOB; 1956; 1971
470655	Križe - Spominska ploščaposvetovanju Tržiških komunistov; 1977
25983	Sebenje - Kapelica ob hiši Sebenje 38; druga polovica 19. stol.
480066	Sebenje - Vaško jedro; 18. stol.
400021	Sebenje - Gospodarsko poslopje pri domačiji Sebenje 32;
470757	Sebenje - Kapelica ob cestnem križišču;
1940	Žiganja vas - Cerkev sv. Urha; 1400; 15., 16., 18. stol.
470754	Žiganja vas - Razpelo ob hiši Žiganja vas 3;
470792	Žiganja vas - Vaška lipa; začetek 14. stol.
470822	Žiganja vas - Stegnjen dom, domačija Žiganja vas 33;
16560	Zadruga - Domačija Zadruga 2; 17., 18., 19. stol.
471180	Zadruga - Spominsko znamenje Viktorju Kleču in Stanislavu Jancu; 1979
16566	Zgornje Duplje - Vas; 12. stol.
16565	Zgornje Duplje - Kapelica ob cesti; 19/20. stol.; 1990
16391	Zgornje Duplje - Spominska plošča Tinetu in Stanetu Teran; 1955
16562	Zgornje Duplje - Kmečka hiša Zgornje Duplje 29; 1871
16563	Zgornje Duplje - Kmečka hiša Zgornje Duplje 35; sredina 18. stol.
16564	Zgornje Duplje - Kajža Zgornje Duplje 45; druga polovica 18. stol.
2832	Zgornje Duplje - Cerkev sv. Mihaela; 1391; 1848
5148	Zgornje Duplje - Arhovo gradišče; 6 - 7. stol.
16392	Zgornje Duplje - Spominska plošča o ustanovitvi gasilskega društva; 1976
1805	Spodnje Duplje - Cerkev sv. Vida - 1789; 19. stol.
16558	Spodnje Duplje - Spominska plošča prvi svetovni vojni; prvo desetletje po vojni
17905	Spodnje Duplje - Pokopališče; 19. stol., druga sv. vojna
16559	Spodnje Duplje - Župnišče; 1790
16554	Spodnje Duplje - Razpelo jugozahodno od vasi; 1897; 1998
16556	Spodnje Duplje - Kuharjevo znamenje; 19. stol.; 2000
16553	Spodnje Duplje - Kmečka hiša Spodnje Duplje 69; prva polovica 19. stol.
480025	Spodnje Duplje - Lokacija nekdanjega razpela sredi vasi;
5164	Spodnje Duplje - Kapelica v križišču; 18. stol.
5165	Spodnje Duplje - Dupljanski baročni grad; 16., 17., 18. stol. druga polovica 20. stol.
5169	Spodnje Duplje - Kmečka hiša Spodnje Duplje 47; druga polovica 18. stol.
5168	Spodnje Duplje - Kajža Spodnje Duplje 42; druga polovica 18. stol.
5557	Spodnje Duplje - Staroslovansko grobišče; 9 - 10. stol.
16555	Spodnje Duplje - Razpelo pri hiši Spodnje Duplje 43a; 1800; 1996/97
16551	Spodnje Duplje - Kapelica nasproti hiše Spodnje Duplje 7a; 19. stol.
5167	Spodnje Duplje - Baročna hiša Spodnje Duplje 6; 18. stol.
16393	Spodnje Duplje - Spomenik borcem; 1965
16412	Strahinj - Kapelica pred hišo Strahinj 11; prelom 19/20. stol.; 1999
16413	Strahinj - Kapelica na južnem robu vasi; prva četrtina 20. stol.
20722	Strahinj - Kmečka hiša Strahinj 12; sreda 19. stol.; 1931; 1974
20723	Strahinj - Hiša Strahinj 88; del objekta; sreda 19. stol.; 1974
16411	Strahinj - Kapelica v zidu ob hiši Strahinj 60; prelom 19/20. stol.
16410	Strahinj - Razpelo sredi vasi; prelom 19/20. stol.
2074	Strahinj - Cerkev sv. Nikolaja; 1391; 1769; 1771; 18/19. stol.
5161	Strahinj - Spominska plošča Katarini in Rudiju Mede; 1957
5157	Strahinj - Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda; 1950
5151	Cegelnica - Hiša Cegelnica 16; 1964
5150	Cegelnica - Spominsko znamenje ustanovitvi Kranjske čete; 1955
15918	Naklo - Drevored; 1983
2073	Naklo - Cerkev sv. Petra; 1755
15959	Naklo - Vaško jedro; 1241
400140	Naklo - Lokacija slopnega znamenja sredi naselja;
16437	Naklo - Kapelica sredi vasi; druga polovica 19. stol.; 1995
16399	Naklo - Spomenik NOB; 1965
16401	Naklo - Spominska plošča Jožetu Poličarju; 1964; 2003
16439	Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 5; sredina 19. stol.; 1905; 2004
5166	Naklo - Baročna hiša Glavna cesta 63; 17. stol.
16440	Naklo - Razpelo na Pivki; prva pol. 20. stol.
5163	Naklo - Kapelica pri hiši Glavna cesta 63; 18. stol.
16382	Naklo - Arheološko območje Pivka; rim
16436	Naklo - Kapelica na Pivki; 1924
16435	Naklo - Razpelo pri Resmanu; 1870; 2003/04
16462	Naklo - Pokopališče; od začetka 19. stol.
16438	Naklo - Kapelica sv. Antona Padovanskega; prva polovica 19. stol.; 2002
5149	Naklo - Gradišče na Štucju nad Pivko; paleolitik

470692	Zgornje Veterno - Spominska plošča zboru aktivistov OF in borcev NOB; 1983
20916	Zgornje Veterno - Spominska plošča Jerneju Staparju; 1957
470764	Zgornje Veterno - Razpelo v gozdu; 19. stol.
470763	Zgornje Veterno - Znamenje pod vasio; 1883; 1995
470688	Zgornje Veterno - Spominsko znamenje Viktorju Uzaru; - Sašku;
420478	Spodnje Veterno - Domačija Spodnje Veterno 1;
470688	Spodnje Veterno - Spominska plošča Miranu Cizju; 1963
9536	Senično - Vaško jedro; 1340; 1526; 18., 19. stol.
25982	Senično - Znamenje ob cesti proti cerkvi; 19. stol.
470813	Senično - Vrhkletna hiša, Senično 10; 19. stol.
470815	Senično - Hiša Senično 16; 1839
470816	Senično - Domačija Senično 19; 1871
470817	Senično - Gospodarsko poslopje pri hiši Senično 21;
470814	Senično - Domačija na vogel Senično 15; 1863
1941	Senično - Barokizirana cerkev sv. Jerneja; 1490; 15., 16., 18. stol.
17791	Senično - Ruševine gradu Gutenua; 1253 - 1428;
20914	Senično - Spominska plošča borcem NOB; 1963
470760	Senično - Razpelo;
470761	Senično - Lokacija kapelice; do 20. stol.
25981	Senično - Kapelica ob cesti v Križe; druga polovica 19. stol.
5162	Sleme pri Seničnem - Spominsko znamenje o začetku upora; 1985
480140	Golnik - Spominska plošča Izidorju Rodetu;
13004	Golnik - Zdravilišče Golnik; 1922
480149	Golnik - Grad Golnik; 1640
20697	Golnik - Spomenik partizanski saniteti v parku; 1981
20675	Golnik - Spomenik vstaji na Golniku in okolici; 1981
5559	Golnik - Arheološko najdišče Laznikarjeva zijaika; paleolitik 8000 let pr. n. št.
26800	Golnik - Matičkovo slopno znamenje; 15. stol.; 18. stol.; 1958
5558	Golnik - Malijevo gradišče; konec 3. tisočletja pr. n. št.
20670	Golnik - Spomenik petim talcem; 1981
20696	Golnik - Maljeva kapelica; prva polovica 19. stol.
20698	Golnik - Slopno znamenje; 18. stol.
20683	Goriče - Spominsko znamenje talcem; 1945
400806	Goriče - Gručasta vas; začetek 14. stol.
480144	Goriče - Grobišče borcev in talcev NOB; 1953
1817	Goriče - Cerkev sv. Andreja; 1376; 1851
480146	Goriče - Spominska plošča borcem in žrtvam fašističnega nasilja; 1948
20701	Goriče - Marijina kapelica; prelom 19/20. stol.
14699	Goriče - Srednja vas; Razpelo na jugozahodnem robu vasi; 19/20. stol.
14703	Goriče - Srednja vas Goriče; 13. stol.
14701	Goriče - Srednja vas; Kapelica na južnem robu vasi; druga polovica 19. stol.; 1996
14702	Goriče - Srednja vas; Kapelica ob hiši Srednja vas 10; 19. stol.; 1981
14700	Goriče - Srednja vas - Kmečki dvorec; 1922
20702	Letenice - Razpelo ob cesti; 19/20. stol.
5194	Letenice - Spomenik padlim borcem Kokrške čete; 1985
480148	Letenice - Spomenik NOB; 1985
14709	Letenice - Spominsko znamenje NOB; postavi po drugi sv. vojni
14708	Letenice - Razpelo ob poti k cerkvi; 19/20. stol.
2605	Letenice - Cerkev sv. Dominika; pozni sr. vek; 18. stol.
20684	Kokrica - Spominska plošča Francu Pestotniku - Aljoši; 1960
400667	Kokrica - Spomenik miru in prijateljstvu; 1983
400665	Kokrica - Kulturni dom; 1959
20693	Kokrica - Kapelica na cestnem križišču proti Ilavki; druga polovica 19. stol. 1982
20694	Kokrica - Spominska plošča Francu Mraku
1896	Kokrica - Cerkev sv. Lovrenca; 1868; 1972
400663	Kokrica - Pokopališče; 18. stol. M; 1960
5147	Udin boršt - Letenice, Klemenčev gradišče; 12. stol.
5146	Udin boršt - Kultuna in zgodovinska krajina; 400.000 let pr. n. št.
5155	Udin boršt - Kraj in počivališče spopada 2. bataljona Kokrškega odreda;
5159	Udin boršt - Spominsko znamenje 13-im padlim borcem nad Kamnjekom; 1984
5153	Udin boršt - Taborišče Kokrške čete nad Letenicami; 1985
5156	Udin boršt - Spominsko znamenje 6-im padlim borcem na Tenežičevem hribu; 1985
5152	Udin boršt - Spomenik partizanskemu taborišču Kapnik; 1984
5157	Udin boršt - Strahinj; Grobišče borcev 2. bataljona Kokrškega odreda; 1950
5158	Udin boršt - Obveščevalna točka Poljana; ni obeležja
5160	Udin boršt - Grob Ivana Šparovca na Pečih; 1985
?	Udin boršt - Miaka - Spominsko obeležje Mirku Zagorščaku
3442	Udin boršt - Gozdni rezervat Kriva jelka - nekdanji tabor ROKOVNJAČEV

Udin boršt z okoliškimi kraji
od 8000 let pr.n.št. dalje
**NEPREMIČNINSKA KULTURNA
DEDIŠČINA**

Dupljanski grad

Tomincev križ

Gosarjevo znamenje

Vogvarjeva hiša

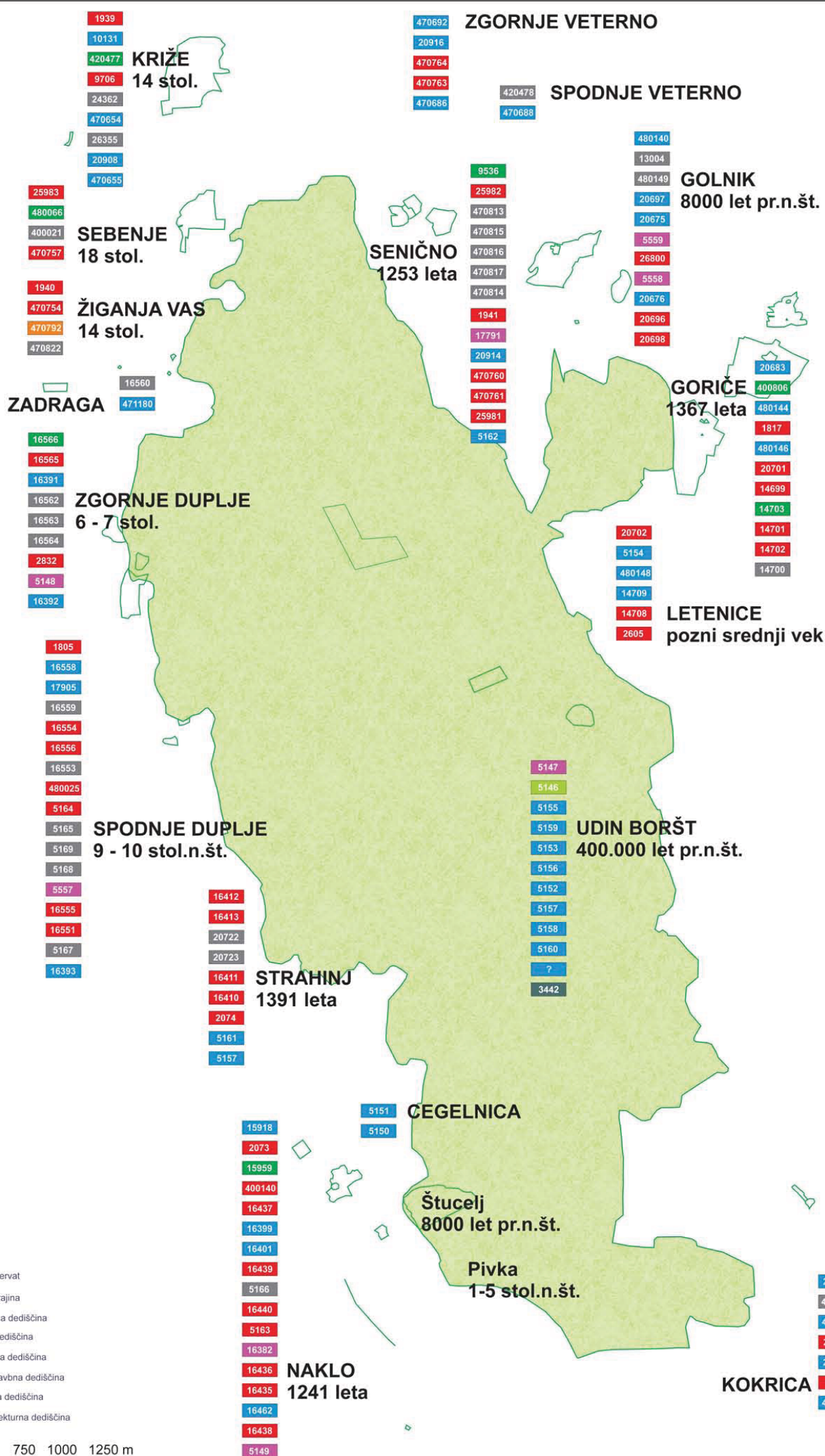

Boltarjeva kapelica

tabor Kriva jelka

- profana stavbna dediščina
- arheološka dediščina
- vrtno arhitekturna dediščina
- gozdni rezervat
- kulturna krajina
- memorialna dediščina
- sakralna dediščina
- naselbinska dediščina

NASTANEK SKOZI ČAS

(predel današnjega smetišča in eno od naselij ob Udin borštu)

PRVI SLEDOVI ŽIVLJENJA

PREDKAMBRIJ pred 100 milijoni let

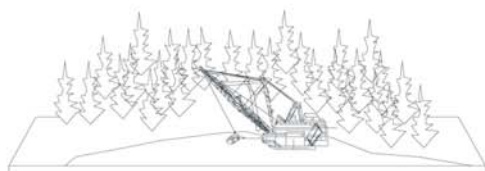
MORJE V TRIASU

MEZOZOIK pred 45 milijoni let

LEDENIŠKA TERASA

KVARTAR pred 400.000 leti

GLINOKOP

DO LETA 1971

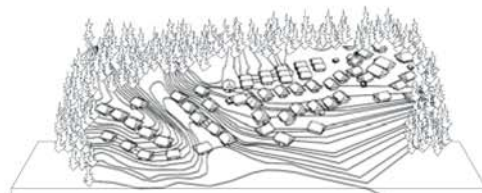
GOZD

DO LETA 1992

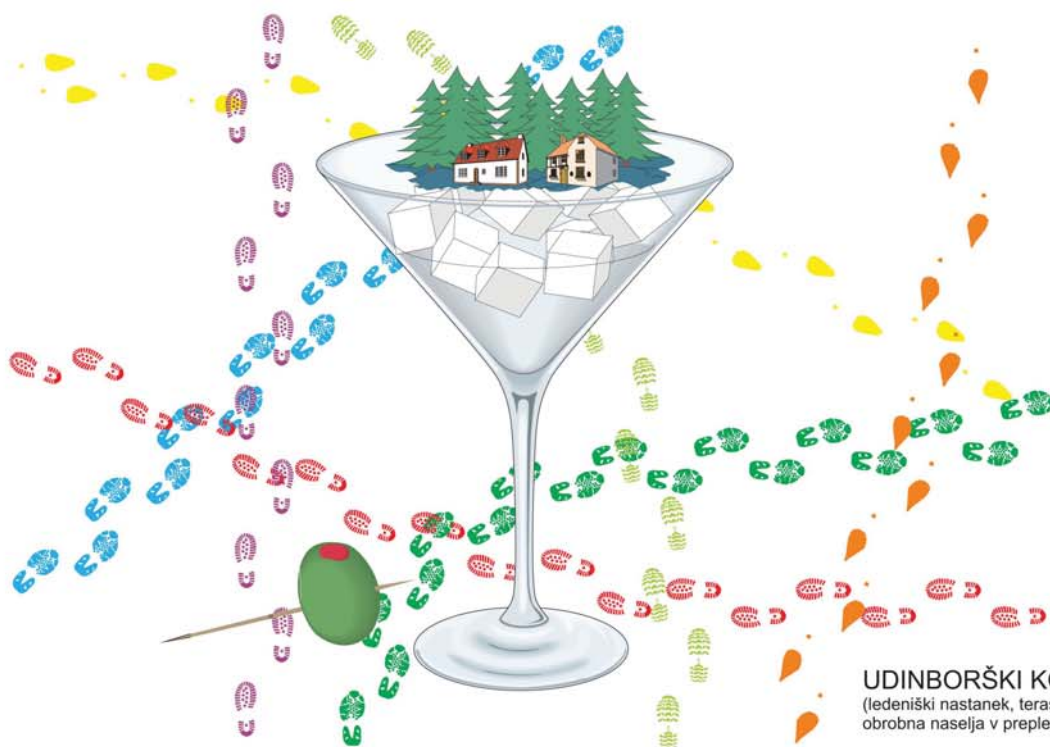
ODLAGALIŠČE ODPADKOV

DANES

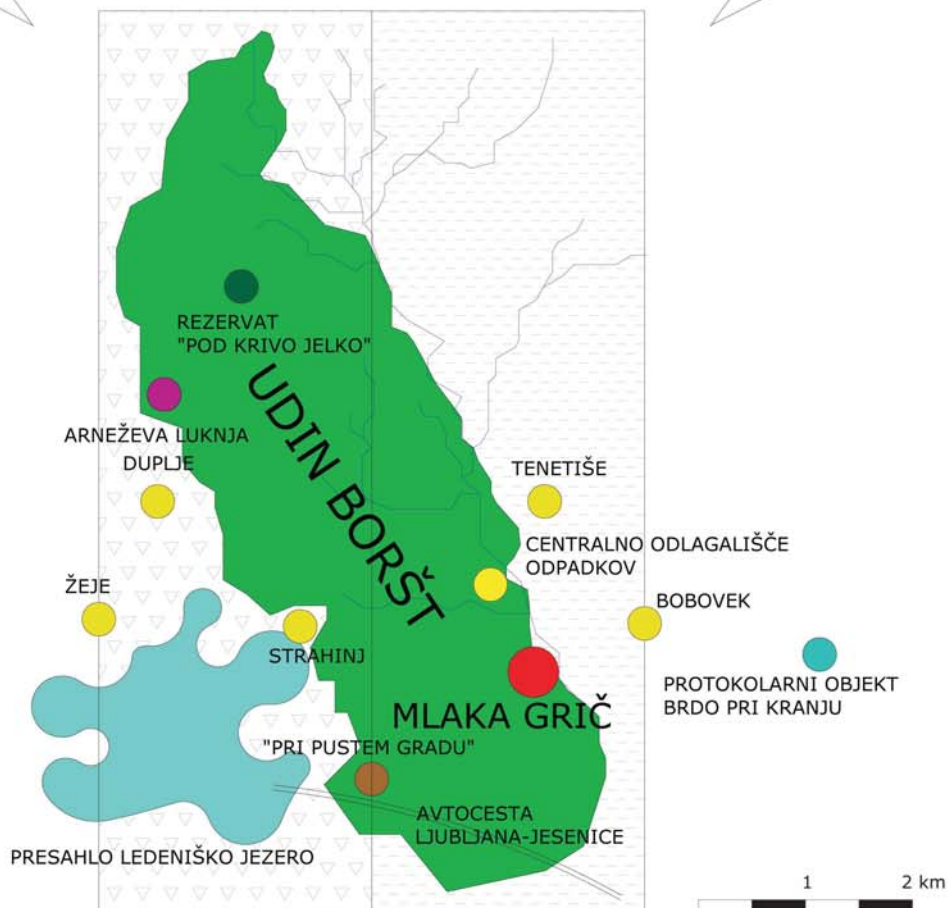
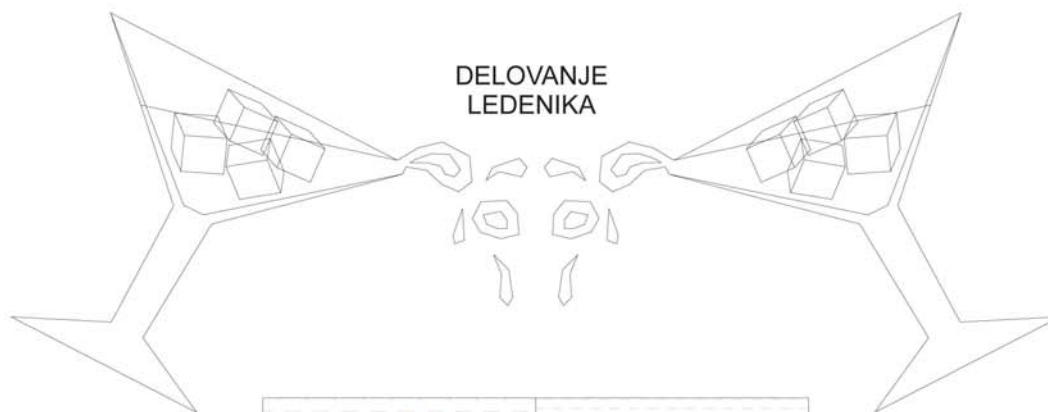

NASELJE MLAKA-GRİČ

DANES

UDINBORŠKI KOKTAJL
(ledeniški nastanek, terasa z gozdom,
obrobna naselja v prepletu nešteti poti)

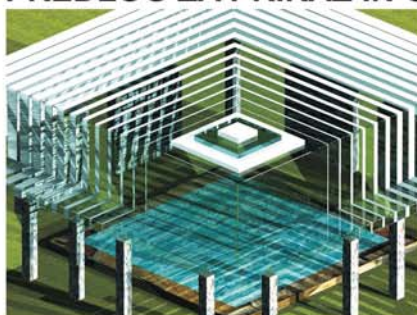
OSAMELI KRAS
s 13-imi
kraškimi jamami

MOČVIRNAT TEREN
z najdbami grobišč
in okostja mamuta

PREDLOG ZA PRIKAZ IN OHRANITEV ZNAMENITOSTI

PROBLEMATIKA ZARADI NOVOGRADENJ IN UNIČENJE NARAVNEGA FILTRA

Problematika kraja je bližnje centralno odlagališče odpadkov.

To odlagališče predstavlja potencialno nevarnost tudi glede širjenja strupov preko žuželk.

Naravno ravnoesje prisotnost žuželk v zmernih mejah pa ohranjajo žabe, ki prebivajo na obronku gozda Mlake Grič kjer je največ močvirnega terena.

Občinski veljaki pa so se odločili, da bodo ta predel izsušili in pozidali z novim naseljem.

Žab ne bo več in naravno ravnoesje prisotnosti žuželk se bo porušilo.

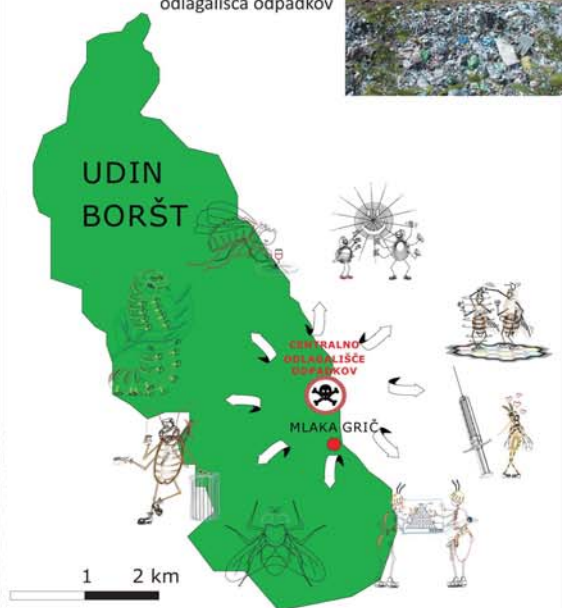

RAZNI MOŽNI SCENARIJI

Zaradi brezbrčnosti do smetiščne deponije se sprožijo nenadzorovane mutacije...
... ljudje zapustijo naselje Mlake-Grič ...
... rodijo se novi kulturi...
... znanstveniki obupavajo...

STRAH pred širjenjem strupov z žužki in ostalimi živalmi iz bližnjega odlagališča odpadkov

REŠITEV: ponovna uporaba, zmanjšana potrošnja, reciklaža in popravila namesto zavrženja

